Uniunea Sovietică
Ucraina
Satul Cervoi

25 ianuarie 1933

Cum Maria hotărâse să-și pună capăt zilelor, pisica ei va trebui să se descurce singură. Avusese grijă de această pisică mult dincolo de punctul în care a o întreține avea vreun sens. Șoarecii și șobolanii fuseseră de mult prinși și mâncați de către săteni. La puțin timp după aceea, dispăruseră și animalele domestice. Toate, cu excepția uneia, a acestei pisici, pisica ei, pe care o ținuse ascunsă. De ce o păstrase? Pisica reprezenta ceva pentru care să trăiești, un suflet pe care să-l protejezi și să-l iubești, un suflet pentru care merita să supraviețuiești. Jurase că va continua să hrănească această pisică până în ziua în care nu se va mai putea hrăni pe sine. Iar această zi sosise. Își tăiase deja cizmele în fâșii subțiri pe care le fiersese împreună cu niște urzici și semințe de sfeclă. Săpase deja ca să găsească râme, supsese deja scoarța copacilor. În dimineața aceasta, cuprinsă de o febră delirantă, roase piciorul unui scaun de bucătărie pe care-l mestecă încontinuu până când așchiile începură să-i sară dintre gingiile sângerânde. Pisica o văzu și se refugie sub pat, de unde refuză să se mai arate, chiar dacă Maria îngenunchease și încercase s-o ademenească

afară. Aceasta fu clipa în care Maria se hotărî să-și ia viața; nu mai exista nimic de mâncat și nimic de iubit.

Maria aștepta să se lase noaptea înainte să dea drumul pisicii. Își imagina că sub protecția întunericului avea o șansă mai mare să ajungă până la pădure fără să fie văzută de cineva. Dacă cineva din sat ar fi văzut felina, probabil că s-ar fi apucat s-o vâneze. Chiar dacă nu mai avea decât doi pași până la propria moarte, gândul că pisica ei ar putea sfârși ucisă o întrista teribil. Așa că se liniști cu gândul că șansele erau totuși de partea pisicii. Într-o comunitate în care adulții mestecau bulgări de pământ sperând să dea de furnici sau de ouă de insecte, într-o comunitate unde copiii răscoleau bălegarul cailor în speranța că vor da de semințe nedigerate, iar femeile se luptau pentru un os, Maria era sigură că nimeni nu-și imagina că ar mai putea exista o pisică vie.

✧

Lui Pavel nu-i venea să-și creadă ochilor. Era neobișnuit de slabă, cu ochi verzi și blană pestriță. Era fără doar și poate o pisică. Strângea lemne pentru foc când văzu animalul zbughind-o din casa Mariei Antonovna, traversând ulița înzăpezită și îndreptându-se către pădure. Își ținu respirația și privi în jur. Nimeni altcineva n-o văzuse. Nu mai era nimeni în jur; nicio fereastră nu era luminată. Câteva firicele de fum, singurul semn că cineva trăia acolo, se ridicau din mai puțin de jumătate dintre hornurile satului. Era ca și cum satul întreg fusese strivit ca un muc de țigară de căderea masivă de zăpadă; orice semn de viață fusese șters. Zăpada era, în mare parte, neatinsă; din loc în loc se mai vedea câte o urmă de picior și nicio cărare nu fusese săpată. Zilele erau la fel de liniștite ca și nopțile. Nimeni nu se trezea să meargă la muncă.

Niciunul dintre prietenii lui nu ieșea la joacă, stăteau cu toții în case înghesuiți împreună cu familiile lor în paturi, scrutând cu ochii încercănați, cufundați în orbite, tavanele camerelor lor. Adulții începeau să semene cu copiii și copiii cu adulții. Mulți renunțaseră cu totul să mai caute de mâncare. În acest context, apariția unei pisici părea ceva miraculos: reapariția unei forme de viață considerate de mult dispărute.

Pavel închise ochii și încercă să-și amintească când mâncase ultima oară carne. Când deschise ochii, saliva. Fire consistente de salivă i se prelingeau pe bărbie. Le șterse cu dosul palmei. Tulburat de descoperirea sa, lăsă jos brațul de lemne și o luă la sănătoasa spre casă. Trebuia să-i dea mamei lui, Oksana, vestea cea mare.

✧

Oksana ședea învelită într-o pătură de lână privind în podea. Stătea perfect nemișcată, încercând să-și conserve energia și încercând să-și imagineze cum va reuși să-și ajute familia să supraviețuiască iernii, gânduri care-i bântuiau fiecare oră de veghe și fiecare vis din somnul ei agitat. Era una din puținii care nu renunțaseră încă. Ea nu renunța niciodată. Nu atât timp cât îi avea pe fiii ei. Doar hotărârea însă nu era de ajuns, trebuia să fie atentă: un simplu efort prost calculat putea însemna extenuarea, iar extenuarea însemna invariabil moartea. Cu câteva luni în urmă, Nicolai Ivanovici, vecin și prieten, încercase într-un mod disperat să ia cu asalt un siloz al statului. Nu avea să se mai întoarcă. A doua zi pornise cu soția lui Nicolai să-l caute. I-au găsit cadavrul pe marginea drumului, cu burta umflată de la semințele crude pe care le înghițise cu disperare pe când își dădea sufletul. Nu reușise decât să moară de foame pe drumul spre casă, întins pe spate în zăpadă,

arătând de parcă ar fi fost însărcinat într-o lună mare – un trup scheletic cu un stomac curbat, lăbărțat. În timp ce soția lui Nicolai plângea, Oksana îi adună din buzunare grăunțele rămase, pe care le împărți frățește. La întoarcerea în sat, soția lui Nicolai împărtăși vestea tuturor. În loc să fie compătimită, fu invidiată: nimeni nu se putea gândi la altceva decât la grânele prețioase pe care le avea acum. Oksana începu să se considere o proastă pentru că fusese atât de cinstită: acum amândouă erau în pericol.

Gândurile îi fură întrerupte de zgomotul unui alergat. Nimeni nu alerga niciodată, decât în cazul în care erau noutăți importante. Se ridică plină de teamă. Pavel năvăli în cameră și spuse pe nerăsuflate:

— Mamă, am văzut o pisică.

Făcu un pas spre fiul ei și îl luă de mâini. Trebuia să se asigure că nu are vedenii: foamea putea juca feste minții. Dar chipul lui nu arăta niciun semn de delir. Ochii îi erau pătrunzători, expresia facială foarte serioasă. Nu avea decât zece ani, dar era deja bărbat în toată firea. Vremurile îl făcuseră să renunțe la copilărie. Tatăl lui murise aproape cu siguranță și chiar dacă nu murise fizic, pentru ei tot mort se chema. Plecase spre Kiev cu speranța că va putea aduce mâncare. Nu se întorsese, iar Pavel înțelesese repede că nici n-avea să se mai întoarcă vreodată. Acum Oksana depindea de fiul ei la fel de mult pe cât depindea și el de ea. Erau parteneri acum, iar Pavel jurase că va reuși acolo unde tatăl lui eșuase. Avea să se asigure că familia lui va supraviețui.

Oksana îi atinse obrazul.

— Poți s-o prinzi?

Zâmbi cu mândrie:

— Dacă aș avea un os.

Iazul era înghețat. Oksana căută cu mâna prin zăpadă ca să găsească o piatră. Gândindu-se că zgomotul ar fi

putut atrage atenția altora, înveli piatra într-o bucată de cârpă și deschise o mică gaură în gheață. Puse piatra jos. Băgă mâna în apa rece și întunecată, gemând din pricina răcelii apei. Cu câteva secunde înainte să-i amorțească mâna complet și-o retrase. Atinsese fundul apei și nu dăduse decât de nămol. Unde era? Panicându-se, își bagă mâna în apă până la umăr, mișcând-o în stânga și în dreapta până când n-o mai simți. Apoi atinse o bucată de sticlă. Ușurată, trase sticla afară. Pielea i se învinețise de parcă fusese bătută. Asta însă n-o interesa, importantă era sticla sigilată cu ceară. O curăță de nămol și privi în interiorul ei. Înăuntru era o colecție de oscioare.

Pavel întreținuse focul cât fusese mama plecată, iar ea se apucă să încălzească sigiliul deasupra flăcării, bulgări consistenți și lipicioși de ceară scurgându-se în cenușa fierbinte. Văzându-i pielea albăstrie, se apucă să-i frece brațul, încercând s-o încălzească, s-o facă să simtă din nou. Odată ce se topi ceara cu totul, femeia întoarse sticla cu gâtul în jos și începu s-o scuture. Câteva oase se adunară în gâtul sticlei. Le trase afară și i le oferi fiului. Pavel le studie cu atenție, le pipăi, le mirosi unul câte unul. Alesese. Era pe cale s-o șteargă, când mama îl opri:

— Ia-l cu tine și pe fratele tău.

După Pavel, aceasta era o greșeală. Frățiorul lui era lent și neîndemânatic și oricum pisica era a lui. El o văzuse, el avea s-o prindă. Momentul acesta de glorie trebuia să-i aparțină. Mama îi vârî un al doilea os în palmă:

— Ia-l și pe Andrei.

✧

Andrei avea aproape opt ani și își iubea din suflet fratele mai mare. Ieșea rareori și își petrecea cea mai mare parte a timpului în camera mică, unde dormeau toți trei,

jucându-se cu un pachet de cărți făcute din coli de hârtie, tăiate dreptunghiular și puse la un loc. Tatăl lui le făcuse și le dăruise copiilor ca pe un cadou de despărțire înainte să plece la Kiev. Spre deosebire de ceilalți, Andrei încă își aștepta tatăl să se întoarcă acasă. Nimeni nu-l contrazisese, deși copilul observase că nimeni nu mai vorbea despre tatăl lui. Ori de câte ori i se făcea dor de el, ceea ce se întâmpla des, împrăștia cărțile de joc pe podea, sortându-le după formă și soi. Era sigur că dacă ar fi terminat de aranjat cărțile, tatăl lui s-ar fi întors. Nu din acest motiv îi dăduse cărțile înainte de a pleca? Desigur, lui Andrei i-ar fi plăcut să se joace cu fratele său, dar Pavel nu prea mai avea chef de joacă în ultimul timp. Era mai mereu ocupat să-și ajute mama și singurele momente în care mai apucau să se joace împreună erau noaptea, înainte să se culce.

Pavel intră în cameră. Andrei zâmbi, gândindu-se că fratele său era dispus să joace o mână, dar Pavel se aplecă și strânse cărțile de joc.

— Punea astea deoparte. Avem treabă. Unde-ți sunt papucii?

— Sub pat.

— Ia-i.

Andrei se ghemui ascultător și își trase de sub pat încălțările: doua fâșii de cauciuc luate dintr-un pneu de tractor și două șomoioage care, legate la un loc cu sârmă, puteau fi folosite drept cizme. Pavel îl ajută să le lege strâns pe picior, explicându-i că în seara asta aveau șansa de a mânca carne, cu condiția să facă exact ce i se spune.

— Se întoarce tati? Ne aduce mâncare?

— Tata nu se mai întoarce.

— A dispărut?

— Da, a dispărut.

— Și atunci cine ne aduce carne?

— O să ne-o procurăm singuri.

Andrei știa că fratele său este un vânător iscusit. Prinsese mai mulți șobolani decât oricine din sat. Era pentru prima dată când îi cerea să-l însoțească.

Afară, în zăpadă, își dădu toată silința să nu cadă. Deseori se împiedica și apoi mergea cu pași ușori pentru că o ceață densă îi acoperea ochii. Nu putea vedea cu claritate decât lucrurile pe care le ținea foarte aproape de ochi. Toți îl credeau stângaci. El credea însă că fiecare om vedea lumea exact în același fel cum o vedea el. Dacă alții reușeau să vadă la distanță – în timp ce el vedea doar o ceață –, punea asta pe seama inteligenței sau a experienței ori a vreunui alt atribut pe care el urma să-l dobândească doar cu timpul. Dar în seara asta n-avea de gând să cadă și să se facă de râs. Avea să-și facă fratele mândru de el și asta era mai important chiar decât perspectiva de a mânca în cele din urmă carne.

Pavel se opri la marginea pădurii, aplecându-se pentru a găsi urmele pisicii în zăpadă. Andrei își considera fratele tare priceput la treaba asta. Pătruns de acest sentiment, se aplecă și el privind cum fratele său atinge urmele lăbuțelor. Andrei nu știa nimic despre cititul urmelor sau despre vânătoare.

— Pe aici a trecut pisica?

Pavel dădu din cap, apoi privi spre pădure.

— Urmele sunt puțin adânci.

Imitându-și fratele, Andrei trase cu degetul un contur în jurul urmei:

— Ce înseamnă asta?

— Pisica nu-i foarte grea, ceea ce înseamnă că o să avem mai puțină carne. Pe de altă parte, dacă-i flămândă, va mușca mai ușor momeala noastră.

Andrei încercă să absoarbă această informație, dar mintea i-o luă razna, așa cum se întâmpla adesea.

— Frățioare, dacă ai putea fi o carte de joc, ce carte ai vrea să fii?

— Ce spui?

— Ai fi un as, un popă, un valet sau o damă?

— Asta-i o întrebare copilărească. Vreau să te concentrezi.

Jignit, Andrei lăsă capul în jos. Pavel îl privi, văzu că fusese rănit de răspunsul primit și că lacrimi i se formau în colțul ochilor.

— Dacă îți răspund, promiți că taci?

— Promit.

— N-o să prindem niciodată pisica asta dacă tot vorbești și o sperii.

— Promit că tac.

Pavel se gândi o clipă:

— Aș fi un călăreț, un cavaler din ăla cu spadă. Ai promis. De acum, niciun cuvânt.

Andrei dădu din cap. Pavel se ridică. Intrară în pădure.

✧

Părea că merg de mult timp – de mai multe ore –, deși simțul intern al timpului pe care îl avea Andrei nu era chiar o sursă pe care să te bazezi. Ajutat de lumina lunii și de strălucirea zăpezii, fratele lui mai mare nu părea a avea probleme în a se ține după urmele care se tot adânceau în pădure, mai departe decât Andrei îndrăznise vreodată să meargă. Deseori trebuia să alerge ca să poată ține pasul. Îl dureau picioarele, îl durea stomacul. Îi era frig, îi era foame, dar atât timp cât încă n-aveau nimic de mâncare acasă, labele picioarelor n-aveau să-l doară. Sârmele care legau talpa de fâșiile de cauciuc se dezlegaseră și putea simți cum zăpada îi ajunge la tălpi. Nu îndrăznea să-i ceară fratelui său să se oprească pentru a le putea lega din

nou. Făcuse o promisiune: niciun cuvânt, tăcere absolută. Curând, zăpada avea să se topească, iar cârpele care-i atârnau din sandale aveau să se ude și picioarele aveau să-i amorțească. Ca să nu se mai gândească la perspectiva asta neplăcută, smulse o nuia dintr-un tufiș și începu să mestece scoarța, transformând-o într-o pastă zgrunțuroasă care îi strepezea limba și dinții. Oamenii îi spuseseră că mestecatul scoarței taie senzația de foame. Îi credea; era un lucru pe care era util să-l crezi.

Deodată, Pavel îi făcu semn să se oprească. Andrei rămase cu un picior în aer, cu dinții maronii de la scoarța mestecată. Pavel se ghemui. Andrei făcu la fel, scrutând pădurea pentru a descoperi și el ce văzuse fratele său. Își făcu ochii mici, încercând să-și focalizeze privirea asupra copacilor.

Pavel se uita fix la pisică, iar pisica părea să se holbeze la rândul ei la Pavel cu ochișorii ei verzi. Oare la ce se gândea animalul? De ce nu fugea? Trăind ascunsă și izolată în casa Mariei, probabil nu știa până acum că trebuie să se ferească de oameni. Pavel își scoase cuțitul, crestându-și cu atenție buricul degetului și mânjind cu sânge osul de pui pe care mama i-l dăduse. Făcu la fel cu momeala lui Andrei – un craniu de șobolan, spart – folosind propriul lui sânge, întrucât nu avea încredere că fratele lui nu va începe să scâncească și va speria pisica. Fără un cuvânt, cei doi frați se despărțiră, luând-o în direcții opuse. Acasă Pavel îi dăduse fratelui său instrucțiuni precise, așa că nu era nevoie să vorbească acum. După câțiva pași, fiecare dintre ei așeză cu grijă osul în zăpadă. Pavel îi aruncă frățiorului său o privire rapidă ca să se asigure că făcea ce trebuie.

Făcând exact ce i se spusese, Andrei trase din buzunar o sfoară. Pavel făcuse un mic laț la unul dintre capete. Tot ceea ce trebuia să facă Andrei era să poziționeze lațul

în jurul craniului de șobolan. Făcu întocmai, apoi se trase înapoi atât cât îi permitea frânghia, culcându-se pe burtă, strivind zăpada de sub el. Stătea în așteptare. Abia acum, întins, își dădu seama că abia își putea zări momeala. O ceață i se pusese pe ochi. I se făcu deodată frică și speră ca pisica s-o ia spre capcana fratelui său. Pavel n-avea să facă nici cea mai mică greșeală, aveau să prindă pisica, să meargă acasă și să mănânce. Era nervos, îi era frig, iar mâinile începură să-i tremure. Încercă să-și stăpânească tremurul. Putea vedea ceva, conturul unei forme întunecate venind spre el. Probabil că pisica simțise mirosul sângelui.

Respirația lui Andrei începu să topească zăpada din fața lui; firicele de apă începură să curgă spre el și să-i intre în haine. Voia ca pisica s-o ia în cealaltă parte, către capcana pusă de fratele său, dar pe măsură ce pata aceea neagră și cețoasă se apropia, nu mai încăpea nicio îndoială că pisica îl alesese pe el. Desigur, dacă prindea pisica, Pavel avea să-l iubească, să joace cărți cu el și n-avea să se mai supere niciodată pe el. Perspectiva îi făcu plăcere, iar groaza i se preschimbă în entuziasm. Da, el avea să fie cel care va prinde pisica asta. El o va ucide. Va arăta cine este el. Ce-i spusese fratele lui? Îl avertizase că nu trebuie să tragă sfoara prea devreme. Dacă pisica se speria, totul era pierdut. Din acest motiv și pentru că nu putea repera foarte exact locul unde se afla pisica, Andrei decise să aștepte, ca să fie sigur. Aproape că putea distinge acum blana neagră și cele patru picioruțe ale animalului. Avea să mai aștepte puțin, încă puțin... Auzi vorba șuierată a fratelui său:

— Acum!

Andrei se panică. Auzise tonul acesta de atâtea ori până atunci. Trebuie că greșise ceva. Se strădui să vadă cât mai bine și văzu că pisica stătea exact în mijlocul lațului.

Trase de funie. Prea târziu. Pisica se speriase și o zbughise. Lațul se strânse în gol. Pisica era liberă. Chiar și așa, Andrei trase spre el lațul într-un mod jalnic, sperând ca prin minune la capătul lui să se afle o pisică. Când lațul gol ajunse în mâinile lui, simți cum fața i se îmbujorează de rușine. Plin de mânie, era gata să se ridice, să fugărească pisica aia, s-o stranguleze, să-i sfărâme craniul. Dar nu se mișcă din loc; văzu că fratele său rămăsese întins. Învățat să-și asculte și să-și urmeze întotdeauna fratele, Andrei făcu același lucru. Își micșoră ochii străduindu-se să vadă mai bine și descoperi că acum pisica se îndrepta către capcana fratelui său.

În sufletul lui Pavel furia față de stângăcia frățiorului său fu înlocuită de bucuria stârnită de imprudența pisicii. Mușchii spinării i se încordară. Fără îndoială, pisica gustase sângele, iar foamea era mai puternică decât precauția. Privi cum pisica se opri la jumătatea drumului, ținând o lăbuță în aer, privindu-l direct în ochi. Își ținu respirația: degetele i se încleștară pe frânghie și aștepta, îndemnând în tăcere pisica către lat.

Te rog. Te rog. Te rog.

Pisica făcu un salt înainte, deschise gura și înșfăcă osul. Exact la momentul oportun, Pavel trase sfoara. Lațul se strânse în jurul lăbuței animalului, imobilizându-i unul dintre picioarele din față. Pavel se ridică, trase de funie, făcând lațul să se strângă și mai puternic. Pisica încercă să fugă, dar funia o ținea bine. Trânti animalul la pământ. Un scheunat îngrozitor făcu pădurea să vuiască: era atât de puternic și de teribil, de parcă o creatură cu mult mai mare s-ar fi luptat din răsputeri să supraviețuiască. Pisica se zvârcolea în zăpadă, arcuindu-și trupușorul, arătându-și colții. Pavel se temu că nodul ar fi putut ceda. Funia era

subțire și roasă. Cu cât încerca să se apropie, pisica se retrăgea, rămânând la o distanță suficientă pentru a nu putea fi ajunsă. Strigă către frățiorul lui:

— Omoar-o!

Andrei nu se mișcă, încercând să nu mai facă vreo altă greșeală. Dar acum i se dădeau instrucțiuni clare. Sări în picioare și o luă la fugă, dar imediat se împiedică și căzu cu fața în zăpadă. Când își ridică nasul din omăt văzu pisica scheunând, scuipând și contorsionându-se. Dacă sfoara avea să se rupă, animalul va scăpa, iar fratele lui mai mare îl va urî pentru totdeauna. Pavel răcni cu o voce dogită, paroxistic:

— Omoar-o! Omoar-o! Omoar-o!

Andrei ezită o clipă și fără să știe exact ce făcea, se aruncă peste trupul zbuciumat al animalului. Poate că spera ca impactul să fie suficient pentru a o ucide. Dar acum, în timp ce stătea deasupra pisicii, simți că era vie și că i se zvârcolea sub abdomen, înfigându-și ghearele în zdrențele pe care le cususe pentru a obține o haină. Rămânând nemișcat pentru a nu lăsa pisica să-i scape, Andrei privi peste umăr, aproape implorându-și fratele din priviri să vină și să ia frâiele în mâini.

— Trăiește încă!

Pavel alergă spre el, căzu în genunchi și bagă mâna sub trupul frățiorului său, unde întâlni botul clănțănitor al pisicii. Fu mușcat. Își retrase rapid mâna. Fără a lua în seamă sângerarea, se ridică și merse în partea opusă, vârî mâna din nou, de data asta întâlnind coada animalului. Degetele lui începură să caute spinarea pisicii. Atacat din acest unghi, animalul nu avea nicio modalitate de apărare și simțind asta începu să muște din tot ce apuca – din haină, din zăpadă – înnebunit de spaimă și furie.

Andrei rămase nemișcat, simțind teribila luptă ce se desfășura sub pântecul său, simțind mâinile fratelui

apropiindu-se de capul pisicii din ce în ce mai aproape. Surescitat, strigă:

— Ai prins-o!

Imitându-și fratele, continuă:

— Omoar-o! Omoar-o! Omoar-o!

Pavel rupse gâtul pisicii. Își odihni capul pe spatele frățiorului său și pentru câteva clipe nu spuseră nimic, respirând adânc. În cele din urmă, își retrase mâinile de sub trupul lui Andrei și se ridică. Andrei rămase întins în zăpadă, neîndrăznind să se miște:

— E moartă. Te poți ridica acum.

Andrei își dădea seama că fratele lui era fericit. Nu-l dezamăgise. Nu-i înșelase așteptările. Se ridică, apucându-și fratele de mână. Pavel n-ar fi putut prinde pisica fără el. Sfoara s-ar fi rupt. Animalul ar fi scăpat. Andrei zâmbi, apoi râse de-a binelea, bătând din palme și începând să danseze. Se simțea euforic. Erau o echipă. Fratele mai mare îl îmbrățișă și începură amândoi să-și privească prada: un cadavru costeliv de pisică îngropat pe jumătate în zăpadă.

Acum era necesar să-și transporte prada în sat fără să fie văzuți. Sătenii ar fi luptat pe viață și pe moarte pentru o asemenea pradă, ar fi ucis pentru ea, iar scheunatul pisicii era posibil să fi atras atenția cuiva. Pavel nu voia să lase nimic la voia întâmplării. Nu aduseseră nimic în care să fi putut transporta pisica. După ce se gândi puțin, începu să adune lemne de foc. Plănuia să ascundă pisica într-un vraf de nuiele. Dacă aveau să întâlnească pe cineva în drum spre casă, ar fi părut că ieșiseră doar să adune lemne de foc și n-aveau să fie întrebați nimic. O ridică din zăpadă și o luă în brațe.

— O voi căra sub un braț de nuiele ca să n-o vadă nimeni. Dar, dacă într-adevăr am venit după lemne de foc, atunci trebuie să cari și tu.

Andrei fu impresionat de logica fratelui său. El nu s-ar fi gândit niciodată la asta. Se apucă să strângă lemne de foc. Cum totul era acoperit cu zăpadă, era greu să găsești vreascuri rătăcite și era nevoit să caute pe sub zăpadă, să râcâie pământul cu mâinile goale. De fiecare dată trebuia să-și frece degetele și să sufle asupra lor. Începu să-i curgă nasul, mucii i se adunară pe buza superioară. Nu se supără însă, nu, nu în seara asta după succesul pe care-l avuseseră. Începu să fredoneze ceva, un cântec vechi de-al tatălui lor, băgându-și din nou mâinile în zăpadă.

Găsind lemne la fel de greu, Pavel se îndepărtase de fratele lui. Trebuiră să se despartă. Puțin mai departe văzu un copac căzut cu crengile împrăștiate peste tot. O zbughi într-acolo, lăsând pisica în zăpadă ca să poată aduna cât mai multe lemne. Erau suficiente lemne aici și pentru el și pentru fratele lui, așa că se uită după Andrei. Fu pe cale să-l strige, dar se opri brusc. Auzise un zgomot. Se întoarse rapid și se uită în urmă. Pădurea era deasă, întunecată. Închise ochii, concentrându-se asupra sunetului. Era un zgomot sacadat, un scârțâit de pași în zăpadă. Pașii se auziră din ce în ce mai tare, mai aproape. Un val de adrenalină îi inundă trupul. Deschise ochii. Din întuneric se ițI forma unui om, alergând. Avea o bâtă sănătoasă. Pașii îi erau mari. Alerga direct spre Pavel. Auzise probabil cum omorâseră pisica, iar acum voia să le fure prada. Dar n-avea să-l lase. N-avea să permită ca mama lor să flămânzească iar. N-avea să eșueze, așa cum eșuase tatăl său. Începu să arunce zăpadă peste pisică, încercând să o acopere.

— Strângem...

Vocea lui Pavel amuți când bărbatul ieși dintre copaci cu bâta ridicată deasupra capului. Abia acum, văzându-i figura cu trăsături brute și privirea rătăcită, Pavel realiză că omul ăsta nu voia pisica. Îl voia pe el. Pavel deschise gura pe jumătate chiar când bărbatul ridicase bucata de lemn și-l lovi în moalele capului. Nu simți nimic, dar își dădu seama că nu mai era în picioare. Stătea într-un genunchi. Se uită în sus, cu capul într-o parte, cu sânge într-unul dintre ochi, cum bărbatul ridică parul pentru o a doua lovitură.

✧

Andrei se opri din fredonat. Îl strigase Pavel? Nu strânsese încă suficiente lemne, în orice caz nu pentru ce aveau ei nevoie, și nu voia să i se ia sarcina asta după ce se descurcase atât de bine. Se ridică, își scoase mâinile din zăpadă și încercă să scruteze pădurea, dar dincolo de primul copac nu vedea nimic altceva decât o ceață.

— Pavel?

Nu răspunse. Strigă din nou. Ce era asta? Un joc? Nu, Pavel nu se juca, cel puțin nu de la o vreme încoace. O luă înspre locul unde îl văzuse ultima oară, dar nu văzu nimic. Ce tâmpenie! Nu el era cel care trebuia să-l găsească pe Pavel, ci invers. Ceva nu era în regulă. Îl strigă din nou, de data asta mai tare. De ce nu răspundea fratele lui? Andrei își șterse nasul cu mâneca și se întrebă dacă nu cumva era un test. Ce ar fi făcut fratele lui în această situație? Ar fi mers după urmele din zăpadă. Andrei lăsă jos lemnele, se lasă în genunchi și începu să caute urmele prin zăpadă. Își găsi propriile urme și merse după ele până la locul unde își lăsase fratele.

Mândru de el, se apucă să meargă după urmele fratelui său. Dacă stătea în picioare, nu putea vedea nimic. Dacă

însă se ghemuia până îi ajungea nasul la o palmă de pământ, reușea să le deslușească și continua să le urmeze, adulmecând ca un câine.

Ajunse la copacul căzut. Peste tot erau lemne împrăștiate, urme de pași, unele mari și adânci. Zăpada era roșie. Andrei luă un pumn și o strânse văzând cum din ea se scurge sânge.

— Pavel!

Urlă și nu se opri decât când gâtul i se uscă și își pierdu glasul.

Începu să scâncească. Voia să-i spună fratelui său că putea lua și partea lui de pisică. Îl voia înapoi. Nimic mai mult. Dar în zadar. Fratele lui îl părăsise. Era singur.

✧

Oksana ascunsese un mic săculeț cu tulpini de porumb pisate, talpa gâștei și coji de cartofi mărunțite în spatele cărămizilor de la cuptor. În timpul inspecțiilor ținea mereu focul aprins. Colectorii veniți să vadă dacă oamenii ascundeau grâne nu se uitau niciodată în spatele flăcărilor. Nu aveau încredere în ea – cum de era sănătoasă când toți ceilalți erau bolnavi? Se întrebau asta de parcă ar fi fost o crimă. Dar nu găsiseră mâncare la ea acasă, n-o puteau cataloga drept *kulak*, o țărancă bogată.

În loc s-o execute pe loc, o lăsaseră să moară. Învățase deja că acești oameni nu puteau fi învinși cu forța. În urmă cu câțiva ani, organizase rezistența locală când venise un ins să le ia clopotul bisericii. Voiau să-l topească. Împreună cu alte patru femei se închisese în turla bisericii și începuse să tragă clopotul iar și iar, refuzând să-l predea. Oksana spusese răspicat că acest clopot îi aparținea lui Dumnezeu. Putea fi împușcată în acea zi, dar responsabilul acestei operațiuni decisese s-o ierte. După ce

spărsese ușa, spusese că el avea ordin doar să ia clopotul care era necesar revoluției industriale.

Ca răspuns, Oksana scuipase pe jos. Când autoritățile începuseră să ia mâncarea sătenilor, spunând că aparține statului și nu lor, Oksana își învățase deja lecția. Nu se mai opusese, mimase obediența, se cufundase într-o rezistență tăcută.

În seara asta vor avea o fiestă. Topise bulgări de zăpadă și amestecase tulpinile pisate de porumb. Adăugase și oasele care rămăseseră în sticlă. Odată pregătite toate, dădu oscioarele prin făină. Desigur, anticipa puțin. Pavel nu prinsese încă pisica. Dar era sigură că o va prinde. Dumnezeu îi dăduse multe greutăți, dar îi dăduse și un fiu care să o ajute. Și dacă nu va prinde pisica, tot nu se va supăra pe el. Pădurile erau mari, pisica era mică și oricum să te enervezi însemna să-ți irosești aiurea energia. Deși încerca să se pregătească să înfrunte și o dezamăgire, nu putea decât să se bucure gândindu-se la perspectiva de a mânca niște carne și un borș de cartofi.

Andrei stătea în ușă, cu tăieturi pe față, cu zăpadă pe haină, cu muci și sânge curgându-i din nas. Sandalele improvizate i se rupseseră și degetele de la picioare i se vedeau. Oksana alergă spre el.

— Unde e fratele tău?

— M-a părăsit.

Andrei începu să plângă. Nu știa unde este fratele lui. Nu înțelesese ce s-a întâmplat. Nu putea explica. Știa că mama lui avea să-l urască, știa că avea să fie făcut vinovat pentru toate astea, deși făcuse totul cum trebuie, deși Pavel fusese cel care-l părăsise.

Oksana rămase fără respirație. Îl dădu la o parte pe Andrei și ieși din casă în fugă, privind spre pădure. Pavel nu se vedea nicăieri. Poate căzuse pe undeva și se rănise. Poate că avea nevoie de ajutor. Fugi înapoi în casă pentru

a obține niște răspunsuri de la fiul ei și-l văzu pe Andrei stând lângă oală cu o lingură de borș în mână.

Prins cu mâța în sac, se uită tâmp la mama lui, cu o dâră de borș scurgându-i-se în colțul gurii. Copleșită de furie – furia de a-și fi pierdut soțul, de a-și fi pierdut fiul –, Oksana se năpusti asupra lui Andrei, îl trânti la pământ și îi îndesă pe gât lingura de lemn.

— Când am să-ți scot lingura asta din gură, îmi vei spune ce s-a întâmplat sau te omor.

Dar, când îi scoase lingura din gură, nu putu face altceva decât să tușească. Furioasă, mama îi vârî din nou lingura pe gât.

— Copil tâmpit, prostovan și netrebnic. Unde e fiul meu? Unde e?

Scoase din nou lingura, dar copilul plângea și se înneca. Nu putea vorbi. Continua să plângă și să tușească, așa că ea îl lovi în continuare, apăsându-i cu mâna pieptul micuț. Doar când borșul fu pe cale să dea în foc se opri. Se ridică și mută oala de pe sobă. Îl privi apoi pe Andrei care scâncea pe podea, simțind cum mânia îi dispare. Era atât de mic! Își iubea fratele mai mare atât de mult! Se aplecă, îl luă de jos și îl așeză pe un scaun. Îl înveli într-o pătură și îi turnă o porție de borș mai mare decât orice altă porție primită până acum. Încercă să-i dea ea cu lingura, însă băiatul nu vru să deschidă gura. Nu mai avea încredere în ea. Oksana îi dădu lui lingura. O luă și începu să mănânce. Termină borșul. Mama îi umplu din nou bolul. Îi spuse să mănânce încet. O ignoră și termină și al doilea bol. Cu o voce foarte scăzută îl întrebă ce se întâmplase și ascultă cum băiatul îi povesti despre sângele din zăpadă, lemnele împrăștiate, dispariția lui Pavel și urmele mari din zăpadă. Femeia închise ochii.

— Bărbatul acela l-a furat pe fratele tău ca să-l mănânce. Înțelegi? E mort acum. Și îl va mânca. L-a furat

pentru că era mort de foame. Așa cum voi ați vânat pisica, așa v-a vânat el pe voi. Pricepi?

Andrei amuți, privind lacrimile mamei sale. Într-adevăr, nu înțelegea. Își privi mama cum adună de pe jos pisica și iese din casă. Stătea așteptând, nervos. Când auzi vocea mamei, se năpusti spre ușă.

Oksana îngenuchease în zăpadă, cu mâinile ridicate spre cer:

— Te rog, Doamne, dă-mi fiul înapoi.

Doar Dumnezeu l-ar mai fi putut aduce acum acasă. Nu era chiar o rugăminte imposibilă. La urma urmei, la un moment dat ea își riscase viața pentru a salva clopotul bisericii. Oare Dumnezeu uita atât de repede? Își riscase viața ca să-i salveze clopotul. Nu-și dorea decât fiul, singura ei rațiune de a trăi.

În pragul ușii apărură câțiva vecini, cei care mai aveau încă putere să stea în picioare. Se holbau la Oksana. Pisica moartă era ceva neobișnuit. Dar nu era nimic neobișnuit în imaginea unui om care suferă, așa că spectacolul nu-i reținu pentru foarte mult timp.

douăzeci de ani mai târziu

Moscova

11 februarie 1953

Bulgărele de zăpadă îl lovi pe Jora în ceafă. Fusese luat prin surprindere, iar zăpada i se împrăștie pe urechi. Undeva în spate își putea auzi frățiorul mai mic râzând, râzând chiar tare – mândru de el însuși, de isprava lui, deși nu fusese decât o lovitură norocoasă. Jora scutură zăpada de pe gulerul jachetei, dar fire de nea apucaseră deja să-i intre pe sub haină, prelingându-i-se pe spate. Se topeau, îi alunecau pe piele, lăsând dâre lungi de apă înghețată. Își scoase cămașa din pantaloni, ridică mâinile cât de sus putu, încercând să scape de gheață.

Nevenindu-i să creadă că fratele lui rămăsese atât de calm (preocupat de cămașă, în loc să se ia de el), Arkadi nu se grăbi și se apucă să adune zăpadă, să facă un bulgăre cât de mare putu. Fusese însă prea mare, iar bulgărele se dovedi un proiectil jalnic: greu de aruncat, încet și ușor de evitat. Făcea greșeala asta de mult timp, îi făcea prea mari. În loc să aibă un impact mai mare, puteau fi cu ușurință interceptați în aer și de cele mai multe ori se dezintegrau singuri, împrăștiindu-se înainte de a ajunge la fratele său. Petrecea mult timp jucându-se cu Jora în zăpadă. Uneori veneau și alți copii, dar de cele mai multe ori erau doar ei. Arkadi nu câștiga niciodată, în măsura în care putea fi vorba despre vreun câștig. Viteza și forța loviturilor

fratelui său îl copleșeau de fiecare dată. Jocul se încheia mai mereu la fel: se preda, devenea frustrat, se enerva sau, și mai rău, începea să plângă și făcea crize de nervi. Ura faptul că pierdea întotdeauna și că mai de fiecare dată punea la inimă. Continua să joace doar din convingerea că într-o bună zi lucrurile vor sta altfel, că va câștiga. Și azi se pare că ziua aceea sosise. Acum șansa îi surâdea. Se apropie, dar nu foarte mult: voia ca lovitura să se pună. Loviturile directe nu se puneau.

Jora văzu îndreptându-se spre el o minge albă, de astă dată nici prea mare, nici prea mică. Nu mai avu ce face. Avea mâinile la spate. Trebuia să recunoască, frățiorul lui învăța repede.

Bulgărele de zăpadă îi lovi în vârful nasului, iar zăpada i se împrăștie în ochi, prelingându-i-se pe nas și pe gură. Se dădu înapoi, cu fața albă din pricina zăpezii. Fusese o lovitură perfectă, ăsta era sfârșitul jocului. Fusese învins de fratele său, un băiețel care n-avea încă nici măcar cinci ani. Abia acum, când pierduse pentru prima oară, înțelese ce important era să câștigi. Fratele lui râdea din nou, făcea un adevărat tărăboi, ca și cum un bulgăre de zăpadă primit direct în figură era cel mai amuzant lucru din lume. Cel puțin, el nu se bucurase atât de zgomotos, așa cum făcea acum Arkadi; nu râsese atât și nici nu simțise o satisfacție ca aceasta când câștigase. Frate-său nu știa să piardă și cu atât mai puțin să câștige. Băiețelul avea nevoie de o lecție. Trebuia pus la punct. Câștigase o partidă, atâta tot: o partidă norocoasă, lipsită de însemnătate, un joc dintr-o sută: nu – unul dintr-o mie. Nu cumva acum pretindea că ar fi chit sau, mai rău, că ar fi mai bun decât el? Jora se aplecă și începu să caute prin zăpadă, scormonind până ajunse la stratul de gheață de dedesubt, umplându-și pumnul cu noroi înghețat, cu pietre și prundiș.

Văzând că fratele lui face un alt bulgăre de zăpadă, Arkadi se întoarse și fugi. Înțelese că fratele lui se pregătea să se răzbune: adunase zăpada cu foarte multă grijă și avea să se folosească de toată forța și măiestria sa. N-avea de gând să primească un astfel de bulgăre. Dacă fugea, avea să scape. Bulgărele, oricât de bine ar fi fost făcut, cu oricâtă precizie ar fi fost aruncat, nu putea călători prin aer decât o anumită distanță înainte de a-și pierde forma și de a nu-l mai putea răni. Și chiar dacă l-ar fi atins, după o anumită distanță parcursă nu mai putea face niciun rău, aproape că fusese aruncat degeaba. Dacă fugea, putea termina partida pe cai mari. Nu voia ca victoria lui să fie pusă la îndoială, estompată de o serie de lovituri rapide și precise ale fratelui său. Nu. Fugi și învinge! Termină jocul acum! Cel puțin până avea să simtă gustul victoriei, până mâine când avea să piardă din nou. Dar asta va fi mâine. Astăzi câștigase.

Își auzi fratele strigându-l pe nume. Privi înapoi fără a se opri din alergat, zâmbind, rânjind de fapt, sigur că nu mai putea fi ajuns de bulgărele fratelui.

Impactul avu violența unui pumn în figură. Capul i se balansă necontrolat, picioarele i se desprinseră de pământ și pentru o clipă pluti în aer. Când atinse din nou solul, picioarele i se strânseră dedesubt și căzu grămadă – prea ametit pentru a se apăra cu mâinile –, strivind zăpada. Pentru o clipă șezu acolo incapabil să înțeleagă ce i se întâmplase. Simțea între dinți pietriș, noroi și sânge. Instinctiv, își vârî unul dintre degetele înmănușate între buze. Dinții i se strepeziseră de parcă fusese obligat să mestece nisip. Simți o gaură. Unul dintre dinți căzuse. Începu să plângă și scuipă în zăpadă, începând să scormonească pentru a-și găsi dintele. Dumnezeu știe de ce, numai la asta se putea gândi acum, era singurul lucru de care-i păsa. Trebuia să-și găsească dintele. Unde îi era

dintele? Dar nu-l putu găsi, în niciun caz în albul zăpezii. Dispăruse. Și nu-l supăra atât durerea (deși îl durea), cât furia, indignarea în fața injustiției comise. Chiar nu putuse să câștige și el un joc? Îl câștigase corect. Chiar nu putuse fratele lui să-i îngăduie atâta lucru? Nu i se permitea o singură victorie?

Jora alergă spre fratele lui. Își regretase fapta chiar din clipa în care bocul de noroi, pietriș, gheață și piatră îi zburase din mână. Își strigase fratele pe nume, dorindu-și să-l fi făcut să se ghemuiască, să evite lovitura. Și nu făcuse decât să-și facă fratele să se întoarcă cu fața spre bulgăre. În loc să-l ajute, nu săvârșise decât un act de sadism. Apropiindu-se, văzu sânge pe zăpadă și simți că i se face rău. El făcuse asta. Transformase joaca lor din ceva plăcut de care se bucura, așa cum se bucura aproape de orice, în ceva monstruos. De ce nu putuse pur și simplu să-și lase frățiorul să câștige? Oricum avea să câștige a doua zi și în ziua următoare. Avea să se mai joace vreodată fratele lui cu el? Era puțin probabil. Se simțea vinovat.

Jora se aplecă și îi puse frățiorului mâna pe umăr. Arkadi i-o respinse, uitându-se la el cu ochii înroșiți de lacrimi și cu gura plină de sânge. Arăta ca un animal sălbatic. Nu spuse nimic. Fața îi era congestionată de mânie. Se ridică în picioare, clătinându-se ușor.

— Arkadi?

Copilul deschise gura și țipă, schelălăind ca un câine. Jora nu putu vedea decât niște dinți murdari. Arkadi se întoarse și o luă la fugă.

— Arkadi, așteaptă!

Dar Arkadi nu aștepta – nu se opri, nu vru să asculte scuzele fratelui său. Fugea cât putea de repede, pipăindu-și cu limba locul gol unde fusese dintele. Găsindu-l, pipăindu-și gingia cu limba, speră să nu-și mai vadă niciodată fratele.

14 februarie

Leo privea blocul nr. 18, o clădire scundă, înghesuită, din beton gri. O zi întreagă fusese pierdută cu o sarcină pe cât de neplăcută, pe atât de inutilă. Conform raportului întocmit de miliție, un băiețel în vârstă de patru ani și zece luni fusese găsit mort pe liniile de cale ferată. Băiețelul se juca pe șine și fusese surprins de un tren personal și tăiat în bucăți. Șoferul cursei de ora 9 spre Khabarovsk comunicase în prima stație că i se păruse că zărise ceva pe linie la puțin timp după ce plecase din stația Iaroslavski Vokzal. Dacă trenul chiar îl lovise pe băiețel nu fusese încă stabilit. Poate mecanicul nu voia să recunoască asta. Dar nu era cazul să fie forțate lucrurile. Un accident tragic, nu se punea problema să fi fost vina cuiva.

Chestiunea ar fi trebuit deja închisă. În mod normal, Leo Stepanovici Demidov – unul dintre membrii importanți și plini de perspective ai MGB, serviciul de securitate a statului – n-ar fi intrat niciodată într-un incident de acest tip. Ce-ar fi putut face el într-un astfel de caz? Pierderea unui fiu era devastatoare pentru familie, pentru rude. Dar, punând problema într-un mod brutal, era lipsită de implicații la nivel național. Copiii nesupravegheați nu erau o chestiune de securitate națională. Cu toate astea, situația de față devenise extrem de complicată. Durerea părinților îmbrăcase o formă ciudată. Se părea că erau incapabili să accepte că fiul lor (Leo se uitase în raport, memorând numele lui Arkadi Feodorovici Andreev) fusese singurul vinovat de propria moarte. Spuneau în

stânga și în dreapta că fiul lor fusese ucis. De cine? Nu aveau idee. De ce? Nu știau nici atât. Cum fusese posibil așa ceva? Încă o dată, n-ar fi știut să spună. Cu toate astea, în absența oricărui argument plauzbil, reușiseră să trezească o imensă simpatie și compasiune. Exista posibilitatea reală ca ei să reușească să convingă pe toată lumea: vecini, prieteni și străini – pe oricine era dispus să asculte.

Parcă pentru a se complica situația, tatăl băiatului, Feodor Andreev, era el însuși un membru de rang inferior al MGB și unul dintre subalternii lui Leo. În afară de faptul că ar fi trebuit să știe mai bine că aduce organizației o reputație proastă folosindu-se de greutatea autorității sale pentru a face credibilă aserțiunea inteligibilă din punct de vedere emoțional, dar imposibil de susținut din punct de vedere logic. Depășise o limită. Lăsase sentimentele să-i întunece judecata. Dacă lucrurile nu aveau să se liniștească, Leo ar fi trebuit să recurgă inclusiv la arestarea bărbatului. Era o încurcătură de primă mână. Iar Leo fusese forțat să întrerupă pentru moment o misiune extrem de delicată pentru a îndrepta situația.

Nefiind deloc încântat de confruntarea cu Feodor care avea să urmeze, Leo nu se grăbi să urce scările, gândindu-se cum ajunsese cariera lui în acest punct în care trebuia să supravegheze pornirile unuia și ale altuia. Nu intenționase niciodată să intre în securitatea statului; se pomenise făcând asta imediat după terminarea serviciului militar. În timpul marelui război pentru apărarea patriei, fusese recrutat într-o brigadă specială – BMIIS – Brigada Motorizată Independentă pentru Intervenții Speciale. Batalioanele trei și patru ale acestei divizii fuseseră selectate de la Institutul Central de Educație Fizică unde fusese student. Aleșii pentru curajul și forța lor fizică fuseseră duși într-o tabără de antrenament de la Mitișchi, în nordul Moscovei, unde fuseseră învățați lupta corp la corp, să

folosească armele, să sară cu parașuta de la mică înălțime și să folosească explozibili. Tabăra aparținea NKVD-ului, cum se numea pe atunci poliția secretă înainte să dispară și securitatea statului să devină MGB. Batalioanele lucrau sub autoritatea directă a NKVD, nu a armatei, și natura misiunilor lor arăta acest lucru. Trimiși în spatele liniilor inamice, distrugând infrastructură, adunând informații, omorând pe unul și pe altul – erau soldați clandestini. Era riscant, dar era la fel de riscant și într-un tanc T-34. Leo se bucura de libertatea care i se dădea în timpul operațiunilor, deși era atent să țină pentru el acest gând. Îi plăcea faptul sau poate avea doar impresia că își ține soarta în mâini. Înflorise. Ca rezultat, fusese decorat cu Ordinul Suvorov, clasa a II-a. Hotărârea, succesul militar, norocul și, mai presus de toate, dragostea absolută și sinceră față de țara lui îl făcuseră să devină o imagine emblematică – la propriu – pentru eliberarea teritoriului german ocupat. El și un grup de soldați aciuați din câteva divizii fuseseră fotografiați înconjurând epava în flăcări a unui tanc german, cu armele ridicate, cu satisfacția victoriei pe chip, cu cadavrele soldaților germani la picioare. În spatele lor, fuioare de fum se ridicau din ruinele satelor incendiate. În contrast cu toată distrugerea și moartea din jurul lor, figurile lor erau triumfătoare – și cea mai expresivă era a frumușelului Leo, cu dinții lui sănătoși și zâmbetul larg. Devenise o fotografie faimoasă care apăruse pe prima pagină a ziarului *Pravda*, iar Leo fusese felicitat de străini, de militari, civili, oameni care nu voiau decât să-i strângă mâna, să-l îmbrățișeze pe el, simbolul victoriei.

După război fusese mutat direct în cadrul NKVD. Avansarea păruse firească. N-o ceruse el; îi fusese pur și simplu așezată la picioare de către alții. Orice i-ar fi cerut țara sa ar fi acceptat cu bucurie. Ar fi mers în Gulag, în regiunile arctice ale regiunii Kolîma dacă i s-ar fi cerut.

Nu avea decât o singură dorință: să-și servească țara, o țară care învinsese fascismul, o țară care oferea educație gratuită și servicii de sănătate, care trâmbițase peste tot necesitatea de a respecta drepturile muncitorilor, care îl plătea pe tatăl lui, un muncitor pe o linie de asamblare a unei fabrici de armament, care avea un salariu comparabil cu al unui medic. Deși slujba asta părea uneori neplăcută, îi înțelegea necesitatea, pricepea nevoia de a apăra revoluția de dușmanii din afara țării și dinăuntrul ei, de toți cei care încercau s-o saboteze și erau hotărâți s-o vadă eșuând. Acestui țel Leo era hotărât să-și închine viața. Viața lui și viața altora.

Nici acest eroism și nici pregătirea militară nu aveau vreo importanță în seara asta. Aici nu se găsea niciun inamic. Aici se afla un coleg, un amic, un tată răpus de durere. Și cu toate acestea, era o operațiune MGB, iar tatăl îndoliat era ținta. Leo trebuia să păsească în vârful picioarelor. Nu se putea lăsa afectat de aceleași sentimente care-l orbiseră pe Feodor. Felul isteric în care se purtase îl punea pe el și întreaga lui familie în pericol. Dacă era lăsată la voia întâmplării, povestea, de altfel fără niciun temei, despre crimă putea începe să se răspândească, zvonurile să se înmulțească precum buruienele, să se împrăștie prin comunitate, neliniștind oamenii, să-i facă să-și pună întrebări asupra unuia dintre adevărurile pe care era clădită noua lor societate:

Nu există crimă.

Puțini credeau asta fără urmă de îndoială. Existau ici și colo pete de culoare: era o societate în tranziție, departe încă de perfecțiune. Ca ofițer MGB, era de datoria lui să studieze operele lui Lenin, așa cum era de fapt de datoria fiecărui cetățean. Știa că toate aceste infracțiuni aveau să

dispară pe măsură ce vor fi dispărut sărăcia și nevoia. N-ajunseseră încă acolo. Existau încă furturi, bătăi ce aveau loc după câte vreo beție, fiind comise de *urki*, bandele de infractori. Dar oamenii trebuiau să creadă că merg spre o viață mai bună; să numești infanticid ceea ce se întâmplase cu băiețelul lui Feodor era deja o enormă greșeală. Leo fusese instruit de superiorul și mentorul său, maiorul Janusz Kuzmin, cu privire la procesele din 1937, în care inculpații au fost acuzați de Stalin fără alte explicații că:

Și-au pierdut credința.

Inamicii Partidului nu erau doar detractori, spioni sau sabotori industriali, dar și apostați ai ideologiei de partid. Dacă era să aplici acest principiu, Feodor Andreev era un dușman. Misiunea lui Leo era să înăbușe în fașă orice speculații de acest fel, să aducă înapoi oile rătăcite. Trăncănitul despre crime avea în el o doză de dramatism, care cu siguranță aprindea imaginația celor exaltați. Dar dacă se ajungea acolo, avea să fie neîndurător: băiatul făcuse o greșeală pentru care plătise cu viața. Nu trebuia să mai sufere nimeni. Poate că era totuși prea bombastic. Nu era nevoie să meargă atât de departe. Chestiunea putea fi rezolvată cu tact. Erau supărați, asta era tot. Trebuia să fie răbdător cu ei. Nu mai gândeau limpede. Trebuia să le prezinte faptele. Nu se afla aici pentru a-i amenința; cel puțin, nu deocamdată: se afla aici pentru a-i ajuta. Pentru a-i ajuta să-și recapete credința.

Leo bătu și Andreev deschise ușa. Leo aplecă capul:

— Îmi pare foarte rău pentru pierderea dumneavoastră.

Feodor se dădu înapoi, permițându-i lui Leo să păsească în cameră.

Toate locurile erau ocupate. Camera era suprapopulată, de parcă fusese convocată o întrunire sătească. Erau acolo oameni în vârstă, copii – era clar că se adunase acolo întreaga familie. Într-o asemenea atmosferă era clar cum apăruseră astfel de sentimente: se încurajau unii pe alții să creadă că era ceva misterios legat de moartea băiețelului. Poate că așa își făceau suferința mai ușor de acceptat. Poate că se simțeau vinovați că nu-l învățaseră pe băiețel să stea departe de liniile de tren. Leo recunoscu câteva dintre fețele din jurul lui. Erau prietenii lui Feodor de la serviciu, care se simțeau dintr-odată jenați că fuseseră surprinși aici. Nu știau ce să facă, evitau să-i întâlnească privirea, voind să plece, dar fiind incapabili s-o facă. Leo se întoarse către Feodor:

— Putem vorbi?

— Da, desigur.

— Poate că ar fi mai ușor dacă am fi doar noi doi?

— Te rog, asta-i familia mea. Cu siguranță vor să audă ce ai de spus.

Leo se uită în jur; aproximativ douăzeci de perechi de ochi erau îndreptați către el. Păreau să știe ce avea să le spună și nu-l simpatizau pentru asta. Erau furioși că fiul lor murise și ăsta era modul lor de a-și exprima furia. Leo trebuia să accepte pur și simplu că devenise punctul focal al furiei lor.

— Nu mă pot gândi la nimic mai înfiorător decât pierderea unui copil. Eram colegul și prietenul tău când împreună cu soția ta ai sărbătorit nașterea fiului vostru. Îmi amintesc că v-am felicitat. Iar acum vin cu durere să vă prezint condoleanțele mele.

Sunase poate prea pompos, dar Leo spusese sincer aceste vorbe. Tăcere. Își alese cu grijă cuvintele următoare:

— N-am simțit niciodată durerea unui părinte care își pierde copilul. Nu știu cum aș fi reacționat. Probabil că

aș fi simțit nevoia să acuz pe cineva, pe cineva pe care să-l pot după aceea urî. Dar, cu mintea limpede, vă asigur că nu există nicio urmă de îndoială cu privire la cauza morții lui Arkadi. Am adus cu mine raportul pe care vi-l pot lăsa dacă vreți. Mai mult decât atât, am fost trimis pentru a răspunde la orice întrebare ați vrea să puneți.

— Arkadi a fost ucis și am dori să ne ajutați, dacă nu dumneavoastră personal, poate că MGB-ul poate face presiuni asupra miliției să-și facă treaba și să-i prindă pe făptași.

Leo dădu din cap încercând să-și păstreze aerul amabil. Era cel mai rău început de conversație la care se putuse gândi. Tatăl era neînduplecat: atitudinea lui era intransigentă și belicoasă. Cerea nici mai mult, nici mai puțin decât deschiderea unui *ugolovnoie delo*, a unui caz de crimă care să fie investigat de miliție. Cerea imposibilul. Leo își privi colegii de serviciu. Ei înțelegeau, spre deosebire de ceilalți din cameră, că acest cuvânt – *crimă* – murdărea orice prezență umană.

— Arkadi a fost surprins de un tren. Moartea lui a fost un accident. Un teribil accident.

— Și atunci de ce era gol? De ce avea gura îndesată cu noroi?

Leo încercă să digere ceea ce tocmai auzise. Băiatul era gol? Auzea pentru prima dată acest lucru. Deschise raportul.

Băiatul a fost găsit îmbrăcat.

Lui Leo i se păru o remarcă ciudată pentru un raport. Dar, ciudată sau nu, era acolo: băiatul era îmbrăcat. Continuă să-și plimbe privirea printre foi.

Fiind târât pe sol, îi intrase noroi în gură.

Închise raportul. Cei din cameră erau în așteptare.

— Băiatul dumneavoastră a fost găsit complet îmbrăcat. Da, avea noroi în gură, dar trupul i-a fost târât de tren; era normal să aibă noroi în gură.

O femeie mai în vârstă se ridică. Avea o privire ageră, în ciuda vârstei înaintate. Avea o voce aspră, încărcată de autoritate.

— Nouă nu ni s-a spus asta.

— Este regretabil, dar ați primit informații incorecte.

Femeia se aplecă înainte. În mod evident, ea era capul răutăților, puterea ascunsă din spatele acestor speculații.

— Bărbatul care a găsit cadavrul, Taras Kuprin, căuta ceva de mâncare. Stă la două străzi de aici. El ne-a spus că Arkadi era dezbrăcat. Dezbrăcat, pricepi? Fără nicio boarfă pe el. Pricepi? Nimeni n-a ajuns gol pentru că s-a ciocnit cu un tren.

— Bărbatul ăsta, Kuprin, a găsit într-adevăr băiatul. Declarația lui e în raport. Spune că băiatul a fost găsit pe șine, complet îmbrăcat. A fost foarte clar în privința asta. E scris aici, negru pe alb.

— Nouă de ce ne-a spus altceva?

— Poate că se zăpăcise. Habar n-am. Dar am semnătura lui în declarație. Este aici, în raport. Mă îndoiesc că ar declara altceva dacă l-aș întreba acum.

— Tu ai văzut cadavrul?

Întrebarea femeii îl luă prin surprindere.

— Nu eu investighez cazul acesta. Nu-i treaba mea. Și oricum, nu cred că e ceva de investigat. E un accident teribil și de asta mă aflu aici; pentru a limpezi ceea ce a fost tulburat în mod inutil. Dacă vreți, pot citi cu voce tare întregul raport.

Femeia în vârstă vorbi din nou:

— Raportul acela minte.

Tensiunea creștea. Leo păstră tăcerea, încercând să rămână calm. Trebuia ca ei să înțeleagă că aici nu era loc de compromisuri. Trebuia ca până la urmă să fie de acord, să se consoleze cu gândul că moartea băiețelului lor fusese un accident nefericit. Leo se afla aici pentru propriul lor bine. Se întoarse spre Feodor, așteptând de la el s-o corecteze pe bătrână.

Feodor începu să vorbească.

— Leo, avem noi dovezi, dovezi pe care le-am găsit azi. O femeie al cărei apartament dă spre linia ferată spune că l-a văzut pe Arkadi cu un bărbat. Nu știm mai mult de atât. Femeia asta nu ne este prietenă. Nu ne-am mai văzut niciodată. A auzit de crimă și...

— Feodor...

— A auzit despre moartea fiului meu. Și dacă ceea ce ne-a spus este adevărat, atunci îl poate descrie pe acest om. Îl va putea recunoaște.

— Unde este femeia asta?

— O așteptăm chiar acum.

— Vine aici? Aș vrea să aud ce are de spus.

I se oferi un scaun, însă îl refuză. Avea să stea în picioare.

Nimeni nu vorbea, toată lumea aștepta bătaia din ușă. Leo începu să regrete că nu a luat scaunul. Trecu aproape o oră, în liniște, înainte să se audă o bătaie slabă în ușă. Feodor deschise ușa, se prezentă și o conduse pe femeie înăuntru. Avea probabil în jur de treizeci de ani: o figură blândă, ochi mari, neliniștiți. Femeia deveni și mai nervoasă când văzu câtă lume se afla în cameră. Feodor o liniști.

— Prietenii și familia mea. Nu are de ce să-ți fie teamă.

Dar femeia nu asculta. Se uita fix la Leo.

— Mă numesc Leo Stepanovici. Sunt ofițer MGB. Eu conduc operațiunea asta. Dumneata cum te numești?

Leo luă un carnețel, căutând o pagină goală. Femeia nu-i răspunse. Leo o privi. Dădu să repete întrebarea, când, în cele din urmă, femeia răspunse:

— Galina Șaporina.

Aproape că șoptea.

— Ce ai văzut?

— Am văzut...

Se uită prin cameră, apoi în podea, apoi la Leo, fără să mai scoată o vorbă. Feodor îi dădu ghes. Vocea lui era fără îndoială aceea a unui om nervos.

— Ai văzut un bărbat?

— Da, un bărbat.

Feodor stătea lângă ea. Privirea lui părea s-o țintuiască de perete. Respiră ușurat. Femeia continuă:

— Un bărbat, probabil un lucrător la calea ferată. L-am văzut pe fereastră. Era foarte întuneric.

Leo bătea cu creionul în carnețel.

— L-ai văzut cu un băiețel?

— Nu, nu era niciun băiețel.

Pe figura lui Feodor se putea citi stupoarea. Spuse pe nerăsuflate.

— Dar nouă ne-ai spus că mergea de mână cu un băiețel.

— Nu, nu, nu – nu era niciun băiețel. Ducea în mână ceva, probabil o geantă cu scule. Da, asta era. Lucra ceva la șine. Repara ceva la ele. N-am văzut mare lucru. N-ar trebui să mă aflu aici. Îmi pare foarte rău că fiul vostru a murit.

Leo închise carnețelul.

— Mulțumesc.

— Mai aveți întrebări?

Înainte ca Leo să poată răspunde, Feodor o apucă de braț.

— Ai văzut un bărbat.

Femeia își trase brațul. Privi în camera din care mai multe perechi de ochi o urmăreau cu atenție. Se întoarse spre Leo.

— Veți veni altă dată să-mi mai puneți întrebări?

— Nu. Poți pleca.

Galina se îndreptă spre ieșire cu capul în pământ. Înainte să ajungă la ușă, femeia mai în vârstă strigă după ea:

— Te pierzi atât de repede?

Feodor se repezi către femeia vârstnică.

— Te rog, ia loc!

Femeia dădu din cap, dar gestul ei nu părea să însemne nici dezgust, nici aprobare.

— Arkadi era fiul tău.

— Da.

Leo nu putea vedea ochii lui Feodor. Se întreba prin ce mijloace stranii comunicau acești oameni. Oricare ar fi fost acelea, femeia se așeză. Între timp, Galina plecase.

Leo era mulțumit că Feodor intervenise. Însemna poate că ajunseseră într-un punct de cotitură. Nici bârfa, nici vorbăria goală nu ajutau pe nimeni. Feodor veni lângă Leo.

— Iart-o pe mama, e foarte supărată.

— De aceea mă aflu aici. Ca să putem discuta toate astea în intimitatea camerei voastre. Ceea ce nu se poate întâmpla, ceea ce nu trebuie să se întâmple este ca odată ce eu părăsesc această cameră, voi să continuați să susțineți aceleași lucruri. Dacă vă mai întreabă cineva ce s-a întâmplat cu fiul vostru, nu puteți continua să pretindeți că a fost crimă. Nu pentru că vă ordon eu, ci pentru că pur și simplu nu-i adevărat.

— Înțelegem.

— Feodor, mâine aș vrea să-ți iei liber. Ți s-a dat voie. Dacă te mai pot ajuta cu ceva...

— Mulțumesc.

La ușă Feodor îi strânse mâna lui Leo:

— Suntem cu toții atât de supărați! Te rog să ne ierți ieșirile.

— Vor trece neobservate. Dar, după cum te-am rugat, nicio vorbă în plus.

Fața lui Feodor se împietri. Dădu din cap. Se străduia să-și scuipe cuvintele de parcă ar fi fost o înghițitură amară.

— Moartea fiului meu a fost doar un cumplit accident.

Leo coborî treptele respirând adânc. Atmosfera din camera aceea fusese sufocantă. Era fericit că isprăvise, că-și realizase misiunea. Feodor era un om bun. Pe măsură ce va trece timpul, îi va veni tot mai ușor să accepte adevărul.

Se opri. În urma lui se auzeau pași. Leo se întoarse. Era un băiețel, care n-avea mai mult de 7 sau 8 ani:

— Domnule, sunt Jora. Sunt fratele lui Arkadi. Pot vorbi cu dumneavoastră?

— Da, desigur.

— E vina mea.

— În ce privință?

— Moartea fratelui meu. Am aruncat cu un bulgăre de zăpadă după el. Am băgat în el pietre, noroi și zgură. Arkadi a fost rănit, l-am lovit în cap. A luat-o la fugă. Poate că asta l-a zăpăcit, poate de aia n-a văzut trenul. Noroiul pe care i l-au găsit în gură. A fost din vina mea; eu l-am aruncat.

— Moartea fratelui tău a fost un accident. N-a fost vina nimănui. Nu e cazul să te simți vinovat. Dar ai făcut foarte bine că mi-ai spus. Acum întoarce-te la părinții tăi.

— Nu le-am spus despre bulgărele plin de pietriș.

— Poate că nici nu trebuie.

— I-ar supăra atât de mult. Atunci a fost ultima oară când l-am văzut pe fratele meu. Domnule, noi ne jucam frumos cea mai mare parte a timpului și am fi continuat să ne jucăm frumos, ne-am fi împăcat, am fi fost din nou prieteni. Sunt sigur de asta. Și acum n-aș mai putea niciodată să mă revanșez față de el, n-aș mai putea niciodată să-i spun cât de rău îmi pare.

Leo asculta cu atenție confesiunea băiatului. Copilul avea nevoie să fie iertat. Începu să plângă. Jenat, începu să-l mângâie pe cap, bolborosind pe un ton tânguios, de parcă ar fi intonat un cântec de leagăn:

— N-a fost vina nimănui.

Satul Kimov
O sută șaizeci de kilometri nord de Moscova

Aceeași zi

Anatoli Brodski nu mai dormise de trei zile. Era atât de obosit, încât și cele mai elementare lucruri îl solicitau la maximum. Ușa hambarului din fața sa era încuiată. Știa că va trebui s-o forțeze ca s-o deschidă. Chiar și așa, ideea părea cu totul deplasată. Pur și simplu nu avea puterea s-o facă. Zăpada începuse să cadă. Privi în sus către cerul nopții; mintea începea să i-o ia razna și când în cele din urmă își dădu seama unde era și ce avea de făcut acolo, zăpada i se așezase deja într-un strat consistent pe obraji. Își linse fulgii de pe buze și realiză că dacă nu avea să intre în casă cât mai repede urma să moară. Concentrându-se, izbi ușa. Țâțânile se zgâlțâiră, dar ușa rămase închisă. O izbi din nou. Lemnul trosni. Încurajat de sunet, își strânse ultimii stropi de energie și se opinti pentru a o lovi a treia oară. Lemnul cedă definitiv și ușa se deschise. Rămase în prag, încercând să-și obișnuiască privirea cu întunericul. Într-o parte a hambarului se aflau două vaci. De cealaltă parte se aflau tot felul de unelte, fân. Împrăștie câțiva dintre saci pe noroiul înghețat al podelei, își încheie haina, se așeză pe jos și închise ochii.

De la fereastra dormitorului său Mihail Zinoviev putu vedea că ușa hambarului era deschisă. Se mișca în derivă, iar zăpada intra în hambar. Se întoarse. Soția lui se afla în pat, dormea. Hotărî să n-o trezească, așa că își puse în liniște haina, cizmele și ieși din cameră.

Vântul bătea, adunând zăpada risipită pe jos și aruncându-i-o în față. Își ridică mâna, încercând să-și protejeze ochii. Pe măsură ce se apropia de hambar putu vedea printre degete că ușa fusese forțată, încuietoarea distrusă. Se uită înăuntru și, în absența luminii lunii, ghici în întuneric silueta unui om care dormea pe jos, sprijinit de un balot de fân. Fără să-și dea seama exact ce are de făcut, intră în hambar și apucă un vătrai, se apropie, îl ridică deasupra abdomenului intrusului, gata să-l lovească.

Anatoli deschise ochii și văzu carâmbul unei cizme acoperite de zăpadă la numai câțiva centimetri de nasul lui. Se rostogoli pe spate și îl privi pe bărbatul aplecat deasupra. Dinții vătraiului erau chiar deasupra stomacului său, vibrând în așteptare. Niciunul dintre ei nu se mișca. Respirația lor forma norișori de abur care apăreau și dispăreau cu repeziciune. Anatoli nu încercă să apuce vătraiul. Nu încercă nici să se ferească.

Rămaseră așa, încremeniți ca într-o fotografie, până când rușinea îl cuprinse violent pe Mihail. Se retrase de parcă tocmai primise un pumn în stomac și aruncând vătraiul, îngenunche:

— Te rog, iartă-mă.

Anatoli se ridică. Adrenalina îl trezise, dar întreg corpul îl durea. Cât dormise? Nu foarte mult. Nu suficient de mult. Avea vocea dogită, gâtul uscat.

— Înțeleg. Nu trebuia să vin aici. Nu trebuia să-ți cer ajutorul. Tu ai familia ta la care să te gândești. Eu v-am

pus pe toți în pericol. Eu sunt cel care ar trebui să-și ceară iertare.

Mihail dădu din cap:

— M-am speriat. M-am panicat. Iartă-mă.

Anatoli privi zăpada și întunericul de afară. Nu putea pleca acum. N-ar fi supraviețuit. Desigur, nu-și putea permite să doarmă, dar avea nevoie de un adăpost. Mihail aștepta încă un răspuns, aștepta iertarea lui.

— N-am ce să iert. Nu ești vinovat cu nimic. Și eu aș fi procedat probabil la fel.

— Dar tu ești prietenul meu.

— Încă sunt prietenul tău și întotdeauna voi fi prietenul tău. Ascultă-mă: vreau să uiți cu totul seara asta. Să uiți că am fost vreodată aici. Să uiți că ți-am cerut ajutorul și să-ți amintești de noi doi așa cum eram. Să-ți amintești că eram cei mai buni prieteni. Fă asta pentru mine și am să fac același lucru pentru tine. Până în zori am să plec. Promit. Tu te vei trezi și îți vei continua viața ca și până acum. Te asigur că nimeni nu va afla vreodată că am fost aici.

Mihail plecă fruntea; începu să plângă. Până în seara asta credea că ar fi făcut orice pentru prietenul lui. Era o minciună. Loialitatea, curajul, prietenia lui se dovediseră a avea picioare scurte: se năruiseră la primul test mai serios.

Când Anatoli apăruse neanunțat în seara aceea, Mihail păruse surprins. Anatoli venise în sat fără să anunțe pe nimeni. Fusese primit bine, i se oferise mâncare și un pat în care să doarmă. Abia când auziră că încearcă să ajungă în nord, spre granița finlandeză, înțeleseră motivul vizitei lui neașteptate. Nu spusese niciodată că era vânat de securitatea statului, de MGB. Nici nu trebuia. Înțeleseseră singuri. Era un fugar. Imediat ce realizaseră asta, bunăvoința le dispăruse. Pedeapsa pentru adăpostirea și ascunderea unui fugar era execuția. Și el știa asta, dar spera că

prietenul lui își va asuma riscul. Mai mult decât atât, spera să-l urmeze în călătoria către nord. MGB-ul nu căuta doi oameni și, mai mult decât atât, Mihail avea cunoștințe în toate orașele până la Leningrad, incluzând Tver și Gorki. E adevărat că-i cerea enorm, dar Anatoli îi salvase odată viața lui Mihail și până atunci nu se gândise niciodată la asta ca la o datorie, nici nu avusese vreodată nevoie s-o facă.

Discutând, deveni oarecum evident că Mihail nu era pregătit să-și asume un asemenea risc. De fapt, nu era pregătit să-și asume niciun fel de risc. În timpul discuției, fuseseră frecvent întrerupți de soția lui Mihail, care voise să vorbească cu soțul ei între patru ochi. În fiecare moment de tăcere îl privea pe Anatoli plină de venin. Brodski își dădea seama că trebuie să fie atent în fiece clipă. Și nu încăpea nicio îndoială că prezența lui era periculoasă pentru familia prietenului său, o familie pe care o iubea. Reducându-și dintr-odată pretențiile, îi spuse lui Mihail că nu dorea decât să doarmă o noapte în hambarul său. Avea să plece până a doua zi. Avea să meargă prin câmp până la prima gară pe același drum pe care sosise. În plus, fusese ideea lui să spargă încuietoarea hambarului. Deși era improbabil, dacă ar fi fost prins, ar fi putut pretinde că nu știe nimic și putea invoca ipoteza unui intrus. Spera ca toate aceste precauții să le mai liniștească pe gazdele sale.

Neputând să-și privească prietenul plângând, Anatoli se apropie de el:

— N-ai de ce să te simți vinovat. Încercăm cu toții să supraviețuim.

Mihail se opri din plâns. Își ridică privirea, ștergându-și lacrimile. Dându-și seama că era ultima dată când aveau să se vadă, cei doi prieteni se îmbrățișară.

Mihail se trase înapoi:

— Întotdeauna ai fost un om bun, un om mai bun decât mine. Noroc, îl meriți!

Se ridică, ieși din hambar și închise ușa, proptind-o cu un morman de zăpadă. Cu spatele la vânt, începu să se târască spre casă. Să-l ucidă pe Anatoli și să pretindă că a fost un intrus ar fi însemnat ca familia sa să fie în siguranță. Acum însă trebuia să stea la mâna sorții. Simțea nevoia să se roage. Nu se considera un laș și nici în timpul războiului, când propria lui viață fusese în joc, nu se comportase ca un laș. Unii spuneau chiar că fusese curajos. Dar acum, că avea o familie, devenise fricos. Acum putea să-și imagineze lucruri mai rele decât propria lui moarte.

Ajungând în casă, își scoase cizmele, haina și merse în dormitor. Intrând în cameră, fu uluit văzând pe cineva la fereastră. Soția lui se trezise și privea acum spre hambar. Când îl auzi intrând, se întoarse. Fizicul ei firav nu te făcea să te gândești la un om care putea să care, să ridice, să taie, să muncească douăsprezece ore pe zi pentru a-și întreține familia. Nu-i păsa că Anatoli îi salvase odată viața soțului ei. Nu-i păsa de trecutul lor comun, de prietenia lor, de noțiuni precum cele de loialitate sau datorie. Acestea erau abstracțiuni. Până una-alta, Anatoli era o amenințare la adresa siguranței familiei ei. Asta era real. Îl voia plecat cât mai departe și în acest moment îl ura – pe acest prieten blând și bun pe care altădată îl iubea – mai mult decât orice pe lume.

Mihail își sărută soția. Obrazul îi era rece. O apucă de mână. Ea îl privi și observă că soțul ei plânsese:

— Ce făceai afară?

Privirea îi era neliniștită. Mihail îi înțelegea neliniștea. Femeia spera că soțul ei făcuse ceea ce trebuia să facă. Spera că-și pusese familia pe primul loc și că îl ucisese pe bărbatul acela. Acesta era cel mai bun lucru pe care-l putea face.

— Lăsase deschisă ușa hambarului. Oricine l-ar fi putut vedea. Am închis-o.

Simți dezamăgirea soției sale. Îl credea slab. Și avea dreptate. N-avusese puterea nici de a-și ucide prietenul, nici de a-l ajuta. Încercă să găsească câteva vorbe pentru a o liniști:

— N-ai de ce să-ți faci griji. Nimeni nu știe că-i aici.

Moscova

Aceeași zi

Masa fusese distrusă, patul întors cu fundul în sus, somiera făcută bucăți, pernele răsturnate și parchetul distrus și cu toate acestea cercetarea apartamentului lui Anatoli Brodski nu părea să dea niciun indiciu despre locul unde s-ar fi putut afla. Leo Demidov se aplecă pentru a cerceta șemineul. Mai multe topuri de hârtie fuseseră arse. Existau încă grămezi de cenușă în locul unde scrisorile fuseseră strânse și aprinse. Folosind țeava pistolului, cercetă grămăjoarele sperând să găsească una sau mai multe bucăți care nu fuseseră atinse de flăcări. Cenușa se împrăștie; totul era ars, complet distrus. Trădătorul scăpase și Leo era singurul vinovat. Îl lăsase pe acest străin să profite de dubiile lui. Presupusese că era nevinovat; o greșeală de novice.

Mai bine lași zece nevinovați să sufere
decât un singur spion să scape.

Principiul era fundamental, iar el îl nesocotise; crezuse că poate proceda într-un alt fel.

În ciuda faptului că își asuma întreaga răspundere, Leo nu se putea abține să nu se întrebe: dacă n-ar fi fost povestea cu moartea accidentală a băiețelului acela, ar mai

fi scăpat Brodski? Întâlnirea cu toate rudele, dezamorsarea zvonurilor lansate de capetele lor înfierbântate – aceasta nu era munca unui ofițer superior din cadrul MGB. În loc să conducă personal o operațiune de supraveghere, fusese de acord să se înjosească, ocupându-se de ceea ce nu era mai mult decât o afacere de familie. N-ar fi trebuit să accepte niciodată. Devenise orb la pericolul pe care îl reprezenta acest om – prima lui eroare de când intrase în serviciul securității statului. Era conștient că posibilitatea de a face o a doua greșeală era rezervată unui număr foarte mic de ofițeri.

Nu se gândise foarte mult la cazul acesta: Brodski era un tip educat, cu ceva cunoștințe de engleză, având frecvent de-a face cu străinii. Ăsta deja era un motiv de suspiciune, dar așa cum remarcase Leo, omul era un veterinar respectat într-un oraș cu foarte puțini veterinari. Diplomații trebuiau să-și ducă undeva câinii și pisicile, la cineva – acel cineva se întâmpla să fie Brodski. Mai mult decât atât, omul servise în Armata Roșie drept medic combatant. Avea un trecut ireproșabil. Conform dosarului său, se oferise voluntar și în ciuda faptului că nu era complet calificat, domeniul său de expertiză fiind animalele, servise drept medic pe câmpul de luptă și prin urmare primise două medalii. Deși nu avea acces la date oficiale, Leo estimase că doctorul salvase viețile a cel puțin câteva sute de soldați.

Maiorul Kuzmin înțelesese rapid motivele pentru care protejatul său avea rezerve. În timpul carierei sale militare, Leo fusese tratat de mulți asemenea medici de tot felul de beteșuguri și cu siguranță încerca un oarecare sentiment de camaraderie. Kuzmin îi reaminti lui Leo că sentimentalismul te putea împiedica să vezi adevărul. Cei care păreau cei mai demni de încredere trebuiau priviți cu

cea mai mare suspiciune. Leo recunoscu aici o parafrază a celebrului aforism al lui Stalin:

Crede și cercetează!

Cuvintele lui Stalin fuseseră interpretate în felul următor:

Cercetează-i în mod deosebit pe cei în care ai încredere!

Cum cei de încredere erau cercetați la fel de amănunțit ca cei în care nu puteai avea încredere, exista măcar un fel de egalitate. Datoria unui anchetator era să dea la o parte nevinovăția până când rămânea la lumină doar vina. Dacă nu descopereau niciun sâmbure de vinovăție, atunci probabil că nu săpaseră suficient de adânc. În cazul lui Brodski, întrebarea nu era dacă diplomații străini se întâlneau cu el pentru că era veterinar, ci dacă nu cumva se făcuse veterinar tocmai ca să întâlnească diplomați străini. De ce își luase locuință la doar câțiva pași de Ambasada Americană? Și de ce – la scurt timp după ce începuse să profeseze – mai mulți oficiali americani își luaseră animale de companie? În fine, de ce animalele de companie ale diplomaților păreau să aibă mai multă nevoie de îngrijire decât cele ale cetățenilor obișnuiți? Kuzmin fusese primul care să accepte că era ceva comic în toate astea și tocmai de aceea cazul nu-i dădea pace. Nevinovăția părea cea mai bună deghizare. Părea că MGB-ul era luat peste picior. Și cu greu se putea imagina o crimă mai mare decât asta.

Studiind cu grijă cazul și observațiile mentorului său, Leo hotărî că decât să aresteze suspectul pe loc, ar fi fost mai bine să-l urmărească, gândindu-se că dacă într-adevăr omul ăsta lucra ca spion, era o foarte bună ocazie să afle cu cine lucra și să-i aresteze pe toți odată. Deși n-o

recunoscuse niciodată, nu-i plăcea să aresteze pe cineva fără dovezi solide. Desigur, așa ceva trebuia ținut doar pentru el. Făcuse o grămadă de arestări cunoscând doar numele și adresa celui ce urma să fie arestat, știind doar că undeva, cineva nu avea încredere în acel om. Vina unui suspect devenea cel mai real dintre lucruri încă din momentul în care devenea suspect. Dar acum nu mai era doar un lacheu care urma orbește ordinele altora și hotărâse să-și folosească autoritatea și să schimbe puțin lucrurile. Voia să investigheze (asta era slujba lui, nu?). Nu se îndoia că în cele din urmă avea să-l aresteze pe Anatoli Brodski. Voia doar s-o facă cu un temei. Voia dovezi; semne de vinovăție și nu simple presupuneri. Voia să aibă conștiința împăcată când îl va aresta.

Ca parte a operațiunii de supraveghere, Leo luase schimbul de zi care presupunea urmărirea suspectului de la ora 8 dimineața la ora 8 seara. Timp de trei zile nu observase nimic ieșit din comun. Suspectul lucra, lua prânzul în oraș și apoi venea acasă. Pe scurt, părea un om obișnuit, un bun cetățean. Poate că aparența asta inofensivă îi adormise simțurile lui Leo. Când azi-dimineață, iritat, Kuzmin îl luase deoparte și îi explicase pe scurt cazul lui Feodor Andreev ordonându-i să rezolve situația imediat, nu protestase. În loc să pună piciorul în prag și să spună că avea lucruri mai importante de făcut, se supusese. După aceea își dădu seama ce ridicol părea totul. Cât era de frustrant să converseze cu rudele, să consoleze copiii, în timp ce acest suspect, acest trădător reușea să fugă și să-l ia peste picior. Idiotului de agent care avea sarcina să supravegheze clădirea nu i se păruse nimic suspect în faptul că doctorul nu primise nici măcar o vizită toată ziua. Doar în zori, agentul deveni bănuitor și intră în clădire cu gândul de a pretinde că era un client. Găsi încăperile goale. O fereastră din spate era larg

deschisă. Suspectul ar fi putut scăpa oricând, cel mai probabil dimineața, după ce ajunsese.

Brodski a dispărut.

Când Leo auzi vestea, simți că i se face rău; îi dădu imediat întâlnire lui Kuzmin la el acasă. Leo avea acum dovada pe care o căuta de atâta timp, dar acum nu mai avea suspectul. Spre surprinderea lui, mentorul său părea mulțumit. Comportamentul trădătorului îi confirmase teoria: meseria lor era bănuiala. Dacă o supoziție conținea fie și un singur sâmbure de adevăr, era mai bine s-o iei de bună decât să o respingi. Leo primi ordin să-l prindă pe acest trădător cu orice preț. N-avea voie să mănânce, să se odihnească, să facă nimic altceva până când Brodski n-avea să ajungă în custodia lor, unde, accentuase Kuzmin, trebuia să fi fost de acum trei zile.

Leo se frecă la ochi. Simțea un nod în stomac. În cel mai bun caz, părea naiv, în cel mai rău, incompetent. Subestimase un adversar și acum simțea dintr-odată o furie pe care n-o mai simțise înainte, venindu-i să lovească masa răsturnată cu susul în jos. Se hotărî să n-o facă. Se obișnuise să nu-și arate emoțiile. Un subaltern năvăli în cameră, hotărât să ajute, să-și demonstreze devotamentul. Leo îl trimise afară; voia să fie singur. Își luă un răgaz pentru a se liniști, uitându-se pe fereastră la zăpada care începuse să cadă peste oraș. Își aprinse o țigară, suflând fumul în geamul ferestrei. Unde greșise? Suspectul probabil că îi reperase pe agenții care îl urmăreau și atunci își planificase evadarea. Dacă ardea hârtiile, asta însemna că voia să distrugă dovezile fie cu privire la acțiunile sale de spionaj, fie cu privire la destinația sa. Leo era sigur că Brodski avea un plan de evadare, un plan pentru a părăsi țara. Trebuia să găsească un fragment al acelui plan.

Vecinii erau o familie de pensionari în jur de șaptezeci de ani care trăiau împreună cu fiul lor căsătorit, cu soția sa și cu cei doi copii ai lor. O familie de șase persoane în două camere nu era ceva neobișnuit. Toți șase stăteau în bucătărie unul lângă altul, iar un ofițer inferior stătea în spatele lor pentru a-i intimida. Leo putu vedea că cei șase înțelegeau că fuseseră implicați în această poveste fără voia lor. Le putea simți frica. Fără a lua în seamă această observație – fusese deja înșelat o dată de propriul sentimentalism – înaintă către masă.

— Anatoli Brodski e un trădător. Dacă îl ajutați în vreun fel, fie și nespunând nimic, veți fi considerați complicii lui. Trebuie să vă dovediți rapid loialitatea față de stat. Noi, în schimb, nu trebuie să ne grăbim pentru a vă dovedi vinovăția. Ăsta e, deocamdată, singurul lucru sigur.

Bătrânul, cu siguranță un supraviețuitor trecut prin multe, era gata să ofere orice informație ar fi avut. Folosind cuvintele lui Leo, bătrânul spuse că trădătorul plecase dis-de-dimineață cărând aceeași servietă de fiecare zi, îmbrăcat cu aceleași haine și aceeași pălărie. Nedorind să pară necooperant, bătrânul se apucă să ofere opinii și sugestii despre locul unde s-ar fi putut afla trădătorul, fiecare dintre ele, simțea Leo, nefiind decât niște conjecturi disperate. Bătrânul concluzionă spunând răspicat că toți cei din familia lui îl priviseră cu dușmănie și neîncredere pe Brodski și că singura persoană care-l plăcea era Zina Morosovna, doamna care locuia dedesubt.

Zina Morosovna era o femeie în jur de cincizeci de ani care tremura ca un copil, un fapt pe care încerca să-l ascundă fumând încontinuu. Leo o găsi stând lângă o reproducere ieftină a unui portret faimos al lui Stalin (piele fină, privire înțeleaptă) așezat la loc de cinste deasupra șemineului. Probabil se gândea că o putea proteja.

Leo nu se obosi să se prezinte sau să arate vreo legitimație, ci trecu direct la subiect într-o încercare de a o dezorienta:

— Cum se face că dumneata erai atât de bună prietenă cu Anatoli Brodski, când toți ceilalți din această clădire nu-l agreau și n-aveau încredere în el?

Zina fusese prinsă cu garda jos; impulsul de a fi discretă fu înăbușit de indignarea în fața unei asemenea minciuni:

— Toți cei care locuiesc aici îl plăceau pe Anatoli. Era un om bun.

— Brodski era un spion. Și totuși tu spui că era bun. Trădarea e o virtute?

Dându-și seama puțin cam târziu că a greșit, Zina încercă s-o dreagă:

— Tot ce voiam să spun e că era foarte atent cu păstrarea liniștii. Și foarte politicos, de asemenea.

Aceste precizări erau lipsite de sens și de relevanță. Leo nu le luă în seamă. Luă un carnețel și notă cu litere de-o șchioapă cuvintele prost alese ale femeii:

ERA UN OM BUN

Scrise clar, asigurându-se că ea putea vedea ce nota el; tocmai nota o sentință pentru următorii 15 ani din viața ei. Aceste cuvinte erau mai mult decât suficiente pentru a o condamna pe motiv de complicitate. Avea să primească o pedeapsă severă și ca prizonier politic, cu totul, cel mai probabil vreo 25 de ani de închisoare. La 50 de ani avea puține șanse de a supraviețui Gulagului. Nu era nevoie să rostească tare aceste amenințări. Erau lucruri cunoscute de toată lumea.

Zina se retrase spre colțul camerei, își stinse țigara, regretă imediat c-o stinsese și se apucă să bâjbâie după încă una.

— Nu știu unde s-a dus Anatoli, dar știu sigur că nu are familie. Soția lui a fost ucisă în război. Fiul lui a murit de tuberculoză. Arareori era vizitat de cineva. Din câte pot spune eu, avea puțini prieteni.

Se opri. Anatoli îi fusese prieten. Petrecuseră multe nopți împreună, bând și mâncând. Uneori spera chiar că el s-ar putea îndrăgosti de ea, dar bărbatul nu manifestase niciun interes. Nu depășise niciodată moartea soției. Cuprinsă de amintiri, ridică privirea spre Leo. Acesta nu fu impresionat.

— Vreau doar să știu unde este. Nu mă interesează de soția sau de copilul lui care au murit. Povestea vieții lui nu mă interesează decât în măsura în care îmi poate spune unde se află acum.

Viața ei atârna de un fir de păr – era singura cale de a supraviețui. Dar putea trăda un om pe care-l iubea? Spre surprinderea ei, decizia fu mai ușor de luat decât își imaginase:

— Anatoli își ținea afacerile doar pentru el. Totuși, primea și trimitea scrisori. Și uneori mi le lăsa mie să le trimit. Singura corespondență pe care o avea în mod regulat era cu cineva din satul Kimov. E undeva în nord, cred. A spus că are un prieten acolo. Nu-mi amintesc numele prietenului. Ăsta e adevărul. Asta-i tot ce știu.

Vocea ei era încărcată de vină. Deși emoția ei nu era trădată de nicio trăsătură a feței, instinctul îi spunea lui Leo că femeia trădase un mare secret. Rupse fila incriminatoare din carnețel și i-o înmână. Ea acceptă foaia ca o răsplată pentru trădarea ei. În ochi i se putea citi disprețul, dar Leo nu se lăsă tulburat de acest lucru.

Numele unui sătuc undeva în nordul Moscovei era un indiciu subțire. Dacă Brodski era spion, atunci probabil că era adăpostit de diverși oameni care-l ajutau. MGB-ul știa de mult că exista o rețea de adăposturi aflată sub control străin. Cu toate astea, un om care să mizeze pe prietenia cu un fermier nu-i dădea impresia unui spion profesionist. Și cu toate acestea, simțea că pista asta trebuia urmată. Lăsă nepotrivirile la o parte; treaba lui era să-l prindă. Era singurul indiciu pe care-l avea. Iar ezitările îl costaseră deja prea mult.

Se grăbi către camioneta care îl aștepta parcată afară și începu să recitească dosarul, încercând să găsească vreun detaliu care ar fi putut lega acest caz de satul Kimov. Fu întrerupt de sosirea interlocutorului său, Vasili Ilici Nikitin. În vârstă de 35 de ani, cam cu cinci ani mai mare decât Leo, Vasili fusese cândva unul dintre cei mai promițători ofițeri ai MGB. Neîndurător, competitiv, nu cunoștea altă loialitate decât aceea față de MGB. Leo credea în sinea lui că această loialitate avea de-a face mai puțin cu patriotismul decât cu interesul personal. În primele lui zile ca anchetator, Vasili se remarcase prin aceea că-și denunțase propriul frate pentru că făcea remarci antistaliniste. Aparent, nătărăul făcuse o glumă despre cheltuielile pe care le făcea Stalin. Era beat, era la petrecerea de ziua lui. Vasili scrisese raportul, iar fratele său fusese condamnat la 20 de ani de muncă silnică. Arestul îi adusese anumite avantaje lui Vasili până când fratele său evadase trei ani mai târziu, ucigând câțiva gardieni și un medic. Nefiind niciodată prins, rușinea acestei arestări rămăsese acum să atârne de gâtul lui Vasili. Dacă n-ar fi ajutat cu sârguință în încercările de a-l prinde pe fugar, cariera lui s-ar fi surpat. Supraviețuise, dar se clătina rău. Fără alți frați pe care să-i denunțe, Leo știa că acum ajutorul său căuta o nouă cale prin care să reintre în grații.

Terminând de cercetat cabinetul veterinarului, Vasili părea mulțumit de treaba pe care o făcuse. Îi înmână lui Leo o scrisoare mototolită pe care, spusese el, o găsise în spatele biroului trădătorului. Restul corespondenței arsese – scrisoarea asta scăpase însă. Leo o citi. Era de la un prieten care îi spunea lui Anatoli că e bine-venit să locuiască la ei oricând. Adresa era parțial ștearsă, dar numele orașului se vedea limpede: Kiev. Leo împături scrisoarea și i-o dădu înapoi ajutorului său.

— Asta a fost scrisă de Brodski. Nu de un prieten. A vrut s-o găsim. În niciun caz nu merge spre Kiev.

Scrisoarea fusese scrisă în mare grabă. Scrisul era tremurat și deghizat stângaci. Conținutul era ridicol și singurul lui scop era să-l convingă pe cititor că expeditorul era un prieten la care ar fi putut oricând apela dacă avea nevoie. Adresa era distrusă în chip voit pentru a preveni o identificare rapidă a locului și a dovedi astfel faptul că era contrafăcută. Locul în care fusese găsită – scăpată în spatele biroului – părea premeditat.

Vasili protestă la remarcile lui Leo despre autenticitatea scrisorii:

— Ar fi o neglijență să nu investigăm pista de la Kiev.

Deși Leo era convins că scrisoarea era un fals, se întrebă dacă n-ar fi fost înțelept să-l trimită pe Vasili la Kiev ca să investigheze pista asta, să se pună la adăpost de orice reproș ulterior că ar fi ignorat dovezile. Alungă acest gând; nu conta cum conducea această anchetă. Atât timp cât nu reușea să găsească suspectul, cariera lui avea să se încheie.

Se reîntoarse la dosar. Conform acestuia, Brodski era prieten cu un bărbat pe nume Mihail Sviatoslavici Zinoviev. Omul fusese lăsat la vatră din Armata Roșie pentru că suferea de degerături cronice. Muribund, mai multe degete de la picioare îi fuseseră amputate: se

însănătoșise apoi și fusese lăsat la vatră. Brodski fusese cel care-l operase. Degetul lui Leo aluneca pe deasupra paginilor căutând o adresă curentă.

Kimov

Leo se întoarse către oamenii lui, prinzând pentru o clipă expresia acră a lui Vasili.

— Plecăm!

Treizeci de kilometri la nord de Moscova

15 februarie

Drumurile din afara Moscovei erau acoperite cu polei și în ciuda faptului că mașinile aveau cauciucuri cu lanțuri, rareori reușeau să depășească 70 de kilometri pe oră. Vântul bătea și strângea zăpada în jurul mașinii, de parcă ar fi fost ambiția lui personală ca Leo să nu ajungă la destinație. Ștergătoarele, atașate de tavanul cabinei, se luptau din răsputeri să curețe măcar parțial parbrizul. Cu o vizibilitate redusă sub zece metri, mașina continua să meargă. Din punctul de vedere al lui Leo, era nebunie curată să mergi pe o asemenea vreme, un gest provenit din disperare.

Aplecat deasupra unor hărți pe care le ținea în poală, Leo stătea lângă Vasili și șofer. Toți trei erau îmbrăcați bine – paltoane, mănuși, căciuli. Cabina era făcută din oțel, avea tavan și podea din oțel și era încălzită numai de căldura motorului care mergea. Reușea măcar să ofere ceva protecție împotriva vremii. În spate, alți nouă agenți înarmați până în gât nu călătoreau în condiții la fel de confortabile. Camioanele ZiS-151 aveau un acoperiș de pânză prin care vântul și zăpada pătrundeau cu ușurință. După ce devenise clar că temperaturile puteau ajunge și la minus 30 de grade, toate compartimentele din spate ale

camioanelor ZiS-151 fuseseră prevăzute cu o sobă cu lemne prinsă în podea. Acest artefact pântecos nu reușea să-i încălzească decât pe cei care se aflau la o palmă de el, forțându-i pe oameni să se înghesuie unul într-altul și să schimbe pozițiile din când în când. Leo stătuse și el acolo de atâtea ori: la fiecare zece minute, cei doi oameni care stăteau cel mai aproape de foc, se îndepărtau fără convingere și se așezau pe locurile cele mai îndepărtate și mai friguroase de la capătul banchetei, în timp ce ceilalți se târau spre sobă.

Pentru prima oară Leo putu simți opoziție din partea echipei lui. Dar motivul nu era disconfortul sau lipsa somnului. Oamenii lui erau obișnuiți cu condiții dure. Nu, era altceva. Poate era faptul că misiunea ar fi putut fi evitată. Poate că n-aveau încredere în pista Kimov. Cu toate astea, mai apelase la încrederea oamenilor lui și înainte și o primise fără rezerve. În seara asta simțea o ușoară ostilitate, o rezistență. Nu era obișnuit să simtă asta decât uneori din partea lui Vasili. Își alungă gândurile acestea din minte. În acest moment cât era de popular era ultima lui grijă.

Dacă teoria lui era corectă, dacă suspectul era în Kimov, atunci era foarte probabil să se pună în mișcare la prima rază a soarelui, fie singur, fie ajutat de prietenii lui. Leo își asuma un risc atunci când presupunea că vor ajunge în sat la timp. Se hotărî să nu implice miliția locală, staționată la Zagorsk, cel mai apropiat oraș important, pentru că în opinia lui erau amatori, dezorganizați și insuficient antrenați. Într-o asemenea operațiune nici măcar diviziile locale ale MGB nu erau de încredere. Pus deja în gardă în privința faptului că era urmărit, existau puține șanse ca Brodski să se predea. S-ar fi putut să lupte până la moarte. Iar el avea nevoie de el viu. Declarația lui urma să fie de o importanță crucială. Mai mult decât atât, evadarea

lui îl ofensase pe Leo personal și el era hotărât să-i dea o lecție, hotărât să-l aresteze el însuși. Nu era chiar o chestiune de mândrie. Nici măcar faptul că de reușita acestei operațiuni depindea cariera lui. Consecințele erau mult mai adânci. Să eșuezi într-o operațiune de contraspionaj de asemenea nivel putea trezi suspiciunea că Leo sabotase cu bună știință operațiunea. A nu prinde suspectul nu avea decât să-l înfunde și mai mult. Loialitatea lui ar fi fost pusă la îndoială:

Cercetează-i în special pe cei în care ai încredere!

Nimeni nu era exceptat de la regula aceasta, nici măcar cei care o puneau în aplicare.

Dacă Brodski nu era în Kimov, dacă Leo se înșela, Vasili ar fi fost primul care ar fi depus o mărturie detaliată despre cum șeful lui ignorase pista promițătoare a Kievului. Simțindu-i slăbiciunea, alți membri ai directoratului, ca niște animale de pradă, ar fi ieșit din vizuini pentru a-l denunța ca pe un conducător slab, în timp ce Vasili s-ar fi considerat pe sine drept succesorul său legitim. În ierarhiile securității statului norocul se putea schimba peste noapte. Pentru amândoi erau multe care depindeau de locul unde se afla Anatoli Brodski.

Leo îi aruncă o privire ajutorului său – un om chipeș și respingător în aceeași măsură –, de parcă înfățișarea sa era o spoială în jurul unui miez putred, un chip de erou și o inimă de lacheu. Avea niște riduri abia perceptibile pe fețișoara drăguță, pe la colțul gurii, o ușoară deformare care, dacă știai s-o interpretezi corect, trimitea la gândurile ascunse și întunecate din sufletul acestui om. Simțind probabil că este urmărit, Vasili se întoarse și îi aruncă un zâmbet ambiguu, abia schițat. Ceva îl mulțumea. Leo simți imediat că ceva nu era în ordine.

Privi harta. Cu o populație mai mică de o mie de locuitori, Kimov nu era decât un pumn de praf aruncat pe marea întindere a Uniunii Sovietice. Își avertizase șoferul să nu caute indicatoare rutiere. Chiar și la o viteză de cincisprezece km/h, sătucul ăsta avea să apară și să dispară într-o clipită. În timp ce căuta cu degetul pe hartă, Leo începu să se teamă că rataseră intrarea în sat. Călătoreau încă spre nord, când acum ar fi trebuit să se îndrepte spre vest. Cum era practic imposibil să-ți iei repere naturale (era imposibil să vezi ceva din peisajul de afară), calculă în kilometri unde s-ar putea afla. Erau prea în nord. Șoferul ratase locul de intrare în sat.

— Întoarce!

Leo observă că nici șoferul și nici Vasili nu părură surprinși de cererea lui. Șoferul murmură:

— Dar n-am văzut ieșirea.

— Am ratat-o. Oprește mașina.

Șoferul încetini lent, călcând frâna scurt ca să evite deraparea pe gheață. Mașina se opri treptat, Leo sări din mașină și din mijlocul viscolului începu să dea indicații șoferului pentru a întoarce, camionul fiind aproape la fel de lat ca și drumul. Manevra era aproape gata, camionul era poziționat corect, când șoferul începu să ignore indicațiile lui Leo, întorcând prea larg și prea repede. Leo alergă și bătu în portieră, dar era prea târziu. Unul din cauciucurile din spate derapase. Se învârtea în gol în zăpadă. Mânia lui Leo fu temperată de suspiciunea pe care începea s-o simtă față de acest șofer care se dovedise surprinzător de stângaci. Vasili se ocupase de camion și de șofer. Leo deschise portiera și strigă, cu vântul în față:

— Ieși afară!

Șoferul ieși. Ofițerii din spate săriseră deja să vadă despre ce e vorba. Se uitară la Leo cu o dezaprobare abia mascată. Erau oare iritați că întârziaseră, erau iritați de tot

ce avea legătură cu această misiune, de felul lui de a conduce? Nu înțelegea. Ordonă unuia dintre oameni să apuce roata în timp ce toți ceilalți, inclusiv Vasili, se străduiau să împingă camionul afară din zăpadă. Cauciucul derapă, împroșcându-le uniformele cu noroi. În cele din urmă, lanțurile cauciucului prinseră asfaltul și camionul se urni. Leo trimise șoferul căzut în dizgrație să stea în spate. O astfel de greșeală era mai mult decât suficientă pentru a genera un raport scris și o condamnare în Gulag. Vasili trebuie să-i fi garantat șoferului imunitatea, o garanție care ar fi rămas în picioare numai dacă Leo eșua. Leo se întrebă câți dintre membrii echipei sale mizau mai mult pe eșecul decât pe succesul său. Simțindu-se singur, izolat chiar în mijlocul oamenilor săi, Leo apucă roata. Avea să conducă el mașina, avea să răzbată, să ajungă unde trebuie. Nu putea avea încredere în nimeni. Vasili se așeză lângă el, hotărând în mod înțelept să nu spună nimic. Leo băgă mașina în viteză.

Se aflau acum pe drumul bun, mergând spre vest, în dreptul ieșirii spre Kimov. Furtuna trecuse. Un soare palid, de iarnă, își făcuse apariția. Leo era epuizat. Condusul prin zăpadă îl secătuise. Brațele și umerii îi erau înțepenite, pleoapele îi erau grele. Treceau prin zone rurale: câmpii, păduri. Intrând într-o vale lină, văzu satul Kimov: o adunătură de căsuțe turtite, din lemn, unele la șosea, altele mai în spate, toate având fundația pătrată și acoperișul triunghiular, o formă ce nu se schimbase de un secol. Aceasta era vechea Rusie: comunități construite în jurul unor fântâni și al unor mituri, unde sănătatea vitelor era hotărâtă de bunăvoința lui *Dvorovoi*, spiritul casei, comunități în care părinții le spuneau copiilor că dacă nu vor fi cuminți, duhurile îi vor transforma în copaci. Poveștile auzite în copilărie nu le putuseră uita complet niciodată, stând cu lunile și cosând haine doar

pentru a le dărui nimfelor pădurii, numite rusalce, care, credeau ei, coborau din copaci și puteau, dacă așa doreau, să facă pe oricine să moară de râs. Leo crescuse în oraș și aceste superstiții rurale nu însemnau nimic pentru el, fiind uimit că revoluția ideologică din țara sa reușise atât de puțin în eradicarea acestor credințe tradiționale.

Ajunseră la prima casă. Din buzunarul jachetei scoase o fiolă de sticlă plină cu cristale micuțe și amorfe – metamfetamine pure –, un narcotic creat de japonezi și foarte agreat de naziști. Descoperise drogul pe frontul de est, în timp ce Armata Roșie împingea inamicul tot mai în spate, capturând prizonieri de război și, odată cu ei, și câte ceva din obiceiurile lor. Existau operațiuni în care Leo pur și simplu nu-și permitea să se odihnească. Aceasta era una dintre ele. Prescris acum de medicii MGB, Leo folosise drogul frecvent de la război încoace, cam o dată pe lună în medie, ori de câte ori o operațiune de mare importanță îi cerea să stea treaz toată noaptea. Eficacitatea lui în situații-limită nu putea fi subestimată. Prețul plătit era însă uriaș aproximativ 24 de ore mai târziu: o stare de epuizare completă care nu putea fi depășită decât dormind cel puțin 12 ore. Efectele colaterale începuseră să se manifeste și ele. Slăbise și nu că ar mai fi avut de unde slăbi, dar fața i se ascuțise. Memoria începuse să dea rateuri, nu-și putea aminti detalii sau nume, cazurile și arestările anterioare se încețoșau în mintea lui și acum trebuia să-și noteze totul. Era imposibil de precizat dacă devenise mai paranoic ca efect al consumului de droguri, din moment ce paranoia era o chestiune esențială, o calitate care trebuia cultivată și antrenată. Dacă consumul de droguri îi sporise starea de paranoia, asta nu putea fi decât un lucru bun.

Vărsă puțin în palmă, apoi încă puțin, încercând să-și amintească doza corectă. Mai bine mai mult decât mai puțin. Satisfăcut, o stinse cu o înghițitură de băutură. Vodca îi arse gâtlejul fără a reuși să facă să dispară gustul chimic al drogului care îl făcea să-i vină să vomite. Așteptă să dispară senzația, scrutând împrejurimile. Zăpada proaspătă acoperea totul. Leo era mulțumit. În afara localității nu prea aveai unde să te ascunzi. Cineva care ar fi încercat s-o facă ar fi putut fi reperat; pe o distanță de câțiva kilometri urmele lui ar fi fost ușor reperabile.

Nu știa care dintre aceste ferme îi aparținea lui Mihail Zinoviev. Cum un camion al armatei parcat la marginea drumului i-ar fi răpit posibilitatea de a-i lua prin surprindere, Leo sări din mașină, luă o armă și porni spre cea mai apropiată casă. Deși amfetaminele nu începuseră încă să-și facă efectul, se simți dintr-odată cu mintea trează, în timp ce creierul lui se pregătea pentru asaltul drogurilor. Se apropie de curte, verificându-și arma.

Înainte să apuce să bată la poartă, o femeie în vârstă, cu pielea ca hârtia, deschise. Purta o rochie albastră cu modele și cu mâneci albe și un batic brodat pe cap. Nu-i păsa de Leo, de arma și de uniforma lui sau de camionul militar. Nu-i era câtuși de puțin frică și nu făcea mari eforturi pentru a-și ascunde disprețul întipărit pe chip.

— Îl caut pe Mihail Sviatoslavici Zinoviev. Asta e ferma lui? Unde se află?

Ca și cum ar fi vorbit o limbă străină, femeia își înclină capul într-o parte și nu-i răspunse. Era a doua oară când o femeie în vârstă îi ținea piept, îl înfrunta. Exista ceva în ființa acestor femei care le făcea de neatins; autoritatea lui nu însemna nimic pentru ele. Din fericire, momentul penibil fu întrerupt când fiul femeii, un bărbat solid și cu o privire aprigă, ieși grăbit din casă:

— Iertați-o. E bătrână. Cu ce vă pot ajuta?

Încă o dată fiii își cereau scuze în numele mamelor.

— Mihail Sviatoslavici. Îl caut. Unde este? Care-i ferma lui?

Realizând că Leo nu intenționa să-i aresteze, că pentru moment el și familia lui erau în siguranță, bărbatul se relaxă brusc. Făcu semn cu bucurie în direcția fermei prietenului său.

Leo se întoarse la camion. Oamenii lui se adunaseră și el îi împărți în trei echipe. Aveau să se apropie de casă din trei părți: una din față, alta din spate, în timp ce a treia avea să încercuiască hambarul. Fiecare dintre ei era înarmat cu un automat APS Stechin de 9 mm fabricat special pentru MGB. În plus, în fiecare echipă, câte un om era dotat cu o mitralieră AK-47. Erau gata de o luptă pe viață și pe moarte dacă s-ar fi ajuns la asta.

— Îl vreau pe trădător viu. Ne trebuie declarația lui. Nu trageți decât dacă este absolut necesar. S-a înțeles?

Leo accentuă cuvintele cu capul întors spre grupul lui Vasili. Uciderea lui Anatoli Brodski ar fi fost o ofensă ce ar fi fost pedepsită. Siguranța lor era secundară, prinderea suspectului era esențială. Ca răspuns, Vasili apucă mitraliera:

— Ca să fiu sigur.

În încercarea de a-i limita lui Vasili posibilitatea de a sabota această misiune, Leo decise să dea grupului său sarcina cel mai puțin solicitantă:

— Grupul tău va cerceta hambarul.

Vasili se urni. Leo îi apucă brațul:

— Îl prindem viu.

La jumătatea drumului spre casă cei unsprezece bărbați se despărțiră în trei grupuri inegale care o luară în direcții opuse. Grupul lui Leo păstră direcția către partea din față a casei, în timp ce grupul lui Vasili o luă spre hambar. Al treilea grup o luă prin câmp către partea din

spate a casei. Vecinii aruncau câte o privire de pe la ferestre și apoi dispăreau în case. La câțiva pași de intrare grupul lui Leo se opri, așteptându-i pe ceilalți să-și ocupe pozițiile. Grupul lui Vasili ajunse la hambar și cel de-al treilea grup în spatele casei, așteptând cu toții semnalul lui Leo. Afară nu era niciun semn de viață. O dâră subțire de fum ieșea din coș. Câteva zdrențe stăteau la uscat în fața ferestrei. Era imposibil să vezi ceva înăuntru. În afara sunetelor scoase de piedicile armelor, liniștea era deplină. Deodată, o tânără ieși dintr-o mică clădire dreptunghiulară – o toaletă de curte așezată în spatele corpului principal al casei. Fredona; sunetul plutea deasupra zăpezii. Cei trei agenți care stăteau cel mai aproape de Leo se întoarseră și îndreptară armele către ea. Fetița se opri, terifiată. Leo ridică mâinile:

— Nu trageți!

Își ținu respirația, sperând să nu audă păcănitul mitralierei. Liniște; nimeni nu se mișcă. Și dintr-odată fetița începu să alerge spre casă, cât de repede putea, țipând după mama ei.

Leo simți cum amfetamina își făcea efectul: oboseala dispăruse. O luă înainte și oamenii lui îl urmară, strângându-se în jurul casei ca lațul în jurul unui gât. Fetița deschise ușa de la intrare și năvăli în casă. Leo era doar la câțiva pași în urma ei, lovind ușa cu umărul, ridicându-și arma și intrând la rândul lui în casă. Se trezi în mijlocul unei bucătării micuțe și călduroase, înconjurat de mireasma micului dejun. Acolo se aflau două fetițe – cea mare avea în jur de șase ani, cealaltă poate patru – stând lângă foc. Mama lor, o femeie voinică, cu o privire dură, care părea că poate înghiți gloanțe și apoi să le scuipe la loc, era în fața lor cu câte o mână pusă pe pieptul fiecăreia, încercând să le protejeze. Un bărbat în jur de patruzeci de ani ieși din dormitor. Leo se întoarse spre el:

— Mihail Sviatoslavici?

— Da.

— Mă numesc Leo Stepanovici Demidov, ofițer MGB. Anatoli Tarasovici Brodski este un spion. Îl vrem ca să-l interogăm. Spune-ne unde este.

— Anatoli?

— Prietenul tău. Unde este? Și să nu minți.

— Anatoli trăiește în Moscova. Lucrează ca veterinar. Nu l-am mai văzut de ani de zile.

— Dacă îmi spui unde este, am să uit că a trecut vreodată pe aici. Tu și familia ta veți fi în siguranță.

Soția lui Mihail îi aruncă soțului ei o privire scurtă; era tentată de ofertă. Leo simți o uriașă ușurare. Avusese dreptate. Trădătorul fusese aici. Fără a mai aștepta vreun răspuns, Leo le făcu semn oamenilor lui să înceapă să cerceteze casa.

— Răsturnați-o cu fundul în sus.

✧

Vasili intră în hambar cu arma ridicată, cu degetul pe trăgaci. Se îndreptă către căpița de fân, singurul loc care putea servi drept ascunzătoare, fiind suficient de înaltă cât să poată adăposti un om. Trase în ea câteva salve scurte. Fânul se împrăștie. Un firicel de fum ieși de pe țeava armei. Vacile din jurul lui mugiră, se împrăștiară ici și colo, lovind pământul cu copitele. Dar nu apăru nicio picătură de sânge. Nu era nimeni aici, își pierdeau timpul. Ieși, își puse arma pe umăr și își aprinse o țigară.

Alarmat de sunetul armei, Leo ieși din casă. Vasili îi strigă:

— Aici nu-i nimeni.

Animat cu totul de amfetamine, Leo se năpusti spre hambar cu fălcile încleștate.

Enervat că nu era băgat în seamă, Vasili aruncă țigara și o privi cum se topește în zăpadă.

— Dacă nu s-a deghizat în vacă, nu-i aici. Poate că ar trebui să le împuști pentru orice eventualitate.

Vasili privi în jur, iar oamenii zâmbiră mai mult forțat. Nu-și făcu însă iluzii. Nimeni nu-i aprecia cu adevărat simțul umorului. Dar ăsta nu era un lucru rău, ba mai mult decât atât, râsul lor era un semn că balanța puterii începea să se încline. Supunerea lor față de Leo începea să slăbească. De vină era poate călătoria epuizantă. Poate că de vină era decizia lui Leo de a-l lăsa liber pe Brodski când ar fi trebuit închis. Dar Vasili se întreba dacă avea ceva de-a face cu Feodor și cu moartea băiețelului său. Leo fusese trimis să clarifice lucrurile. Mulți dintre cei de aici erau prieteni cu Feodor. Dacă existau sentimente în sufletele lor, atunci acestea puteau fi stârnite și manipulate.

Leo se aplecă și privi urmele din zăpadă. Erau urmele oamenilor lui, dar sub ele erau altele care se îndepărtau de hambar și o luau spre câmp. Se ridică și intră în hambar. Vasili strigă după el:

— M-am uitat eu acolo deja!

Ignorându-l, Leo privi încuietoarea distrusă: văzu sacii pentru grâne împrăștiați pe podea și ieși privind în direcția câmpurilor:

— Vreau ca trei oameni să mă însoțească. Cei mai iuți. Vasili, tu rămâi aici. Continuă să cercetezi casa.

Își dădu jos geaca groasă de iarnă. Fără a dori să-l umilească, îi dădu haina lui Vasili. Ușurat acum, capabil să alerge, o luă în direcția câmpului.

Cei trei agenți cărora li se ordonase să-l urmeze nu se sinchisiră să-și dea jos hainele. Șeful lor le cerea să alerge prin zăpadă fără jachete când el însuși nu fusese în stare nici măcar să examineze cadavrul fiului prietenului lor.

Moartea unui copil fusese ignorată de parcă ar fi fost un fleac. N-aveau de gând să facă pneumonie, în niciun caz din supunere oarbă față de un om a cărui autoritate putea înceta oricând, un om care n-avea nici cea mai mică intenție să aibă grijă de ei. Totuși, Leo era încă șeful lor, cel puțin pentru moment, și după ce schimbară câteva priviri cu Vasili, cei trei începură să alerge fără chef mimând supunerea, urmându-l pe bărbatul care se afla deja cu câteva sute de metri înaintea lor.

Leo alerga din ce în ce mai repede; amfetaminele îl ajutau să se concentreze, nimic nu mai exista acum pentru el, decât urmele din zăpadă și cadența pașilor săi. Era incapabil să se oprească sau să alerge mai încet, incapabil să dea greș, incapabil să simtă frigul. Chiar dacă își dădea seama că suspectul avea cel puțin o oră înaintea lui, asta nu era o problemă, nu-i zdruncina în niciun fel încrederea. Fugarul nu știa că e urmărit, probabil că mergea la pas.

Chiar înaintea lui se afla creasta unui deal nu foarte abrupt, iar Leo spera că din vârf îl va putea zări pe omul pe care-l urmărea. Ajuns în vârf, se opri și observă peisajul din jur. În toate direcțiile se vedeau doar câmpuri acoperite de zăpadă. În depărtare se putea zări liziera unei păduri dese, dar înainte de ea, cam la un kilometru, se vedea un om luptându-se să răzbată prin zăpadă. Nu era vreun fermier sau vreun lucrător. Era trădătorul Anatoli Brodski. Leo era sigur de asta. Mergea spre nord, către pădure. Dacă reușea să intre în ea, s-ar fi putut ascunde. Leo n-avea câini de care să se ajute. Privi în urmă; cei trei agenți erau încă foarte departe. Dându-și seama că ceva se rupsese între el și oamenii lui, înțelese că nu se putea baza pe ei. Trebuia să-l prindă singur pe trădător.

Ca și cum ar fi fost avertizat de un al șaselea simț, Anatoli se întoarse și văzu un bărbat care alerga după el.

Era sigur că toate dovezile care făceau legătura între el și sătucul ăsta îndepărtat fuseseră distruse. Stătu o clipă locului, fără să facă nimic, uimit să vadă un urmăritor. Nu era posibil. Și iată că totuși se întâmpla. Fusese descoperit. Simți un gol în stomac, simți cum obrajii i se înroșesc, și înțelegând că acest om avea să-l ucidă, se întoarse și o luă la fugă spre pădure. Primii pași fură șovăielnici și panicați, împotmolindu-se în zăpadă. Înțelese rapid că haina era o piedică. O scoase și o aruncă. Fugea ca să-și salveze viața.

Între ei mai erau acum mai puțin de 500 de metri. Anatoli nu mai repetă eroarea de a privi în urma sa. Se concentra doar asupra pădurii la care trebuia să ajungă și în ritmul ăsta avea să ajungă acolo înainte să fie prins de urmăritorul său. Pădurea îi oferea un bun adăpost, șansa de a se ascunde. Și dacă s-ar fi ajuns la o luptă corp la corp, șansele lui ar fi fost mai mari acolo, printre pietre și stânci, decât în mijlocul câmpiei.

Leo mări viteza, trase de el de parcă s-ar fi aflat pe o pistă de alergare. O parte a minții îi reamintea că acest teren era accidentat și să alerge nu era chiar o soluție eficace. Dar amfetaminele îl făcuseră să creadă că totul era posibil, că putea recupera distanța dintre el și fugar.

Leo își pierdu echilibrul, alunecând într-o parte înainte să se prăbușească cu fața în jos în zăpadă. Amețit, îngropat în zăpadă, se rostogoli pe spate, întrebându-se dacă s-a rănit în timp ce contempla cerul albastru. Nu-l durea nimic. Se ridică, dându-și la o parte zăpada de pe față și de pe brațe, privind cu detașare tăieturile de pe mâini. Se uită după Brodski așteptându-se să-l vadă dispărând dincolo de liziera pădurii. Dar, spre surprinderea lui, suspectul încetase și el să alerge. Stătea. Confuz, Leo o zbughi înainte. Nu pricepea – când evadarea devenise posibilă, omul acesta stătea și nu făcea nimic. Se uita la pământ, în fața lui. Nici o sută de metri nu-i mai despărțeau acum.

Leo își scoase arma și încetini. Ajunse să meargă la pas. Țintì, conștient totuși că nu putea risca un foc de la distanța asta. Inima îi bătea cu putere, două bătăi la fiecare pas. Încă un efect al metamfetaminei: cerul gurii i se uscase. Degetele aveau un tremur nervos, sudoarea i se prelingea pe spate. Nu mai erau între ei nici cincizeci de pași. Brodski se întoarse. Nu era înarmat. N-avea nimic în mâini; era ca și cum dintr-odată și în mod inexplicabil, renunțase. Leo continuă să înainteze, apropiindu-se tot mai mult. În cele din urmă, văzu de ce se oprise fugarul. Între el și pădure se afla un râușor, lat de vreo 20 de metri, acoperit cu gheață subțire. Suprafața înghețată nu fusese vizibilă din vârful dealului, acoperită fiind cu zăpadă groasă. Leo strigă:

— S-a terminat!

Anatoli îl auzi și, ca răspuns, se întoarse spre pădure și păși pe gheață. Pașii îi erau nesiguri, picioarele îi alunecau pe suprafața fragilă. Gheața pocnea sub picioarele lui, abia rezistând sub greutatea corpului. Nu încetinea. Pas cu pas, gheața începuse să cedeze – linii groase apăreau acum la suprafață, plecând în toate direcțiile de sub picioarele lui. Cu cât se mișca mai mult, cu atât liniile apăreau cu o frecvență mai mare. Apa începu să țâșnească de sub crăpături. Anatoli continuă să meargă; se afla la mijlocul râului, încă zece metri și ar fi fost de partea cealaltă. Privi în jos la apa înghețată și întunecată de sub picioarele lui.

Leo ajunse la marginea râului, își băga arma în toc și ridică brațele:

— Gheața n-o să reziste. N-ai să ajungi niciodată în pădure.

Brodsky se opri, se întoarse și spuse:

— Nu încerc să ajung în pădure.

Își ridică piciorul drept și cu o mișcare bruscă lovi suprafața înghețată, spărgând-o și încercând să se scufunde. Apa țâșni, gheața se sparse și Brodski căzu înăuntru.

Complet inert, în stare de șoc, se scufundă complet, privind lumina orbitoare a soarelui de deasupra. Apoi, simțind că apa îl împinge în sus, înotă departe de fanta deschisă în gheață. N-avea nicio intenție să rămână la suprafață. Se îndepărtă în apele întunecate. Plămânii începură să-l înțepe și simți cum trupul lui începe să lupte împotriva hotărârii sale de a muri. Continuă să înoate, îndepărtându-se tot mai mult de punctul de lumină, de orice șansă de supraviețuire. În cele din urmă, instinctul vital îl făcu să se ridice la suprafață; în loc să dea de aer, fața întâlni un strat de gheață. Curentul lent îl târî sub pojghița dură, tot mai departe.

✧

Cu siguranță Brodski n-avea de gând să iasă la suprafață. Se îndepărta tot mai mult de gaura deschisă în gheață, în încercarea de a se sinucide și de a-și proteja complicii.

Leo se năpusti către malul râului, estimând cam pe unde s-ar putea afla cel pe care îl urmărea. Își deprinse cureaua grea și arma, le aruncă pe jos și păși pe suprafața lucioasă. Tălpile cizmelor alunecau. Aproape instantaneu, gheața începu să cedeze. Continuă să se miște, încercând să calce ușor, dar simți cum gheața plesnește sub picioarele lui. Ajungând la mijlocul râului, se așeză pe vine și începu să mătură zăpada cu palmele. Dar suspectul nu putea fi zărit niciunde – doar apă întunecată cât vedeai cu ochii. Leo continuă să meargă, dar crăpăturile păreau să-i însoțească fiecare pas, să-l înconjoare de peste tot.

Apa țâșni, iar liniile care brăzdau suprafața înghețată se adunară într-un singur punct. Se uită la cer, își umplu plămânii, simțind cum dedesubt gheața crapă cu zgomot. Apoi se sparse.

Deși nu simțea întru totul răceala, drogat cum era, își dădu seama că trebuia să se miște repede. La aceste temperaturi nu avea la dispoziție decât câteva secunde. Se răsuci. Existau două fante de lumină unde gheața se spărsese, dar sub apă era un întuneric dens din pricina stratului gros de zăpadă. Se îndepărtă de fundul râului și înotă în aval. Incapabil să vadă ceva, continuă să înoate dând orbește din mâini în toate părțile. Trupul lui urla după o gură de aer. În curând nu va mai avea decât două alternative: să se întoarcă sau să moară. Începu să înoate și mai repede, lovind din brațe cu mai multă forță, mișcându-se tot mai rapid. Realizând că nu va mai avea o a doua șansă, că a se întoarce fără suspect ar fi însemnat oricum moartea, continuă să înoate.

Mâna lui simți ceva; ceva material, solid, un crac de pantalon. Era Brodski, întins sub suprafața înghețată. Dar, ca și cum atingerea îl adusese din nou la viață, omul începu să lupte. Leo se băgă sub el și îl apucă de gât. Durerea din piept era acum acută. Trebuia să se întoarcă la suprafață. Cu o mână în jurul gâtului lui Brodski, încercă să izbească gheața, dar loviturile lui se opriră în scutul ei inert.

Brodski încetă să se miște, încetă să se lupte. Concentrându-se, contrazicând fiecare impuls din trupul lui, deschise gura și își umplu plămânii cu apă înghețată, întâmpinând moartea.

Leo se concentră asupra licăririlor de lumină de deasupra. Începu să lovească cu putere, îndreptându-și ambele brațe către ele. Prizonierul său era inert, inconștient. Mintea începu să i se golească; nu-și mai putea ține

respirația. Mai lovi o dată – simți căldura soarelui izbindu-l în față. Mai împinse o dată. Ieșiră la suprafață.

Leo trase cu forță aer în piept, apoi trase din nou. Dar Brodski nu respira. Leo îl trase către mal, străduindu-se să răzbată printre bucățile de gheață. Picioarele atinseră fundul. Se strădui să ajungă la mal, trăgând prizonierul după el. Pielea amândurora era de un albastru deschis. Nu se putea opri din tremurat. Dimpotrivă, Brodski rămânea nemișcat. Leo îi deschise gura, dând afară apa, pompându-i aer în plămâni.

— Haide!

Brodski începu să-și recapete cunoștința, se aplecă și vomită apa înghețată din stomac. Leo nu avea însă timp să se simtă ușurat. Mai aveau câteva minute până să moară de frig. Se ridică. Îi văzu pe cei trei agenți lângă el.

Îl văzuseră pe Leo dispărând în apele râului și realizaseră că șeful lor avusese dreptate de la bun început. Într-o fracțiune de secundă balanța puterii se înclinase din nou către Leo. Resentimentele pe care le avuseseră legate de felul în care rezolvase problema cu Feodor nu mai însemnau nimic acum: arătaseră fără nicio reținere care le erau sentimentele, gândindu-se că această operațiune va eșua, iar Leo va fi demis. Nu mai era cazul; poziția lui în cadrul MGB avea să fie acum mai puternică decât oricând. Alergau cât puteau de repede; viețile lor depindeau acum de asta.

Leo se prăbuși lângă prizonier. Ochii i se închideau – intra din nou în comă. Leo îl lovi peste față, era esențial să rămână treaz. Îl lovi iarăși și iarăși. Suspectul deschise ochii, dar aproape imediat îi închise la loc. Îl lovi, din nou și din nou și din nou. Începeau să nu mai aibă timp. Își strigă oamenii:

— Grăbiți-vă!

Vocea îi era din ce în ce mai stinsă. Simți că încetul cu încetul îl prinde frigul pe măsură ce invincibilitatea lui chimică începea să dispară. Drogurile își făcuseră deja efectul și nu mai aveau forța de a ține în chingi realitatea. O oboseală enormă îi țintuia trupul. Ofițerii sosiră.

— Dați-vă jos gecile. Și aprindeți un foc.

Cei trei își dădură jos gecile, înfășurându-l cu una pe Leo și cu celelalte două pe Brodski. Totuși, asta nu era suficient. Aveau nevoie de un foc. Cei trei agenți începură să caute cu privirea lemne de foc. Ceva mai departe era o tufă și doi agenți alergară către ea în timp ce al treilea începu să-și rupă în fâșii mâneca din cămașa grosolană de bumbac pe care o purta. Leo rămase atent la prizonier, o pradă prețioasă, lovindu-l din când în când pentru a-l ține treaz. Dar și lui îi era foarte somn. Voia să se odihnească. Voia să închidă ochii.

— Grăbiți-vă!

Deși intenționase să strige, vocea abia i se auzea.

Cei doi agenți se întoarseră cu câteva crengi rupte din arbuștii din jur. Curățiră o bucată de pământ, dând zăpada la o parte și așezând lemnele în locul astfel pregătit. Deasupra lemnelor așezară fâșiile de bumbac. Deasupra lor formară o movilă de așchii. Unul dintre ei își scoase bricheta și vărsă gazul deasupra așchiilor. Piatra brichetei scăpără și scânteia făcu bumbacul să se aprindă. Lemnul începu să fumege. Dar era umed și nu prindea flacăra. Fumul începu să urce în spirală. Leo nu simțea însă nicio căldură. Lemnul se usca prea greu. Rupse căptușeala jachetei și o aruncă pe foc. Dacă focul se stingea, aveau să moară amândoi.

Nu mai aveau decât o brichetă. Agentul scoase cu grijă părțile componente ale brichetei și turnă cu grijă pe foc ultimele picături de gaz. Flăcările crescură, fiind alimentate de un cartuș de țigări și de câteva pachete

mototolite. Cei trei agenți stăteau în genunchi, protejând flacăra. Lemnul începu să ardă.

Anatoli deschise ochii, holbându-se la flăcările dinaintea lui. Lemnul trosnea în foc și în ciuda dorinței lui de a muri, simțea căldura ca pe o binecuvântare în tot trupul. Pe măsură ce flăcările se întețeau și jăraticul se înroșea, își dădu seama, încercând emoții dintre cele mai diverse, că avea să supraviețuiască.

Leo ședea cu privirea îndreptată spre foc. Din hainele lui ieșea abur. Doi dintre ofițeri, hotărâți să-i recâștige bunăvoința, adunau lemne, uscându-le înainte să întețească focul cu ele. Al treilea ofițer stătea de pază. Odată ce focul nu mai fu în pericol să se stingă, Leo ordonă unuia dintre cei care adunau surcele să se întoarcă la casă și să înceapă pregătirile pentru plecarea la Moscova. Adresându-i-se prizonierului, Leo întrebă:

— Poți să mergi?

— Mergeam frecvent la pescuit cu fiul meu. Noaptea făceam focuri exact ca ăsta și stăteam lângă ele. Nu prea îi plăcea să pescuiască, dar cred că îi plăceau focurile. Dacă n-ar fi murit, ar fi avut aceeași vârstă ca tine acum.

Leo nu spuse nimic. Prizonierul adăugă:

— Dacă n-ai nimic împotrivă, mi-ar plăcea să mai stăm puțin.

Leo mai puse niște lemne în foc. Puteau să mai stea puțin.

Pe drumul de întoarcere niciunul dintre ei nu spuse nimic. O distanță pe care Leo o parcursese în nici 30 de minute fu parcursă acum în două ore. Fiecare pas i se părea tot mai dificil acum că metamfetaminele încetaseră să lucreze în corpul lui. Doar gândul că reușise îl mai

susținea acum. Avea să se întoarcă la Moscova triumfător, reabilitat. Ajunsese pe buza prăpastiei, dar reușise să nu cadă.

Pe măsură ce se apropiau de fermă, Anatoli începu să se întrebe cum de-l găsiseră. Își dădu seama că îi vorbise Zinei despre prietenul lui, ea trebuie să-l fi trădat. Dar nu-i purta pică. Era prea obosit. Nu-și dorea nici ea decât să trăiască. Și nimeni nu-i putea refuza asta. Oricum, era irelevant. Ceea ce conta acum era să-și convingă călăii că Mihail era nevinovat. Se întoarse către Leo:

— Când am sosit astă-noapte, mi-au spus să plec. N-aveau nimic de-a face cu mine. M-au amenințat că vor chema autoritățile. De aceea am fost nevoit să sparg ușa hambarului. Credeau că am plecat. N-au făcut nimic rău. Sunt oameni buni, oameni harnici.

Leo încercă să-și imagineze ce se întâmplase de fapt noaptea trecută. Trădătorul îi ceruse ajutorul prietenului lui, dar acest ajutor întârziase să apară. Nu prea arăta ca un plan de evadare. Nu era în niciun caz planul de evadare al unui spion profesionist.

— Nu mă interesează prietenii tăi.

— Mulțumesc.

— N-ai de ce să-mi mulțumești.

Ajunseră la fermă. Chiar în fața lor, în genunchi, în fața intrării în hambar erau Mihail Zinoviev, soția lui și cele două fiice. Mâinile le erau legate la spate și le înghețaseră din pricina zăpezii care le acoperise. Era clar că stăteau așa de ceva timp. Fața lui Mihail era tumefiată; o dâră de sânge i se scurgea din nasul zdrobit; falca îi atârna într-o poziție nefirească. Probabil era ruptă. Agenții făcuseră un cerc nu foarte precis în jurul lor. Vasili stătea exact în spatele familiei. Leo se opri, fu pe cale să spună ceva când Vasili își mișcă brațele, scoțând arma la vedere. Potrivi țeava și îi trase lui Zinoviev un glonț în ceafă.

Sunetul fu strident. Trupul bărbatului se prăbuși în zăpadă. Soția lui și fiicele rămaseră nemișcate, holbându-se la trupul din fața lor.

Doar Brodski reacționase, scoțând un sunet care nu era de om parcă – nu fusese un cuvânt, doar durere și furie la un loc. Vasili mai făcu un pas într-o parte și puse țeava armei în ceafa femeii. Leo își ridică mâna:

— Lasă arma jos! E un ordin.

— Acești oameni sunt trădători. Trebuie să dăm un exemplu.

Vasili apăsă trăgaciul, mâna avu un recul, se auzi o a doua bubuitură și trupul femeii căzu în zăpadă alături de al bărbatului său. Brodski încercă să se elibereze, urlând încă, dar cei doi agenți de lângă el îl loviră și îl făcură să cadă în genunchi. Vasili mai făcu un pas și poziționă arma în ceafa fetei celei mai mari. Nasul copilei era roșu de la frig. Trupul îi tremura ușor. Se uita fix la trupul mamei. Avea să moară în zăpadă lângă părinții ei. Leo își scoase arma îndreptând-o către ajutorul său.

— Lasă arma.

Dintr-odată, toată oboseala dispăru și nu din cauza vreunui narcotic. Mâna îi era fermă. Închise un ochi și ținti spre el. De la distanța asta n-avea cum să rateze. Dacă trăgea acum, fata avea să supraviețuiască. Ambele fete aveau să supraviețuiască – nimeni n-avea să mai fie ucis. Fără să vrea expresia îi răsună în minte:

Ucis.

Ridică piedica armei.

Vasili se înșelase asupra Kievului. Fusese amăgit de scrisoarea lui Brodski. Îi asigurase pe ceilalți că pierd timpul mergând la Kimov. Mizase pe faptul că eșecul operațiunii acesteia avea să-l facă noul șef. Toate aceste erori

grosolane aveau să fie în raportul lui Leo. În acest moment Vasili putea simți că ceilalți agenți îl priveau. Autoritatea lui primise o lovitură umilitoare. O parte din el ar fi vrut să vadă dacă Leo avea curajul să-l împuște. Urmările ar fi fost severe. Totuși, nu era un prost. În adâncul inimii știa că e un laș la fel de sigur cum știa că Leo nu era. Vasili lăsă arma în jos. Prefăcându-se că e mulțumit, făcu un semn către cele două fete:

— Fetele astea au învățat o lecție foarte importantă. Poate vor deveni niște cetățeni mai buni decât părinții lor.

Leo păși spre ajutorul său, trecând de cele două cadavre, lăsând o urmă de cizmă în zăpada însângerată. Cu o mișcare rapidă îi apucă arma, lovindu-l cu pistolul în tâmplă. Vasili căzu pe spate, ducându-și mâna la cap. Apăru un firicel de sânge acolo unde pielea se spărsese. Dar înainte să se poată ridica, simți arma lui Leo apăsându-l din nou în tâmplă. În afară de cele două fete care se uitau în jos, așteptându-și moartea, toți ceilalți priveau.

Foarte încet, Vasili își ridică fruntea și privi în sus, în timp ce obrajii îi tremurau de umilință. Îi era frică de moarte acestui om pentru care moartea altora era atât de insignifiantă. Degetul lui Leo atinse trăgaciul. Dar nu putu să tragă. Nu așa, cu sânge rece. Asta l-ar fi transformat într-un călău. Să-l pedepsească statul. Să avem încredere în stat. Coborî arma.

— Vei rămâne aici și vei aștepta miliția. Le vei explica ce s-a întâmplat și îi vei ajuta. La Moscova te poți întoarce singur.

Leo le ajută pe cele două fete să se ridice și le conduse în casă.

Celor trei agenți li se ceru să-l ducă pe Anatoli Brodski. Era moale de parcă toată viața se scursese din el. Mormăia ceva incomprehensibil, înnebunit de durere, surd la

ordinele agenților care-i ordonau să tacă. Nu voiau să-i asculte plânsul tot drumul spre Moscova.

✦

Înăuntru, cele două fete nu puteau rosti nimic, incapabile încă să înțeleagă că cele două cadavre care zăceau afară, în zăpadă erau ale părinților lor. Se așteptau ca în orice moment tatăl lor să le pregătească micul dejun sau mama lor să se întoarcă de la câmp. Nimic nu părea real. Părinții erau lumea lor. Cum se putea ca lumea să existe fără ei?

Leo le întrebă dacă mai aveau și alte rude. Niciuna dintre fete nu spuse nimic. Îi spuse fetei mai mari să facă bagajele. Mergeau cu ei la Moscova. Niciuna dintre fete nu se mișcă, așa că merse în dormitor și începu să le facă bagajele, căutându-le lucrușoarele, hainele. Mâinile începuseră să-i tremure. Se opri, se așeză pe pat și începu să-și privească carâmbul cizmelor. Își lipi călcâiele și privi spre movilițele compacte de zăpadă pătată de sânge care începuseră să cadă pe podea.

✦

Vasili privea de pe marginea drumului, fumându-și ultima țigară, în timp ce camionul se puse în mișcare. Le zări pe cele două fetițe stând în față, lângă Leo, unde ar fi trebuit să fie locul lui. Camionul întoarse și dispăru dincolo de deal. Se uită în jur. La ferestrele caselor apăreau chipuri de oameni. De data asta însă nu mai dispăreau. Era bucuros că avea încă mitraliera. O luă înapoi spre casă, aruncând o privire celor două cadavre întinse în zăpadă. Intră în bucătărie, puse niște apă la fiert și își făcu un ceai. Era tare și îl îndulci cu zahăr. Familia avea un mic

borcan care probabil ar fi trebuit să le ajungă o lună întreagă. Și-l turnă aproape pe tot, făcând o băutură complet nesănătoasă. Îl bău și dintr-odată se simți obosit. Își dădu jos cizmele și jacheta, merse în dormitor, dădu la o parte păturile și se întinse. Și-ar fi dorit să-și poată alege visele. Ar fi ales să viseze la răzbunare.

Moscova

16 februarie

Deși lucra aici de cinci ani, Leo nu se simțea foarte bine la Liubianka, sediul direcției de afaceri civile de la MGB. Aici nu existau conversații nevinovate. Întotdeauna cineva asculta. Nu era nimic surprinzător în asta dată fiind natura muncii lor, dar Leo simțea că era ceva în legătură cu clădirea însăși care-i făcea pe oameni să nu se simtă în largul lor, ca și cum frica ar fi fost parte a construcției. Știa că teoria lui era o prostie, dat fiind că această clădire data de dinainte de Revoluție, când nu fusese nimic altceva decât un birou de asigurări înainte să fie preluat de bolșevici. Totuși, se întreba dacă întâmplarea fusese cea care îi adusese acolo. Poate că da, nu studiase niciodată problema foarte în amănunt. Totuși, se întreba de ce aleseseră clădirea aceea cu proporții atât de stranii (nici înaltă, nici scundă, nici încăpătoare, nici înghesuită – ceva care părea să se situeze în mod straniu între aceste însușiri). Fațada îți dădea senzația că erai privit din toate părțile: rânduri și rânduri de ferestre, urcând tot mai mult până în dreptul unui ceas mare, alb, care părea că privește amenințător orașul ca un ochi. Teoria era confirmată și de faptul că în jurul clădirii părea să existe o linie de demarcație invizibilă, pe care privitorii se străduiau cu scrupulozitate să n-o depășească, de parcă o mână înfricoșătoare

avea să-i tragă oricând înăuntru. Să treci de linia aceea însemna fie că ești angajat, fie că ești condamnat. Aici n-aveai nicio șansă să fii găsit nevinovat. Era o mașinărie care producea vinovăție pe bandă rulantă. Poate că locul acesta nu fusese construit ca să împrăștie frica, dar frica îl învăluise cu totul, frica făcuse din acest banal birou de asigurări casa ei, ambasada ei.

Leo înmânã cartea de identitate, o carte care nu însemna doar că putea să intre, dar însemna de asemenea că putea să iasă. Cei care intrau între zidurile clădirii fără asemenea cărți de identitate cel mai adesea nu aveau să mai fie văzuți vreodată. Sistemul avea să-i ducă undeva în Gulag sau într-o clădire chiar în spatele acesteia, pe aleea Varsonofievski, o altă clădire a securității statului, cu pardoseala înclinată, cu pereți cu grinzi groase pentru a opri gloanțele și cu furtunuri, ca să fie șters sângele de pe pereți. În privința numărului de execuții, Leo nu putea da cifre exacte, dar știa că sunt numeroase, câteva sute pe zi. La acest număr, considerentele practice (cât de bine și cât de repede putea fi spălat sângele) deveneau importante.

Aici nu se schimba nicio sentință și nici nu aveai unde să contești vreo decizie. Sistemul judiciar putea fi foarte bine ocolit, iar în locul lui nu exista un alt sistem judiciar, ci un întuneric fără margini. Leo auzise despre prizonieri care zăceau cu săptămânile și despre doctori care n-aveau alt obiectiv decât să studieze durerea în toate formele sale. Își impusese să se gândească că toate acestea nu se petreceau arbitrar, că ele se întâmplau cu un scop, în scopul unui bine superior. Existau ca să terifieze. Teroarea era necesară. Teroarea proteja revoluția. Fără ea Lenin ar fi căzut, la fel ca și Stalin. Altfel, de ce MGB-ul ar fi răspândit zvonuri despre această clădire, șoptindu-le prin tramvaie sau autobuze cu precizia cinică a celui care împrăștie un virus? Frica era cultivată. Frica era în fișa

postului. Și ca ea să fie întreținută la asemenea dimensiuni, era nevoie de un număr considerabil de oameni.

Liubianka nu era singurul loc de care să te temi. Exista, de asemenea, închisoarea Butîrka cu turnurile ei înalte, cu aripile ei sordide, populate cu celule înghesuite în care deținuții se jucau cu bețe de chibrit în așteptarea deportării în taberele de muncă. Mai era și Lefortovo, unde criminalii aflați în anchetă erau transportați pentru interogatoriu și de unde strigătele de durere puteau fi auzite câteva străzi mai încolo. Dar Leo înțelegea că Liubianka ocupa un loc aparte în imaginarul oamenilor. Era locul unde cei acuzați de agitație antisovietică, activitate contrarevoluționară și spionaj erau cercetați. De ce exact acest tip de prizonier trezea groaza în sufletele celorlalți? În timp ce te puteai gândi că n-aveai niciodată să furi, să violezi sau să ucizi, nimeni nu putea fi sigur că nu va fi acuzat de agitație antisovietică, de activitate contrarevoluționară sau spionaj, de vreme ce nimeni, nici măcar Leo nu putea ști vreodată exact în ce constau aceste crime. În cele o sută patruzeci de articole ale Codului Penal, Leo avea unul singur după care se ghida, un alineat care definea prizonierul politic ca pe o persoană implicată în activități care urmăreau:

Răsturnarea, subminarea sau slăbirea Puterii Sovietelor.

Iar asta putea însemna orice, fiind o expresie echivocă ce se putea referi la fel de bine la membrii de rang înalt ai Partidului, la balerini, la muzicieni sau la cizmari pensionați. Nici măcar cei care lucrau la Liubianka, nici măcar cei care se asigurau în fiecare zi că această mașinărie a fricii funcționează nu puteau fi siguri că într-o zi nu vor fi înghițiți de zidurile Liubiankăi.

Deși acum se afla înăuntru, Leo purta încă hainele de afară. Tremura. Când stătea nemișcat, podelele păreau să se scuture din toate părțile. Vrăji stranii care durau preț de câteva secunde păreau să se abată asupra lui. Nu mai mâncase de două zile deoarece gândul la mâncare îi provoca greață. Chiar și așa, refuza cu obstinație să se gândească că ar putea fi bolnav: era cu siguranță puțin răcit, poate puțin obosit, dar avea să se simtă bine în cele din urmă. Era în perioada de depresie de după amfetamine. N-avea nevoie decât de puțin somn. Dar nu-și putea permite în niciun chip să-și ia o zi liberă. În niciun caz azi, când Anatoli Brodski urma să fie interogat.

Interogatoriile nu erau în sarcina sa. MGB avea specialiști care se ocupau numai cu asta, mutându-se din celulă în celulă, smulgând declarații cu o indiferență de profesioniști și cu mândrie chiar. Erau motivați, ca mai toți angajații, de lucruri simple cum ar fi primele salariale date pentru performanțe în activitate, acordate mai ales dacă suspectul semna declarația imediat, fără să se certe și fără să modifice nimic în ea. Leo nu știa mare lucru despre metodele lor. Și nici nu-i cunoștea personal. Anchetatorii formau un soi de clică, lucrau ca o echipă, ocupându-se deseori de aceiași suspecți, folosind metode diferite pentru a submina rezistența anchetatului. Brutali, hotărâți, dezarmanți: toate aceste calități își aveau locul lor. Când nu erau la serviciu, bărbații și femeile acestea mâncau împreună, se plimbau, își spuneau povești și își discutau metodele. Deși arătau mai mult sau mai puțin ca niște oameni obișnuiți, Leo îi putea deosebi dintr-un motiv relativ simplu. Cele mai multe dintre operațiunile lor mai dure se desfășurau la subsol, acolo unde puteau controla anumite detalii, cum ar fi fost intensitatea luminii și a căldurii. Dimpotrivă, ca ofițer de investigații, Leo își petrecea majoritatea timpului la nivelele superioare ale clădirii

sau în afara ei. Subsolurile erau un tărâm în care ajungea rar, o lume în fața căreia prefera să închidă ochii, o lume pe care prefera să o uite sub picioarele sale.

După câteva clipe fu chemat înăuntru. Nesigur, intră în biroul lui Kuzmin. Nimic în această cameră nu era întâmplător, totul fusese aranjat și poziționat cu multă grijă. Pereții erau decorați cu negru și fotografii albe; într-una dintre ele Stalin îi strângea mâna lui Kuzmin. Era o fotografie care fusese făcută la aniversarea de 70 de ani a Conducătorului. În jurul fotografiilor se aflau postere de propagandă din diferite perioade. Leo presupunea că perioada îndelungată în care fuseseră achiziționate voia să sugereze că el, Kuzmin, ocupase acest birou dintotdeauna, chiar și în timpul epurărilor din anii '30, care nu-l afectaseră, întrucât era în serviciile secrete ale armatei. Era o fotografie care înfățișa un iepure dolofan într-o cușcă. MÂNCAȚI MAI MULTĂ CARNE DE IEPURE! Erau acolo trei indivizi roșcovani care izbeau cu baroasele lor roșii craniile nerase ale altor oameni. LUPTAȚI ÎMPOTRIVA LENEȘILOR! Trei femei zâmbitoare intrau într-o fabrică. PĂSTRAȚI-VĂ ECONOMIILE LA NOI! Cuvântul „NOI" din acest îndemn nu se referea la cele trei femei, ci mai degrabă la fondul național de economii care le produsese acea stare de mulțumire pe care o afișau. Era de asemenea acolo o fotografie a unui ins dolofan cu costum și cu pălărie care cără două valize pline cu bani. CLOVNI CAPITALIȘTI! Erau, de asemenea, imagini compacte cu docuri, șantiere navale, muncitori zâmbitori, muncitori supărați și o mulțime de locomotive, toate în onoarea lui Lenin. CONSTRUIȚI! Aceste postere erau rotite periodic, iar Kuzmin ținea cu orice preț să impresioneze cu marea lui colecție. Cu la fel de multă grijă își trata colecția de cărți. Rafturile lui erau burdușite cu toate titlurile agreate, în timp ce exemplarul său din *Istoria Partidelor Comuniste:*

Scurtă Introducere, text scris de Stalin însuși, părăsea arareori biroul său. Chiar și coșul pentru hârtii conținea numai fițuici atent selectate. Toată lumea, de la cel mai mărunt funcționar până la ofițerii superiori, înțelegea că dacă voiai să scapi de ceva trebuia să scoți acel ceva cu grijă dintre zidurile închisorii și să-l faci să dispară în drum spre casă.

Kuzmin stătea la fereastră, privind curtea interioară. Era mic și îndesat și purta intenționat o uniformă mai mică decât i s-ar fi potrivit. Ochelarii aveau lentile groase și îi cădeau deseori de pe nas din cauza greutății. Pe scurt, era un omuleț care arăta ridicol și nici măcar faptul că avea putere de viață și de moarte nu adusese pe chipul lui niciun pic de gravitate. Din câte știa Leo, Kuzmin nu mai lua parte la interogatorii, deși se zvonea că în ziua aceea se comportase ca un adevărat expert, folosindu-se de mâinile sale mici și grăsuțe.

Îi făcu lui Leo semn să se așeze. Se conformă, în timp ce Kuzmin rămase în picioare lângă fereastră. Prefera să pună întrebări în timp ce se uita pe fereastră. Asta se întâmpla pentru că el credea (și îi amintea asta frecvent lui Leo) că manifestările emoționale ale unei persoane trebuie privite cu maximă reticență, în afara cazului în care persoana respectivă nu-și dă seama că este observată. Devenise expert în trucul acesta: aparent privea pe geam peisajul, dar de fapt urmărea reacțiile interlocutorului în sticla ferestrei. Eficiența trucului era mult diminuată de faptul că toată lumea, inclusiv Leo, era conștientă că era privită. Și oricum, foarte puțini lăsau garda jos când se aflau la Liubianka.

— Felicitări, Leo. Știu că tu l-ai prins. Experiența asta ți-a fost foarte folositoare.

Leo dădu din cap.

— Ești bolnav?

Leo tăcu. Evident arăta mai rău decât își imaginase.

— Nu-i nimic. O răceală, va trece.

— Ești sigur?

— Da. Te rog, continuă.

— Cred că ești supărat pe mine pentru că ți-am luat cazul Brodski și te-am pus să te ocupi de Feodor Andreev. Așa este? Crezi că e irelevant cazul lui Feodor și ar fi trebuit să te las să te ocupi în continuare de cazul Brodski?

Zâmbea, ceva îl amuza. Leo se concentră, simțind pericolul:

— Nu, tovarășe comandant. Nu sunt supărat. Ar fi trebuit să-l arestez pe Brodski imediat. A fost vina mea.

— Da, dar nu l-ai arestat imediat. În aceste condiții am greșit luându-ți acest caz și punându-te să vorbești cu un tată îndurerat? Asta-i întrebarea.

— Nu m-am gândit decât la greșeala de a nu-l fi arestat pe Brodski imediat.

— Răspunsul tău e evaziv. Punctul meu de vedere e simplu: familia lui Feodor nu e o chestiune trivială. E o corupere în chiar interiorul MGB. Unul dintre oamenii tăi s-a lăsat orbit de durere și și-a transformat prostește familia într-un dușman al statului. Sunt încântat că l-ai prins pe Brodski, dar în același timp consider afacerea cu Andreev de maximă importanță acum.

— Înțeleg.

— Atunci ajungem la problema lui Vasili Nikitin.

Era imposibil ca acțiunile lui să nu fie raportate. Vasili nu va ezita să încerce să le folosească împotriva lui. Leo nu putea conta pe ajutorul lui Kuzmin și nici nu putea presupune care aspect al chestiunii îl preocupa acum mai mult pe șeful lui.

— Ai îndreptat arma spre el? Apoi l-ai lovit cu patul armei? Spune că ți-ai pierdut controlul. Că iei narcotice.

Drogurile te-au făcut irațional. Insistă să fii suspendat. Îți imaginezi că e foarte supărat.

Leo înțelegea perfect; execuțiile ad-hoc nu reprezentau o problemă aici.

— Eram superiorul și i-am dat un ordin. Nikitin nu l-a respectat. Cum îmi pot păstra autoritatea, cum își mai poate vreunul dintre noi păstra autoritatea dacă ordinele nu sunt îndeplinite? Sistemul s-ar prăbuși. Dar poate de vină e pregătirea mea militară. În armată nesupunerea și insubordonarea se pedepsesc cu moartea.

Kuzmin dădu din cap. Leo își gândise bine apărarea, făcând apel la principiile militare.

— Ai dreptate, desigur. Vasili e iute la mânie. Măcar atât admite și el. N-a respectat un ordin. Asta e adevărat. Dar era indignat de colaboraționismul lor. Eu nu-l scuz, înțelegi? Avem un sistem de pedepse pentru astfel de abateri. Trebuia să vă rezolvați chestiunea aici. Cât despre Vasili, a fost dojenit cum se cuvine. Despre droguri...

— N-am dormit de douăzeci și patru de ore. Iar pastilele îmi sunt prescrise de medicul de aici.

— Până la urmă nu-i treaba mea asta. Eu ți-am spus să faci tot ce trebuia făcut, ceea ce bănuiesc că înseamnă exact ceea ce am spus. Dar vreau să te avertizez într-o anumită privință. Să lovești un coleg ofițer este genul de faptă care te face remarcat. Oamenii vor uita foarte repede că motivele tale au fost întemeiate. În momentul în care Vasili a coborât arma trebuia să te oprești. Dacă voiai să-l pedepsești și mai mult, trebuia să-mi raportezi mie. Tu ți-ai făcut dreptate singur. Așa ceva nu este acceptabil. Așa ceva nu este niciodată acceptabil.

— Îmi cer scuze.

Kuzmin se îndepărtă de fereastră. Apropiindu-se de Leo, îi puse o mână pe umăr:

— Să încheiem discuția. Eu consider subiectul închis. Acum am o altă provocare pentru tine: interogarea lui Brodski. Vreau să te ocupi de ea personal. Poți chema pe cine vrei tu să te ajute – un anchetator profesionist –, dar aș vrea să fii acolo când o să cedeze. E important să-l vezi pe omul ăsta care trebuie să fie special de vreme ce te-ai lăsat înșelat de aparenta lui inocență.

Leo fu surprins. Ceea ce i se cerea nu era un lucru obișnuit. Kuzmin îi observă reacția.

— Îți dai seama de ce-ți cer asta?

— Da, desigur.

— Va fi o experiență benefică pentru tine. Te va face un ofițer mai bun. Omul trebuie judecat după ceea ce e în stare să facă singur. Nu după ceea ce pot face alții pentru el. Ai vreo obiecție?

— Nu.

Leo se ridică și își îndreptă jacheta.

— Voi începe imediat.

— Încă ceva. Aș vrea să lucrezi împreună cu Vasili la cazul ăsta.

✧

Existau trei tipuri de celule. În primul rând, celulele în care erai reținut: camere pătrate, cu paie pe jos, în care trei adulți ar fi încăput unul lângă altul. Întotdeauna existau cel puțin cinci în fiecare celulă, atât de înghesuiți, încât unul dintre ei nu s-ar fi putut scărpina fără ca ceilalți să se miște, un angrenaj uman compus din trupuri. Cum nu exista latrină, cei cinci oameni trebuiau să folosească un vas vechi și nu o puteau face decât unul în compania celuilalt. Odată ce se umplea, prizonierii trebuiau să ducă vasul la cea mai apropiată gheenă spunându-li-se că dacă vor scăpa pe jos fie și o picătură, vor fi împușcați. Leo

ascultase cum gardienii se amuzau de figurile comice ale prizonierilor care se holbau concentrați la amestecul tremurător de urine și fecale, un amestec care hotăra dacă aveau să trăiască sau să moară. Era o barbarie, desigur, dar era în numele unui bine suprem. Își tot repeta asta ca pe o mantră:

Binele Suprem Binele Suprem

Era necesar să tot repete formula asta, să și-o întipărească în minte, s-o facă să-i traverseze gândurile ca o bandă de telegraf. Era singurul mod în care puteai rezista.

Apoi, după celulele de detenție, existau celulele de pedeapsă cu apă înghețată pe jos, cu mucegai și noroi pe pereți. Să stai timp de cinci zile pe jos era suficient ca să nu-ți mai revii niciodată complet, să capeți o afecțiune pulmonară cronică. Erau cămăruțe extrem de înguste și de înghesuite, ca niște sicrie de lemn în care gândacii fuseseră lăsați să se înmulțească și în care prizonierul era lăsat gol, să fie mușcat de insecte până când semna declarația. Erau cămăruțe ascunse, aliniate, în care prizonierii erau copți de sistemul de ventilare al clădirii până când sângele le ieșea din toți porii și erau gata să semneze declarația. Erau camere cu cârlige, lanțuri și fire electrice. Existau pedepse pentru oricare tip de om. Imaginația era singura piedică și nici asta nu era chiar o piedică, mai ales când era vorba de a vărsa sângele altuia. Toate aceste orori păleau însă când erau comparate cu măreția și importanța binelui suprem.

Binele Suprem Binele Suprem Binele Suprem

Justificarea acestor pedepse era simplă și convingătoare: acești oameni erau dușmani, acești oameni greșiseră. Nu văzuse oare Leo măsuri extreme și în timpul

războiului? Ba da, chiar mai rău decât atât. Nu-și câștigaseră libertatea în urma războiului? Nu era și acesta un război, e adevărat un război împotriva unui altfel de inamic, un inamic din interior, dar totuși un război? Era necesar? Da, era. Menținerea sistemului politic justifica orice. Promisiunea unei vârste de aur în care niciuna dintre aceste brutalități nu va mai exista justifica orice. Aceste măsuri nu erau de dorit, nu trebuiau ridicate în slăvi, iar agenții care le foloseau cu plăcere erau de neînțeles. Totuși, Leo nu era prost. În interiorul acestei arte șlefuite a autojustificării exista și un sâmbure de îndoială care stătea pitit în stomac ca o bucată de mâncare nedigerată. Din când în când sâmburele prindea viață.

În fine, ultimul tip erau celulele pentru interogatorii. Leo ajunse la celula unde era ținut prizonierul: o ușă compactă, de oțel, cu vizor. Bătu, întrebându-se ce avea să găsească înăuntru. Îi deschise un băiat care abia părea să fi împlinit 17 ani. Celula era mică și pătrățoasă, cu pereți și podea întunecate, dar atât de puternic luminată, încât Leo trebui să-și închidă ochii când intră. Cinci becuri foarte puternice atârnau în tavan. Lângă peretele negru, care nu cadra cu restul încăperii, se afla o canapea. Anatoli Brodski ședea acolo; avea mâinile și gleznele legate cu sfoară. Tânărul ofițer explică cu mândrie:

— Își tot închide ochii, încearcă să doarmă. Dar eu îl lovesc încontinuu. N-a avut o clipă de răgaz, vă asigur. Iar canapeaua e cel mai interesant lucru. Tot ce vrea să facă e să se întindă și să doarmă. E moale, e confortabilă. Am stat și eu pe ea. Dar nu-l voi lăsa să doarmă. E ca și cum ai așeza mâncare în fața unui înfometat.

Leo dădu din cap, iar tânărul ofițer păru puțin dezamăgit că nu a primit mai multe laude în urma acestei raportări pline de zel. Își luă locul în colțul camerei,

înarmat cu un baston negru, din lemn. Țeapăn, sobru, roșu în obraji, arăta ca un soldat de jucărie.

Brodski stătea pe marginea canapelei, aplecat înainte, cu ochii pe jumătate închiși. Scaune nu existau, așa că Leo se așeză pe canapea lângă el. Era un aranjament absurd. Canapeaua era într-adevăr foarte moale și Leo se lăsă pe spate, cufundându-se în ea, analizând modul specific de a produce teroare în această cameră. Dar n-avea timp de pierdut, trebuia să lucreze repede. Vasili avea să sosească aici în orice moment, iar Leo spera că Brodski avea să fie convins să coopereze înainte de sosirea lui.

Anatoli privi în sus; ochii i se măriră pentru o clipă. Îi luă puțin până când creierul lui secătuit de nesomn să-l ajute să-l recunoască pe bărbatul de lângă el. Era bărbatul care-l prinsese, era bărbatul care-i salvase viața. Somnoros, spuse pe tonul dezlânat al unui drogat:

— Copiii? Fiicele lui Mihail. Unde sunt acum?

— Au fost duse într-un orfelinat. Sunt în siguranță acum.

Un orfelinat – asta trebuia să fie o glumă, era parte din pedeapsa lui?

— Ai fost vreodată într-un orfelinat?

— Nu.

— Fetele ar avea șanse mai mari să supraviețuiască dacă le-ai lăsa de capul lor.

— Statul are acum grijă de ele.

— Statul?

Spre surpriza lui, prizonierul se întinse și cu încheieturile legate atinse fruntea lui Leo. Ofițerul cel tânăr sări cu bastonul ridicat, gata să lovească prizonierul peste genunchi. Leo îi făcu semn să se oprească, iar tânărul se opri șovăitor.

— Ai febră. Ar trebui să fii acasă. Voi aveți o casă a voastră? Unde mâncați și dormiți, unde faceți toate lucrurile pe care le fac oamenii obișnuiți?

Leo îl privi cu mirare. Era medic chiar și acum. Era obraznic chiar și acum. Era curajos, necioplit, iar Leo nu putu decât să aprecieze asta.

Leo se dădu puțin înapoi, ștergându-și fruntea plină de sudoare cu mâneca hainei.

— Te poți scuti de o suferință inutilă dacă vorbești cu mine. Fiecare persoană interogată până acum a sfârșit prin a regreta că nu a recunoscut totul de la bun început. Nici măcar una, te asigur. Ce-ai de câștigat dacă taci?

— N-am nimic de câștigat.

— Atunci ai să-mi spui adevărul?

— Da.

— Pentru cine lucrezi?

— Anna Akmatova. Pisica ei orbește. Dora Andreieva. Câinele ei nu mănâncă. Arkadi Maslow. Câinele lui și-a rupt unul dintre picioarele din față. Matthias Rakosi. Are o colecție de pasări rare.

— Dacă ești nevinovat, de ce ai fugit?

— Am fugit doar pentru că mă urmăreai. Nu există niciun alt motiv.

— N-are nicio logică.

— De acord, și totuși, ăsta este adevărul. Odată ce ești urmărit, întotdeauna sfârșești prin a fi arestat. Odată ce ești arestat, ești întotdeauna găsit vinovat. Aici n-a intrat niciodată vreun nevinovat.

— Cu care oficiali ai Ambasadei Americane lucrezi și ce informații le-ai transmis?

Cel puțin Anatoli începuse să înțeleagă. Acum câteva săptămâni, un funcționar oarecare al Ambasadei Americane își adusese câinele la control. Câinelui i se infectase o rană. Avea nevoie de antibiotice, dar cum antibioticele nu

se găseau, dezinfectase rana cu grijă, o sterilizase și-l ținuse sub observație. Nu mult după aceea, văzuse un om dând târcoale casei. Nu dormise în noaptea aceea, încercând să-și dea seama unde greșise. Dimineața următoare fusese urmărit și când pleca la serviciu, și când se întorcea. Asta durase trei zile. În dimineața celei de-a patra zile hotărâse să fugă. Acum, în sfârșit, afla aici detaliile crimei sale. Tratase câinele unui străin.

— N-am niciun dubiu că în cele din urmă am să spun tot ceea ce vei dori tu să spun. Dar până una-alta, am să spun asta: Eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt veterinar. În curând dosarul tău va spune că sunt spion. Vei avea declarația mea semnată. Mă vei forța să-ți spun niște nume. Vor avea loc alte arestări, alte interogatorii și se vor semna alte declarații. Dar, până la urmă, tot ce-ți voi spune va fi o minciună pentru că eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt veterinar.

— Nu ești primul vinovat care afirmă că nu e vinovat.

— Tu chiar crezi că eu sunt spion?

— Doar pentru această conversație te pot oricând condamna pentru acte subversive. M-ai făcut să înțeleg foarte clar că-ți urăști țara.

— Eu nu urăsc țara asta. Tu urăști țara asta. Tu urăști oamenii acestei țări. Altfel de ce ai aresta atât de mulți?

— Eu văd o diferență între cei care lucrează pentru țara asta și cei care lucrează împotriva ei.

— Puteți justifica orice, nu? De câți ani de exercițiu e nevoie pentru asta?

Leo deveni nerăbdător.

— Ai idee ce ți se va întâmpla dacă nu vorbești cu mine?

— Până și copiii știu ce se întâmplă aici.

— Și refuzi totuși să mărturisești?

— N-am să fac lucrurile ușoare pentru tine doar ca să poți dormi noaptea. Dacă vreți să vă spun că sunt un spion, va trebui să mă torturați mai întâi.

— Speram să putem evita asta.

— Crezi că te poți comporta omenește? Crezi că poți rămâne nepătat aici? Crezi că poți face lucrurile bine? Nu mă insulta cu politețea ta. Mergi de-ți ia cuțitele. Instrumentele de tortură. Când vei avea mâinile pline de sângele meu, atunci să vedem cât rămâne din decența și omenia ta.

— Nu vreau decât o listă de nume.

— Nimic nu e mai încăpățânat decât faptele însele. De aceea le urâți atât de mult. Vă ofensează. De aceea eu vă pot supăra atunci când spun că eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt un veterinar. Nevinovăția mea vă aduce un afront pentru că voi vreți ca eu să fiu vinovat. Vreți să fiu vinovat pentru că deja m-ați arestat.

Se auzi o bătaie în ușă. Vasili sosise. Leo se opri, murmurând printre dinți:

— Aș fi vrut să mă fi ascultat.

— Poate că într-o zi vei înțelege de ce n-am putut.

Tânărul ofițer deschise ușa. Vasili intră. Purta ostentativ un bandaj peste tâmplă, unde fusese lovit, un bandaj care, credea Leo, n-avea nicio utilitate practică în afară de a atrage atenția și de a-i oferi ocazia de a povesti întâmplarea cât mai multor oameni cu putință. Vasili era însoțit de un bărbat de vârsta a doua, cu păr rar și îmbrăcat într-un costum bocit. Văzându-l pe Leo alături de Anatoli, Vasili păru să se îngrijoreze:

— A mărturisit?

— Nu.

Ușurat în mod evident, Vasili ordonă agentului mai tânăr să-l ridice pe Brodski în picioare, în timp ce bărbatul de vârsta a doua îmbrăcat în costum maro făcu un pas înainte, zâmbind și întinzându-i mâna lui Leo:

— Doctor Roman Hvostov. Sunt psihiatru.

— Leo Demidov.

— Încântat să vă cunosc.

Își strânseră mâinile. Hvostov făcu un semn către prizonier:

— Nu-ți face griji în privința lui.

Hvostov îi duse spre sala de operații, unde deschise ușa și le făcu semn să-l urmeze, ca și cum ar fi fost niște copii, iar aceasta a fi fost camera lor de joacă. Sala de operații era micuță și curată. Se afla acolo un scaun tapisat cu piele roșie, pe podeaua cu gresie albă. Folosind un set de pârghii, scaunul putea fi coborât și transformat în pat și apoi ridicat din nou. Pe pereți se aflau dulăpioare medicale pline cu sticluțe, prafuri și pastile, flacoane pe care erau lipite etichete albe, scrise curat de mână. Deasupra dulăpiorului se afla un set de instrumente chirurgicale metalice. Se simțea un miros de dezinfectant. Brodski nu se opuse când fu târât. Încheieturile, gleznele și gâtul îi erau prinse cu curele de piele neagră. Leo îi legă picioarele în timp ce Vasili îi legă mâinile. Odată terminată treaba, nu-și mai putea mișca nicio parte a corpului. Leo se dădu un pas înapoi. Hvostov își spăla mâinile la chiuvetă:

— O vreme am lucrat într-un gulag, lângă Perm. Spitalul era plin de indivizi care pretindeau că sunt bolnavi psihic. Făceau orice ca să scape de muncă. Alergau ca animalele, zbierau obscenități, își rupeau hainele, se masturbau în public, defecau pe podea, făceau orice le stătea în putere ca să mă convingă că sunt duși cu pluta. Nu puteai avea încredere în nimic din toate astea. Treaba mea era să-i identific pe cei care mințeau și pe cei care chiar erau nebuni. Existau multe teste academice, dar prizonierii se prindeau repede și apoi informația se împrăștia rapid și în scurt timp cei mai mulți știau cum să se comporte pentru a înșela sistemul. De exemplu, un prizonier

care pretindea că e Hitler sau un cal sau mai știu ce altă bazaconie, eram aproape sigur că se prefăcea. Așa că în curând au încetat să se mai dea drept Hitler și să devină mult mai subtili și mai sofisticați în ceea ce pretindeau. În cele din urmă rămânea o singură metodă pentru a afla adevărul.

Umplu o seringă cu ulei gros, gălbui. Odată ce seringa fu plină, o așeză pe un platou de metal și tăie cu atenție o parte din cămașa prizonierului, legând un garou de cauciuc și scoțând la iveală o venă albăstrie.

— Am înțeles că ai ceva cunoștințe medicale. Sunt pe cale să-ți injectez ulei camforat în venă. Ai idee ce efect va avea asta?

— Experiența mea medicală este limitată în a ajuta oamenii.

— Și asta îi poate ajuta pe oameni. Îi poate ajuta pe cei care se amăgesc singuri. Va induce o stare de transă. Și cât ești în transă, nu vei fi capabil să minți. De fapt, nu prea ai să mai poți face nimic. Iar dacă vei putea vorbi, nu vei putea spune decât adevărul.

— Atunci, dă-i drumul. Injectează uleiul și ascultă ce am de spus.

Hvostov se adresă lui Leo:

— O să folosim un căluș de cauciuc. Asta îl va împiedica să-și muște limba în timpul apogeului transei. După aceea, când se va liniști, îi vom putea scoate călușul și îl vei putea întreba orice.

Vasili luă un bisturiu și începu să-și curețe unghiile cu vârful, ștergând murdăria de pulpana hainei. După ce termină, puse bisturiul jos și băgă mâna în buzunar, de unde scoase o țigară. Doctorul clătină din cap:

— Nu aici, te rog.

Vasili puse deoparte țigara. Doctorul inspectă seringa; o picătură galbenă de ulei se afla în vârful acului. Satisfăcut, înfipse acul în vena lui Brodski.

— Chestia asta trebuie făcută foarte încet. Dacă-l injectăm prea repede, va suferi o embolie.

Doctorul apăsă și lichidul galben și uleios trecu încet din seringă în brațul lui Brodski.

Efectele nu se lăsară așteptate. În scurt timp, sclipirea de inteligență din ochii lui Anatoli Brodski dispăru; ochii i se retraseră în orbite și trupul începu să-i tremure ca și cum scaunul în care se afla ar fi fost traversat de mii de volți. Acul se afla încă în brațul lui. Și nu fusese injectată decât o mică porție de ulei.

— Și acum să mai injectăm puțin.

Îi mai injectă încă cinci mililitri și mici bășicuțe apărură în colțul gurii lui Brodski, bășicuțe albe.

— Și acum așteptăm, așteptăm, așteptăm și apoi îi injectăm și restul.

Hvostov injectă și restul de ulei, trase acul afară și tamponă locul înțepăturii cu o bucățică de vată. Se trase puțin înapoi.

Brodski nu prea mai semăna cu o ființă umană, ci mai mult cu o mașinărie defectă, cu un motor care fusese supraturat și acum cedase. Trăgea de legături într-un fel care părea să sugereze că există niște forțe exterioare care îl fac să se comporte așa. Era o criză. Un os din încheietură pocni când trase de curelele de piele. Hvostov se uită la rana care începuse deja să se umfle.

— Nu e ceva neobișnuit.

Spuse în timp ce aruncă o privire spre ceas:

— Mai așteaptă puțin.

Prin ambele colțuri ale gurii prizonierului țâșniră dâre de salivă, scurgându-i-se pe bărbie și căzându-i pe picioare. Tremurul începu să se liniștească.

— Bun. Întreabă-l ce ai de întrebat. Vezi ce spune.

Vasili se ridică și-i dezlegă călușul. Brodski vărsă spumă și salivă în poală. Vasili se întoarse cu o figură neîncrezătoare:

— Ce mama naibii să ne poată spune în halul ăsta?

— Încearcă.

— Pentru cine lucrezi?

Ca răspuns, prizonierul lovi cu capul în legături. Începu să bolborosească ceva. Sângele îi țâșni din nas. Hvostov folosi o cârpă ca să i-l șteargă.

— Încearcă din nou.

— Pentru cine lucrezi?

Capul lui Brodski căzu într-o parte ca al unei marionete însuflețite, capabile de mișcare fără a fi propriu-zis vie. Deschise gura și își mișcă limba, apoi o închise – o imitație mecanică a actului vorbirii, dar niciun sunet nu se auzi:

— Mai încearcă.

— Cu cine lucrezi?

— Mai încearcă.

Vasili scutură din cap, apoi se întoarse spre Leo:

— E o tâmpenie. Încearcă și tu.

Leo stătea cu spatele sprijinit de zid, plasându-se neintenționat în cel mai îndepărtat punct al camerei. Înaintă:

— Cu cine lucrezi?

Un sunet nearticulat ieși din gura lui. Era un sunet ridicol, comic, precum gânguritul unui copil. Hvostov își încrucișă brațele și se uită în ochii lui Brodski.

— Mai încearcă. Pentru început pune-i întrebări simple ca să-l pornești. Întreabă-l cum îl cheamă.

— Cum te cheamă?

— Mai încearcă. Crede-mă. Iese din transă. Mai încearcă. Te rog.

Leo se apropie. Era suficient de aproape cât să întindă mâna și să-i atingă fruntea.

— Cum te cheamă?

Buzele i se mișcară.

— Anatoli.

— Anatoli Tarasovici, pentru cine lucrezi?

Trupul încetase să-i tremure. Ochii îi reveniseră în orbite.

— Pentru cine lucrezi? Pentru cine lucrezi?

Pentru moment era tăcere. Apoi vorbi slab, grăbit, ca un om care bolborosește prin somn:

— Anna Akmatova. Dora Andreieva. Arkadi Maslow. Matthias Rakosi.

Vasili își scoase carnețelul, începu să-și noteze numele:

— Recunoști vreunul dintre aceste nume?

Da, Leo recunoștea aceste nume: Anna Akmatova: pisica ei orbea. Dora Andreieva: câinele ei refuza să mănânce. Arkadi Maslow: câinele lui își rupsese piciorul. Sămânța îndoielii care zăcea adormită în stomacul lui Leo se deschise larg.

Anatoli Tarasovici Brodski era un veterinar.

Anatoli Tarasovici Brodski nu era nimic altceva decât un veterinar.

17 februarie

Medicul Zarubin își puse căciula din blană de nurcă, își luă geanta din piele și începu să-și facă loc cu coatele spre ieșirea din tramvai, scuzându-se cu jumătate de gură. Pavajul era acoperit de polei și coborând se ținu cu mâna de bară. Dintr-odată se simți bătrân, nesigur pe picioarele sale, temător că ar putea cădea. Tramvaiul plecă. Privi în jur, sperând că se afla în stația corectă. Cunoștea vag stațiile din zona de est. Dar se dovedi a fi o sarcină simplă să-și ia repere – destinația lui acoperea întreg orizontul –, căci de cealaltă parte a străzii, înălțându-se sute de metri deasupra lui și deasupra tuturor, se aflau o serie de clădiri în formă de U, așezate perechi, fiecare bloc fiind poziționat de parcă ar fi fost imaginea în oglindă a celuilalt. Doctorul privi cu uimire la aceste construcții moderne care puteau adăposti mii de familii. Nu era doar o modalitate de a locui. Era o imagine a noii ere. Se duseseră vremurile când fiecare deținea una sau două proprietăți private. Vechile proprietăți dispăruseră, fuseseră dărâmate, transformate în praf și pulbere, iar în locurile lor se ridicaseră aceste construcții perfecte, proiectate și deținute de Guvern, fiecare vopsită în gri, înălțate cât mai mult și construite cât mai aproape una de alta. Nu mai văzuse niciodată același tip de clădire multiplicat de atâtea ori și în atâtea direcții diferite, fiecare apartament fiind o copie perfectă a următorului. Stratul gros de zăpadă de pe acoperișul fiecăruia părea să sugereze că Dumnezeu însuși ar fi trasat o graniță și ar fi spus: gata, până aici, restul

cerului îmi aparține. Iar aceasta, se gândea el, era următoarea lor graniță: restul cerului. Cu siguranță nu era al lui Dumnezeu. Într-una dintre clădirile acelea se afla apartamentul 124, locuința ofițerului MGB, Leo Stepanovici Demidov.

Cu câteva ore înainte, în dimineața aceea, doctorul fusese informat pe scurt de maiorul Kuzmin despre plecarea neașteptată a lui Leo. Plecase la începutul unei anchete cruciale, pretinzând că are febră și că nu-și poate continua îndatoririle. Maiorul era îngrijorat de momentul luării acestui concediu. Chiar era Leo bolnav? Sau exista vreun alt motiv pentru dezertarea sa? De ce îi dăduse asigurări că poate lucra și apoi se răzgândise imediat ce i se dăduse sarcina interogării suspectului? Și de ce încercase să interogheze suspectul singur? Doctorului i se dăduse misiunea de a cerceta autenticitatea bolii și apoi de a raporta rezultatele cercetării. Pe scurt, fusese trimis să spioneze.

Din punct de vedere medical, doctorul presupuse chiar înainte de a examina pacientul că starea proastă a sănătății lui era cauzată de expunerea la apa înghețată, probabil pneumonie agravată de utilizarea metamfetaminelor. Și dacă așa era, dacă era într-adevăr bolnav, atunci avea să se comporte ca un medic și să-i redea sănătatea. Dacă, totuși, dintr-un motiv sau altul, se refăcea, atunci avea să se poarte ca un ofițer MGB și îi va administra un sedativ puternic, pretinzând că este vreun medicament sau vreun tonic. Leo avea să fie țintuit la pat pentru aproximativ 24 de ore, fiind astfel incapabil să fugă, dându-i timp lui Kuzmin să decidă ce era mai bine de făcut.

Conform graficului apartamentelor afișat pe un stâlp de la parterul primei clădiri, apartamentul cu numărul 124 se afla la etajul 14 al celei de-a treia clădiri. Liftul, o cutie metalică și curată în care încăpeau doi oameni sau chiar patru dacă nu făceau mare caz de înghesuială, se târî până

la etajul al treisprezecelea, unde se opri puțin, ca pentru a-și trage răsuflarea înainte să parcurgă și restul de drum. Zarubin avu nevoie de ambele mâini pentru a trage grilajul metalic. La această înălțime vântul care bătea pe culoarul expus îl făcu pe doctor să lăcrimeze. Privi panorama peste balustrada din material prost, văzând imaginea unei Moscove acoperite de zăpadă, înainte de a o lua spre stânga pentru a ajunge la apartamentul cu numărul 124.

Ușa îi fu deschisă de o femeie tânără. Doctorul citise dosarul lui Leo și știa că este căsătorit cu o femeie pe nume Raisa Gavrilovna Demidova: avea 27 de ani și era profesoară. Dosarul nu menționase însă cât era de frumoasă. Era, și acest lucru n-ar fi trebuit să lipsească din dosar. Toate aceste lucruri contau. Și el nu era pregătit pentru asta. Avea o slăbiciune pentru frumusețe; nu pentru acel gen de frumusețe ostentativ și individualist. El prefera frumusețea discretă. Ea era o astfel de femeie: nu făcea niciun efort pentru a arăta bine, din contră, se străduia să pară șterșă, să nu-și scoată în evidență frumusețea. Părul ei și hainele pe care le purta erau într-o oarecare măsură la modă, dacă se putea vorbi de modă în cazul ei. Era evident că nu căuta atenția bărbaților, ceea ce o făcea și mai atrăgătoare pentru doctor. Avea să fie o provocare pentru el. În tinerețe fusese cam afemeiat, era o legendă de fapt, cel puțin în anumite cercuri sociale. Inspirat de amintirea succeselor sale trecute, îi zâmbi.

Raisa văzu un șir de dinți galbeni, fără îndoială de la nenumăratele țigări fumate în decursul anilor. Zâmbi la rândul ei. Se aștepta ca MGB-ul să trimită pe cineva chiar dacă nu fuseseră avertizați, așa că îl lăsă pe bărbat să se prezinte:

— Sunt doctorul Zarubin. Am fost trimis să mă ocup de Leo.

— Eu sunt Raisa, soția lui Leo. Aveți vreun act de identificare?

Doctorul își scoase pălăria, își găsi legitimația și i-o arătă:

— Te rog, spune-mi Boris.

În apartament ardeau câteva lumânări. Raisa îi spuse că în acel moment n-aveau decât curent intermitent – exista continuu o problemă cu electricitatea la toate etajele situate mai sus de etajul zece. Din când în când cădea curentul, uneori putea dura un minut, alteori putea dura și o zi întreagă. Își ceru scuze, nu știa când ar fi putut reveni curentul. Zarubin încercă să facă o glumă:

— Va supraviețui. Nu-i o floare. Atât timp cât e cald.

Îl întrebă pe doctor dacă voia ceva de băut. Ceva cald, probabil, din moment ce afară era atât de frig. Îi acceptă oferta și îi atinse mâna, în timp ce ea îi luă haina.

Doctorul o urmă în bucătărie, mișcându-se pe lângă pereți, cu mâinile în buzunare, privind-o în timp ce făcea ceai.

— Sper că apa e încă fierbinte.

Era suficient de fierbinte. Adăugă câteva frunze într-un vas micuț înainte să toarne ceaiul într-un pahar înalt. Ceaiul era puternic, aproape negru, și de îndată ce paharul se umplu, ea se întoarse către el și întrebă:

— Cât de tare vă place să fie ceaiul?

— Cât de tare îl puteți face.

— Ca acesta, atunci?

— Poate n-ar strica puțină apă.

În timp ce mai punea apă din samovar, ochii lui Zarubin alunecară în josul trupului ei, măsurându-i linia sânilor, talia. Avea haine ieftine: o rochie gri din bumbac, ciorapi groși și o vestă tricotată pe deasupra unei cămăși albe. Se întrebă de ce Leo nu se folosea de poziția lui pentru a o îmbrăca. Chiar și îmbrăcămintea asta ieftină,

produsă pe scară industrială, nu reușea s-o facă mai puțin atrăgătoare:

— Spune-mi despre soțul tău. Care îi sunt simptomele?

— Are febră. Zice că-i este frig când de fapt frige. Tremură. Și refuză să mănânce.

— Dacă are febră, cel mai bine ar fi să nu mănânce. Totuși, lipsa poftei de mâncare ar putea fi cauzată și de consumul de metamfetamine. Știați de asta?

— Dacă are legătură cu serviciul lui, atunci nu știu nimic.

— Ai observat să se fi schimbat în ultimul timp?

— Sare peste mese, pleacă frecvent noaptea. Dar astea au legătură cu munca lui. Am observat că după ce iese din ture lungi e cu mintea cam aiurea.

— Uită?

— Toți uităm.

Îi dădu doctorului paharul.

— Vreți zahăr?

— Puțin gem ar fi minunat.

Se ridică spre raftul de sus. Când se ridică, cămașa se căscă puțin, descoperind un petec de piele palidă, perfectă. Zarubin simți că i se usucă gura. Luă un borcan de gem rubiniu, întunecat, scoțând capacul și îi oferi o linguriță. Scoase puțin gem și îl lăsă să cadă în pahar. Cu o intensitate voită o privi în ochi. Conștientă că era dorită, roși. Doctorul putu observa cum o roșeață delicioasă îi învăluia gâtul.

— Mulțumesc.

— Poate că ați dori să vă începeți examinarea?

Înșurubă la loc capacul, așeză borcanul pe marginea mesei și o luă spre dormitor. El nu se mișcă, privind cum se dizolva gemul.

— Aș vrea să-mi termin ceaiul mai întâi. Nu-i nicio grabă.

Fu silită astfel să se întoarcă. Zarubin își țuguie buzele și suflă în ceai. Ceaiul era fierbinte și dulce. Nu se grăbea deloc. Ea se fâstâcise, dar el găsea că e amuzant s-o facă să aștepte.

Dormitorul fără ferestre era încins, aerul stătut. Zarubin își putu da seama doar după mirosul din cameră că bărbatul care zăcea în pat era chiar bolnav. Spre surprinderea lui, simți o ușoară dezamăgire. Întrebându-se de ce simțea așa ceva, se așeză pe marginea patului, lângă Leo. Îi luă temperatura. Era mare, dar nu cât să devină periculoasă. Îi ascultă pieptul. Nu putu auzi nimic ieșit din comun. N-avea tuberculoză. Nu părea să fie mai mult decât o răceală. Raisa stătea în picioare lângă el, privind. Putea simți mirosul săpunului de pe mâinile ei. Prezența ei îi făcea plăcere. Luă o sticluță maronie din geantă și măsură o linguriță plină cu un lichid gros, verde:

— Te rog, ridică-i capul.

Își ajută soțul să se ridice și să șadă. Zarubin îi dădu să înghită lichidul. De îndată ce înghiți, îl ajută să-și așeze din nou capul pe pernă:

— Pentru ce-i asta?

— E un tonic. Ca să-l ajute să doarmă.

— N-are nevoie de ajutor pentru asta.

Doctorul nu-i răspunse. Nu avea chef să se gândească la o minciună. Ceea ce-i administrase sub forma unui medicament era o creație proprie, o combinație de barbiturice, halucinogene și pentru a acoperi gustul, un sirop de zahăr vanilat. Scopul drogului era să pună atât mintea, cât și corpul într-o stare de incapacitate. Administrat oral, dura mai puțin de jumătate de oră până să-și facă efectul: mușchii se resimțeau primii, devenind atât de relaxați, încât și cea mai mică mișcare părea un efort inimaginabil. Halucinogenele intrau în scenă puțin mai târziu.

O idee încolțise în mintea lui Zarubin: începuse să se gândească la asta în bucătărie, când Raisa roșise și apoi transformase totul într-un plan în momentul în care simțise mirosul săpunului pe mâinile ei. Dacă raporta că Leo nu era bolnav de-adevăratelea, că simula, cu siguranță că omul va fi reținut și interogat. Cu toate celelalte semne de întrebare pe care le ridica comportamentul lui, suspiciunea ar fi atins cote uriașe. Avea să fie probabil închis. Soția lui, frumoasa lui soție, avea să sfârșească prin a fi singură și vulnerabilă. Ar fi avut nevoie de un aliat. Poziția lui Zarubin în cadrul securității statului era la același nivel, dacă nu chiar o depășea pe cea a lui Leo și era convins că-i putea oferi o alternativă acceptabilă. Zarubin era căsătorit, dar putea face din ea amanta lui. Era convins că Raisa avea un instinct de conservare foarte puternic. Și cu toate astea, ar fi putut să existe și o cale mai simplă de a obține ceea ce voia. Se ridică:

— Putem vorbi între patru ochi?

În bucătărie Raisa își încrucișă brațele. Pe frunte îi apăruse o cută, un mic defect temporar pe pielea ei palidă și perfectă. Zarubin ar fi vrut să i-o lingă.

— Își va reveni soțul meu?

— Are febră. Iar eu sunt pregătit să spun asta.

— Ce sunteți pregătit să spuneți?

— Sunt pregătit să spun că are într-adevăr febră.

— Dar chiar are. Tocmai ați spus-o dumneavoastră.

— Dumneata înțelegi de ce sunt aici?

— Sunteți aici pentru că sunteți medic, iar soțul meu este bolnav.

— Am fost trimis ca să cercetez dacă soțul tău chiar este bolnav sau doar încearcă să evite munca.

Raisa se gândi o clipă:

— Dar e limpede că e bolnav. Doctor sau nu, oricine poate vedea asta.

— Da, dar eu sunt aici. Iar ei vor crede ce spun eu.

— Doctore, tocmai ai spus că e bolnav. Că are febră.

— Și am s-o spun din nou, oficial, dacă te vei culca cu mine.

În mod surprinzător, femeia nici nu clipi. Nu avu nicio reacție vizibilă. Zarubin continuă:

— Nu se va întâmpla decât o singură dată, evident cu excepția cazului în care îți va plăcea și atunci vom putea continua. Putem ajunge la o oarecare înțelegere: vei fi răsplătită cu orice vei dori, în limite rezonabile. Și nimeni nu trebuie să afle vreodată.

— Și dacă refuz?

— Aș declara că soțul tău e un mincinos. Aș declara că încearcă să-și evite îndatoririle cu orice preț din motive care îmi sunt necunoscute. Aș recomanda să fie cercetat.

— Nu te vor crede.

— Ești sigură de asta? Suspiciuni asupra lui există deja. Nu mai e nevoie decât de un mic impuls din partea mea.

Luându-i tăcerea drept o acceptare, Zarubin înaintă spre ea, punându-i o mână pe picior, doar de probă. Femeia nu se mișcă. Care era planul său? Unul grosolan. Puteau face sex chiar în bucătărie. Nimeni nu va ști. Soțul ei n-avea să se trezească. Ea putea urla de plăcere, putea face cât de mult zgomot ar fi voit.

Raisa se uită în jur. În apropiere era un cuțit. Mâna lui Zarubin îi alunecă pe picior.

— Nu-ți face griji. Soțul tău doarme profund. Nu ne va deranja. Și nici noi nu-l vom deranja pe el.

Îi băgă mâna sub fustă:

— S-ar putea chiar să-ți placă. Multora le-a plăcut înaintea ta.

Era atât de aproape că îi putea mirosi respirația. Se aplecă spre ea, își deschise buzele, iar dinții lui îngălbeniți se apropiară atât de mult de trupul ei, încât ai fi spus că Raisa era un măr din care el era pregătit să muște. Îl împinse. El o apucă de mână.

— Lasă-mă.

— Zece minute nu sunt un preț chiar atât de mare pentru viața soțului tău. Fă-o pentru el.

O trase mai aproape în timp ce-i strângea mâna cu tot mai multă putere.

Dintr-odată o lăsă, ridicând ambele mâini în aer. Raisa avea cuțitul lipit de gâtul lui.

— Dacă nu ești sigur în privința diagnosticului soțului meu, te rog informează-l pe tovarășul Kuzmin, un bun prieten de-al nostru, că e necesar să trimită un alt medic. O a doua opinie ar fi bine-venită.

Se învârtiră unul în jurul altuia în timp ce femeia rămăsese cu cuțitul la gâtul lui, până când îl scoase pe Zarubin cu spatele din bucătărie. Ea rămase în ușă, ținând cuțitul la nivelul șoldului. Doctorul își luă haina și o îmbrăcă fără grabă. Își luă servieta din piele, deschise ușa de la intrare și spuse în timp ce clipea des, obișnuindu-și ochii cu lumina sclipitoare a iernii:

— Doar copiii mai cred în prietenii și doar copiii proști.

Raisa făcu doi pași, îi luă pălăria din cui și i-o azvârli la picioare. În timp ce el se apleca să o ridice, ea îi trânti în nas ușa de la intrare.

În timp ce-l auzea îndepărtându-se, mâinile începuseră să-i tremure. Ținea încă în mână cuțitul. Poate că-i dăduse vreun motiv să creadă că se va culca cu el. Începu să deruleze în minte filmul întâlnirii lor: a deschis ușa, a zâmbit la gluma lui nesărată, i-a luat haina, i-a făcut un ceai. Scutură din cap. Zarubin își făcuse iluzii în ceea ce o

privea. N-avea ce face în privința asta. Poate că ar fi trebuit să-i ia măcar în considerare propunerea, să se prefacă că e tentată. Poate că bietul moș nu voia decât ca ea să se arate flatată. Își frecă fruntea. Nu se descurcase bine. Erau în pericol.

Intră în dormitor și se așeză lângă Leo. Buzele i se mișcau de parcă ar fi bolborosit o rugăciune neauzită. Se apropie de el, încercând să înțeleagă ce spunea. Abia se auzea, rostea cuvinte care nu se legau. Delira. O apucă de mână. Pielea îi era rece și umedă. Își eliberă mâna dintr-a lui, îi șterse fruntea și stinse lumânările.

✧

Leo stătea cu picioarele în zăpadă în fața râului înghețat, iar Anatoli Brodski era de partea cealaltă a apei. Traversase râul și era aproape de a ajunge în pădurea care-i oferea siguranță. Leo păși pe calota înghețată și îi văzu sub crustă pe toți cei pe care îi arestase. Privi în dreapta și în stânga – toată albia râului era plină cu cadavre înghețate. Dacă voia să ajungă în pădure, dacă voia să-l prindă, trebuia să calce peste ele.

N-avea ce face, asta era datoria lui. Grăbi pasul. Pașii lui păreau însă să trezească aceste cadavre la viață. Gheața începu să se topească. Râul prinsese viață, forfotea. Picioarele i se scufundară și simți cum fețele de dedesubt trosnesc sub talpa sa. Nu conta cât de repede alerga. Erau peste tot. Gheața se sparse, o mână îl apucă de picior, iar el o scutură. O altă mână îi prinse piciorul, apoi o a treia, o a patra.

Închise ochii, neîndrăznind să se uite, așteptând să fie tras în jos.

Când îi deschise, stătea lângă Raisa, într-un birou întunecat. Ea purta o rochie de un roșu deschis, rochia pe

care o împrumutase de la o prietenă în ziua căsătoriei lor, ajustată în grabă ca să nu pară prea mare. În păr purta o floare albă, culeasă din parc. El purta un costum gri care nu îi venea bine. Costumul nu era al lui; îl împrumutase de la un coleg. Se aflau într-o cameră dosită dintr-o clădire a guvernului, camera în care urmau să se căsătorească. Stăteau unul lângă altul în fața unei mese la care un ins cu un început de chelie lucra la niște hârtii. Raisa prezentă actele și așteptară până când hârtiile fură verificate, așa cum așteptau și ca să-și ia rațiile în magazine. Nu va fi nicio ceremonie, niciun jurământ, niciun buchet de flori. Nu erau nici invitați, nici lacrimi, nici urări de bine – erau doar ei doi, așteptând îmbrăcați cu cele mai bune haine pe care le putuseră găsi. Nicio petrecere, era o chestie burgheză să faci o petrecere. Singurul lor martor, acest funcționar public chel și buhăit, băgă actele lor într-un dosar gros, bine legat. Odată ce actele erau finalizate, li se înmâna un certificat de căsătorie. Erau soț și soție.

Se afla acum în apartamentul cel vechi al părinților lui, locul unde își sărbătoriseră căsătoria. Se aflau acolo prieteni, vecini și străini, toți decișiși să profite de ospitalitatea lor. Oameni în vârstă pe care Leo nu-i recunoștea cântau melodii stranii. Ceva nu era însă în ordine cu această amintire: ceva era diferit. Își dădu seama că cei din jur nu erau membrii familiei lui. Erau membrii familiei lui Feodor. Bătrâna, băiatul, mama, prietenii, vecinii, toți se holbau la el. Muzica se opri. Ceremonia de nuntă devenise una funerară, iar Leo dansă.

La fereastră se afla chipul unui om care privea din afară cu fața lipită de sticlă. Leo își făcu loc prin camera înțesată de oameni și merse spre fereastră. Șterse aburul de pe ea. Era Mihail Sviatoslavici Zinoviev, cu capul găurit de un glonte, cu o falcă zdrobită și capul învinețit de bătaie. Leo se trase înapoi și se întoarse. Acum camera era

complet goală cu excepția a două fete: fiicele lui Zinoviev, îmbrăcate în niște zdrențe. Orfane, cu burțile umflate, cu pielea plină de bășici. Păduchii le umpleau hainele, sprâncenele și părul de un negru mat. Leo închise ochii și scutură capul.

Tremurând, înghețat tot, deschise ochii. Era sub apă și se scufunda repede. Deasupra lui era gheața. Încercă să înoate spre suprafață, dar curentul îl trăgea în jos. Pe calotă, deasupra lui, stăteau oamenii care-l priveau. Deodată, simți o durere intensă în plămâni. Incapabil să-și mai țină respirația, deschise gura.

✧

Leo deschise ochii. Raisa stătea lângă el, încercând să-l liniștească. Privi în jur, confuz, fără să-și dea seama foarte bine unde se află, cufundat pe jumătate în vis. Dându-și seama că se afla în apartament, rosti grăbit și fără să se întrerupă:

— Îți amintești când ne-am văzut prima oară? M-ai crezut nepoliticos pentru că mă holbam la tine. Dar nu mă puteam abține. Am coborât în altă stație de metrou decât trebuia doar ca să te întreb cum te cheamă. Și tu nu mi-ai spus. Iar eu n-am plecat până n-am aflat. Așa că m-ai mințit și mi-ai spus că numele tău e Lena. O săptămână întreagă n-am vorbit decât despre cât de frumoasă era această femeie numită Lena. Tuturor le-am spus cât erai de frumoasă. Când în cele din urmă te-am văzut din nou și te-am convins să te plimbi puțin cu mine, ți-am spus Lena tot timpul. La sfârșit, eu eram gata să te sărut, iar tu erai gata doar să-mi spui numele tău adevărat. A doua zi le-am spus tuturor cât era de frumoasă această femeie pe nume Raisa și toți au râs de mine, spunându-mi că

săptămâna trecută era Lena și că săptămâna viitoare va fi alta. Dar n-a mai existat alta. Doar tu.

Raisa își asculta soțul și se întreba de unde provenea acest acces de sentimentalism. Poate că orice om devine sentimental când e bolnav. Îl întinse din nou pe spate și nu trecu mult până când adormi din nou. Trecuseră aproape 12 ore de când plecase Zarubin. Raisa nu mâncase nimic. Un om bătrân, slab și înfumurat era un pericol pentru ei. Ca să-și mai alunge gândurile negre, făcu supă, o supă consistentă de pui cu fâșii de carne, nu doar cu oase și legume fierte. O fiersese la foc mic, așteptând ca Leo să poată mânca din nou. Mestecă în supă, punându-și o porție. Nici nu termină bine și se auzi o bătaie în ușă. Era târziu. Raisa nu mai aștepta pe nimeni. Luă un cuțit de pe bufet, îl ascunse la spate și se apropie de ușă:

— Cine e?

— Kuzmin.

Își aranjă ținuta.

Maiorul stătea în fața ușii împreună cu escorta lui, doi soldați cu figuri dure.

— Am vorbit cu doctorul Zarubin.

Raisa răspunse scurt:

— Te rog, uită-te și tu la Leo.

Kuzmin păru surprins:

— Nu, nu-i nevoie. Nu e cazul să-l deranjez. Și apoi, am încredere în doctor în chestiuni medicale. Și, ca să fiu cinstit, sper să nu mă consideri un laș, dar mi-e teamă să nu răcesc și eu. Nu putem să ne luăm toți concedii.

Nu pricepea ce se întâmplase. Doctorul spusese adevărul. Își mușcă buza, încercând să-și ascundă ușurarea. Kuzmin continuă:

— Am vorbit la dumneata la școală. Le-am spus că îți vei lua un mic concediu ca să-l ajuți pe Leo să se refacă.

Avem nevoie de el sănătos. Este unul dintre cei mai buni ofițeri pe care îi avem.

— Are noroc să aibă asemenea colegi grijulii.

Kuzmin făcu un semn vag cu mâna. Făcu apoi un semn unuia dintre ofițerii de lângă el. Omul avea o pungă de hârtie. Se întreba cum de n-o văzuse de cum deschisese ușa. Tânărul înaintă și îi oferi punga:

— Acesta este un cadou de la doctorul Zarubin. Nu trebuie să-mi mulțumiți.

Raisa încă ținea cuțitul la spate. Ca să ia punga avea nevoie de ambele mâini. Își băgă lama cuțitului sub elasticul fustei. Odată pus acolo, luă punga:

— Nu vreți să intrați?

— Mulțumim, dar e târziu, iar eu sunt obosit.

Kuzmin îi făcu un semn de noapte bună.

Închise ușa, merse în bucătărie, puse punga pe masă și își scoase cuțitul de sub fustă. Deschise punga. Era plină cu lămâi și portocale, produse de lux într-un oraș care suferea de foame. Închise ochii și își imagină sentimentul de satisfacție perversă pe care trebuie să-l fi încercat Zarubin imaginându-și recunoștința ei, nu pentru fructe, ci pentru faptul că-și făcuse treaba și raportase că Leo era bolnav cu adevărat. Portocalele și lămâile erau cu siguranță un mod prin care să-i transmită că îi era datoare. O singură toană de-a lui ar fi făcut ca amândoi să fie arestați. Goli punga într-un coș. Se holbă la culorile intense ale fructelor înainte să înceapă să le aleagă. Erau prea bune ca să le arunce. Le va mânca. Dar nu va plânge.

19 februarie

Era pentru prima dată în ultimii patru ani când Leo își lua un concediu neprevăzut. Exista o întreagă categorie de prizonieri în Gulag condamnați pentru violarea normelor de etică a muncii; oameni care-și lăsaseră nesupravegheat postul pentru o perioadă de timp sau care se prezentaseră la lucru cu o jumătate de oră mai târziu. Era mult mai sigur să mergi la serviciu și să te prăbușești, efectiv să te prăbușești pe podeaua fabricii, decât să încerci să previi stând acasă. Hotărârea de a lucra sau de a nu lucra nu depindea niciodată de muncitorul însuși. Leo știa că e puțin probabil să fie în pericol. Fusese examinat de un medic (el nu și-l amintea, Raisa pomenise de el). Kuzmin însuși venise în vizită și îi acordase binemeritatul concediu. Asta însemna că neliniștea pe care o simțea trebuia să vină de la altceva. Cu cât se gândea mai mult, cu atât lucrurile îi deveneau mai clare. Nu mai voia să se întoarcă la muncă.

În ultimele trei zile nu mai ieșise din apartament. Izolat de lume, stătea în pat, bând ceai îndulcit și cu lămâie, mâncând borș și jucând cărți cu soția lui care n-avea nicio reținere legată de faptul că juca cu un om bolnav și câștiga de fiecare dată. Cea mai mare parte a timpului dormea și, din fericire, cu excepția acelei prime zile, nu mai avu coșmaruri. Locul coșmarurilor fusese luat de o senzație de pustiire interioară. Se aștepta ca starea aceasta să dispară odată cu timpul, imaginându-și că era unul din efectele întârziate ale metamfetaminelor. Dar

starea lui se înrăutățea. Luă o doză de drog – câteva bucăți de cristale murdare – și o goli în chiuvetă, dând drumul la apă peste ea. Gata cu arestările făcute sub influența drogurilor. Oare narcoticele îl făceau să se simtă așa? Sau arestările? Pe măsură ce se întrema, îi fu tot mai ușor să-și limpezească în minte evenimentele ultimelor zile. Făcuse o greșeală: Anatoli Tarasovici Brodski fusese o greșeală. Era un om nevinovat prins și strivit în măruntaiele unei mașinării de stat vitale, dar nu infailibile. Era pe cât de simplu, pe atât de regretabil. Un singur om nu putea șterge semnificația acțiunilor lor. Cum ar fi putut? Principiile muncii lor rămâneau la fel de valabile. Protejarea națiunii lor era mai importantă decât o singură persoană, mai importantă decât o mie de persoane. Cât cântăreau toate fabricile, mașinile și armatele Uniunii Sovietice? În comparație cu toate astea, un individ nu însemna nimic. Era o chestiune de priorități. A înțelege asta era singurul mod de a rezista. Raționamentul lui era perfect rezonabil și în ceea ce-l privea absolut neconvingător.

În fața lui se afla statuia în bronz a lui Feliks Dzerjinski, în mijlocul pieței Liubianka, încadrată de iarbă și înconjurată de trafic. Leo cunoștea povestea lui Dzerjinski pe de rost. Toți agenții îi cunoșteau povestea pe de rost. Ca prim lider al CEKA, poliția politică creată de Lenin după prăbușirea regimului țarist, Dzerjinski fusese părintele fondator al NKVD. Fusese un exemplu pentru cei mai mulți ofițeri. Manualele după care învățau erau pline cu citate atribuite lui. Probabil cel mai cunoscut text atribuit lui descria faptul că:

Un ofițer trebuie să se educe pentru a fi crud.

Cruzimea era înscrisă în codul lor deontologic. Cruzimea era o virtute. Cruzimea era necesară. Cruzimea era

o aspirație. Cruzimea era cheia care avea să deschidă larg porțile către un stat perfect. Dacă a fi cekist avea ceva religios, atunci cruzimea era porunca numărul unu a acestei religii.

Formarea lui Leo se învârtise în jurul activității fizice, a puterii fizice – un fapt care până acum mai mult îl ajutase decât îl împiedicase, dându-i aparența unui om în care se poate avea încredere în situații în care alții ar fi fost priviți cu suspiciune. Dar asta însemna că trebuia să-și dedice cel puțin o noapte pe săptămână activității de a scrie laborios, de mână, toate citatele pe care un agent ar fi trebuit să le știe pe de rost. Nu era chiar un pasionat al cărților și avea și o memorie slabă, condiție agravată și de consumul de droguri. Cu toate astea, abilitatea de a-și aminti discursuri politice importante era esențială. Orice scăpări erau considerate suspecte. Și acum, după trei zile de concediu, pe măsură ce se apropia de Liubianka, privind statuia fostului cekist tăind cerul cu sabia lui cenușie, își dădu seama că mintea îi era tulburată – bucăți de cuvinte îi stăteau pe limbă, dar nu în ordinea corectă. Tot ce-și putea aminti exact din miile de cuvinte din întreaga biblie cekistă, plină de axiome și principii, era importanța cruzimii.

Leo fu condus în biroul lui Kuzmin. Acesta ședea. Îi făcu semn lui Leo să ocupe scaunul din fața lui.

— Te simți mai bine?

— Da, mulțumesc. Soția mea mi-a spus că m-ai vizitat.

— Am fost îngrijorați. E prima dată când ai fost bolnav. Ți-am verificat dosarul.

— Îmi cer scuze.

— N-a fost vina ta. Ai fost foarte curajos să înoți în râul ăla. Și ne bucurăm că ai reușit să-i salvezi viața. Ne-a furnizat niște informații de maximă importanță.

Kuzmin bătu cu degetele un dosar negru, subțire, așezat pe mijlocul biroului.

— Cât ai lipsit, Brodski a mărturisit. Ne-au trebuit două zile. Au fost necesare două tratamente cu camfor. A fost incredibil de încăpățânat. Dar în cele din urmă a cedat. Ne-a dat numele a șapte simpatizanți ai anglo-americanilor.

— Unde e acum?

— Cine?

— Brodski.

— A fost executat noaptea trecută.

Kuzmin apucă dosarul negru și i-l dădu lui Leo:

— Înăuntru ai stenograma întregii declarații.

Leo deschise dosarul. Ochii îi căzură pe primul rând:

Eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt un spion.

Leo frunzări paginile dactilografiate. Recunoscu tiparul, care începea cu o cerere de iertare, cu exprimarea regretului înainte de a dezvălui natura crimei. Văzuse formatul ăsta de nenumărate ori. Variau numai detaliile: numele, locurile.

— Vreți să-l citesc acum?

Kuzmin dădu din cap, înmânându-i un plic sigilat.

— A dat numele a șase cetățeni sovietici și al unui polonez. Sunt colaboratori care lucrează cu guvernele străine. Am dat cele șase nume altor agenți. De al șaptelea te vei ocupa tu. Ținând cont de faptul că ești unul dintre cei mai buni agenți ai mei, ți-am dat cea mai dificilă sarcină. În plic ai cercetările preliminare, câteva fotografii și câteva informații pe care le avem acum despre individ, ceea ce, vei vedea, nu e foarte mult. Treaba ta este să aduni și alte informații și dacă Anatoli avea dreptate, dacă omul

acela e un trădător, va trebui să-l arestezi și să-l aduci aici, ca de obicei.

Leo rupse plicul și scoase câteva fotografii alb-negru de mari dimensiuni. Erau fotografii de supraveghere făcute de la distanță, de pe partea cealaltă a străzii, fotografii ale soției lui.

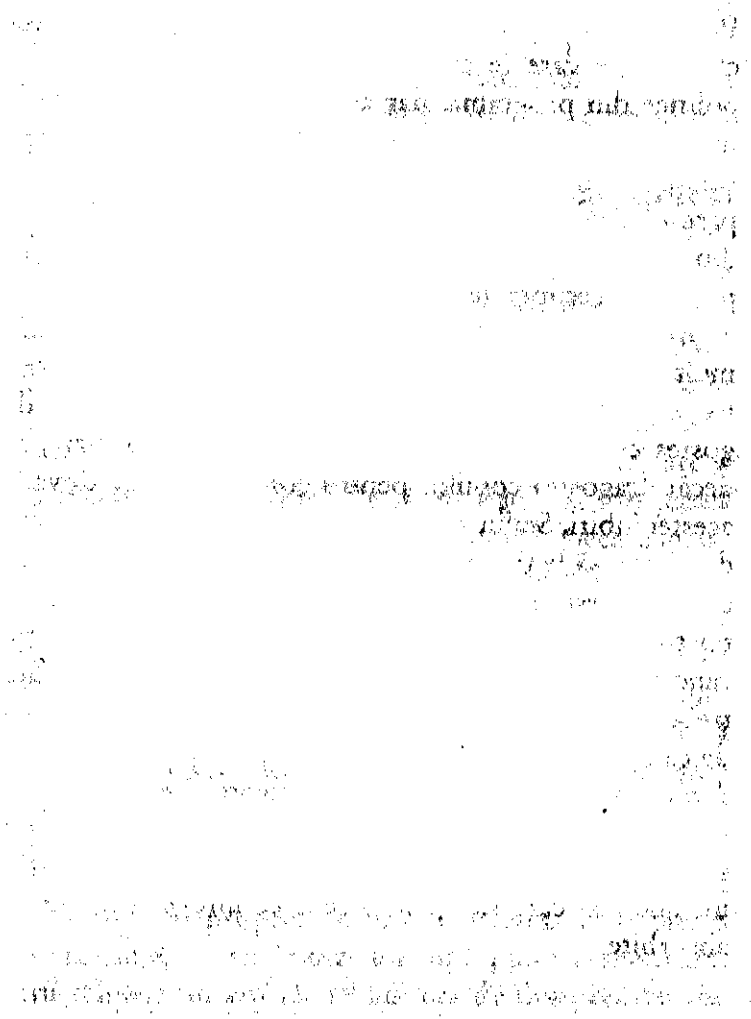

În aceeași zi

Raisa se simțea ușurată că se apropia sfârșitul zilei. Petrecuse ultimele opt ore predând exact aceeași lecție claselor pe care le avea. În mod normal, preda lecțiile politice din programă, dar astăzi primise noi ordine trimise școlii de Departamentul Educației, conform cărora trebuia să urmeze un plan de lecție trimis într-un plic. Se pare că aceste instrucțiuni fuseseră trimise fiecărei școli din Moscova și trebuiau predate imediat, lecțiile obișnuite putând fi recuperate a doua zi. Instrucțiunile spuneau că va trebui să-și petreacă ziua spunând fiecărei clase cât de mult iubea Stalin copiii acelei țări. Dragostea însăși era o lecție politică. Nu exista nimic mai important decât dragostea conducătorului pentru copii și, prin urmare, nici decât dragostea copiilor pentru conducător. Ca dovadă a acestei iubiri, Stalin voia ca tuturor copiilor lui, indiferent de vârstă, să le fie reamintite câteva precauții de bază care trebuiau respectate cu sfințenie în viața lor cotidiană. Să nu treacă strada fără să se uite de două ori, să fie atenți când merg cu metroul și, în cele din urmă (iar acest lucru trebuia subliniat în mod deosebit), să nu se joace pe liniile de cale ferată. În ultimul an avuseseră loc o serie de accidente tragice. Siguranța copiilor sovietici era de maximă importanță. Ei erau viitorul. Fuseseră făcute câteva demonstrații la limita ridicolului. Fiecare oră trebuia încheiată cu un mic test care să demonstreze că informațiile fuseseră absorbite.

Cine vă iubește cel mai mult? Răspuns corect: Stalin.
Pe cine iubiți voi cel mai mult? Răspuns corect: vezi mai sus (răspunsurile greșite să fie notate).
Ce nu trebuie să facem niciodată?
Răspuns corect: să ne jucăm pe liniile de tren.

Raisa nu putea decât presupune că motivul acestui ordin era acela că Partidul era îngrijorat de nivelul demografic de după război.

Ca regulă, orele ei erau obositoare, mai obositoare decât ale altora. Deși nimeni nu se aștepta ca rezolvarea vreunei ecuații de matematică să fie întâmpinată cu aplauze, exista așteptarea ca orice remarcă ar fi făcut cu privire la generalisimul Stalin, la Uniunea Sovietică sau la perspectivele Revoluției Mondiale să fie aplaudată. Elevii se aflau în competiție unii cu alții, niciunul dintre ei nevoind să pară mai puțin devotat cauzei decât vecinul său. Din cinci în cinci minute lecția se oprea, întrucât copiii se ridicau în picioare, lovind podeaua cu picioarele sau lovind banca cu pumnii, în timp ce Raisa avea datoria să stea în picioare și să participe la salutul lor. Ca să nu i se mai înroșească mâinile, (trebuia să facă asta de câteva ori la fiecare clasă) învățase să bată din palme într-un mod în care palmele abia i se atingeau, alunecând una deasupra celeilalte într-o imitație a entuziasmului. La început, suspectase că elevilor le plăcea acest comportament și că exploatau la maximum orice ocazie de a întrerupe ora. Își dăduse apoi seama că nu era cazul. Le era frică. Prin urmare, disciplina nu era o problemă. Rareori era nevoită să ridice vocea și nu-i amenința niciodată. Încă de când aveau șase ani, copiii învățau că a nu respecta autoritatea, a vorbi neîntrebat, însemna să-ți iei viața în propriile mâini. Tinerețea nu-ți oferea nicio protecție. Vârsta la care un copil putea fi spânzurat pentru crimele lui sau ale tatălui era de doisprezece ani.

Asta era lecția cu adevărat importantă pe care Raisa nu avea permisiunea de a o preda.

În ciuda claselor numeroase, care ar fi fost și mai numeroase dacă n-ar fi fost ravagiile demografice produse din cauza războiului, își propusese ca obiectiv să țină minte numele fiecărui elev în parte. Intenția ei era să arate fiecărui elev în parte că ține la el. Totuși, remarcă rapid că abilitatea ei de a reține nume întâmpina o dificultate stranie. Era ca și cum în asta stătea o amenințare ascunsă:

Dacă îmi pot aminti numele tău,
atunci te pot denunța.

Copiii aceștia prinseseră deja valoarea anonimatului și Raisa înțelesese că i-ar fi fost recunoscători dacă ar fi acordat fiecăruia în parte cât mai puțină atenție. După mai puțin de două luni, renunțase să-i mai numească și se limita la a-i indica cu degetul.

Totuși, prin comparație nu prea avea de ce se plânge. Școala în care preda, Școala Secundară Nr. 7 – o clădire pătrățoasă cu fundația pe niște piloni de beton –, se întâmpla să fie una dintre școlile de elită ale educației de stat. Foarte mediatizată, fusese deschisă de nimeni altul decât Nikita Hrușciov, care ținuse un discurs (în noul gimnaziu ale cărui podele fuseseră ceruite și lustruite atât de mult, că cele patru gărzi de corp mongole ale lui Hrușciov trebuiau să facă eforturi ca să nu alunece) despre educația care trebuia să răspundă nevoilor țării. Iar țara avea nevoie de oameni de știință tineri și extrem de productivi, ingineri și sportivi care să câștige medalii de aur la Olimpiadă. Sala de sport de mărimea unei catedrale, adiacentă clădirii principale, era mai largă și mai încăpătoare decât clădirea principală a întregii școli, fiind dotată cu o pistă de alergare acoperită, saltele, inele, scări din

frânghie, bârne, toate pentru a fi folosite conform unui orar foarte bine pus la punct, care prevedea o oră de mișcare pentru fiecare elev, indiferent de vârstă sau de posibilitățile fizice. Sensul discursului și felul în care arăta școala îi devenise foarte clar Raisei: țara nu avea nevoie de poeți, filosofi sau preoți. Avea nevoie de productivitate care putea fi măsurată și cuantificată, un succes care putea fi măsurat la cronometru. Religia fusese eliminată din școli cu o asemenea hotărâre de ai fi putut spune că la Kremlin se descoperiseră niște dovezi incontestabile că Dumnezeu nu exista.

Dintre colegii ei, nu-l putea considera prieten decât pe Ivan Kuzmici Jukov, profesor de limbă și de literatură. Se împrieteniseră din întâmplare. Uneori, el se plângea de mărimea bibliotecii școlii – o cameră cât un dulap undeva în pivnița școlii lângă cazane, plină cu pamflete, numere din ziarul național *Pravda*, doar texte aprobate și niciun autor străin. Auzindu-l, Raisa îi șopti că ar trebui să fie mai atent. Acea șoaptă fusese începutul unei prietenii improbabile, cel puțin din punctul ei de vedere, o prietenie imprudentă, ținând cont de tendința lui Ivan de a spune ce-i trecea prin cap. În ochii multora deja părea un om stigmatizat. Unii profesori erau convinși că adună cărți interzise sub parchetul casei sale sau, ceea ce era mult mai rău, că scria el însuși o carte și că strecura în străinătate pagini subversive. Era adevărat că îi împrumutase Raisei o traducere ilegală din *Pentru cine bat clopotele?*[1], pe care fusese nevoită s-o citească prin parcuri, în timpul verii, și pe care nu îndrăznise niciodată s-o ducă la ea acasă. Raisa își permitea această prietenie doar pentru că loialitatea ei nu fusese niciodată examinată foarte îndeaproape. Era, la urma urmei, soția unui agent al securității de stat, lucru

[1] Roman al lui Ernest Hemingway.

știut de aproape toată lumea, chiar și de unii elevi. În mod normal, Ivan ar fi trebuit să se țină departe. Cu siguranță că se consola cu gândul că dacă Raisa ar fi vrut să-l denunțe, ar fi putut s-o facă de mult, având în vedere câte lucruri imprudente spusese deja și cât de ușor i-ar fi putut șopti numele lui soțului ei în pat, când se pregăteau de culcare. Astfel, ea ajunsese ca omul din personalul didactic în care avea cea mai mare încredere să fie omul în care nimeni altcineva nu avea, iar el avea încredere în femeia în care ar fi avut motive să se încreadă cel mai puțin. Era însurat, avea trei copii, iar ea bănuia că e îndrăgostit de ea. Era o idee pe care n-o agrea și spera sincer, pentru binele amândurora, ca nici el să n-o agreeze.

✧

În fața intrării principale a școlii, peste drum, în holul unui bloc scund, stătea Leo. Își schimbase uniforma și acum purta haine civile, haine pe care le împrumutase de la serviciu. La închisoarea Lubianka existau dulapuri pline cu tot felul de mărunțișuri: haine bărbătești, jachete, pantaloni – toate de diverse mărimi și diferind în ceea ce privea calitatea –, păstrate tocmai în acest scop. Leo nu se gândise niciodată de unde veneau hainele astea până nu găsise o pată de sânge pe manșeta unei cămăși din bumbac. Erau hainele celor executați în clădirea de pe bulevardul Varsonovievski. Fuseseră spălate, desigur, dar unele pete erau rezistente. Purta o jachetă de lână lungă până la glezne și o căciulă groasă de blană, trasă pe frunte, pe care n-ar fi recunoscut-o nici soția lui dacă ar fi privit întâmplător în direcția aceea. Își mișca picioarele ca să-i rămână calde, își privi ceasul, un Poliot Aviator din oțel inoxidabil – un cadou dat de soția lui cu ocazia zilei de naștere. Nu mai avea mult până să-și termine orele în ziua aceea.

Aruncă o privire luminiței de deasupra lui. Folosind un mop abandonat, lovi becurile cu coada și le sparse, cufundând holul în umbră.

Nu era prima dată când soția lui fusese urmărită. Acum trei ani, Leo pusese să fie urmărită pentru motive care nu aveau nimic de-a face cu întrebarea dacă ea era sau nu un risc pentru siguranța statului. Erau căsătoriți de mai puțin de un an, iar ea devenise incredibil de distantă și de retrasă. Deși trăiau împreună, aveau vieți separate, muncind mult, aruncându-și câte o privire dimineața și seara, interacționând la fel de puțin ca două vase care trag în fiecare seară în același port. El nu credea că și-a schimbat comportamentul de soț și nu înțelegea de ce și-l schimbase ea pe cel de soție. De câte ori era întrebată, pretindea că nu se simte bine și totuși refuza să vadă un medic, și apoi cui îi este rău așa, luni în șir? Singura explicație la care se putea gândi era aceea că se îndrăgostise de un alt bărbat.

Suspicios, recrutase un agent nou-venit, ordonându-i să o urmărească pe soția sa. Agentul o urmărise în fiecare zi a săptămânii. Leo justificase această faptă pentru că, oricât ar fi fost de neplăcut, era motivat de dragoste. Totuși, era un risc și nu doar pentru faptul că Raisa ar fi putut afla și l-ar fi putut disprețui pentru asta. Dacă ar fi aflat colegii săi, ar fi interpretat această chestiune într-un cu totul alt mod. Dacă Leo nu-și putea controla soția din punct de vedere sexual, cum ar fi putut să aibă încredere în ea din punct de vedere politic? Credincioasă sau nu, subversivă sau nu, ar fi fost cel mai bine ca ea să fie trimisă în Gulag. Doar ca să fie siguri. Din fericire, se dovedi că Raisa nu avea o aventură și nimeni nu află niciodată despre supraveghere. Ușurat, acceptă că va trebui să aibă răbdare, să fie atent și s-o sprijine pe Raisa să depășească orice dificultate cu care s-ar fi confruntat. În decursul a câteva

luni relația lor se îmbunătățise simțitor. Leo l-a transferat pe tânărul agent la un post în Leningrad, un transfer pe care-l făcuse să pară o promovare.

Această misiune avea totuși ceva diferit. Ordinul de a-și investiga soția venea de sus. Era o misiune oficială a securității de stat; o chestiune de siguranță națională. În joc nu se afla doar căsnicia lor, ci viața lor. Nu exista nicio îndoială în mintea lui Leo că numele Raisei fusese strecurat în declarația lui Brodski de către Vasili. Faptul că un alt agent confirmase detaliile declarației nu avea nicio importanță: ori era o conspirație, o minciună ordinară, ori Vasili plantase numele Raisei în capul lui Brodski la un moment dat, în timpul anchetei, un lucru destul de simplu de făcut. Leo se învinovățea pe sine. Zilele libere pe care și le luase îi dăduseră lui Vasili o ocazie pe care acesta o exploatase fără niciun scrupul. Leo era prins în capcană. Nu putea pretinde că declarația era o minciună – era un document oficial la fel de valid și de adevărat ca orice altă declarație. Singurul lucru pe care-l putea face era să-și exprime profunda neîncredere, sugerând că trădătorul Brodski încercase s-o incrimineze pe Raisa pentru a se răzbuna. Auzind această declarație, Kuzmin întrebă de unde ar fi putut ști Brodski despre el că era însurat. Disperat, Leo fu nevoit să mintă, spunând că îi pomenise numele în decursul conversației lor. Leo nu era un bun mincinos. Apărându-și soția se incrimina pe el însuși. Să iei apărarea cuiva însemna să te pui singur în același rând cu criminalii. Kuzmin decisese că un asemenea pericol trebuia investigat cu toată seriozitatea. Ori putea să facă chiar Leo asta, ori lăsa un alt agent s-o facă. Auzind acest ultimatum, acceptase cazul doar ca să spele numele soției lui. Așa cum în urmă cu trei ani reușise să demonteze suspiciunile cu privire la fidelitatea ei, în același fel le va dezminți acum pe cele care priveau fidelitatea ei față de stat.

Peste stradă, copiii ieșeau pe poarta școlii și se împrăștiau în toate direcțiile. O fetiță traversă strada în fugă și se îndreptă țintă spre Leo, intrând în scara blocului în care se ascundea. În întuneric, strivind cu picioarele cioburile de la becurile sparte, se opri, întrebându-se dacă să vorbească sau nu cu acest bărbat. Leo se întoarse și o privi. Avea păr negru, lung, legat cu o bentiță roșie. Avea în jur de șapte ani. Obrajii îi erau roșii de la frig. Dintr-odată, o luă la fugă, pașii ei bocănind în susul scării, departe de acest străin, intrând în interiorul apartamentului ei unde era încă suficient de tânără să creadă că era în siguranță.

Leo se apropie de geam, privind cum ultimii elevi ieșeau din școală. Știa că Raisa nu are astăzi în program nicio activitate extracurriculară și avea să apară în curând. Iat-o stând în poarta școlii de vorbă cu un coleg bărbat, mai în vârstă. Avea o barbă sură, îngrijită. Și ochelari rotunzi. Leo observă că nu era un bărbat urât. Părea educat, cultivat, rafinat, cu o privire preocupată și cu un săculeț plin de cărți. Trebuie că era Ivan: Raisa îl menționase, profesorul de limba rusă. Leo se aștepta, sau mai bine zis spera, ca cei doi să se despartă la poartă, dar în loc să se întâmple asta, cei doi plecară împreună, mergând unul lângă celălalt și vorbind. Leo aștepta privindu-i, lăsându-le timp să se îndepărteze de locul unde se afla el. Erau obișnuiți unul cu celălalt, Raisa râse la una dintre glumele lui, iar Ivan păru mulțumit. El reușea s-o facă să râdă? Nu chiar, nu foarte des. Nu avea nimic împotrivă să se râdă de el atunci când se purta prostește sau era stângaci. Avea un anumit simț al umorului în această privință, dar nu-i plăcea să spună glume. Raisa râdea tot timpul. Era jucăușă atât verbal, cât și intelectual. Încă de când se cunoscuseră, de când îl făcuse să creadă că se numește Lena, nu mai avea niciun dubiu că era mai deșteaptă decât el. Luând în considerare riscurile asociate cu agerimea minții ei, nu

fusese niciodată gelos – până acum, când o văzuse cu acest bărbat.

Picioarele îi erau grele. Era bucuros că se putea în sfârșit mișca, urmărindu-și soția de la o distanță de aproximativ 50 de metri. În lumina gălbuie și întunecată a amurgului nu era foarte greu să-i urmărești. Foarte rar mai trecea câte cineva pe stradă. Asta se schimbă când se abătură pe Avtozavodskaia, bulevardul principal, care dădea și numele stației de metrou spre care se îndreptau. Existau șiruri de oameni aliniați în fața alimentarelor, îngrămădindu-se pe trotuar. Lui Leo i se părea greu să-și urmărească soția, lucru făcut și mai dificil de îmbrăcămintea ei, care nu ieșea prin nimic în evidență. Nu avea altă soluție decât să se apropie, grăbind pasul. Se afla acum la mai puțin de douăzeci de metri în spatele ei. De la această distanță exista pericolul să fie văzut. Raisa și Ivan o luară spre stația Avtozavodskaia, dispărând. Leo începu să se grăbească, făcându-și loc cu mâinile prin mulțime. În mijlocul mulțimii se putea pierde cu ușurință. În fond, se afla în fața celui mai mare și mai modern metrou din întreaga lume, așa după cum reamintea zilnic *Pravda*.

Ajungând la intrarea în stație, coborî treptele de piatră către subsol – o cameră opulentă, ca cele pentru recepții ale ambasadorilor, cu stâlpi de marmură albă, balustrade de mahon poleit, cu o cupolă luminoasă din sticlă mată. La orele de vârf nici măcar un centimetru al podelei nu putea fi văzut. Mii de oameni înfășurați în haine lungi și purtând eșarfe erau înghesuiți la punctele de control.

Mergând împotriva mulțimii, Leo începu să privească scările, folosindu-se de înălțimea lui pentru a privi peste capetele călătorilor. Raisa și Ivan trecuseră de punctul de control și așteptau să se urce pe scara rulantă. Leo se alătură mulțimii, alunecând, împingând. Dar, imobilizat

într-o masă de corpuri, nu avu altă șansă decât să apeleze la metode mai puțin politicoase, folosindu-se de mâini pentru a-i împinge. Nimeni nu îndrăzni să facă altceva decât să se uite urât. Nimeni nu știa cine ar fi putut fi Leo.

Ajungând la punctul de control, mai avu timp doar să-și vadă soția dispărând. Trecu printre oameni făcându-și loc și ocupând prima poziție pe scara rulantă. De-a lungul scării rulante din lemn se întindeau în diagonală, de sus până jos, sute de căciuli de iarnă. Incapabil să facă vreo deosebire între ei, întoarse capul la dreapta. Raisa era probabil cu vreo 15 pași mai jos. Ca să poată vorbi cu Ivan care stătea cu o treaptă mai sus, trebuia să se întoarcă cu fața spre Leo. Era chiar în câmpul ei vizual. Se retrase în spatele bărbatului din fața lui și, nevrând să riște o altă privire, așteptă să ajungă aproape de baza scărilor înainte să privească din nou.

Pasajul se despărțea în două tunele, pentru trenurile care călătoreau spre nord și spre sud, fiecare dintre ele fiind plin cu pasageri care se îngrămădeau încercând să prindă cu privirea trenul următor, luptându-se pentru un loc. Nu-și putea vedea nicăieri soția.

Dacă Raisa mergea acasă, avea să meargă trei stații pe linia Zamoskvoretskaia spre Teatral'naia, de unde avea să ia un alt mijloc de transport. Neavând altceva de făcut decât să presupună că asta va face, coborî pe peron, uitându-se în jur la chipurile aliniate, burdușite, privind toate în aceeași direcție, așteptând trenul. Ajunse la jumătatea peronului. Raisa nu era nicăieri. Ar fi putut lua trenul într-o altă direcție? De ce s-o fi luat spre sud? Dintr-odată, cineva se mișcă, iar Leo văzu o geantă cu cărți. Era Ivan. Raisa era lângă el, amândoi stăteau pe marginea peronului. Leo era atât de aproape, încât îi putea atinge obrazul. Dacă s-ar fi întors fie și pentru o fracțiune de secundă, ar fi dat nas în nas. Era cu siguranță în câmpul

ei vizual periferic; dacă nu-l văzuse, era pentru că pur și simplu nu se aștepta să-l vadă. Nu avea ce face, nu avea unde să se ascundă. Continuă să se plimbe pe peron, așteptându-se să fie strigat din clipă în clipă. N-ar fi putut pretinde că era o coincidență. I-ar fi simțit minciuna, ar fi știut imediat că o urmărise. Numără douăzeci de pași, apoi ajunse la un refugiu la marginea peronului și începu să privească mozaicul din fața lui. Trei fire de transpirație îi curgeau pe față. Nu îndrăzni să le șteargă, nici să se întoarcă pentru a vedea dacă nu cumva ea privea în direcția lui. Încercă să se concentreze la mozaic, un desen sugerând forța sovietelor – un tanc cu țeava îndreptată în sus, flancată de artilerie grea și soldați ruși îmbrăcați în haine lungi și fluturând arme. Foarte încet, întoarse capul. Raisa vorbea cu Ivan. Nu-l văzuse. Un val de aer cald inundă peronul. Sosea trenul.

Cum toată lumea se întoarse să se uite, Leo văzu privirea unui bărbat care se uita direct la el, în direcția opusă celei din care venea trenul. Fu un schimb de priviri foarte scurt, care dură o fracțiune de secundă. Omul avea în jur de treizeci de ani. Leo nu-l mai văzuse niciodată. Totuși, își dădu seama imediat că era un cekist, un agent al securității de stat. Mai exista un al doilea agent pe peron. Mulțimea se înghesui la uși. Agentul dispăruse; nu se mai afla în raza lui vizuală. Leo nu se mișcase; stătea în continuare cu spatele la tren, cu privirea ațintită spre locul în care zărise privirea aceea rece, profesionistă. Lovit din toate părțile de pasagerii care coborau, își reveni din starea de surpriză și se urcă în tren, în vagonul de lângă cel în care se urcase Raisa. Cine era acel agent? De ce aveau nevoie de un al doilea agent pe urmele soției sale? Nu aveau încredere în el? Bineînțeles că nu. Dar nu se aștepta ca asemenea măsuri suplimentare, extreme, să fie luate. Își făcu loc spre fereastra de unde putea privi în vagonul alăturat. Putea

vedea mâna Raisei ținându-se de bară, dar nu se zărea nicăieri al doilea agent. Ușile erau pe cale să se închidă.

Agentul urcă în același vagon. Trecu pe lângă el cu o indiferență afișată, așezându-se câțiva metri mai încolo. Era bine antrenat, calm și dacă n-ar fi fost acea privire fugară, Leo nu l-ar fi detectat niciodată. N-o urmărea pe Raisa. Îl urmărea pe el. Trebuia să-și dea seama de la bun început că această operațiune n-avea să fie lăsată niciodată doar în mâinile lui. Exista posibilitatea ca el să fie compromis. Ba chiar să lucreze cu Raisa, dacă ea era spion. Superiorii lui trebuiau să se asigure că-și făcea treaba bine. Tot ceea ce raporta avea să fie confirmat de un alt agent. De aceea, era esențial ca Raisa să meargă direct acasă. Dacă ar fi mers oriunde în altă parte, într-un restaurant sau într-o librărie în care n-ar fi trebuit să meargă, în vreun apartament în care trăiau oameni nepotriviți, s-ar fi expus unui mare risc. Singura ei șansă de a scăpa, și aia foarte mică, era să nu spună nimic, să nu facă nimic, să nu se întâlnească cu nimeni. Putea să muncească, să facă cumpărături și să doarmă. Orice altă activitate era pasibilă să fie interpretată greșit.

Dacă Raisa mergea acasă, avea să rămână în acest tren pentru încă trei stații și va coborî la Teatral'naia, unde va schimba mijlocul de transport, îndreptându-se către Arbatsko-Pokrovskaia și o va lua spre est. Leo aruncă o privire agentului care îl urmărea. Cineva se ridicase să coboare, iar cekistul îi luase locul pe scaun. Se uita acum pe fereastră, fără îndoială că îl studia cu atenție pe Leo cu colțul ochiului. Agentul știa că fusese reperat. Poate chiar își dorise asta. Nimic din toate astea nu conta atâta timp cât Raisa mergea direct acasă.

Trenul opri în cea de-a doua stație – Novokuznetskaia. Încă o stație până când trebuia să schimbe. Ivan coborî. Leo se rugă în gând:

Rămâi în tren.

Raisa coborî, păși pe peron și o luă spre ieșirea stației de metrou. Nu mergea acasă. Leo nu știa unde merge. S-o urmărească însemna s-o expună supravegherii celui de-al doilea agent. Să n-o urmărească, i-ar fi pus lui viața în pericol. Trebuia să aleagă. Leo întoarse capul. Agentul nu se mișcase. Din acea poziție n-ar fi avut cum s-o vadă pe Raisa coborând. Îl observa pe Leo, nu pe Raisa, presupunând că mișcările celor doi erau sincronizate.

Ușile erau pe cale să se închidă. Leo rămase unde era.

Leo se uită într-o parte, prin fereastră, ca și cum soția lui s-ar fi aflat în continuare în același vagon. Ca și cum încă o urmărea. Ce făcea? Fusese o decizie luată emoțional, necugetat. Planul lui depindea de convingerea agentului că Raisa era încă în tren; un plan nesigur. Leo nu mizase pe mulțime. Raisa și Ivan erau încă pe peron, îndreptându-se spre ieșire cu o încetineală exasperantă. Cum agentul se uita pe fereastră, avea să-i vadă în momentul în care ar fi început să se miște mai rapid.

Raisa se apropie de ieșire, așezându-se răbdătoare la rând. Nu se grăbea, n-avea niciun motiv să se grăbească, neînțelegând că atât viața ei cât și a lui Leo depindeau de asta. Trenul începu să se miște, vagonul lor ajunsese acum în dreptul ieșirii. Agentul o va vedea sigur pe Raisa. Va ști că Leo a eșuat în mod intenționat.

Trenul prinse viteză. Era acum chiar în dreptul ieșirii. Raisa era perfect vizibilă. Leo simți cum îi năvălește sângele din stomac. Întoarse capul încetișor pentru a vedea reacția agentului. Un bărbat voinic de vârsta a doua împreună cu soția lui voinică de aceeași vârstă stăteau pe culoar, blocând orice posibilitate de a vedea în exterior. Trenul intră în tunel. N-o văzuse pe Raisa coborând. Nu știa că Raisa nu se mai afla în tren. Abia stăpânindu-și

ușurarea, Leo își reluă activitatea de a privi pe geam către vagonul de alături.

La stația Teatral'naia, Leo așteptă cât putu de mult înainte să coboare în stație, prefăcându-se că încă își urmărea soția ca și cum ar fi mers acasă. Merse spre ieșire, iar în spate văzu că agentul coborâse și el, încercând să recupereze ceva din distanța care-i despărțea. Leo o luă înainte.

Pasajul dădea într-un altul care oferea acces fie la toate celelalte linii, fie la stradă. Trebuia să scape de urmăritor fără să dea senzația că asta face. Tunelul de la dreapta îl ducea spre trenurile care circulau spre linia Arbatsko-Pokrovskaia, care ducea acasă. Leo se întoarse la dreapta. Multe depindeau de sosirea următorului tren. Dacă reușea să ia un avans suficient de mare, atunci s-ar fi putut urca în el fără ca urmăritorul să realizeze că Raisa nu se afla pe peron.

Acum, în tunelul din fața peronului avea mulțimi de oameni în față. Auzi sunetul unui tren care sosea, apropiindu-se de platformă. N-avea cum să ajungă la timp, nu cu toți acești oameni în jurul lui.

Căută în buzunarul hainei, își scoase legitimația de ofițer al securității statului și îl bătu pe umăr cu ea pe bărbatul din fața lui. Ca arși, oamenii începură să se dea la o parte, mulțimea se împărți. Având loc acum, fu capabil s-o zbughească înainte. Trenul era acolo, cu ușile deschise, gata să plece. Puse la loc legitimația și urcă în el. Se întoarse ca să vadă cât era de aproape urmăritorul. Dacă agentul reușea să-l ajungă și să se urce în acest tren, jocul era sfârșit.

Oamenii care îi făcuseră loc se strângeau acum iarăși într-un grup compact. Agentul era prins în spatele lor. Apela la metode mai puțin politicoase, lovindu-i și îmbrâncindu-i. Recupera distanța. De ce nu se închideau

odată ușile? Bărbatul ajunsese acum pe peron, se afla la doar câțiva metri distanță de el. Ușile începură să se închidă. Omul întinse mâna și o băgă între ele, dar mecanismul nu vru să cedeze și agentul – pe care Leo îl vedea acum pentru prima oară de foarte aproape – fu nevoit să dea drumul ușii. Păstrând un aer de aparentă indiferență, încercând să nu reacționeze, Leo privi cu coada ochiului cum bărbatul rămânea în urmă. În întunericul tunelului, Leo își dădu jos pălăria leoarcă de transpirație.

Aceeași zi

Liftul se opri la etajul 5, cel mai de sus, ușile se deschiseră, iar Leo păși pe coridorul îngust. În hol se simțea miros de mâncare. Era șapte seara, ora la care multe familii mâncau *uzhin*, ultima masă a zilei. Trecând pe hol, pe lângă apartamente, putea auzi sunetul pregătirilor pentru cină prin furnirul ușilor de la intrare. Cu cât se apropia mai mult de apartamentul părinților săi, cu atât se simțea mai obosit. Petrecuse câteva ore străbătând orașul în lung și-n lat. După ce scăpase de urmăritor la stația Teatral'naia, mersese acasă, la apartamentul nr. 124, aprinsese luminile și pornise radioul, trăsese draperia – o precauție necesară chiar dacă se aflau la etajul 14. Avea să plece din nou, luând în mod deliberat o rută ocolitoare către metrou, înainte să meargă înapoi în oraș. Nu-și schimbase hainele și începea să regrete. Începeau să devină incomode; cămașa, plină de sudoare se uscase și i se lipise pe spate. Era sigur că putea, deși el nu simțea mirosul. Alungă gândurile astea. Părinților n-avea să le pese. Vor fi mult prea preocupați de faptul că le cerea sfatul; era ceva ce nu mai făcuse de o bună bucată de timp.

Lucrurile se schimbaseră între ei: acum îi ajuta el mai mult decât invers. Lui Leo îi plăcea asta. Era mulțumit că le putea asigura o loc de muncă mai bun. Apelând doar la o cerere politicoasă, tatăl lui devenise șef de echipă la Fabrica de muniție, luând sub comandă linia de asamblare, în timp ce mama lui, care-și petrecea ziua cosând parașute, obținuse o avansare similară. Găseau acum

mâncare mult mai ușor; nu mai trebuia să stea la rând zile întregi pentru a-și cumpăra alimente de bază precum pâine sau făină; aveau acces la specialități pe care magazinele de profil nu le ofereau oricui. În magazinele cu acces limitat se găseau delicatese exotice cum ar fi pește proaspăt, șofran și chiar bucăți de ciocolată neagră, adevărată, în locul celei sintetice care înlocuia cacaua cu un amestec de secară, orz, făină și fasole. Dacă părinții lui aveau necazuri cu vreun vecin mai certăreț, vecinul nu rămânea certăreț pentru foarte mult timp. Nu se apela la violență sau la amenințări, ci doar i se sugera că are de-a face cu o familie cu relații mai puternice decât a lui.

Acest apartament pe care reușise să-l obțină pentru ei se afla într-o zonă rezidențială foarte plăcută din nordul orașului – o clădire scundă în care fiecare apartament se bucura de baie proprie și de un mic balconaș care dădea spre un micuț spațiu verde și spre o străduță liniștită. Nu-l împărțeau cu nimeni, ceea ce era extraordinar în acest oraș. După cincizeci de ani de greutăți, se bucurau în sfârșit de o viață liniștită, un fapt pe care părinții lui îl apreciau din tot sufletul. Deveniseră dependenți de confort. Și toate atârnau de cariera lui Leo.

Leo bătu la ușă. Când mama lui, Ana, deschise ușa, păru surprinsă. Senzația de surpriză, care o făcu pe moment să nu poată spune nimic, dispăru repede. Păși spre el, vorbindu-i cu emoție:

— De ce nu ne-ai spus că vii? Am auzit că ai fost bolnav. Am venit să te vizităm, dar dormeai. Raisa ne-a lăsat înăuntru. Te-am văzut, te-am ținut și de mână, dar ce puteam face? Aveai nevoie de odihnă. Dormeai ca un copil.

— Raisa mi-a spus că ați venit. Mulțumesc pentru fructe, pentru lămâile și portocalele pe care le-ați adus.

— Noi n-am adus fructe. Sau am adus? Nu-mi mai amintesc. Îmbătrânim.

Auzind conversația, tatăl, Stepan, ieși din bucătărie trecând cu atenție pe lângă soția lui. Se îngrășase puțin în ultimul timp. Amândoi se îngrășaseră. Arătau bine.

Stepan își îmbrățișă fiul:

— Te simți mai bine?

— Da, mult mai bine.

— Asta-i bine. Ne-am făcut griji în privința ta.

— Cum îți mai e spatele?

— Nu m-a mai durut de o vreme. E unul dintre beneficiile muncii administrative. Nu fac decât să supraveghez munca altora. Mă plimb de colo până colo cu un stilou și un carnețel.

— Lasă, nu te mai simți vinovat. Tu ți-ai făcut datoria.

— Poate, dar oamenii te privesc altfel când nu mai ești unul de-al lor. Prietenii mei nu mai sunt la fel de apropiați ca înainte. Dacă cineva întârzie, eu sunt cel care trebuie să raporteze. Din fericire, nimeni n-a întârziat până acum.

Leo se gândi la vorbele acestea.

— Dacă ar întârzia totuși, ce ai face? Ai raporta?

— Le tot spun că orice ar face, să aibă grijă să nu întârzie.

Era felul lui de a spune că nu ar raporta pe nimeni. Probabil că deja trecuse cu vederea câteva cazuri. Nu era acum cazul să-i spună asta, dar asemenea generozitate avea toate șansele să fie descoperită.

În bucătărie două verze fierbeau într-o oală în clocot. Părinții lui tocmai pregăteau masa, iar Leo le spuse să continue, puteau vorbi și în bucătărie. Privi cum tatăl lui pregătea amestecul (carne proaspătă, nu din aceea uscată, probabil tot datorită slujbei lui Leo), morcovi proaspeți

(probabil tot datorită lui) pe care îi călea și orez scăzut. Mama lui ședea alături, scoțând frunzele lipsite de culoare din varza fiartă. Bătrânii simțeau că ceva nu era în ordine și așteptau, fără să precipite lucrurile, ca fiul lor să înceapă să le povestească. Leo era bucuros că erau atenți la mâncare.

— N-am vorbit niciodată foarte mult despre munca mea. Așa a fost cel mai bine. Au fost momente când slujba asta mi s-a părut foarte grea. Am făcut lucruri de care nu sunt mândru, dar care au fost întotdeauna necesare.

Leo se opri, încercând să-și dea seama cum ar fi fost mai potrivit să continue. Întrebă:

— A fost arestată vreuna dintre cunoștințele voastre?

Întrebarea era nepotrivită, Leo își dădea seama de asta. Stepan și Ana își aruncară o privire fugară înainte de a se întoarce la mâncare; fără doar și poate erau bucuroși că aveau o ocupație. Ana dădu din umeri.

— Toată lumea știe pe câte cineva care a fost arestat. Dar eu nu-mi pun întrebări. Întotdeauna îmi spun că voi, ofițerii, aveți probabil dovezi. Eu îi văd pe oameni așa cum sunt și-mi dau seama că e ușor să pari politicos, bine intenționat și loial. Treaba voastră e să treceți dincolo de aparențele astea. Voi știți ce-i mai bine pentru țara asta. N-avem noi dreptul să judecăm.

Leo dădu din cap.

— Țara asta are mulți dușmani. Sunt oameni peste tot în lume care urăsc Revoluția noastră. Treaba noastră este s-o apărăm. Uneori trebuie s-o apărăm chiar și de noi înșine.

Se opri. Nu venise aici ca să cânte clișeele propagandei. Părinții lui se opriră, se întoarseră către fiul lor, având degetele uleioase de la amestecul pe care-l preparau.

— Ieri mi s-a ordonat s-o denunț pe Raisa. Superiorii mei cred că e o trădătoare. Cred că e un spion care lucrează pentru o agenție străină. Mi s-a ordonat să anchetez cazul.

O singură picătură de ulei căzu de pe degetele lui Stepan pe podea. O privi intens câteva clipe, apoi întrebă:

— E trădătoare?

— Tată, e profesoară. Lucrează, apoi vine acasă. Și iar lucrează și iar vine acasă.

— Atunci, spune-le asta. Există vreo dovadă? Și de ce cred așa ceva?

— Există declarația unui spion care a fost executat. El i-a rostit numele. Pretinde că a lucrat cu ea. Dar eu cred că acea declarație este o minciună. Eu știu că de fapt așa-zisul spion nu era altceva decât un veterinar. Am făcut o greșeală arestându-l. Mai cred și că declarația aceea e contrafăcută de un alt ofițer care încearcă să mă implice. Știu că soția mea e nevinovată. Toată povestea asta nu e decât o răzbunare.

Stepan își curăță mâinile de șorțul Anei.

— Spune-le adevărul. Fă-i să te asculte. Fă-l pe agentul acela să-și dea arama pe față. Te afli într-o poziție de autoritate.

— Această declarație, fabricată sau nu, e luată acum drept adevărată. Este un document oficial și numele ei este pe el. Dacă o apăr pe Raisa, contest validitatea unui document de stat. Dacă-i fac să admită că un document e contrafăcut, atunci ar putea la fel de bine să admită că toate sunt. Nu mai pot da înapoi acum. Consecințele ar fi uriașe. Ar însemna că fiecare declarație care există ar putea fi pusă sub semnul îndoielii.

— Nu le poți spune că s-au înșelat asupra acestui spion, mă rog, veterinar?

— Ba da. Asta și intenționez să le spun. Dar dacă creez vâlvă fără rost, atunci nu numai că o vor aresta pe ea, dar mă vor aresta și pe mine. Dacă ea e vinovată, iar eu pretind că nu e, înseamnă că și eu sunt vinovat. Și asta nu e totul. Știu cum merg lucrurile astea. Există posibilitatea

să vă aresteze și pe voi. Un fragment din Codul penal incriminează inclusiv familiile condamnaților. Deveniți vinovați prin asociere.

— Și dacă o denunți?

— Nu știu.

— Ba știi.

— Noi vom supraviețui. Ea nu.

Apa fierbea încă pe sobă. În cele din urmă, Stepan spuse:

— Te afli aici pentru că nu știi ce să faci. Te afli aici pentru că ești un om bun și aștepți de la noi să-ți spunem să faci ce trebuie, ceea ce e bine să faci. Vrei să te sfătuim de bine. Să le spui că se înșeală, că Raisa este nevinovată? Și să faci față consecințelor ce decurg din asta?

— Da.

Stepan dădu din cap, uitându-se la Ana. După un moment adăugă:

— Dar eu nu-ți pot da acest sfat. Nu sunt sigur că te așteptai să-ți dau sfatul ăsta. Cum aș putea? Adevărul e că vreau ca soția mea să trăiască. Vreau ca fiul meu să trăiască. Și vreau ca eu să trăiesc. Și aș face orice ca să se întâmple asta. Așa cum văd eu situația, e o viață în schimbul a trei. Îmi pare rău. Știu că așteptai mai mult de la mine. Dar suntem bătrâni, Leo. N-am supraviețui în Gulag. Acolo am fi despărțiți. Am muri singuri.

— Și dacă ai fi fost tânăr, ce m-ai fi sfătuit atunci?

Stepan dădu din cap.

— Ai dreptate. Te-aș fi sfătuit același lucru. Dar nu fi supărat pe mine. La ce te așteptai când ai venit aici? Te așteptai să-ți spunem „E bine, nu ne deranjează să murim?" Și la ce ar folosi morțile noastre? Ți-ar salva soția? Ați trăi fericiți mai departe? Dacă ar fi așa, mi-aș da bucuros viața pentru voi doi. Dar nu se va întâmpla asta. Vom muri cu toții. Toți patru, numai că tu ai muri având conștiința împăcată că ai făcut ceea ce trebuia.

Leo își privi mama. Fața ei era palidă precum frunzele de varză pe care le ținea în mâini. Părea calmă. Nu-l contrazise pe Stepan, spunând în schimb:

— Când trebuie să te decizi?

— Am două zile în care să adun dovezi. Apoi trebuie să raportez.

Părinții lui continuau să prepare cina, adăugând carne tocată peste frunzele de varză, așezându-le într-o tavă de copt, una lângă alta ca un șir de degete groase, rășchirate. Nimeni nu scoase o vorbă până când tava nu fu plină. Stepan spuse:

— Mănânci cu noi?

Urmându-și mama în sufragerie, Leo observă că masa era deja pusă pentru trei persoane.

— Așteptați pe cineva?

— O așteptăm pe Raisa.

— Pe soția mea?

— Vine la cină. Când ai sunat, am crezut că e ea.

Ana așeză o a patra farfurie pe masă, explicând.

— Vine aproape în fiecare săptămână. Nu voia să știi cât de singură se simte fiindcă trebuie să mănânce doar în compania aparatului de radio. Ne-am atașat foarte mult de ea.

E adevărat că Leo nu venea niciodată de la serviciu la ora 7. Stalin impusese o cultură a nedormitului, fiind el însuși un insomniac care nu avea nevoie de mai mult de patru ore de somn pe noapte. Leo auzise că nimeni din Biroul Politic nu pleca până când luminile din biroul lui Stalin nu se stingeau, asta întâmplându-se în mod regulat după miezul nopții. Deși regula asta nu se aplica exact și la Liubianka, manifestări similare de devotament erau de așteptat. Doar câțiva ofițeri lucrau mai puțin de zece ore pe zi, chiar dacă multe ore din acestea erau petrecute fără să facă nimic.

Se auzi o bătaie în ușă. Stepan deschise ușa și o primi pe Raisa în hol. Fu la fel de surprinsă ca și cei doi bătrâni să-l vadă pe Leo. Stepan explică:

— Avea de lucru pe aici, prin împrejurimi. Măcar o dată să mâncăm și noi cu toții, ca o familie.

Își deschise jacheta, iar Stepan i-o luă. Înaintă, apropiindu-se de Leo, pe care îl cercetă din cap până în picioare.

— Ale cui sunt hainele astea?

Leo se uită la pantaloni, la cămașă – hainele unor morți.

— Le-am luat de la serviciu.

— Atunci nu mai întreb nimic.

Raisa se apropie de el și îi șopti în ureche.

— Cămașa asta miroase.

Leo se duse spre baie. În drum, privi spre Raisa care îi ajuta pe părinții lui să pună masa.

Leo crescuse fără apă caldă. Părinții împărțiseră vechiul lor apartament cu unchiul tatălui său și familia acestuia. Nu existau decât două dormitoare, câte unul pentru fiecare familie. Apartamentul nu avea baie în interior, ocupanții clădirii trebuind să folosească baia de afară, unde nu curgea niciodată apă caldă. Dimineața trebuia să stea la coadă, iar iarna zăpada le cădea pe creștete în timp ce așteptau. O chiuvetă plină cu apă fierbinte ar fi fost ceva imposibil, un vis. Leo își scoase cămașa și începu să se spele. După ce termină, deschise ușa și îl întrebă pe tatăl lui dacă poate lua o cămașă de la el; deși trupul tatălui arăta uzat de muncă – gârbovit și modelat de linia de asamblare în același fel în care modela și el carcasele de tancuri –, arăta la fel ca fiul lui, voinic, cu umeri musculoși. Cămașa îi venea aproape perfect. Se aplecă să mănânce. În timp ce mâncarea de varză se făcea în cuptor, mâncară zacuscă, murături, salată de ciuperci, limbă de vițel gătită cu maghiran, lăsată să facă o gelatină subțire și

servită cu hrean. Era o masă extraordinar de îmbelșugată. Leo nu-și mai putea lua ochii de la bucate, încercând să calculeze cât costase fiecare fel de mâncare în parte.

Cine murise pentru maghiranul acela? Limba de vițel fusese cumpărată cu prețul vieții lui Anatoli Brodski? Simțind că i se face rău, remarcă:

— Înțeleg acum de ce vii aici săptămânal.

Raisa zâmbi.

— Da. Mă răsfață. Le-am spus că niște cereale ar fi foarte bune, dar...

Stepan interveni:

— E o scuză ca să ne răsfățăm pe noi.

Încercând să pară că pune o întrebare întâmplătoare, Leo spuse:

— Ai venit aici direct de la serviciu?

— Da.

Mințea. Mersese cu Ivan undeva mai întâi. Dar înainte ca Leo să mai spună ceva, Raisa adăugă:

— Nu-i adevărat. În mod normal, vin aici direct de la serviciu. Dar în seara asta am avut o programare, de asta am întârziat.

— O programare?

— La medic.

Raisa începu să zâmbească.

— Voiam să-ți spun când am fi fost doar noi, dar dacă tot a venit vorba...

— Ce să spui?

Anna se ridică.

— Vrei să plecăm?

Leo îi făcu semn mamei să se așeze.

— Te rog. Suntem o familie. Fără secrete.

— Sunt însărcinată.

20 februarie

Leo nu putea dormi. Stătea întins, privea tavanul și asculta respirația ușoară a soției sale care stătea cu spatele lipit de coastele lui nu dintr-o încercare deliberată de apropiere intimă, ci mai degrabă prin jocul întâmplării. Dormea agitat. Era ăsta un motiv ca să o denunțe? Ar fi putut fi. Leo știa foarte bine cum ar fi apărut scris:

Nu poate dormi liniștită, are coșmaruri,
soția mea poartă cu siguranță povara unui secret.

Putea transfera pe umerii unui alt agent povara acestei anchete. Se amăgea singur gândindu-se că ar fi putut judeca drept. Era prea aproape, prea implicat. Dar orice investigație ar fi dus la aceeași concluzie. Cazul fusese deschis. Nimeni în afară de el nu s-ar fi opus prezumției de vinovăție.

Leo se dădu jos din pat și se așeză la fereastra sufrageriei, care nu dădea spre oraș, ci spre un alt bloc gri. Un perete plin de ferestre din care doar trei erau luminate, doar trei dintr-o mie sau mai mult, iar el își puse întrebarea ce griji îi frământau pe ocupanții lor, ce-i împiedica pe locatari să doarmă? Avu un sentiment de camaraderie față de cele trei ferestre luminate într-un galben pal. Era patru dimineața, ora la care se făceau arestările – cel mai bun moment pentru a înșfăca pe cineva, de a-l înhăța din somn. Atunci erau vulnerabili, dezorientați. Comentariile scăpate de suspecți în momentul în care agenții intrau în

casă erau folosite apoi în anchetă. Nu era ușor să rămâi atent la ce spui când soția ta este târâtă de păr prin toată casa. De câte ori spărsese Leo o ușă cu carâmbul cizmei? De câte ori văzuse soți trași afară din așternut, cu lanternele în ochi, cu pijamalele smulse de pe ei? De câte ori auzise râsul altor agenți la vederea organelor sexuale descoperite ale suspecților? Câți oameni smulsese din paturile lor? Câte apartamente întorsese cu fundul în sus? Câți copii imobilizase când părinții le erau luați? Nu-și amintea. Le îngropase adânc pe toate: numele și fețele lor. Memoria lui șchioapă îl ajuta. El o făcuse să fie așa? Nu cumva luase metamfetamine nu ca să reziste mai mult la lucru, ci pentru a-și șterge din minte amintirile acelea?

Exista o glumă celebră printre agenți pe care o spuneau fără reținere. Un bărbat și soția lui fură treziți de o bătaie puternică în ușă. Temându-se de ce era mai rău, se ridicară, se sărutară și își luară la revedere unul de la celălalt.

Te iubesc, femeie. Te iubesc, bărbate.

După ce și-au luat la revedere, au deschis ușa de la intrare. În fața lor stătea un vecin agitat, coridorul era plin de flăcări și de fum. Cei doi zâmbiră ușurați și îi mulțumiră lui Dumnezeu. Doar luase foc clădirea. Leo auzise diferite variante ale acestui banc: dacă nu luase foc clădirea, erau tâlhari înarmați sau un medic cu vești foarte proaste. În trecut ar fi râs, fiind convins că lui nu i s-ar fi putut întâmpla așa ceva.

Soția lui era însărcinată. Schimba asta ceva? Poate atitudinea superiorilor lui față de Raisa. N-o plăcuseră niciodată. Erau convinși că nu i-ar fi putut dărui vreodată copii lui Leo. În aceste vremuri fiecărui cuplu i se cerea, i se pretindea să aibă copii. După ce milioane muriseră în

război, era o datorie morală să ai copii. De ce Raisa nu avusese copii până atunci? Întrebarea aruncase suspiciuni asupra căsniciei lor. Singura concluzie era că ceva nu era în ordine cu ea. Tensiunea crescuse în ultimul timp: întrebări puse cu o frecvență din ce în ce mai mare. Raisa vizita un doctor pentru a rezolva chestiunea. Relațiile lor sexuale erau pragmatice, motivate de presiuni externe. Lui Leo nu-i scăpa ironia faptului că exact când obținuseră ceea ce voiau – pe Raisa însărcinată – aveau de gând s-o ucidă. Poate că ar fi trebuit să le spună că Raisa era însărcinată? Respinse ideea. Un trădător este un trădător, nu există circumstanțe atenuante.

Leo făcu un duș. Apa era rece. Se îmbrăcă și pregăti micul dejun: ovăz fierbinte. N-avea niciun chef să mănânce și privi cum mâncarea i se întărește în farfurie. Raisa intră în bucătărie, se așeză și începu să se frece la ochi. El se ridică. Niciunul dintre ei nu spuse nimic în timp ce așteptau ca ovăzul să se încălzească. Îi puse o farfurie în față. Ea nu spuse nimic. Îi făcu și o ceașcă de ceai slab și îl puse pe tavă lângă borcanul cu gem.

— Am să încerc să ajung acasă puțin mai devreme.

— Nu trebuie să-ți schimbi programul din pricina mea.

— Voi încerca, oricum.

— Leo, nu trebuie să-ți schimbi programul pentru mine.

Leo închise ușa. Afară se lumina. De pe marginea drumului putu vedea oameni care așteptau tramvaiul câteva sute de metri mai jos. Ajunse la lift. Odată intrat, apăsă butonul pentru ultimul etaj. La etajul treisprezece, ultimul etaj, ieși luând-o spre pasajul care avea în fund o ușă de serviciu pe care scria ACCESUL INTERZIS. Încuietoarea fusese spartă cu mult timp în urmă. Ușa dădea spre niște scări care în cele din urmă duceau la acoperiș.

Mai fusese aici chiar când se mutaseră. În dreapta se putea vedea orașul. Uitându-se în stânga, se putea vedea zona rurală unde Moscova se termina și începeau câmpurile nesfârșite acoperite cu zăpadă. Cu patru ani în urmă, admirând aceste peisaje, se considera unul dintre cei mai norocoși oameni de pe pământ. Era un erou – avea un ziar cu care s-o dovedească. Avea o slujbă bună, o soție frumoasă. Încrederea lui în stat era dincolo de orice îndoială. Pierduse senzația aceea de încredere totală, neclintită? Da, o pierduse.

Luă liftul până la etajul 14, întorcându-se în apartamentul său. Raisa plecase la serviciu. Farfuria ei stătea în chiuvetă, nespălată. Își dădu jos geaca și cizmele, își încălzi mâinile, gata să-și înceapă investigația.

Leo organizase și supraveghease cercetarea multor apartamente, case sau birouri. Circulau povești despre extraordinara duritate cu care lucrau ofițerii pentru a-și demonstra devotamentul. Distrugeau obiecte de valoare, tăiau din rame portrete sau opere de artă, rupeau cărți, dărâmau pereți întregi. Deși aceasta era casa sa și lucrurile sale, Leo își propuse să nu procedeze altfel decât de obicei. Rupse cuverturile de pat, lăzile pentru perne și cearșafurile, întorcând salteaua pe dos și pipăind fiecare centimetru cu degetele, ca un orb citind în alfabetul Braille. Documentele puteau fi băgate într-o saltea, devenind astfel inaccesibile privirii. De aceea, singurul mod în care puteau fi descoperite astfel de acte era să le cauți cu degetele. Negăsind nimic, se mută la rafturi. Luă carte cu carte și se uită în ele să vadă dacă nu se află ceva ascuns. Găsi o sută de ruble, care valorau salariul pe aproape o săptămână. Se uită la bani și se miră ce ar putea să însemne asta, până când își aminti că acea carte era a lui și că banii îi aparțineau, era o rezervă secretă. Un alt agent ar fi raportat cu siguranță despre acei bani, folosind asta ca o dovadă

că suspectul era un speculant. Leo puse banii înapoi. Deschise sertarul, aruncând o privire hainelor frumos aranjate și netezite ale Raisei. Luă fiecare articol de îmbrăcăminte, îl scutură și îl pipăi înainte de a-l arunca pe podea. Când goli sertarele le cercetă pe față și pe dos. Negăsind nimic, se întoarse să cerceteze camera. Se lipi de perete, pipăindu-l cu degetele ca să vadă dacă nu descoperea vreo gaură sau proeminență care să indice un seif. Dădu jos decupajul de ziar înrămat care arăta o fotografie a lui lângă un panzer german în flăcări. Era normal ca acum, în preajma morții, să se gândească la acel moment ca la o rămășiță din vremuri mai fericite. Desprinse rama. Bucata de ziar căzu pe podea. Punând la loc rama și bucata de ziar, luă patul și îl răsturnă, lipindu-l de perete. Se lăsă în genunchi. Parchetul era bine prins de podea. Luă o șurubelniță din bucătărie și începu să desprindă fiecare bucată. Dedesubt nu găsi nimic, doar praf și mucuri de țigară.

Merse în bucătărie ca să-și spele mâinile de praf. De data asta era apă caldă. Petrecu o bună bucată de timp bucurându-se de senzația pe care i-o dădea săpunul, mângâindu-și pielea cu el chiar și după ce praful se dusese de mult. Ce încerca de fapt să-și spele de pe mâini? Trădarea? Nu. Nu-l interesau metaforele. Își spăla mâinile pentru că erau murdare. Își cerceta apartamentul pentru că așa trebuia. Nu era cazul să analizeze prea mult.

Se auzi o bătaie în ușă. Își ridică mâinile care erau complet acoperite cu spumă de săpun. Bătaia se auzi din nou. Cu mâinile șiroind de apă, ieși în hol și strigă:

— Cine e?

— Vasili.

Leo închise ochii, simțind că pulsul începe să-i crească și încercând să-și potolească furia. Vasili ciocăni din nou. Leo înaintă și deschise ușa. Vasili era însoțit de doi oameni. Unul dintre ei era un agent tânăr pe care Leo

nu-l cunoștea. Avea trăsături fine și o piele galbenă, ca de hârtie. Se uita la Leo cu niște ochi lipsiți de expresie, ca două bile de sticlă înfipte într-un aluat. Al doilea ofițer era Feodor Andreev. Vasili alesese cu grijă acești doi oameni. Agentul era cu siguranță garda lui, un tip puternic și cu siguranță un țintaș bun sau un ins iute la mânuit cuțitul. Îl adusese pe Feodor doar ca să-l enerveze.

— Ce s-a întâmplat?

— Am venit să ajutăm. Kuzmin ne-a trimis.

— Mulțumesc, dar această investigație se desfășoară fără probleme. Nu va fi nevoie.

— Hai, măi Leo. Venim de departe. Și e și foarte frig aici.

Leo se dădu la o parte și le permise să intre.

Niciunul dintre ei nu-și dădu jos cizmele care erau pline de gheață, de pe care cădeau bucăți, topindu-se pe covor. Leo închise ușa, conștient că Vasili se afla aici ca să-i întindă o cursă. Dorea să-l facă pe Leo să-și piardă firea, să se certe, să facă o remarcă nelalocul ei, orice pentru a-i face cazul mai dificil.

Leo le oferi oaspeților săi ceai sau vodcă, după gust. Pasiunea lui Vasili pentru alcool era foarte cunoscută, dar era considerat cel mai neimportant dintre vicii, asta dacă era un viciu. Refuză oferta lui Leo cu o clătinare din cap și începu să privească în dormitor.

— Ce ai găsit?

Fără să mai aștepte o replică, Vasili intră în cameră și privi la canapeaua răsturnată.

— Nici măcar n-ai tăiat-o.

Se aplecă, scoase un cuțit și se pregăti să taie canapeaua.

Leo îl apucă de mână.

— Poți să simți dacă e ceva înăuntru. Nu trebuie s-o tai.

— Așadar, ai de gând să rearanjezi locul exact cum a fost?

— Da.

— Tot mai crezi că soția ta e nevinovată?

— N-am găsit nimic care să sugereze contrariul.

— Pot să-ți dau un sfat? Găsește-ți o altă soție. Raisa e frumoasă. Dar mai există atâtea femei frumoase. Poate că ți-ar fi mai bine cu o femeie care nu e atât de frumoasă.

Vasili băgă mâna în buzunar și scoase niște fotografii împăturite. I le dădu lui Leo. Erau fotografii ale Raisei împreună cu Ivan, profesorul de literatură, făcute în fața școlii.

— Îl regulează, Leo. Te trădează pe tine și trădează și statul.

— Astea sunt poze făcute la școală. Amândoi sunt profesori. Normal că îi poți fotografia la școală. Nu dovedește nimic

— Știi cum îl cheamă?

— Ivan, cred.

— Îl urmărim de ceva timp.

— Noi urmărim mulți oameni.

— Poate că și tu ești prieten cu el?

— Nu l-am întâlnit niciodată. Nu i-am vorbit niciodată.

Văzând grămada de haine de pe podea, Vasili se aplecă și luă o pereche de chiloței de-ai Raisei. Îi pipăi, îi mototoli și îi băgă sub nas fără a-și lua ochii de la Leo. În loc să se enerveze, Leo își privi colegul într-un fel în care nu se mai obosise niciodată să-l privească. Cine era exact acest om care-l ura atât de mult? O făcea din gelozie sau din pură ambiție?

Privindu-l adulmecând chiloțeii Raisei, Leo realiză că ura lui avea ceva personal.

— Mă mai pot uita pe aici, prin apartament?

Simțind că i se întinde o capcană, Leo răspunse:

— Vin cu tine.

— Aș prefera să fiu singur.

Leo dădu din cap. Vasili se urni.

Gâtuit de furie, aproape incapabil să respire, Leo se uită la canapeaua întoarsă cu susul în jos. Fu surprins să audă o voce caldă chiar lângă el. Era Feodor.

— Trebuie să faci asta, să cauți prin hainele nevestei, să-ți distrugi singur parchetul și viața.

— Toți ar trebui să fim pregătiți pentru așa ceva. Generalisimul Stalin...

— Am auzit și eu. Conducătorul nostru spune că inclusiv propriul lui apartament ar putea fi cercetat, dacă ar fi nevoie.

— Nu numai că putem fi cu toții cercetați, trebuie să fim cu toții cercetați.

— Și totuși, n-ai vrut să cercetezi moartea fiului meu. Ți-ai cerceta nevasta, prietenii, vecinii, dar nu vrei să arunci o privire la trupul lui. Nu-ți poți rupe o oră ca să vezi cum i-a fost tăiată burta și cum a murit cu gura plină de noroi?

Feodor era calm, vocea îi era blândă, lipsită de asprime. Devenise de gheață. Îi putea vorbi astfel lui Leo, sincer, deschis pentru că știa că acum nu mai era o amenințare.

— Feodor, nici tu n-ai văzut trupul.

— Am vorbit cu cel care l-a găsit. Mi-a spus ce-a văzut. În ochii bătrânului se putea citi groaza. Am vorbit cu martorul ocular. Femeia pe care ai speriat-o. Un bărbat îl ținea de mână pe fiul meu, ducându-l de-a lungul căii ferate. I-a văzut fața bărbatului. L-ar putea descrie. Dar nimeni nu vrea ca ea să vorbească. Și acum e speriată și ea. Fiul meu a fost ucis, Leo. Miliția i-a făcut pe toți martorii să-și schimbe declarațiile. La asta mă așteptam. Dar tu erai

prietenul meu. Și ai venit la noi acasă și ai cerut familiei mele să-și țină gura. Ne-ai citit o povestioară și ne-ai ordonat să ne mințim pe noi înșine. În loc să-i cauți pe cei care mi-au ucis băiatul, te-ai apucat să ne conduci funeraliile.

— Feodor, încercam să te ajut.

— Te cred. Ne-ai spus cum să supraviețuim.

— Da.

— Și într-un fel îți sunt recunoscător. Altfel, cel care mi-a ucis fiul m-ar fi ucis și pe mine și familia mea. Ne-ai salvat. De aceea mă aflu aici. Nu ca să-ți râd în nas, ci ca să-ți întorc serviciul. Vasili are dreptate. Trebuie să-ți sacrifici nevasta. Nu te mai obosi să cauți dovezi. Denunț-o și vei supraviețui. Raisa este spion, s-a hotărât asta deja. Am citit declarația lui Anatoli Brodski. E scrisă cu aceeași cerneală neagră ca și raportul despre fiul meu.

Nu, Feodor se înșela. Era furios. Leo își reaminti că avea un obiectiv simplu. Să investigheze cazul soției sale și să raporteze ce a descoperit. Soția lui era nevinovată.

— Sunt convins că declarația trădătorului cu privire la soția mea era motivată doar de răzbunare și nimic mai mult. Ceea ce am descoperit până acum susține ipoteza asta.

Vasili reintră în cameră. Era imposibil de spus cât auzise din conversația lor. Răspunse:

— Cu excepția faptului că toți ceilalți au fost arestați. Și toți au mărturisit. Informațiile date de Brodski s-au dovedit de neprețuit.

— Atunci sunt fericit că eu am fost cel care l-a prins.

— Soția ta a fost numită de un spion condamnat.

— Am citit declarația și numele Raisei e ultimul pe listă.

— Numele n-au fost date în ordinea importanței.

— Cred că l-a adăugat ca să se răzbune. Pe mine, personal. E puțin probabil să înșele pe cineva cu trucul acesta disperat, depășit. Ești binevenit să mă ajuți în investigația pe care tocmai o fac, dacă de asta ai venit. După cum vezi...

Leo făcu un gest către parchetul distrus.

— Ai fost meticulos.

— Renunță la ea, Leo. Trebuie să fii realist. Pe de o parte, ai cariera ta, îi ai pe părinții tăi – pe de altă parte ai o târfă și o trădătoare.

Leo se uită la Feodor. Pe fața lui nu se putea citi vreo mulțumire, vreo urmă de ușurare malițioasă. Vasili continuă:

— Știi că e o târfă. De aia ai urmărit-o și înainte.

În sufletul lui Leo stupefacția luă locul furiei. Știau. Știuseră de la bun început.

— Credeai că ăsta e un secret? Știam cu toții. Denunț-o, Leo. Pune capăt chestiei ăsteia. Pune capăt întrebărilor supărătoare care îți stau pe creier. Renunță. Mergem după aia cu toții să bem ceva. Până la sfârșitul nopții vei avea o altă femeie.

— Voi raporta rezultatele muncii mele până mâine dimineață. Dacă Raisa e o trădătoare, asta voi spune. Dacă nu e, asta voi spune.

— Atunci îți urez noroc, prietene. Dacă supraviețuiești scandalului ăstuia, atunci, într-o bună zi, vei conduce MGB-ul. Sunt sigur de asta. Și va fi o onoare să lucrez sub comanda ta.

La ușă, Vasili se întoarse:

— Nu uita ce am spus. Viața ta și a părinților tăi pentru viața ei. Nu e chiar așa greu de decis.

Leo închise ușa.

În timp ce asculta pașii îndepărtându-se, observă că mâinile îi tremurau. Se întoarse în dormitor și aruncă o

privire peste tot dezastrul. Refăcu parchetul, montându-l la loc. Refăcu patul, adunând cu grijă cearșafurile și apoi mototolindu-le ușor ca să arate la fel ca atunci când începuse cercetarea. Puse la loc hainele Raisei, împăturindu-le, conștient că nu-și mai amintea ordinea exactă în care le luase. Trebuia să fie măcar pe aproape.

Ridicând o cămașă de bumbac, un mic obiect căzu, îi lovi piciorul și se rostogoli pe podea. Leo se aplecă și îl luă. Era o monedă, o rublă de aramă. O aruncă pe dulăpiorul de la căpătâiul patului.

Izbindu-se, moneda se sparse în două, fiecare jumătate zburând în câte una din părțile dulăpiorului. Perplex, se apropie de dulăpior. Luă cele două jumătăți. Interiorul uneia fusese golit. Împreună păreau să facă o monedă obișnuită. Leo mai văzuse așa ceva. Era făcut pentru a ascunde microfilme în el.

21 februarie

Prezenți la raportul lui Leo erau maiorul Kuzmin, Vasili Nikitin și Timur Rafaelovici – agentul care îl înlocuise pe Leo în timpul interogatoriului lui Anatoli Brodski. Leo îl știa doar din vedere: un om ambițios care vorbea puțin și pe care te puteai baza. Prezența lui Rafaelovici arăta că tot ce era scris în declarație, inclusiv despre Raisa, era de necontrazis. Omul acesta nu era un lacheu, precum Vasili. Rafaelovici nici nu-l respecta, nici nu se temea de el. Leo se întrebă dacă Vasili ar fi putut introduce numele Raisei în declarație. N-avea nicio putere de influență asupra lui Rafaelovici. Niciun mijloc de a-l manipula și, conform gradelor, ar fi trebuit să-i fie subordonat în timpul interogatoriului. În ultimele două zile, Leo lucrase mânat de presupunerea că avea de-a face cu o răzbunare din partea lui Vasili. Se înșelase. Nu Vasili se afla în spatele a toate astea. Singurul agent care ar fi putut pune la cale o asemenea înscenare, având de partea lui un martor atât de sus-pus, era maiorul Kuzmin.

Era o înscenare pusă la cale de nimeni altcineva decât de mentorul lui, omul care îl luase sub aripa lui. Leo ignorase sfaturile sale în privința lui Brodski și acum primea o lecție.

Ce-i spusese Kuzmin?

Sentimentalismul putea orbi un om.

Acesta era un test, un exercițiu. Singurul lucru care era testat aici era loialitatea lui Leo ca agent. Nu avea nimic de-a face cu Raisa. Nimic.

De ce să pui un bărbat să-și urmărească soția dacă nu din dorința de a vedea cum se conduce pe sine însuși în timpul cercetărilor? Nu fusese urmărit? Nu venise Vasili ca să vadă dacă își cerceta bine propriul apartament? Nu-l interesa ce ar fi putut găsi în apartament. Îl interesa doar cum se descurca Leo. Înțelegea acum totul. Vasili îl tot îndemnase ieri să-și denunțe soția, tocmai pentru că spera ca Leo să facă pe dos și să-i ia apărarea. Nu voia ca Leo s-o denunțe. Nu voia. Voia să-l vadă punându-și viața privată înaintea intereselor Partidului. Era un truc. Tot ce trebuia să facă era să-i arate maiorului Kuzmin că era gata să-și denunțe soția, să dovedească faptul că loialitatea lui față de MGB era necondiționată, să arate că avea o credință dincolo de orice îndoială, să arate că inima lui era neîndurătoare. Dacă făcea asta, aveau să fie cu toții în afara pericolului: Raisa, copilul lui nenăscut, părinții lui. Viitorul lui în MGB avea să fie asigurat, iar Vasili ar fi devenit un individ neînsemnat.

Nu era asta totuși o presupunere? Dacă trădătorul era totuși, așa cum de altfel mărturisise, un trădător? Dacă într-adevăr chiar lucrase cu Raisa? Dacă spunea adevărul? În definitiv, de ce era atât de sigur că omul ăla era nevinovat? Că soția lui era nevinovată? La urma urmei, de ce se împrietenise cu un profesor de literatură cu apucături de disident? Ce căuta moneda aceea în apartamentul lor? Nu fuseseră interogați cu succes ceilalți șase de pe lista lui Brodski? Lista fusese confirmată până acum. Da, Raisa era un spion și în buzunarul hainei sale se afla moneda de cupru, dovada trădării sale. Putea așeza moneda pe birou și propune ca ea și Ivan Jukov să fie reținuți pentru cercetări. Fusese luat de prost. Vasili avusese dreptate. Era o trădătoare. Era însărcinată și purta copilul unui alt bărbat. Nu fusese el convins mereu că-i e necredincioasă? Nu-l iubea. De asta era sigur. De ce să riște totul pentru o

femeie care se purta rece cu el, care în cel mai bun caz îl tolera? Era o amenințare pentru munca lui, pentru tot ceea ce realizase pentru sine și părinții lui. Era o amenințare pentru țară, o țară pe care Leo luptase s-o apere.

Îi era foarte clar. Dacă spunea că e vinovată, totul s-ar fi terminat aici pentru el și pentru părinții lui. Era ceea ce trebuia să facă. Era singurul lucru sigur. Dacă era un test în privința caracterului său, atunci și Raisa va fi cruțată. Dacă era într-adevăr spion, atunci deja agenții aceștia aveau dovezile și așteptau să vadă doar dacă Leo era și el colaborator. Dacă era spion, atunci trebuia s-o denunțe, merita să moară. Singurul lucru logic pe care îl putea face era să-și denunțe soția.

Maiorul Kuzmin demară procedurile.

— Leo Stepanovici, avem motive să credem că soția ta lucrează în slujba unor agenții străine. Tu, personal, nu ești suspectat de nicio infracțiune. Acesta este motivul pentru care te-am rugat să cercetezi aceste presupuneri. Te rog, spune-ne ce-ai găsit.

Leo avea acum confirmarea pentru toate bănuielile sale. Oferta lui Kuzmin era clară. Dacă-și denunța soția, atunci s-ar fi bucurat în continuare de încrederea lor. Ce spusese Vasili?

Dacă depășești acest scandal, vei ajunge să conduci MGB-ul într-o bună zi. Era sigur de asta.

Promovarea era numai o chestiune de timp.

În cameră era liniște. Maiorul se aplecă puțin înainte.

— Leo?

Leo se ridică, își îndreptă haina de la uniformă.

— Soția mea e nevinovată.

trei săptămâni mai târziu

Vestul Munților Ural
Orașul Voualsk

13 martie

La Fabrica de automobile Volga s-a intrat în ultima tură. Ilinaia se opri din lucru și își frecă mâinile cu o bucată de săpun negru care mirosea a rânced, singurul care se găsea, dacă se găsea și ăla. Apa era rece, săpunul nu făcea niciun fel de spumă – pur și simplu se descompunea în bucăți mici și uleioase –, dar ea nu se putea gândi decât la orele pe care le mai avea până să intre din nou în tură. Își planificase noaptea în amănunt. Întâi avea să-și curețe uleiul și pilitura de sub unghii. Apoi avea să meargă acasă să se schimbe, să-și boiască puțin obrajii înainte să se îndrepte către „Basarov", un restaurant lângă gară.

„Basarov" era cunoscut pentru că acolo opreau cei veniți cu afaceri, persoane oficiale care poposeau acolo înainte de a-și continua drumul spre vest sau spre est pe calea ferată transsiberiană. Acolo se putea mânca supă de mei, budincă de orz și heringi sărați, mâncăruri care toate i se păreau îngrozitoare. Mai important era că serveau alcool. Cum era ilegal să consumi alcool fără mâncare, mesele erau o cale de a obține ceva, o farfurie de mâncare era un permis pentru ceva de băut. În realitate restaurantul era ceva mai mult decât un loc de agățat. Aici legea care spunea că nimeni nu putea fi servit cu mai mult de o

sută de grame de vodcă era ignorată. Basarov, cel care conducea și dădea numele restaurantului, era mai mereu beat și violent și dacă Ilinaia voia să-și rezolve treburile pe spatele lui, atunci voia și el o bucată. Nu putea pretinde că stătea acolo și bea doar pentru că îi făcea plăcere și din când în când să dispară cu câte un client ocazional care plătea. Nimeni nu bea acolo doar din plăcere, era o mulțime pestriță, aflată în trecere, foarte puțini localnici. Dar ăsta era un avantaj. Cu localnicii nu-și mai putea face treaba. Fusese bolnavă de curând – iritații, erupții, chestii de genul ăsta. Câțiva clienți fideli, prezentând mai mult sau mai puțin aceleași simptome, se apucaseră s-o bârfească. Acum trebuia să aibă de-a face cu oameni care n-o cunoșteau, oameni care nu stăteau mult în oraș și care nu constatau că au luat o boală venerică până nu ajungeau la Vladivostok sau Moscova, în funcție de destinație. Nu-i făcea deloc plăcere faptul că răspândea un microb, o infecție, chiar dacă nu avea de-a face chiar cu niște oameni decenți. Dar în orașul ăsta să consulți un medic cu privire la o boală cu transmitere sexuală era mai periculos decât boala însăși. Pentru o femeie nemăritată era ca și cum ai fi dat o declarație și ai fi semnat-o cu propria ta mizerie. Trebuia să apeleze la piața neagră pentru tratament. Dar asta însemna bani, poate chiar mulți bani, iar acum îi strângea pentru ceva mult mai important: plecarea ei din acest oraș.

Când ajunse, restaurantul era plin, geamurile aburite. Duhnea a mahorcă și a tutun prost. Cu câțiva pași înainte să ajungă la ușă, auzi râsete de oameni beți. Presupuse că erau soldați. Și presupuse bine. Adesea aveau loc exerciții militare în munții din împrejurimi, iar cei care aveau o permisie erau în mod normal trimiși aici. Basarov căuta acest fel de clientelă. Îndoia vodca cu apă și dacă cineva se plângea, așa cum se întâmpla adesea, pretindea că nu

făcuse decât să limiteze cu înțelepciune beția. Adeseori se porneau bătăi. Chiar și așa, ea știa că în ciuda faptului că se plângea încontinuu de cât era viața de grea, Basarov făcea un profit frumușel, vânzând vodca nebotezată pe care reușea s-o ciupească de la clienți. Era un speculant. O jigodie. Acum două zile urcase ca să-i plătească dijma săptămânală și printr-o crăpătură în ușă îl văzuse numărând rublă după rublă bancnote pe care le ținea într-o cutie de tinichea legată cu sârmă. Privi, abia îndrăznind să respire, cum își învelește cutia în pânză înainte s-o ascundă în sobă. Din acel moment visase să fure acei bani și să fugă cu ei. Desigur, Basarov i-ar fi rupt gâtul dacă ar fi prins-o, dar ea conta pe faptul că atunci când ar fi constatat dispariția cutiei, inima i-ar fi plesnit acolo, pe loc, lângă sobă. Era sigură că inima lui și cutia erau cam unul și același lucru.

După estimările ei, soldații aveau să mai bea cel puțin două ore. Pentru moment se mulțumeau s-o pipăie, un privilegiu pentru care nu plăteau, asta dacă nu considerai vodca gratis o plată, ceea ce ea nu făcea. Privea și ceilalți clienți, convinsă că ar putea face un bănuț și înainte ca soldații să treacă la fapte. Soldații ocupară mesele din față, trimițându-i în spate pe clienții rămași. Nu avea niciun motiv să mai stea cu ei.

Ilinaia își îndreptă rochia, își termină băutura și trecu printre soldați, ignorând ciupiturile și remarcile până ajunse la una din mesele din spate. Bărbatul care ședea acolo avea vreo 40 de ani, poate mai puțin. Nu era frumos, dar probabil că era dispus să plătească ceva în plus pentru asta. Cei frumușei erau convinși că nu au nevoie să plătească, că întâlnirea putea fi plăcută și pentru ea. Se așeză frecându-și piciorul de pulpa lui și îi spuse:

— Mă numesc Tania.

Momente ca acesta o ajutau să se pună în pielea altcuiva.

Omul își aprinse o țigară și îi puse mâna pe picior. Fără să se chinuie să-i cumpere o băutură, turnă jumătate din vodca lui într-unul dintre numeroasele pahare murdare din jur și i-l întinse. Ea se jucă cu paharul, așteptând ca el să spună ceva. Își termină băutura fără a da vreun semn că e dornic de conversație. Încercând să nu-și dea ochii peste cap, Ilinaia îl îmbie puțin la vorbă:

— Cum te cheamă?

El nu răspunse, își băgă mâna în buzunar și începu să caute ceva. Își scoase mâna; avea pumnul strâns. Înțelese că era un joc și că aștepta de la ea să-l joace. Îl bătu ușor peste degete. El întoarse pumnul cu fața în sus și începu să-și întindă degetele unul câte unul.

În mijlocul palmei avea o mică bucată de aur. Femeia se aplecă. Înainte să apuce să vadă bine, bărbatul își retrase mâna și o băgă la loc în buzunar. Încă nu spusese o vorbă. Îi studie chipul. Era roșu în obraji, avea ochii injectați și nu-l plăcea deloc. Dar erau mulți cei pe care nu-i plăcea și, cu siguranță, nu-i plăcea niciunul dintre cei cu care se culca. S-o facă pe mofturoasa însemna la fel de bine să renunțe la tot, să se căsătorească cu vreun localnic și să se resemneze să locuiască în orășelul ăsta. Singura cale de a se reîntoarce la Leningrad, unde locuia familia ei, unde locuise și ea toată viața, înainte să i se ordone să se mute aici, într-un cătun de care nici nu auzise, era să strângă suficient de mulți bani ca să-i poată mitui pe oficiali. Fără cunoștințe sus-puse printre oficialități, fără oameni care să poată autoriza transferul ei, singura cale rămânea aurul.

Își drese glasul, spunând primul lui cuvânt.

— Bea.

— Întâi mă plătești. Apoi îmi spui ce să fac. Asta-i regula. Asta-i singura regulă.

Expresia bărbatului se schimbă, de parcă tocmai ar fi primit un bolovan în figură. Pentru o clipă zări în înfățișarea lui bonomă, de ins dolofan, ceva neplăcut, ceva ce-o făcu să-și dorească să întoarcă privirea. Dar aurul o făcu să continue să-l privească, să rămână la locul ei. El scoase aurul din buzunar și i-l oferi. Ea întinse mâna și, în timp ce încerca să-l apuce din palma lui transpirată, el strânse palma și îi prinse înăuntru degetele. N-o durea, dar îi prinsese degetele în palmă. Putea să-și lase mâna într-a lui sau să și-o retragă fără aur. Ghicind ce i se cerea, râse ca o fetiță neajutorată și își lăsă mâna moale. El o eliberă din strânsoare. Luă bucata de aur și se uită la ea. Avea forma unui dinte. Îl privi:

— De unde o ai?

— La vreme de necaz oamenii vând orice.

El zâmbi. Ei i se făcu rău. Ce fel de monedă era asta? Bărbatul lovea cu degetele paharul de vodcă. Dintele acela era biletul ei de plecare. Își termină vodca.

✧

Ilinaia se opri.

— Lucrezi la fabrica de cherestea?

Știa că nu lucra, doar singurele case de pe aici erau ale celor care lucrau acolo. El nici nu se obosi să-i răspundă.

— Alo, unde mergem?

— Aproape am ajuns.

Avea s-o conducă la gara de la periferia orașului. Deși gara era nouă, fusese construită într-una dintre cele mai vechi zone, fiind populată de cocioabe cu o singură cameră, cu acoperiș de tablă și pereți subțiri din lemn, cocioabe aliniate pe marginea străzilor care puteau a

canalizare. Colibele erau ale muncitorilor care locuiau câte șase-șapte în cameră și care nu le erau de niciun folos pentru ce aveau ei în minte.

Era frig. Ilinaia începea să se trezească. Picioarele îi obosiseră.

— A venit momentul. Cu aurul ai cumpărat o oră. Așa ne-am înțeles. Dacă scazi timpul de care am nevoie ca să ajung la restaurant, asta îți dă douăzeci de minute din acest moment.

— E prin spatele gării.

— Nu-i decât pădure acolo.

— Vei vedea.

El o luă înainte, ajungând lângă gară, arătându-i cu degetul ceva în întuneric. Ea își băgă mâinile în buzunarele hainei, atentă la el, la punctul din depărtare pe care el îl indica cu degetul. Vedea șinele de cale ferată dispărând în pădure și nimic altceva.

— Ce ar trebui să văd?

— Acolo.

Arăta o mică baracă de lemn, aflată lângă șine, aproape de marginea gării.

— Sunt inginer. Lucrez la căile ferate. Ăla e un punct de întreținere. Nu vom fi deranjați acolo.

— Sunt și alte locuri unde n-am fi deranjați.

— Nu te pot duce unde locuiesc.

— Știu eu niște locuri unde ne-am fi putut duce.

— E mai bine așa.

— Pentru mine nu este.

— Există o singură regulă. Eu plătesc, tu faci cum spun eu. Ori îmi dai aurul înapoi, ori mă asculți.

Aurul era singurul lucru bun din toată povestea asta. Bărbatul întinsese mâna, așteptând să i se returneze aurul. Nu părea nici supărat, nici dezamăgit, nici nerăbdător.

Ilinaia găsi reconfortantă starea lui de calm. O luă spre cabană.

— Ai zece minute după ce intrăm, ne-am înțeles?

El nu răspunse, iar ea luă tăcerea lui ca pe un răspuns afirmativ.

Cocioaba era închisă, dar el avea chei și după ce o găsi pe cea bună, începu să se chinuie cu broasca.

— E înghețată.

Ea nu-i răspunse și își întoarse capul într-o parte, oftând ca să-și arate dezaprobarea. Discreția era una, iar ea bănuise de la început că era însurat. Dar, de vreme ce nu locuia în acest oraș, nu putea înțelege care era problema lui. Poate că venise cu familia sau cu prietenii; poate că era un membru sus-pus al Partidului. Ei nu-i păsa. Nu voia decât ca cele zece minute să se termine.

El se aplecă, cuprinse lacătul cu palmele și suflă pentru a încălzi broasca. Cheia intră, lacătul se deschise. Ea rămase afară. Dacă nu era lumină, înțelegerea lor cădea, iar ea avea să păstreze aurul ca despăgubire. Deja îi oferise acestui tip prea mult din timpul ei. Dacă el voia să-l iroasească făcând excursii la dracu'-n praznic, era treaba lui.

Bărbatul intră și dispăru în întuneric. Se putu auzi sunetul unui chibrit. O lumină începu să pâlpâie într-o lampă. Omul porni lampa și o agăță de un cârlig atârnat în tavan. Intră și ea. Încăperea era plină cu bucăți de șină, șuruburi, bolțuri, unelte și cherestea. Se simțea miros de smoală. Bărbatul începu să curețe una dintre stațiile de emisie-recepție.

— O să-mi intre așchii în cur.

Spre surpriza ei, bărbatul roși. Improvizând, își întinse haina peste bancul de lucru. Ea intră.

— Un domn desăvârșit...

În mod normal, și-ar fi scos haina, s-ar fi așezat pe marginea patului, ar fi dat jos un ciorap, ar fi dat un mic

spectacol. Dar fără pat și fără căldură, tot ce avea de gând să facă pentru a-l mulțumi era să-și ridice fusta. În rest, va rămâne îmbrăcată.

— Sper că nu te superi dacă rămân cu jacheta pe mine?

Închise ușa, fără să spere să se încălzească, pentru că înăuntru era aproape la fel de frig ca și afară. Se întoarse.

Bărbatul era mult mai aproape decât își amintea. Dintr-odată, văzu ceva metalic venind spre ea, n-avu timp să-și dea seama ce era. Obiectul o lovi exact în obraz. Durerea se propagă repede de la obraz către picioare prin șira spinării. Mușchii i se relaxară brusc; picioarele i se înmuiară de parcă tendoanele i-ar fi fost tăiate. Se prăbuși pe spate peste ușă. Privirea i se încețoșă, fața începu să-i ardă, simți sânge în gură. Era pe cale să leșine, să-și piardă cunoștința, dar se împotrivi, se strădui să rămână trează, să fie atentă la vocea lui.

— Să faci exact ce-ți spun.

Supunerea ei l-ar fi satisfăcut? Bucăți de dinte sfărâmat îi intrară în gingii și o convinseră de contrariu. Nu-i prea venea să conteze pe mila lui. Dacă tot avea să moară în orășelul ăsta pe care îl ura, unde ajunsese din cauza unei sentințe judecătorești nedrepte, la o mie șapte sute de kilometri de familia ei, măcar avea s-o facă scoțându-i ochii nemernicului.

O apucă de mâini, fără îndoială neașteptându-se la vreo rezistență din partea ei. Primi în ochi o scuipătură plină de sânge și flegmă. Trebuie că l-a surprins pentru că-i dădu drumul. Simțind ușa în spate, se trânti în ea; ușa se deschise și ea căzu pe spate, în zăpadă, cu privirea spre cer. El o apucă de picioare. Îl lovi frenetic, încercând să scape. O apucă de un picior și o trase înapoi, înăuntru. Ea se concentră, ținti: tocul ei îi nimeri falca. Lovitura fu bună, capul lui se mișcă într-o parte. Îl auzi țipând. Îi

dădu drumul. Se rostogoli pe burtă, se ridică și o luă la fugă.

Bâjbâind, îi luă câteva secunde să realizeze că fugise direct din colibă, departe de oraș, departe de gară și de șinele de cale ferată. Instinctele îi spuseseră să plece de lângă el. Instinctele o dezamăgiseră. Fugea de propria siguranță. Se uită în urmă. Bărbatul fugea după ea. Ori continua să alerge în direcția asta, ori se întorcea către el. N-avea cum să scape de el. Încercă să țipe, dar gura îi era plină cu sânge. Se înecă, scuipă, își pierdu ritmul de alergare, iar distanța dintre ei scăzu. Bărbatul recupera.

Deodată pământul începu să vibreze. Se apropia un marfar, îndreptându-se cu zgomot spre ei și scoțând fum din coșul de metal. Ridică mâinile și începu să facă semne. Dar chiar dacă mecanicul ar fi văzut-o, n-ar fi avut timp să oprească cu mai puțin de cinci sute de metri între ei. Nu mai erau decât câteva secunde până la impact, dar ea nu părăsi șinele, continuând să facă semne, apoi începând să alerge tot mai repede, intenționând să se arunce sub el. Trenul nu dădu niciun semn că ar intenționa să se oprească. Nu auzi scârțâit de roți pe șine, nu auzi fluieratul locomotivei. Ea era atât de aproape, încât vibrațiile îi clătinau picioarele.

Trenul era aproape s-o zdrobească. Se dădu la o parte, jos de pe șine, căzând în zăpada groasă. Trenul trecu, scuturând zăpada de pe copacii din apropiere. Aproape fără răsuflare, se uită înapoi, sperând că urmăritorul fusese spintecat de tren, strivit sau prins dincolo de linia ferată. Dar bărbatul își păstrase calmul. Sărise și el și se afla acum în zăpadă, lângă ea. Se ridică și o luă spre ea.

Scuipă sângele din gură și începu să țipe după ajutor, disperată. Fusese un marfar. Nu era nimeni s-o audă sau s-o vadă. Se ridică și o luă la fugă spre marginea pădurii, fără să se oprească printre crengile de la pământ. Planul ei

era să se întoarcă, să-l ocolească și să ajungă pe liniile care o luau spre oraș. Aici nu se putea ascunde. El era aproape și lumina lunii prea puternică. Deși realiză că era mai bine să rămână concentrată la alergare, cedă tentației. Trebuia să se uite. Trebuia să știe unde era. Se întoarse.

El dispăruse. Nu-l mai putea vedea. Trenul încă trecea cu zgomot. Trebuie că-l pierduse când intrase în pădure. Se întoarse și o luă la fugă spre oraș, spre locul unde avea să fie în siguranță.

Omul ieși de după un copac și o prinse de talie. Se prăbușiră amândoi în zăpadă. Acum se afla deasupra ei, rupându-i hainele și urlând. Nu putea auzi ce spunea din pricina trenului. Nu-i putea vedea decât limba și dinții.

Apoi își aminti; se pregătise pentru momentul ăsta. Băgă mâna în buzunarul hainei, căutând o daltă pe care o furase de la serviciu. O mai folosise și înainte, dar numai pentru a amenința, pentru a arăta că va lupta dacă era nevoită s-o facă. Apucă mânerul de lemn. N-avea decât o singură șansă. Când el începu să-i urce cu mâna pe rochie, îl lovi într-o parte a capului. El se ridică brusc, apucându-se de ureche. Îl lovi din nou, tăindu-i mâna. Ar fi trebuit să continue să-l lovească, ar fi trebuit să-l ucidă, dar dorința ei de a fugi era prea puternică. Se târî pe spate, folosindu-se de toate membrele, ca o insectă, continuând să țină în mână unealta însângerată.

Bărbatul căzu în patru labe, începând să se târască după ea. O parte din lobul urechii atârna, ținându-se doar într-o bucată mică de piele. Pe chip i se citea furia. Încercă s-o apuce de gleznă. Reuși să se ferească, târându-se și ținându-l la distanță până când se lovi cu spatele de un copac. Cum ea se oprise brusc, reuși s-o ajungă și s-o apuce de gleznă. Îl lovi peste mână, înțepându-l și tăindu-l. O apucă de încheietură și o trase spre el. Ajunși față în față, ea se aplecă spre el, încercând să-l muște de nas. Cu

mâna liberă, o apucă de gât și începu s-o strângă, ținând-o departe de el. Icnea, încercând să se elibereze, dar strânsoarea era prea puternică. Se sufoca. Se aruncă într-o parte. Se rostogoliră în zăpadă, unul peste altul.

În mod inexplicabil, el îi dădu drumul, încetă s-o mai strângă de gât. Tuși și își recăpătă suflul. Bărbatul era încă deasupra ei, ținuind-o la pământ, dar acum nu se mai uita spre ea. Era atent la altceva, ceva ce se întâmpla în lateral. Își întoarse capul.

În zăpadă, lângă ea, se afla cadavrul dezbrăcat al unei fetițe. Avea o piele palidă, aproape translucidă. Avea părul blond, aproape alb. Avea gura deschisă și cineva îi îndesase în ea noroi. Era o moviliță formată chiar deasupra buzelor albăstrii. Fața și membrele nu păreau să fi fost rănite, fiind acoperite cu un strat de zăpadă ce fusese deranjat când ei se rostogoliseră acolo. Trunchiul îi fusese distrus. Avea trupul tăiat, cu organele interne la vedere, distruse, rupte. Lipsea multă piele, îi fusese tăiată sau jupuită, ca și cum ar fi fost atacată de o haită de lupi.

Ilinaia privi la urmăritorul său. Părea că uitase de ea. Se holba la trupul fetiței. Îi veni să vomite, se simțea rău. Fără să se gândească, îi puse pe umăr o mână consolatoare. Amintindu-și de situația ei, amintindu-și cine era acest om, se ridică și o luă la fugă. De data asta, instinctele n-o mai înșelară. Ieși din buza pădurii și o luă la fugă spre gară. N-avea idee dacă omul o mai urmărea. De data asta nu țipă, nu privi înapoi, nu se opri.

Moscova

14 martie

Leo deschise ochii. O lanternă îl orbi. Nu trebuia să privească ceasul pentru a ști ce oră este. Ora la care se făceau arestările – patru dimineața. Se dădu jos din pat, inima bătându-i cu putere. În întuneric se clătină, dezorientat, se lovi de cineva și fu cât pe ce să cadă. Se împiedică, apoi se reechilibră. Se aprinse lumina. Obișnuindu-se cu lumina, văzu trei bărbați, trei agenți tineri care nu păreau să aibă mult peste 18 ani. Erau înarmați. Leo nu-i recunoscu, dar știa cu ce fel de agenți are de-a face: cu grad inferior, ascultători, făceau orice li se ordona să facă. Ar fi folosit violența fără nicio ezitare. Oricărei urme de împotrivire i s-ar fi răspuns cu o forță exagerată. Miroseau ușor a tutun și a alcool. Leo bănui că agenții nu ajunseseră încă acasă. Băuseră toată noaptea, pregătindu-se pentru misiune. Alcoolul îi făcea imprevizibili, capricioși. Pentru a supraviețui acestor minute, Leo trebuia să fie atent, docil. Spera că și Raisa înțelegea asta.

Raisa stătea în cămașa de noapte, tremurând, dar nu de frig. Nu era sigură dacă era șoc, frică sau furie. Nu se putea opri din tremurat. Dar n-avea să-și ferească privirea. N-avea de ce să-i fie rușine; lasă-i pe ei să le fie rușine pentru această violare, să vadă ei pijamaua mototolită, părul vâlvoi. Nu, le era indiferent; era mereu la fel, asta

era slujba lor. Nu era nicio urmă de sensibilitate în privirile acestor băieți. Erau niște ochi tâmpi; mișcându-se dintr-o parte într-alta a capului, ca la șopârle; aveau ochi de reptilă. Unde găsea MGB-ul băieții ăștia cu suflet de piatră? Ei îi transformau și îi făceau să fie așa, era sigură de asta. Se uită la Leo. Stătea cu mâinile în față, cu capul plecat ca să nu-i privească în ochi. Umilință, docilitate: poate că așa era înțelept să te porți. Dar în momentul ăsta ea nu se simțea înțeleaptă. În dormitorul lor erau trei mardeiași. Îl voia mânios, sfidător. Sigur așa era normal să se poarte? Orice om normal s-ar fi înfuriat. Leo era diplomat chiar și acum.

Unul dintre bărbați ieși din cameră, întorcându-se aproape imediat cu două valijoare.

— Asta e tot ce puteți lua. Nu puteți lua nimic altceva în afară de haine și de hârtiile personale. Într-o oră plecăm, indiferent că sunteți gata sau nu.

Leo se uită la valijoare, două lăzi acoperite cu pânză. Era puțin loc în ele, cât să încapă provizii pentru o zi. Se întoarse către soția lui.

— Ia pe tine cât de multe poți.

Privi în spatele lui. Unul dintre agenți îi privea, fumând:

— Poți aștepta afară?

— Nu mai pierde timpul rugându-mă una și alta. Răspunsul va fi întotdeauna „nu".

Raisa se schimbă, simțind ochii de reptilă ai agentului plimbându-i-se pe trup. Purta cât de multe haine ar fi putut purta cineva fără să atragă atenția: haină peste haină. Leo făcu la fel. În alte circumstanțe, ar fi fost comic așa cum stăteau înecați în bumbac și lână. Odată îmbrăcați, întrebară ce lucruri personale puteau lua cu ei și ce trebuia să lase acasă. Raisa se uită la valiză. Nu era mai lată de 90 de centimetri, avea vreo 60 de centimetri înălțime și vreo

20 de centimetri adâncime. Toată viața lor trebuia ajustată pentru a încăpea în acest spațiu.

Leo înțelegea că exista posibilitatea să li se fi spus să-și ia câteva lucruri cu ei numai pentru a evita melodrama pe care ar fi produs-o înțelegerea faptului că erau trimiși la moarte. Întotdeauna era mai ușor să muți oamenii de colo până acolo dacă se agățau de speranța, oricât de mică, că aveau să supraviețuiască. Oricum, ce putea face? Să renunțe? Să lupte? Își făcu rapid în minte câteva calcule. Spațiu prețios avea să fie ocupat cu *Cartea propagandiștilor* și *Scurt tratat despre partidul bolșevic*, cărți care nu puteau fi abandonate fără ca acest gest să fie înțeles ca unul de disidență. În situația lor, o asemenea nesăbuință ar fi însemnat sinucidere curată. Luă cărțile, le puse în valiză, fiind primele obiecte pe care le împachetară. Tânărul agent îi privea, fiind atent la tot ce băgau înăuntru, la ce alegeri făceau. Leo atinse brațul Raisei.

— Ia pantofii. Cei mai buni, câte o pereche pentru fiecare.

Pantofii buni erau rari, puteau fi vânduți, o marfă neprețuită.

Leo adună haine, obiecte de valoare, fotografiile lor: poze de la nuntă, poze cu părinții lui, Stepan și Ana, dar niciuna cu familia Raisei. Părinții ei fuseseră uciși în Marele Război pentru Apărarea Patriei, satul lor fusese ras de pe fața pământului. Pierduse totul în afară de hainele de pe ea. După ce umplu valiza, ochii îi poposiră pe bucata de ziar înrămată de pe perete, o fotografie a lui, eroul de război, distrugătorul de tancuri, eliberatorul pământului ocupat. Trecutul lui nu însemna nimic pentru cei trei agenți; atunci când se elibera un mandat de arestare, fiecare detaliu al vieții lui devenea irelevant.

Leo scoase bucata de ziar din ramă. După ani de zile în care îl păstrase cu sfințenie, în care se închinase la ea ca la icoană, acum o împături în două și o îndesă în valiză.

Timpul li se scursese. Leo își închise valiza. Raisa o închise pe a ei. Se întrebară dacă aveau să-și mai vadă vreodată apartamentul. Era puțin probabil.

Conduși jos, toți cei cinci urcară, înghesuindu-se în lift. Jos îi aștepta o mașină. Doi dintre agenți se așezară în față. Celălalt se așeză în spate, avea o respirație urât mirositoare, se înghesuise între Leo și Raisa.

— Aș vrea să-mi văd părinții. Aș vrea să-mi iau rămas-bun.

— Fără rugăminți, ce dracu'!

✧

Era cinci dimineața și peronul era deja plin. Soldați, civili, lucrători la gară, muncitori, roind ca furnicile în jurul expresului transsiberian. Locomotiva, având blindaj de pe vremea războiului, avea scrise într-o parte cuvintele SLAVĂ COMUNISMULUI. În timp ce pasagerii se urcau, Leo și Raisa așteptau la capătul peronului, ținându-și valijoarele, fiind flancați de gărzi înarmate. Ca și cum ar fi transmis cine știe ce boală contagioasă, erau evitați de toată lumea, rămânând o mică pată solitară în mijlocul peronului. Nu li se dăduse nicio explicație și nici Leo nu se obosise să ceară vreuna. N-aveau nici cea mai vagă idee nici unde mergeau, nici pe cine așteptau. Încă exista posibilitatea să fie trimiși în lagăre diferite, să nu se mai vadă niciodată unul pe altul. Totuși, acesta era fără îndoială un tren de pasageri, nu acele mașini, acele camionete roșii folosite pentru a transporta vitele. Era posibil să scape cu viață din povestea asta? Fără îndoială că până acum avuseseră noroc. Erau vii, erau încă împreună și asta era deja mai mult decât sperase Leo.

După ce dăduse declarația fusese trimis acasă și pus sub arest la domiciliu până când avea să fie luată o decizie. Se aștepta să nu dureze mai mult de o zi. În drum spre apartamentul său, la etajul al paisprezecelea, conștient că avea încă moneda incriminatoare în buzunar, o scoase și o întoarse pe partea cealaltă. Poate că i-o plantase Vasili, poate nu, nu mai conta acum. Când Raisa se întorsese de la școală, găsise la ușă doi agenți înarmați care o percheziționaseră și îi ordonaseră să rămână înăuntru. Leo îi explicase soției situația lor: acuzațiile împotriva ei, ancheta desfășurată de el, negarea acuzațiilor. Nu mai trebuia să-i explice că șansele sale de supraviețuire erau foarte mici. În timp ce el vorbea, femeia îl asculta fără să scoată o vorbă, cu o figură inexpresivă. Când termină ce avea de spus, răspunsul ei îl luă prin surprindere:

— A fost naiv să credem că nu ni se va întâmpla și nouă asta.

Stăteau în apartament, așteptându-i pe cei de la MGB să sosească din clipă în clipă. Niciunul dintre ei nu se obosea să gătească, niciunuia nu-i era foame, deși cel mai înțelept lucru care putea fi făcut era să mănânce cât mai mult în așteptarea a ceea ce putea veni. Nu se dezbrăcaseră să se culce, au stat la masa din bucătărie. Stăteau în tăcere, așteptând. Având în vedere că era posibil să nu se mai vadă niciodată, Leo simțea o nevoie imperioasă să vorbească cu nevasta sa: să-i spună tot ce trebuia spus. Dar se simțea incapabil să găsească o formulare potrivită pentru ce avea să-i comunice. Pe măsură ce orele treceau, își dădu seama că nu mai petrecuseră niciodată atât timp împreună, față în față, fără să fie întrerupți. Nu, niciodată, din câte își amintea el. N-avuseseră niciodată atât timp și niciunul dintre ei nu știa ce să facă cu el.

Bătaia în ușă nu veni în noaptea aceea. Trecuse ora patru, nu fură arestați. A doua zi, apropiindu-se de

miezul zilei, Leo pregăti micul dejun, întrebându-se de ce le lua atât de mult. Când, în cele din urmă, se auzi prima bătaie în ușă, el și Raisa se ridicară, respirând agitat, așteptându-se ca acesta să fie sfârșitul, așteptându-se să apară agenții, să-i ia, să-i despartă și să-i ducă la interogatorii separate. În loc să se întâmple asta, fu mai degrabă ceva comun: o schimbare a gărzilor, unul dintre agenți avu nevoie să le folosească baia, câteva chestiuni legate de mâncare. Poate că nu reușeau să găsească nicio dovadă, poate că vor fi exonerați și cazul împotriva lor va fi clasat. Leo cochetă cu aceste gânduri foarte puțin timp: acuzațiile nu erau niciodată retrase din lipsă de dovezi. Dar, o zi putea deveni două zile, două zile puteau deveni patru zile și așa mai departe.

La o săptămână după arestul lor, unul dintre gardieni intră în apartament, negru la față de supărare. Văzându-l, Leo fu convins că vremea lor sosise în cele din urmă, însă agentul se mulțumi să spună, cu o voce gâtuită de emoție că Stalin, Conducătorul lor, murise. Abia din acest moment Leo își îngădui să se întrebe dacă aveau sau nu vreo șansă de a supraviețui.

Nereușind să afle decât detalii foarte vagi despre dispariția Conducătorului – ziarele, ca și agenții fuseseră în pragul isteriei –, Leo află doar că marele om murise liniștit în patul lui.

Ultimele lui cuvinte fuseseră încărcate de sens, referindu-se la măreața lor țară și la mărețul viitor al măreței lor țări. Leo nu crezu o iotă, fiind specialist în teoria conspirației și a paranoiei pentru a nu vedea hibele acestei povești. De la serviciu, Leo știa că recent, Stalin îi arestase pe cei mai mulți dintre medicii eminenți ai regimului, medici care își petrecuseră întreaga viață având grijă ca el să rămână sănătos, ca parte a unui program de epurare a figurilor evreiești de elită. I se păru evident că nu era o

coincidență că Stalin murise din cauze aparent naturale exact în momentul în care nu exista niciun profesionist care să identifice sursa îmbolnăvirii lui bruște. Lăsând la o parte aspectele morale, epurarea hotărâtă de marele conducător fusese o eroare de tactică. Îl lăsase complet descoperit. Leo nu avea idee dacă Stalin fusese ucis sau nu. Cu toți medicii închiși, eventualii asasini ar fi avut mână liberă, ceea ce însemna pur și simplu să stea și să aștepte, liniștiți de gândul că toți cei care ar fi putut opri boala lui Stalin erau închiși. Era posibil ca Stalin să se fi îmbolnăvit și nimeni să nu fi îndrăznit să-l contrazică și să-i elibereze pe doctori. Dacă își revenea, puteau fi executați pentru nerespectarea ordinelor.

Toată tevatura asta n-avea mare importanță pentru Leo. Ceea ce era important era că omul murise. Sentimentul ordinii și al siguranței era acum dizolvat. Cine va prelua puterea? Cine va conduce țara? Ce decizii vor lua noii conducători? Cine va rămâne pe baricade și cine va cădea în dizgrație? Ceea ce era acceptabil sub conducerea lui Stalin putea deveni inacceptabil sub noua conducere. Absența unui conducător însemna paralizia temporară. Nimeni nu va dori să ia vreo hotărâre înainte să știe dacă hotărârea le va fi aprobată sau nu. Timp de decenii nimeni nu acționase conform propriei conștiințe a binelui și a răului, ci numai în funcție de ce credeau că va face plăcere conducătorului. Oamenii trăiseră sau muriseră în funcție de adnotările pe care le făcea el pe o listă: o liniuță trasă în dreptul unui nume însemna că acel om putea trăi, absența ei că trebuia să fie ucis. Acesta era întreg sistemul judiciar – o liniuță sau absența ei. Închizându-și ochii, Leo reuși să-și imagineze panica mută care inunda acum coridoarele Liubiankăi. Busola lor morală fusese neglijată atât de mult timp, încât nu mai aveau acum niciun control asupra ei: nordul era sud și estul era vest. Cât despre ce era bine sau

rău – n-aveau nici cea mai vagă idee. Uitaseră cum să decidă între bine și rău. În asemenea vremuri, cel mai înțelept lucru era să faci cât mai puține lucruri.

În această situație, cazul lui Leo Demidov și al soției sale, Raisa Demidova, care fără îndoială se dovedise problematic, incendiar și neclar, era cel mai înțelept să fie dat uitării o vreme. De asta întârziaseră atât. Nimeni nu voise să se atingă de acest caz. Toată lumea era prea ocupată să se pună bine cu noile grupuri de putere de la Kremlin. Ca lucrurile să devină și mai complicate, Lavrenti Beria, sfătuitorul cel mai apropiat al lui Stalin – și dacă cineva îl otrăvise pe Stalin, Leo bănuia că el o făcuse – își asumase deja rolul de conducător și descalificase ideea complotului, ordonând eliberarea medicilor. Suspecți eliberați pentru că erau nevinovați. Cine mai auzise așa ceva? În mod sigur Leo nu-și amintea asemenea precedente. În aceste condiții, să persecuți un veteran de război, un om care ajunsese pe prima pagină din *Pravda*, părea riscant. Așa că, pe 6 martie, în locul unei bătăi în ușă care să le clarifice soarta, Leo și Raisa primiseră permisiunea de a participa la funeraliile de stat ale marelui Conducător.

Oficial încă sub arest la domiciliu, Leo, Raisa și cei doi agenți care îi supravegheau s-au alăturat cu supunere mulțimii, luând-o împreună spre Piața Roșie. Mulți oameni plângeau, unii dintre ei incontrolabil – bărbați, femei și copii –, și Leo se întrebă dacă exista măcar o singură persoană între sutele de mii ce plângeau conduși de o durere colectivă care să nu-și fi pierdut pe cineva din familie sau vreun prieten din pricina omului pe care aparent îl jeleau. Atmosfera era încărcată, plină de o tristețe copleșitoare, avea probabil ceva de-a face cu idolatrizarea acestui om. Leo auzise mulți oameni, chiar și în cele mai brutale dintre interogatorii, spunând că dacă Stalin ar fi

știut de excesele MGB, ar fi intervenit. Oricare ar fi fost motivele tristeții, funeraliile oferiseră o defulare pentru anii de suferință înăbușită, o ocazie de a plânge, de a-ți îmbrățișa compatriotul, de a exprima o amărăciune care n-avusese niciodată prilejul de a se exprima pentru că ar fi presupus o implicită critică a statului.

Străzile principale de lângă Duma de Stat fuseseră înțesate de oameni – astfel încât era greu să respiri – mișcându-se greoi și fiind greu de controlat, ca o piatră prinsă într-o avalanșă. Leo nu dădu drumul mâinii Raisei și deși erau izbiți din toate părțile, avu grijă să nu fie despărțiți. Se despărțiseră cu repeziciune de gărzile lor. Pe măsură ce se apropiau de Piața Roșie, mulțimea devenea tot mai înghesuită. Simțind strânsoarea mulțimii, isteria crescândă, Leo hotărî că era de ajuns. Din întâmplare, fură împinși către marginea mulțimii și ajuns la o ușă, Leo o ajută pe Raisa să iasă din mulțime. Se adăpostiră acolo, urmărind coloanele de oameni trecând. Fusese hotărârea cea mai bună. Un pic mai în față, oamenii erau striviți, uciși.

În haosul acela puteau încerca să fugă. Se gândiră la asta, luară posibilitatea în discuție, șușotind în ușă. Cei care-i păzeau dispăruseră. Raisa voia să fugă. Dar fuga ar fi oferit celor de la MGB exact motivul de care aveau nevoie pentru a-i executa. Iar din punct de vedere practic, nu aveau bani, nici prieteni, nici unde să se ascundă. Dacă se hotărau să fugă, părinții lui Leo aveau să fie executați. Până acum avuseseră noroc. Leo le pusese viețile în pericol făcând-o pe curajosul.

✧

Ultimii pasageri se urcaseră deja. Șeful gării, văzând oamenii în uniformă opriți lângă locomotivă, ținea trenul

în loc pentru ei. Mecanicul de locomotivă scoase capul pe fereastră, încercând să realizeze care era problema. Pasageri curioși aruncau priviri fugare celor doi tineri pasageri care păreau să aibă probleme.

Leo zări un agent în uniformă venind spre ei. Era Vasili. Leo se aștepta să-l vadă. N-ar fi ratat niciodată o asemenea ocazie de a jubila. Leo simți că-l înăbușă furia, dar era absolut necesar să-și stăpânească emoțiile. Era, probabil, încă o capcană căreia trebuia să-i facă față.

Raisa nu-l mai văzuse niciodată pe Vasili, dar îl știa din descrierile lui Leo.

Un chip de erou și o inimă de lacheu.

Chiar și după o privire fugară putu spune că ceva nu era în regulă cu omul acela. Era frumușel, zâmbea, dar avea un zâmbet care fusese parcă inventat pentru a exprima nimic altceva decât rea intenție. Când în cele din urmă ajunse la ei, îi putu citi pe chip plăcerea pe care o încerca în fața umilirii lui Leo și dezamăgirea că nu simțea mai multă plăcere.

Zâmbetul lui Vasili se lărgi.

— Am insistat să aștepte până când voi ajunge ca să-mi iau la revedere. Și să vă explic ce s-a hotărât în privința voastră. Voiam s-o fac personal, pricepi?

Se simțea bine. Oricâtă repulsie i-ar fi produs lui Leo, ar fi fost o prostie să-i enerveze acum, când supraviețuiseră atâtor lucruri.

Mormăi cu o voce abia audibilă:

— Apreciez.

— Ai fost transferat. Era imposibil să te păstrăm în MGB cu atâtea chestiuni nelămurite în privința ta. Vei lucra în miliție. Nu ca *syshchik*, nici ca detectiv, ci în cea mai de jos funcție, *uchastkovyy*. Vei curăța celule, vei nota

declarațiile – cel care face tot ce i se spune. Dacă vrei să supraviețuiești, va trebui să înveți să primești ordine.

Leo înțelese dezamăgirea lui Vasili. Pedeapsa lui – exilul plătit în cadrul miliției – era foarte ușoară. Dacă luai în calcul gravitatea acuzațiilor aduse, ar fi putut primi 25 de ani de muncă silnică la minele din Kolîma, unde temperaturile erau de minus 50 de grade, unde prizonierii aveau membrele deformate de degerături, iar speranța de viață era de aproximativ trei luni. Scăpaseră nu numai cu viețile, ci și cu libertatea. Leo nu-și imagina că șeful lui, Kuzmin, o făcuse din pur sentimentalism. Adevărul e că s-ar fi făcut de râs persecutându-și propriul protejat. Într-o vreme de tulburare politică era mult mai ușor, mult mai înțelept să-l trimită undeva departe sub forma unui transfer.

Kuzmin nu voia ca hotărârile să-i fie puse sub lupă; la urma urmei, dacă Leo era un spion, de ce-l promovase în atâtea rânduri? Nu, acestea erau întrebări incomode. Era mult mai simplu să-l mături sub colțul unui covoraș. Înțelegând că orice semn de ușurare ar agrava starea lui Vasili, Leo decise să rămână inexpresiv.

— Îmi voi face datoria oriunde va fi nevoie.

Vasili păși înainte și îi înmână biletele și actele. Leo le luă și păși înspre tren.

Raisa se urcă în vagon. Cum urcă, Vasili spuse:

— Probabil că ți-a fost greu să auzi că soțul tău te-a urmărit. Și nu doar o dată, sunt convins că ai auzit asta. Te-a urmărit de două ori. A doua oară într-o misiune oficială. Nu te credea spioană. Te credea curvă. Trebuie să-l ierți pentru asta. Fiecare are dubiile lui. Iar tu ești drăguță. Personal, nu cred că meriți ca cineva să renunțe la tot pentru tine. Bănuiesc că atunci când soțul tău va realiza în ce văgăună l-am trimis, va sfârși prin a te urî. Eu aș fi ținut

apartamentul și te-aș fi împușcat ca pe o trădătoare. Nu pot să presupun decât că ești bună la tăvăleală.

Raisa se întrebă de ce avea bărbatul acesta o obsesie pentru soțul ei. Dar nu spuse nimic; o simplă replică i-ar fi putut costa viața. Își luă valiza și deschise ușa vagonului.

Leo o urmă, atent să nu se întoarcă. Era posibil ca, dacă ar fi văzut zâmbetul lui Vasili, să nu se poată controla.

Raisa privea spre fereastră în timp ce trenul pleca. Nu existau locuri libere și fură nevoiți să stea în picioare unul într-altul. O vreme, niciunul nu scoase niciun cuvânt, privind cum orașul se pierdea în depărtare. În cele din urmă, Leo spuse:

— Îmi pare rău.

— Sunt sigură că mințea. Ar fi spus orice ca să te enerveze.

— Spunea adevărul. Am pus să fii urmărită. Fără vreo legătură cu munca mea. Credeam...

— Că mă culc cu altcineva?

— Era o vreme când nu voiai să vorbești cu mine. Să mă atingi. Să dormi cu mine. Eram ca doi străini. Și nu înțelegeam de ce.

— Nu te poți aștepta să te măriți cu un ofițer MGB și să nu fii urmărită. Dar, spune-mi, Leo: cum aș fi putut să-ți fiu necredincioasă? Mi-aș fi riscat viața. Nu ne-am fi certat în privința asta. Ai fi pus doar să fiu arestată.

— Asta crezi că s-ar fi întâmplat?

— Ți-o amintești pe prietena mea, Zoia, ai întâlnit-o o dată, cred?

— Probabil, nu-mi amintesc.

— Da, exact – nu-ți amintești niciodată numele oamenilor, nu-i așa? Mă întreb de ce. Așa reușești să dormi? Ștergându-ți evenimentele din minte?

Raisa vorbea repede, calm și cu o intensitate pe care Leo n-o mai auzise vreodată în vocea ei. Continuă:

— Ai întâlnit-o pe Zoia. Poate că nu s-a remarcat prin nimic. Nu era foarte importantă după standardele Partidului. A primit 20 de ani de închisoare. Au arestat-o când ieșea dintr-o biserică. Au acuzat-o că făcea rugăciuni antistaliniste. Rugăciuni, Leo. Au condamnat-o pentru niște rugăciuni pe care nici nu le-au auzit. Au arestat-o pentru gândurile din cap.

— De ce nu mi-ai spus? Poate că aș fi putut-o ajuta.

Raisa scutură din cap. Leo întrebă:

— Crezi că eu am denunțat-o?

— Ți-ai fi amintit măcar? N-ai reținut nici cine era.

Leo fu luat prin surprindere: nu vorbise niciodată cu soția lui în felul acesta, nu vorbiseră niciodată decât despre problemele gospodăriei lor, întotdeauna pe un ton politicos, fără să ridice vreodată vocea, fără să se certe vreodată.

— Chiar dacă n-ai denunțat-o tu, Leo, cum ai fi putut s-o ajuți când cei care au arestat-o erau exact ca tine, slujitori devotați ai statului? În seara aceea n-ai venit acasă și am realizat că probabil arestai pe altcineva, prietenul cuiva, părinții cuiva, copiii cuiva. Spune-mi, cam câți oameni ai arestat? Ai cea mai mică idee? Spune-mi un număr: cincizeci, două sute, o mie?

— Am refuzat să te predau lor.

— Nu pe mine mă urmăreau. Pe tine te urmăreau. Tot arestând oameni, ai reușit să te convingi că ar putea fi vinovați. Te puteai convinge că ceea ce făceai avea cumva un sens. Dar asta n-a fost de ajuns. Voiau să le arăți că ești dispus să faci orice ți s-ar fi cerut, chiar dacă știai în sufletul tău că era greșit, că n-avea sens. Voiau să-ți dovedești obedienta oarbă față de ei. Și bănuiesc că soțiile sunt un test folositor pentru asta.

— Poate că ai dreptate, dar acum am scăpat de asta. Înțelegi cât suntem de norocoși să primim o a doua șansă? Vreau să începem o viață nouă, ca o familie.

— Leo, lucrurile nu sunt chiar așa simple.

Raisa se opri, studiindu-și soțul cu atenție, de parcă atunci se întâlneau prima oară.

— În seara aceea în care am mâncat la părinții tăi v-am auzit vorbind prin ușă. Eram în hol. Am auzit discuția dacă ar trebui sau nu să mă denunți pentru spionaj. Am fost șocată. Nu știam ce să fac. Voiam să mor. Așa că am coborât în stradă și m-am plimbat o vreme, încercând să-mi adun gândurile. Mă întrebam: o va face? Mă va trăda? Tatăl tău ținuse o pledoarie convingătoare.

— Tata era speriat.

— Trei vieți în schimbul uneia. E greu să te lupți cu asemenea cifre. Dar trei vieți în schimbul a două?

— Nu ești însărcinată?

— Mi-ai fi luat apărarea dacă nu eram?

— Și ai așteptat până acum?

— Mi-a fost teamă că te-ai fi putut răzgândi.

Aceasta era relația lor, purul adevăr. Leo se simți nesigur. Trenul în care se afla, oamenii de lângă el, valizele, ferestrele, hainele, peisajul de afară – nimic nu mai părea real acum. Nu putea avea încredere în nimic, nici măcar în lucrurile pe care le putea vedea și atinge. Toate lucrurile în care crezuse până atunci erau o minciună.

— Raisa, m-ai iubit vreodată?

Un moment se scurse în tăcere, propagându-se în aer ca un miros urât, în timp ce amândoi se clătinau în ritmul trenului. În cele din urmă, în loc să-i răspundă, se aplecă și se legă la șireturi.

Voualsk

15 martie

Varlam Babinici stătea picior peste picior pe podeaua de ciment a unui dormitor foarte aglomerat, cu spatele la ușă, folosindu-se de spate pentru a proteja de vedere obiectele aranjate în fața lui. Nu voia ca ceilalți să intervină, mai ales că aveau tendința s-o facă dacă ceva le capta interesul. Se uită în jur. Cei aproximativ treizeci de băieți din cameră nu-i dădeau nicio atenție; cei mai mulți stăteau unul lângă altul pe câte unul dintre paturile mizerabile pe care erau obligați să le împartă. Îi privi pe doi dintre ei cum se scărpinau unul pe altul pe spate, încercând să scape de mâncărimile produse de înțepăturile de insecte. Mulțumit că n-avea să fie deranjat, se întoarse la obiectele din fața lui, obiecte adunate de-a lungul anilor, toate valoroase pentru el, incluzând și ultima achiziție, ceva ce furase în dimineața asta: un bebeluș de patru luni.

Varlam era conștient că furând bebelușul făcuse ceva rău și că n-avea să-i fie bine dacă era prins, că va avea de pătimit mult mai mult ca înainte. Era conștient de asemenea că bebelușul nu se simțea foarte bine. Plângea. Nu-l îngrijora în mod deosebit plânsetul copilului, pentru că nimeni nu avea să remarce plânsetul unui alt copilaș.

Cum se întâmpla de obicei, era mai puțin interesat de copil decât de pătura galbenă în care era înfășurat.

Mândru de noua lui achiziție, poziționă copilul în centrul colecției sale, între o bucată galbenă de tinichea și o cămașă galbenă, o cărămidă vopsită în galben și o bucată de poster cu un fundal galben, un creion galben și o carte cu coperți moi din hârtie galbenă. Astă-vară adăugase colecției flori sălbatice de culoare galbenă pe care le culesese din pădure. Florile se ofiliseră și nimic nu-l putea întrista mai mult decât să vadă galbenul lor pălind, petalele devenind maronii și lipsite de sevă. Se tot întreba:

Unde se duce galbenul?

N-avea idee. Dar spera să ajungă acolo într-o zi, poate după ce va muri. Galbenul era mai important pentru el decât oricine și orice. Galbenul era motivul pentru care alesese să ajungă aici, într-un internat din Voualsk, o instituție de stat pentru copiii cu dizabilități mentale.

Când era micuț, alerga după soare, încerca să vadă dacă alergând suficient de rapid l-ar fi putut ajunge, l-ar fi putut smulge din cer și duce acasă. Alerga câte cinci ore și când era prins începea să țipe ca din gură de șarpe pentru că nu voia să fie tuns. Părinții lui, care îl băteau în speranța că-i vor îndrepta defectele, au trebuit să accepte în cele din urmă că metodele lor nu dădeau rezultate, așa că îl internaseră într-o instituție de stat care folosea mai mult sau mai puțin aceleași metode. În primii doi ani de internat fusese legat de cadrul patului, așa cum se leagă un câine de un copac. Totuși, era un copil puternic, cu umeri lați și o hotărâre oarbă. După câteva luni reușise să rupă cadrul patului, rupând lanțul și scăpând. Ajunsese la marginea orașului, urmărind un vagon galben al unui tren. În cele din urmă, fu trimis înapoi la internat, suferind de epuizare și deshidratare. De data asta fu închis într-un dulap. Dar asta fusese cu mult timp în urmă, acum

personalul avea încredere în el, avea șaptesprezece ani și era suficient de isteț cât să priceapă că nu avea cum să prindă soarele sau să se cațăre suficient de sus ca să-l poată smulge de pe cer. În loc să facă asta, se concentra pe găsirea unor obiecte galbene mai aproape de casă, cum era acest bebeluș, pe care-l furase intrând printr-o fereastră deschisă. Dacă nu s-ar fi grăbit așa, ar fi putut încerca să desprindă pătura și să lase copilul acolo. Dar se speriase, i se făcuse teamă că ar fi putut fi prins, așa că le luase pe amândouă. Acum, uitându-se la copilașul care scâncea ușor, realiza că galbenul păturii făcea ca pielea copilului să pară gălbuie. Așa că, la urma urmei, se bucura că-i luase pe amândoi.

✧

Afară traseră două mașini și coborâră șase membri înarmați ai miliției locale, conduși de generalul Nesterov, un ins de vârsta a doua, cu umeri largi și o constituție de muncitor colhoznic. Făcu semn echipei să înconjoare clădirea în timp ce ajutorul lui, un locotenent, se apropie de intrare. Deși de obicei milițienii nu erau înarmați, astăzi Nesterov le ordonase oamenilor lui să-și ia armele. Aveau ordin să tragă.

Biroul administrativ era deschis: un radio mergea încet, niște cărți de joc pe o masă, un abur de alcool în aer. Nu se vedea niciunul dintre angajați. Nesterov și locotenentul o luară înainte, intrând într-un coridor. Mirosul de alcool dispăru și locul îi fu luat de un miros de fecale și sulf. Sulful era folosit pentru a alunga gândacii. Mirosul de fecale nu mai trebuia explicat. Era rahat peste tot, pe pereți și pe covor. Dormitoarele pe lângă care treceau erau pline de copii, poate și patruzeci în cameră, purtând nimic altceva decât o cămașă sau un șort murdare, dar

niciodată și una, și alta. Erau peste tot, împrăștiați pe paturi, câte trei-patru deasupra câte unei saltele murdare. Cei mai mulți nu se mișcau, holbându-se la tavan.

Nesterov se întreba dacă nu cumva unii dintre ei muriseră. Era imposibil de spus. Cei care stăteau în picioare alergau spre ei, încercând să le ia armele, trăgându-i de uniformă, tânjind disperați după atingerea unui adult. Erau încercuiți cu repeziciune de mâini cățărătoare. Deși Nesterov se pregătise să înfrunte condiții aprige, nu-și putea imagina cum de lucrurile ajunseseră să stea atât de rău. Avea de gând să discute asta cu directorul unității. Dar asta rămânea pentru altă dată.

După ce controlă parterul, Nesterov o luă în sus, spre etaj, în timp ce locotenentul său încerca să împiedice grupul de copii să-i urmărească, folosindu-se de priviri și gesturi aspre, ceea ce nu le stârnea copiilor decât râsul, de parcă ar fi luat cu toții parte la un joc.

Când îi împingea cu blândețe, ei se repezeau din nou spre el, vrând să mai fie împinși o dată. Nerăbdător, Nesterov îi spuse:

— Lasă-i, dă-le pace.

N-avea ce face, trebuia să-i lase să meargă în urma lor.

Copiii din camerele de la etaj erau mai în vârstă. Nesterov bănui că dormitoarele erau vag aranjate după criteriul vârstei. Suspectul avea în jur de 17 ani, vârsta limită până la care erau ținuți în această instituție, după care erau trimiși să ocupe cele mai grele și mai neatractive slujbe posibile, slujbe pe care nu le-ar fi vrut niciun om normal și care le dădeau o speranță de viață de aproximativ 30 de ani. Ajunseră la capătul culoarului. Nu mai aveau decât un singur dormitor de inspectat.

Cu spatele la ușă, Varlam era preocupat cu mângâiatul păturii bebelușului, întrebându-se de ce copilul nu mai

plângea. Îl împunse cu degetul murdar. Deodată o voce puternică traversă camera, făcându-l să se îndrepte din șale:

— Varlam, ridică-te și întoarce-te foarte încet!

Varlam își ținu respirația și închise ochii, de parcă în felul acesta ar fi putut face vocea să dispară. Șmecheria nu ținu.

— N-am de gând să-ți spun și a doua oară. Ridică-te și întoarce-te!

Nesterov păși înainte, apropiindu-se de Varlam. Nu putea vedea ce ținea în brațe băiatul, nu putea auzi plânsetul unui bebeluș. Toți ceilalți băieți din cameră stăteau în picioare, privind fascinați. Deodată Varlam se trezi la viață, ținând ceva în brațe. Se întoarse. Avea copilul, care începu să plângă. Nesterov se simți ușurat: copilul era încă viu. Dar nu era în afara pericolului. Varlam îl ținea strâns lipit de piept, cu mâinile strânse în jurul gâtului.

Nesterov se uită în spate. Ajutorul lui rămăsese în urmă privind curios, înconjurat de un grup de copii. Ținti capul lui Varlam, trase piedica, gata să-l ucidă, așteptând doar un ordin. Nu avea nimic în față care să-i acopere ținta. Dar, în cel mai bun caz, era doar un țintaș mediocru. La vederea armei, unii copii începură să țipe, alții să râdă sau să lovească paturile. Situația scăpa de sub control. Varlam începu să se panicheze. Nesterov își băgă pistolul în toc, ridică o mână în încercarea de a-l liniști pe Varlam și rosti, încercând să se facă auzit în toată hărmălaia:

— Dă-mi copilul.

— În ce necaz m-am băgat!

— Nu, nu te-ai băgat. Am văzut că bebelușul e sănătos. Sunt mulțumit de tine. Ai făcut o treabă bună, ai avut grijă de el. Am venit aici ca să te felicit.

— Am făcut o treabă bună?

— Da, ai făcut.

— Pot să-l păstrez?

— Trebuie să mă uit la el ca să fiu sigur că se simte bine. Apoi o să discutăm. Mi-l dai să verific?

Varlam știa că oamenii aceștia erau furioși și că aveau să-i ia copilul și să-l închidă într-o cameră cu foarte puțin galben. Trase copilul mai aproape de el, la piept, strângându-l, astfel că pătura galbenă începu să-i acopere gura. Se dădu înapoi spre fereastră, văzând pe geam mașinile de miliție parcate afară și oamenii înarmați care se aflau jos.

— În ce necaz m-am băgat!

Nesterov înaintă. Nu putea sub nicio formă să-i ia copilul cu forța de la piept lui Varlam – putea fi strivit în încăierare. Se uită la locotenentul său, care dădu din cap, indicând că l-a luat în vizor pe Varlam: era gata să tragă. Nesterov clătină din cap. Copilul era prea aproape de fața lui Varlam. Riscul unei tragedii era prea mare. Trebuia să mai existe și o altă cale.

— Varlam, nimeni nu vrea să te lovească sau să te rănească. Dă-mi copilul și apoi stăm de vorbă. Nimeni nu va fi supărat pe tine. Îți dau cuvântul meu. Promit.

Nesterov mai făcu un pas spre el, punându-se în calea glonțului locotenentului său. Nesterov privi colecția de obiecte galbene de pe podea. Se mai întâlnise cu Varlam o dată, când furase o rochie galbenă dintr-un magazin. Nu-i scăpă nici faptul că bebelușul era învelit într-o pătură galbenă.

— Dacă-mi dai copilul, am s-o întreb pe mamă dacă îți lasă ție pătura galbenă. Sunt sigur că va fi de acord. Tot ce vreau este bebelușul.

Părându-i-se o afacere onestă, Varlam se liniști. Întinse brațele și îi dădu copilul. Nesterov se repezi spre el și îl luă. Îl privi cu atenție și se asigură că era nevătămat înainte de a-l da ajutorului său.

— Du-l la spital!

Locotenentul o luă la fugă.

Ca și cum nimic nu se întâmplase, Varlam se așeză din nou cu spatele la ușă, începând să-și rearanjeze obiectele galbene pentru a umple spațiul lăsat gol de bebelușul absent. Ceilalți copii din încăpere stăteau tăcuți. Nesterov îngenunche lângă el. Varlam întrebă:

— Când îmi dați pătura?

— Întâi va trebui să vii cu mine.

Varlam continuă să-și aranjeze colecția. Nesterov văzu cartea galbenă. Era un manual militar, un document confidențial.

— De unde ai asta?

— Am găsit-o.

— Vreau să mă uit. Stai liniștit cât mă uit?

— Ai degetele curate?

Nesterov observă că degetele lui Varlam erau jegoase.

— Da, degetele mele sunt curate.

Nesterov luă cartea, frunzărind-o la întâmplare. În mijloc, găsi ceva presat. Întoarse cartea și o scutură. Din ea căzu o șuviță de păr blond. O ridică și începu s-o învârtă între degete. Varlam roși.

— În ce necaz m-am băgat!

800 de kilometri la est de Moscova

16 martie

Întrebată dacă îl iubea sau nu, Raisa refuză să răspundă. Tocmai admisese că mințise în privința sarcinii și, de aceea, chiar dacă ar fi spus: „Da, te iubesc, mereu te-am iubit", Leo n-ar fi crezut-o. Cu siguranță n-avea de gând să-l privească în ochi și să-i intoneze imnuri. Oricum, care era rostul întrebării? Nu înțelegea. Era ca și cum avusese un fel de epifanie, o revelație că mariajul lor nu era clădit pe dragoste și afecțiune. Dacă i-ar fi răspuns sincer: „Nu, nu te-am iubit niciodată", dintr-odată el ar fi devenit victimă, consecința fiind că toată căsnicia lor fusese o farsă pe care ea i-o jucase lui. Ea ar fi fost actrița care se jucase cu inima lui naivă. Dintr-odată devenise romantic. Poate că era șocul pierderii slujbei. Dar de când dragostea devenise parte a înțelegerii lor? Niciodată n-o întrebase asta înainte. Nu-i spusese niciodată:

Te iubesc.

Ea nici nu se așteptase ca el s-o facă. Îi ceruse să se mărite cu el, e adevărat. Ea acceptase. Își dorise un mariaj, își dorise o soție, o dorise pe ea și o căpătase. Acum asta nu mai era de ajuns. Acum, pierzându-și autoritatea, pierzând dreptul de a aresta pe oricine dorea, devenise al

naibii de sentimental. Și de ce mai degrabă decepția ei pragmatică și nu lipsa lui profundă de încredere făcuse să dispară acea iluzie a mulțumirii maritale? De ce nu-i putea cere s-o convingă de dragostea lui? La urma urmei, el era cel care presupusese incorect că ea îl înșelase, pusese o echipă de supraveghere s-o urmărească, ceva ce ar fi putut duce cu ușurință la arestarea ei. El distrusese încrederea dintre ei cu mult timp înainte s-o facă ea. Motivația ei de a proceda așa fusese supraviețuirea. A lui fusese o neliniște stupidă de mascul.

Înainte să-și treacă numele ca soți în registrul de stare civilă, ba chiar înainte de asta, de când începuseră să se vadă, ea fusese conștientă că, dacă l-ar fi nemulțumit, ar fi putut s-o ucidă oricând. Ajunsese dura realitate a vieții ei: trebuia să-l țină mereu fericit. Când Zoia fusese arestată, simpla lui vedere – vederea uniformei lui, vorbăria despre stat – o înfuriaseră atât de tare, încât abia de mai putea schimba două vorbe cu el. La urma urmei, chestiunea era foarte simplă. Voia să supraviețuiască? Era o supraviețuitoare și faptul că trăise până acum, că era singurul membru al familiei ei care mai trăia, era definitoriu pentru ea. Indignarea față de arestarea Zoiei fusese un lux. Nu rezolva nimic cu asta. Așa că, până la urmă, continuase să se urce în același pat cu el, să se culce cu el. Îi făcea de mâncare și ura să-l audă mâncând. Îi spăla rufele și ura mirosul lor.

În ultimele săptămâni stătuse degeaba în propriul lor apartament, știind foarte bine că el se întreba dacă luase hotărârea cea mai bună. Ar fi trebuit să-i cruțe viața? Merita ea acest risc? Era suficient de drăguță, de amabilă, de bună? Dacă ar fi fost nemulțumit de oricare gest sau privire a ei, s-ar fi aflat într-un pericol de moarte. Ei, acele vremuri se sfârșiseră. Îi ajunsese starea aceea de dependență față de bunăvoința lui, de slăbiciune. Iar el acum

părea să trăiască cu impresia că ea îi datora ceva. Admisese ceea ce era evident: nu era un spion internațional, era doar o profesoară de liceu. În schimb, voia o declarație de dragoste. Era jignitor. Nu mai era în poziția de a-i cere ceva. Nu mai avea nicio putere asupra ei, așa cum nici ea nu mai avea asupra lui. Se aflau amândoi în aceeași situație dificilă: bunurile lor de o viață fuseseră reduse la câte o valiză de fiecare și urmau să fie exilați într-un cătun la capătul lumii. Erau mai egali decât fuseseră vreodată. Dacă voia să audă o declarație de dragoste, n-avea decât s-o facă el primul.

Leo stătea rumegând remarcile Raisei. Se părea că ea își rezervase dreptul de a-l judeca, de a-l disprețui, pretinzând că mâinile ei erau curate. Dar se măritase cu el știind cu ce se ocupa, se bucurase de avantajele slujbei lui, mâncase delicatesele pe care el reușea să le aducă acasă, își cumpărase haine de la magazinele rezervate înaltelor oficialități. Dacă fusese atât de oripilată de munca lui, de ce nu refuzase toate aceste lucruri? Toată lumea înțelegea că, pentru a supraviețui, trebuia să faci compromisuri. Făcuse lucruri dezgustătoare, inacceptabile din punct de vedere moral. O conștiință curată era un lux pe care foarte puțini și-l permiteau și, cu siguranță, Raisa nu era una dintre cei care l-ar fi putut pretinde. Elevilor ei le spusese ce credea cu adevărat? În mod evident, nu, ținând cont de indignarea ei față de aparatul de stat – dar la școală probabil că-și exprimase adeziunea la el, își dăscălise elevii despre felul în care funcționează, îl aplaudase, îi îndoctrinase, ba chiar îi încurajase să se denunțe unii pe alții. Dacă n-ar fi făcut-o, cu siguranță că ar fi fost ea denunțată de vreunul dintre elevi. Treaba ei nu era doar să facă lucrurile clare, ci să și distrugă din față raționamentele critice ale elevilor ei. Și o va face din nou la noul loc de

muncă. După părerea lui, nu erau decât spițe diferite ale aceleiași roți.

Trenul se opri la Mutava pentru o oră. Raisa rupse tăcerea îndelungată:

— Ar trebui să mâncăm ceva.

Prin remarca asta îi sugera că ar trebui să se limiteze la chestiuni pur practice. Fuseseră baza căsniciei lor de până acum. Ca să supraviețuiască încercărilor care aveau să vină, pe asta trebuiau să se bazeze, nu pe dragoste. Se dădură jos din vagon. O femeie pe peron căra un coș de răchită. Cumpărară ouă fierte tare, un pliculeț de sare, bucăți de pâine aspră de secară. Stând unul lângă altul pe o bancă, curățară ouăle strângând cojile în poală, împărțind sarea și nerostind vreun cuvânt.

✧

Viteza trenului scăzu când intrară în munți, trecând prin pădurile de pin negru. În depărtare, peste vârfurile copacilor, munții se vedeau ridicându-se ca un dinte care nu se potrivea în gură.

Liniile se pierdeau într-o întindere vastă: înaintea lor se întrezăreau o uzină, hornuri înalte, hale legate între ele, apărute din senin în mijlocul pustiului. Era ca și cum Dumnezeu însuși se cocoțase pe Munții Ural, lovise cu pumnul în fața lui, aruncând copacii și cerând ca spațiul nou creat să fie umplut cu hornuri și prese de oțel. Era prima impresie despre noul ținut în care aveau să locuiască.

Leo nu știa de acest orășel decât din hârtogăraie și din discursurile propagandistice. Înainte nu erau acolo decât gatere și colibe pentru lucrători, dar micuța așezare de 20.000 de oameni atrăsese atenția lui Stalin. După studierea atentă a resurselor naturale și a materiilor prime,

Stalin declarase că localitatea era insuficient exploatată. Râul Ufa trecea pe acolo, existau combinate siderurgice la Sverdlovsk, la numai o sută șaizeci de kilometri spre răsărit mine de aur, și avea și beneficiul de a fi situat lângă linia de cale ferată – garnituri întregi treceau pe aici zilnic și nu erau încărcate cu nimic altceva decât cu lemn. Decisese că acesta ar fi fost locul ideal pentru a asambla un automobil, Volga GAZ-21, o mașină care se voia să concureze cu automobilele produse în vest, fabricată după cele mai înalte standarde. Volga, gândită ca un vârf al tehnologiei și ingineriei sovietice, trebuia să reziste condițiilor dure. Având cauciucuri aderente pe terenuri muntoase, suspensii demne de invidiat, un motor închis într-o carcasă blindată și rezistentă la rugină, era mult mai mult decât visaseră vreodată americanii. Dacă toate astea erau adevărate sau nu, Leo nu avea cum să știe. Știa doar că era o mașină pe care doar o foarte mică parte dintre cetățenii Uniunii Sovietice și-o puteau permite deoarece era cu mult peste puterea de cumpărare a oamenilor obișnuiți.

Construcția uzinei începuse imediat după război și după numai 18 luni fabrica de automobile se ridica mândră în mijlocul pădurii de pini. Nu-și amintea exact care fusese numărul de prizonieri raportați morți pe parcursul construirii întreprinderii. Oricum, cifrele nu erau demne de încredere. Leo nu fusese implicat activ decât după ce fabrica fusese terminată. Mii de muncitori liberi fuseseră verificați și trimiși prin ordine judecătorești să populeze noul bazin industrial: populația se mărise de cinci ori în ultimii cinci ani. Leo verificase în ascuns câțiva dintre muncitorii moscoviți transferați aici. Dacă treceau verificările, erau grupați și trimiși în uzină în mai puțin de o săptămână. Dacă nu treceau testele, erau arestați. Fusese unul dintre păzitorii acestui oraș. Era sigur că era unul

dintre motivele pentru care Vasili alesese acest loc. Ironia acestui fapt trebuie că-l amuzase.

Raisa pierdu prima apariție a noii lor case. Dormea, învelită în haina ei, cu capul sprijinit de geam, mișcându-se ușor odată cu trenul. Ocupând scaunul de lângă cel al soției lui și privind în direcția în care mergea trenul, putu vedea că orașul era înghesuit într-o parte a fabricii, ca o zgardă pe gâtul unui câine. În primul și în primul rând, acesta era un loc pentru producția industrială și abia în al doilea rând, un loc în care să trăiești. Luminile de la ferestrele apartamentelor emanau o nuanță de oranj slab care contrasta cu cenușiul cerului. Leo o înghionti pe Raisa. Se trezi, îl privi pe Leo și apoi privi pe fereastră.

— Am ajuns.

Trenul opri în gară. Își luară valizele și păși pe peron. Era mai rece decât la Moscova; temperatura scăzuse cu cel puțin două grade Celsius. Stăteau ca doi copii care ajunseseră într-o altă parte a țării, uitându-se pentru prima dată la împrejurimile nefamiliare. Nu li se dăduse nicio indicație. Nu cunoșteau pe nimeni. N-aveau niciun număr de telefon. Nu-i aștepta nimeni.

În gară nu era nimeni, cu excepția unui ins care stătea la casa de bilete. Era tânăr, nu avea mai mult de 20 de ani. Îi privi intens pe când intrau în clădire. Raisa se apropie de el.

— Bună seara. Trebuie să ajungem la sediul miliției.

— Veniți de la Moscova?

— Exact.

Omul deschise ușa casei de bilete, pășind în sala de așteptare. Arătă cu degetul ușa de sticlă care dădea spre stradă.

— Vă așteaptă.

La o sută de pași de gară era parcată o mașină a miliției.

Trecând de un mic monument acoperit cu zăpadă în a cărui piatră era dăltuit profilul lui Stalin, ca o imagine fosilizată, Raisa și Leo o luară spre mașină, o Volga, fără îndoială una dintre mașinile produse în acest oraș. Pe măsură ce se apropiară, putură vedea doi oameni stând în față. Unul dintre ei coborî, un bărbat de vârsta a doua, cu umeri lați.

— Leo Demidov?

— Da.

— Sunt generalul Nesterov, șeful miliției din Voualsk.

Leo se întrebă de ce se deranjase să vină să-l întâlnească. Sigur Vasili dăduse instrucțiuni ca această primă întâlnire să fie făcută cât mai neplăcută cu putință. Dar, indiferent ce ar fi spus Vasili, sosirea unui fost agent MGB avea să pună în gardă miliția din acest orășel. N-aveau să creadă că venise aici doar ca să li se alăture. Desigur, bănuiau că va primi sarcini ulterioare și că avea să raporteze la Moscova ce aflase aici. Cu cât Vasili se străduise mai mult să-i convingă de contrariu, cu atât aveau să fie mai puțin convinși. De ce ar fi călătorit un agent sute de kilometri ca să se alăture unei operațiuni de mică anvergură a miliției? N-avea niciun sens într-o societate fără clase în care miliția era instituția în care acționau aproape cei mai neînsemnați oameni ai societății.

Orice școlar era învățat că violul, crima și tâlhăria erau flageluri ale societății capitaliste, iar rolul miliției era apreciat în consecință. Între cetățeni nu existau violențe și nici motive de invidie pentru că era egalitate. Nu era nevoie de o forță polițienească într-un stat comunist. De aceea, miliția nu era văzută decât ca o subsecție de rang inferior a Ministerului de Interne: prost plătiți, deloc respectați – o subsecție compusă din elevi dați afară de la liceu, țărani dați afară din colhozuri, militari lăsați la vatră

și oameni a căror judecată putea fi cumpărată cu o jumătate de sticlă de vodcă.

Oficial, rata criminalității în Uniunea Sovietică era apropiată de zero. Ziarele atrăgeau deseori atenția că din cauza dorinței lor de a avea mașini pretențioase și polițiști în uniforme curate și apretate, prezenți la fiecare colț de stradă și fără de care societatea lor s-ar fi prăbușit, Statele Unite ale Americii cheltuie sume imense de bani pentru prevenirea infracționalității. Cei din vest își angajau cei mai buni oameni în lupta împotriva criminalității, cetățeni care și-ar fi petrecut mai bine timpul construind ceva. Toată această forță bărbătească nu era irosită aici: treaba era lăsată în seama unui grup de scursuri, bărbați puternici și inutili care nu erau buni decât pentru a opri bătăile între bețivani. Aceasta era teoria. În realitate, Leo nu știa care erau adevăratele statistici ale criminalității. Nici n-avea vreun chef să afle pentru că probabil cei care știau erau lichidați periodic. Cifrele de producție umpleau prima pagină a *Pravdei*, paginile din mijloc și pe cele de final. Veștile bune erau cele care meritau publicate: rata mare a natalității, căi ferate în vârful muntelui și noi canale.

Luând toate astea în considerare, sosirea lui Leo era o anomalie flagrantă. Un post în MGB presupunea mai multă putere, mai mult respect, influență și beneficii materiale decât orice altă slujbă. Nimeni nu și-ar fi dat voluntar demisia. Iar dacă căzuse în dizgrație, de ce nu fusese pur și simplu arestat? Deși dezavuat acum de MGB, purta încă aura acestei instituții – un bun de preț.

Nesterov le cără valizele la mașină fără să depună nici cel mai mic efort, de parcă ar fi fost goale. Le puse în portbagaj, înainte să le deschidă ușa din spate. Înăuntru, Leo își privi noul șef cum urcă pe scaunul din dreapta al șoferului. Era prea masiv chiar și pentru acest vehicul

generos. Genunchii îi ajungeau la bărbie. La volan se afla un ofițer mai tânăr. Nesterov nu se obosi să-l prezinte. Ca și la MGB, exista câte un șofer pentru fiecare vehicul. Ofițerii nu primeau o mașină a lor și nici nu conduceau singuri mașinile. Șoferul băgă în viteză și ieși pe un drum pustiu. Nu se mai vedea nicio altă mașină.

Nesterov așteptă puțin, fără îndoială nedorind să pară că-și interoghează noul recrut, înainte să privească în retrovizoare și să întrebe:

— Ni s-a spus acum trei săptămâni că vei veni aici. E un transfer neobișnuit.

— Trebuie să mergem oriunde e nevoie de noi.

— Nimeni n-a mai fost transferat aici de o bună bucată de timp. Iar eu cu siguranță n-am cerut oameni în plus.

— Producția uzinei voastre e o prioritate națională. Niciodată nu vei avea suficient de mulți oameni pentru a asigura protecția acestui oraș.

Raisa se întoarse spre soțul ei, dându-și seama că răspunsurile lui în doi peri erau intenționate. Chiar căzut în dizgrație, chiar dat afară din MGB, făcea încă apel la frica pe care o inspira această instituție. În situația lor delicată părea un lucru înțelept. Nesterov întrebă:

— Spune-mi, vei fi un *syshchik*, un detectiv? N-am prea înțeles ordinele. Ei au spus că nu. Au spus că vei fi un *uchastkovyy*, care înseamnă o funcție degradantă pentru un om cu poziția ta.

— Mie mi s-a ordonat să servesc sub comanda ta. Funcția mea rămâne la latitudinea ta.

Se așternu tăcerea. Raisa presupuse că generalului nu-i convenea că responsabilitatea pica pe umerii lui. Neconvenindu-i situația, adăugă pe un ton morocănos:

— Pentru moment vei petrece ca oaspete o perioadă de acomodare. Îți vom repartiza un apartament imediat ce

vom găsi unul. Trebuie însă să te avertizez că lista de așteptare e al naibii de lungă. Și nu pot face nimic în privința asta. Nu există mari avantaje în a fi milițian.

Mașina opri în fața a ceea ce părea să fie un restaurant. Nesterov deschise portbagajul, luă valizele și le puse pe trotuar. Leo și Raisa stăteau în picioare, așteptând instrucțiuni.

Adresându-se lui Leo, Nesterov spuse:

— După ce-ți vei duce valizele în cameră, am să te rog să te întorci la mașină. Nu este necesar să vină cu noi și soția ta.

Raisa își ascunse starea de iritare provocată de faptul că se vorbea despre ea de parcă n-ar fi fost acolo. Îl privi pe Leo care, imitându-l pe Nesterov, luă ambele valize. Se miră de acest act neașteptat de politețe, dar hotărî să nu-l pună într-o situație jenantă. Se putea chinui cu valiza ei, dacă așa voia. Mergând chiar în fața lor, deschise ușa de la intrare și pătrunse în restaurant.

Înăuntru era întuneric, obloanele erau trase și puțea a tutun stătut. Paharele murdare folosite noaptea trecută erau încă pe masă. Leo puse valizele jos și ciocăni în tejgheaua unsuroasă. În prag apăru silueta unui bărbat.

— N-am deschis încă.

— Mă numesc Leo Demidov. Aceasta este soția mea, Raisa. Tocmai am sosit de la Moscova.

— Danil Basarov.

— Am înțeles de la generalul Nesterov că aveți o cameră pentru noi.

— Camera de sus vreți să spuneți?

— Nu știu, da, bănuiesc.

Basarov se scărpină pe burtă.

— Să vă conduc în camera dumneavoastră.

Camera era micuță. Două paturi simple fuseseră lipite și acum formau unul dublu. În mijloc era o adâncitură. Ambele canapele erau moi. Tapetul de pe pereți avea zgrunțuri, așa cum pielea de adolescent e plină de coșuri, fiind pătat cu ceva unsuros, lipicios la atingere. Leo presupuse că era ulei de gătit, din moment ce această cameră era exact deasupra bucătăriei, care putea fi văzută prin crăpăturile din podea ce aduceau înăuntru mirosul a orice s-ar fi gătit dedesubt – măruntaie fierte, resturi și grăsimi animale.

Basarov le pusese camera la dispoziție la cererea lui Nesterov. Aceste camere erau folosite de oamenii lui, adică de femeile care se ocupau de clienți. Chiar și așa, nu-l putuse refuza pe Nesterov. Clădirea nu-i aparținea. Și avea nevoie de protecția miliției pentru a funcționa. Știau că realizează profit și n-aveau nimic împotrivă atât timp cât primeau și ei o parte. Afacerea era la negru, profitul nedeclarat, un sistem închis. Adevărul e că era puțin nervos în privința oaspeților săi, auzind că el era un fost agent MGB. Situația asta nu-i permitea să fie la fel de grosolan cum era în mod obișnuit. Le arătă în capătul holului o ușă care era ușor întredeschisă.

— Aceea este baia. Nu e nimeni înăuntru.

Raisa încercă să deschidă fereastra. Fusese bătută în cuie. Privi peisajul. Cocioabe, zăpadă murdară; era ca acasă.

Leo se simțea obosit. Până acum se simțise în stare să îndure umilința, cât fusese ceva abstract, dar acum avea o formă fizică – această cameră –, nu voia decât să doarmă, să închidă ochii și să nu mai știe de nimic. Trebuind să se întoarcă afară, puse valiza pe pat fără s-o poată privi pe Raisa, nu atât de furie, cât de rușine. Ieși fără să scoată o vorbă.

✧

Ajunși la postul telefonic al orașului, lui Leo i se permise să intre.

Aici era o coadă de câteva sute de persoane, așteptându-și convorbirea alocată, aproximativ două minute de fiecare. Cum cei mai mulți dintre ei fuseseră forțați să-și abandoneze familiile pentru a lucra aici, Leo își dădea seama că aceste minute trebuie să fi fost extrem de prețioase.

Nesterov nu trebui să stea la coadă, intrând direct într-una dintre cabine. Începu să vorbească, o conversație pe care Leo n-o putea auzi, apoi îi întinse receptorul. Leo puse receptorul la ureche. Aștepta.

– Cum te-ai acomodat?

Era Vasili. Continuă:

— Vrei să închizi, nu? Dar nu poți. Nici măcar asta nu poți face.

— Ce vrei?

— Să păstrăm legătura; tu să-mi spui despre viața de acolo, iar eu despre cea de aici. Ca să nu uit: apartamentul ăla drăguț pe care l-ai luat pentru părinții tăi a fost confiscat. Le-am găsit ceva mai potrivit cu condiția lor. E cam frig și cam aglomerat. Și, evident, murdar. Stau împreună cu o familie de șapte persoane. Inclusiv cinci copii mici. Apropo, nu știam că taică-tău are dureri de spate așa mari. Ce păcat că a trebuit să se întoarcă și la muncă, la linia de asamblare, cu numai un an înainte de pensionare. Un an poate părea cât zece dacă nu-ți place ce faci. Dar în curând vei afla și tu asta.

— Părinții mei sunt oameni buni. Au muncit pe rupte toată viața lor. Nu ți-au făcut niciun rău.

— Dar tot am să le fac rău.

— Ce vrei de la mine?

— Să-ți ceri scuze.

— Vasili, îmi pare rău.

— Nici măcar nu știi pentru ce trebuie să-ți pară rău.

— Te-am tratat rău. Și îmi pare rău.

— Pentru ce îți pare rău? Fii mai clar. Părinții tăi depind de tine.

— N-ar fi trebuit să te lovesc.

— Nu te străduiești suficient de mult. Convinge-mă.

Vocea lui Leo tremura de disperare.

— Nu înțeleg ce vrei de la mine. Tu ai totul. Eu nu am nimic.

— E simplu. Vreau să te aud milogindu-te.

— Te implor, Vasili. Ascultă-mă. Te implor. Lasă-mi părinții în pace. Te rog...

Vasili închise.

Voualsk

17 martie

Mersese toată noaptea, iar picioarele i se umpluseră de bășici, șosetele erau pline de sânge. Leo se așeză pe o bancă într-un parc, își luă capul în mâini și începu să plângă.

Noaptea trecută nu dormise, nu mâncase nimic. Când Raisa încercase să vorbească cu el, o ignorase. Când îi adusese din restaurant ceva de mâncare, n-o luase în seamă. Când nu mai suportase să stea în camera aceea micuță și împuțită, ieșise din cameră, se strecurase prin mulțime și ieșise. Mersese aiurea, la întâmplare, prea frustrat, prea furios ca să stea undeva jos și să nu facă nimic, deși își dădea seama că acest lucru reprezenta exact situația în care se afla: nu putea face nimic. Încă o dată avea de-a face cu o nedreptate, dar de data asta nu avea cum să intervină. Părinții lui n-aveau să fie împușcați în ceafă; ar fi fost prea ușor, ceva ce ar fi semănat prea mult cu mila. Aveau să fie torturați cu picătura. Își imagina infinitele posibilități ale unei minți sadice, metodice și meschine. În fabrică aveau să fie înjosiți, aveau să li se dea cele mai grele și mai împuțite lucruri de făcut – treburi care li s-ar fi părut grele și unor tineri. Vor fi necăjiți cu povești despre exilul și umilirea lui Leo. Poate că deja li se spusese că băiatul lor fusese trimis într-un gulag, condamnat la 20 de

ani de katorga – o muncă grea. Cât despre familia cu care erau obligați să împartă apartamentul, fără doar și poate că erau cât se putea de enervanți și de antipatici. Copiilor probabil li se promisese ciocolată dacă făceau cât mai multă gălăgie cu putință, părinților li se promisese probabil propriul lor apartament dacă furau din mâncarea bătrânilor, dacă se certau și prin orice mijloace posibile le făceau viața mizerabilă. Nu era nevoie să-și imagineze amănuntele. Vasili se va bucura să îi spună totul, detaliat, știind că Leo nu va avea curaj să-i închidă telefonul, știind că dacă ar fi făcut-o, greutățile prin care ar fi trecut părinții lui s-ar fi dublat în consecință. Vasili avea să-l distrugă de la distanță, lovindu-l mereu în punctul în care era cel mai vulnerabil: familia sa. N-avea cum să se apere. Cu puțin efort, ar fi putut afla adresa părinților săi, le-ar fi putut scrie, însă tot ce ar fi putut face în acele scrisori, dacă n-ar fi fost interceptate și arse, ar fi fost să-i asigure că era bine. Le dăruise o viață ușoară, ca apoi să le-o smulgă exact atunci când erau cel mai puțin pregătiți să suporte schimbarea.

Se ridică tremurând. Cu o oarecare dificultate, fără a avea nici cea mai vagă idee ce să facă în continuare, se îndreptă către noua lui locuință.

✧

Raisa era jos, stând la o masă. Îl așteptase toată noaptea. Știa că, exact cum prezisese Vasili, soțul ei regreta acum că n-o denunțase. Prețul era prea mare. Dar ea ce putea face? Să se prefacă că el riscase totul de dragul unei iubiri perfecte? Nu era ceva ce putea spune la comandă. Chiar să fi vrut să se prefacă, nu știa cum: nu știa ce să spună, ce să facă. Poate că nu făcuse bine tratându-l așa dur. Adevărul era că o parte din ea se bucurase de

decăderea lui. Nu din ciudă sau din dorință de răzbunare, ci pentru că voia ca și el să știe:

Așa mă simt eu în fiecare zi.

Lipsită de putere, speriată – voia ca și el să simtă asta. Voia să înțeleagă, să experimenteze singur.

Epuizată, cu ochii grei de somn, îl privi pe Leo intrând în restaurant. Se ridică, se apropie de soțul ei, remarcându-i ochii injectați. Nu-l mai văzuse niciodată plângând. El se întoarse și își turnă ceva de băut. Îi puse o mână pe umăr. Dintr-odată, Leo se întoarse, o apucă de gât și începu să strângă.

— Tu ai făcut asta.

Venele i se umflară, fața i se înroși, nu putea respira, se sufoca. Leo o ridică, era pe vârfurile picioarelor acum. Mâinile i se încleștară pe ale lui, dar el nu-i dădea drumul, iar ea nu se putea desprinde din strânsoarea lui.

Întinse mâna spre tejghea, încercând să apuce un pahar în timp ce ochii i se încețoșau. Reuși să atingă un pahar, dărâmându-l. Acum îl putea apuca. Îl luă și îl lovi pe Leo în tâmplă. Paharul i se sparse în mână, tăind-o. Ca și cum s-ar fi rupt o vrajă, îi dădu drumul. Raisa căzu pe spate, sufocându-se, tușind, ținându-se de gât. Se uitară unul la altul ca doi străini, de parcă tot trecutul lor împreună se ștersese într-o fracțiune de secundă. O bucată de sticlă rămăsese înfiptă în obrazul lui Leo. O atinse și o trase afară, studiind-o în căușul palmei. Fără să întoarcă spatele o luă spre scări, în grabă, părăsindu-l.

În loc să-și urmeze soția, Leo își turnă un pahar și apoi încă unul și încă unul, iar în momentul în care auzi mașina lui Nesterov afară, aproape terminase sticla. Nesigur pe picioare, neras și nespălat, beat, abrutizat și violent

într-un mod nesăbuit – îi luase mai puțin de o zi ca să ajungă să respecte standardele miliției.

În timpul drumului cu mașina Nesterov nu făcu nicio remarcă despre tăietura de pe obrazul lui Leo. Îi povestea pe scurt despre oraș. Leo nu-l asculta, vag conștient de peisajul de afară, întrebându-se ce făcuse. Tocmai încercase să-și stranguleze nevasta sau era o halucinație produsă de creierul lui lipsit de somn? Își atinse tăietura de pe obraz, văzu sângele de pe unghie – era adevărat, o făcuse și era capabil de multe altele. Încă două secunde, o ușoară întețire a strânsorii și ar fi murit. Îl înfuriase faptul că renunțase la tot, la familie, la carieră, pentru un pretext fals, promisiunea unei familii, pentru himera unei legături între ei. Îl păcălise, îl făcuse să rateze șansele, îi influențase deciziile. Numai că odată ce ea se aflase în siguranță, iar părinții lui începuseră să sufere, admisese că mințise în privința sarcinii. Apoi mersese mai departe vorbindu-i despre disprețul ei pentru el. Îl manipulase sentimental și apoi îl scuipase în față. În schimbul sacrificiului său, în schimbul faptului că trecuse cu vederea dovezi incriminatoare în privința vinovăției ei, nu obținuse nimic.

Dar Leo nu crezu nicio iotă din lucrurile pe care și le spunea singur. Vremea autojustificărilor trecuse. Ceea ce făcuse era de neiertat. Iar ea avea dreptate să-l disprețuiască. Câte mame și câți tați, câți frați și câte surori arestase el? Cât era de fapt de diferit de cel care, chipurile, era opusul lui moral, Vasili Nikitin? Oare diferența dintre ei consta doar în faptul că Vasili era de o cruzime nebunească, în timp ce cruzimea lui era una idealistă, principială, considerată rațională și necesară, iar a rivalului său goală și indiferentă? Dar în termeni reali, în termenii distrugerii provocate, diferența între ei era nesemnificativă. Îi lipsea oare lui Leo imaginația necesară pentru a vedea implicațiile reale ale faptelor sale? Sau, mai rău

decât atât, alesese să nu aibă această imaginație? Nu luase în seamă aceste gânduri, le ignorase.

Dincolo de îndoielile sale morale, un fapt rămânea de netăgăduit. Își riscase viața pentru Raisa doar ca să încerce s-o omoare. Asta era nebunie curată. În acest moment nu mai avea nimic, nici măcar femeia cu care se însurase. Voia să spună femeia pe care o iubea. Dar oare o iubea? Se căsătorise cu ea. Nu era același lucru? Nu, nu chiar. O luase de soție pentru că era frumoasă, inteligentă, pentru că era mândru s-o aibă lângă el, s-o facă a lui. Era încă un pas către viața sovietică perfectă – slujbă, familie, copii. În multe privințe ea era pentru el o enigmă; una dintre ambițiile lui, fundalul necesar pentru o carieră perfectă, fundalul necesar pentru a deveni un cetățean model. Oare Vasili avea dreptate atunci când spunea că ar fi putut fi înlocuită? În tren îi ceruse să-și declare dragostea pentru el, să-l consoleze, să-l răsplătească cu o fantezie romantică în care el juca rolul eroului. Era patetic. Leo scăpă un suspin în timp ce-și freca fruntea. Era jucat pe degete și exact asta era pentru Vasili, un joc, în care jetoanele erau diversele forme ale nefericirii lui. În loc să-i rănească soția, s-o lovească, Vasili îl determinase pe el să-i facă rău, jucând exact rolul pe care el i-l desemnase.

Sosiră. Mașina opri. Nesterov ieșise deja din mașină și îl aștepta. Leo deschise portiera, fără să aibă idee de cât timp stătea acolo, și își urmă superiorul în sediul miliției pentru a-și începe prima zi de lucru. Fu prezentat colegilor, dădu din cap, strânse mâini, socializând, fără să fie capabil să rețină nimic; nume, detalii – toate îi trecuseră pe lângă ureche – și nu începu să se concentreze asupra prezentului decât când se pomeni în vestiar cu o uniformă atârnându-i în față. Își scoase pantofii și începu să-și ruleze ușor ciorapii, dezvelind degetele însângerate și băgându-și labele picioarelor în apă rece, urmărind cum

apa se înroșește. Cum nu avea alți ciorapi și nici nu-și permitea să ceară, își puse la loc ciorapii vechi, gemând de durere când trase materialul peste băsicile supurânde. Se dezbrăcă, lăsându-și hainele civile într-o grămadă de la fundul vestiarului și încheindu-și noua uniformă: pantaloni grosolani cu dungă roșie și jachetă militară. Se privi într-o oglindă. Avea cearcăne și o tăietură pe obrazul stâng. Se uită la insigna de pe veston. Era un *uchastkovyy*, un nimic.

Pereții biroului lui Nesterov erau decorați cu diplome înrămate. Citindu-le pe toate, Leo observă că șeful lui câștigase competiții de lupte libere pentru amatori și turnee de tir, și că primise distincția de Ofițerul Lunii, cu numeroase ocazii, atât aici, cât și la fostul loc de muncă, în Rostov. Era o paradă ostentativă, de înțeles în condițiile lipsei de respect cu care era nevoit să se confrunte.

Nesterov își studie noul recrut, fără să-l poată citi cum ar fi vrut. De ce ajunsese acest om, un fost ofițer MGB de rang înalt, decorat în război, într-o stare atât de deplorabilă – unghiile murdare, fața însângerată, părul murdar, puțind a alcool, și aparent fără să dea doi bani pe starea în care se afla? Poate că era într-adevăr exact așa cum fusese descris: extrem de incompetent și complet iresponsabil. Cu siguranță, felul în care arăta părea să confirme descrierea. Nu-i plăcuse acest transfer din prima clipă în care auzise de el. Acest om avea puterea de a-i face un rău nebănuit atât lui, cât și oamenilor lui. Doar de un nenorocit de raport, doar de atât era nevoie. Nesterov decise că cel mai bun lucru pe care-l putea face era să-l țină pe acest om sub observație, să-l țină aproape. În cele din urmă, avea să-și dea arama pe față.

Nesterov îi prezentă lui Leo un dosar. Leo se uită la el câteva clipe încercând să-și dea seama ce i se cerea. De ce i se dădea asta? Orice ar fi fost, nu-i păsa. Oftă,

forțându-se să-l citească. Înăuntru erau fotografii alb-negru ale unei fete tinere. Stătea întinsă pe spate, înconjurată de zăpadă întunecată. Întunecată pentru că era plină de sânge. În poză părea să țipe. Dacă te uitai mai atent însă, gura îi era plină cu ceva.

Nesterov explică:

— Gura i-a fost umplută cu pământ. De aceea n-a putut striga după ajutor.

Degetele lui Leo se crispară pe fotografie – toate gândurile despre Raisa, despre părinții lui, despre sine însuși se evaporară în timp ce se concentra asupra gurii fetei. Era deschisă larg, plină cu noroi. Se uită la următoarea poză. Fata era goală. Pielea ei, acolo unde rămăsese neatinsă, era albă ca zăpada. Pieptul îi fusese spintecat, deschis. Trecu la următoarea poză și la următoarea și la următoarea, nevăzând trupul unei fetițe, ci al băiețelului lui Feodor, un băiețel care nu fusese dezbrăcat și nici nu i se tăiase stomacul, un copil căruia nu i se băgase noroi în gură – un copil care nu fusese ucis. Leo puse fotografiile înapoi pe masă. Nu spuse nimic, privind pierdut la distincțiile de pe pereți.

Aceeași zi

Cele două incidente nu aveau nimic de-a face unul cu altul – moartea băiatului lui Feodor și a fetiței –, era imposibil. Erau despărțiți de sute de kilometri. Era doar o ironie sinistră, nimic mai mult. Dar greșise respingând acuzațiile lui Feodor. Aici exista un copil ucis în felul descris de el. Așa ceva era prin urmare posibil. Acum nu mai exista nicio cale de a afla ce se întâmplase exact cu fiul lui Feodor, Arkadi, pentru că el nu se obosise niciodată să examineze corpul cu ochii lui. Poate că într-adevăr fusese un accident. Sau poate întreaga chestiune fusese mușamalizată. Dacă a doua variantă era cea adevărată, atunci Leo fusese parte în orchestrarea acestei înscenări. O făcuse fără să pună întrebări – o făcuse ridiculizând, intimidând și în cele din urmă amenințând o familie îndurerată.

Generalul Nesterov fu foarte franc în prezentarea detaliilor acestei crime, numind-o exact așa – crimă – și nedând niciun semn că ar fi vrut s-o numească altfel decât o crimă. Sinceritatea lui îl îngrijoră pe Leo. Cum putuse fi atât de rece? Statisticile anuale ale departamentului trebuiau să fie conforme cu cele stabilite dinainte: rate ale criminalității, creșterea armoniei sociale. Din moment ce orașul se dezvoltase imens din punct de vedere demografic, un aflux de optzeci de mii de muncitori rupți de familiile lor fuseseră aduși aici, crimele ar fi trebuit să dispară și să fie mai multă muncă, mai multă echitate, mai puțină exploatare.

Victima se numea Larisa Petrova; fusese găsită acum patru zile în pădure, nu departe de gară. Detaliile privind descoperirea corpului erau vagi și când Leo se arătă dornic să cunoască amănunte, Nesterov păru mai degrabă să vrea să lase chestiunea așa cum era. Tot ce putuse afla Leo era că acel cadavru fusese descoperit de un cuplu care băuse prea mult și se retrăsese în pădure să facă sex. Se prăbușiseră peste trupul fetiței care stătea în zăpadă de câteva luni, perfect păstrat. Era elevă, avea paisprezece ani. Miliția o cunoștea pentru că avea deja o viață sexuală promiscuă nu numai cu băieți de vârsta ei, ci și cu bărbați adulți și pentru că putea fi cumpărată cu o sticlă de vodcă. Larisa se certase cu mama ei în ziua în care dispăruse. Dispariția Larisei fu trecută cu vederea; amenințase de mai multe ori că va fugi și se părea că în sfârșit se ținuse de cuvânt. Nimeni n-o căutase. Conform spuselor lui Nesterov, părinții ei erau membri respectați ai comunității. Tatăl ei era contabil la Uzinele Volga. Le era rușine cu fiica lor și nu voiau să aibă nimic de-a face cu ancheta pe care n-o voiau mușamalizată, dar nici făcută publică. Părinții hotărâră să n-o înmormânteze cu ceremonii, ci să pretindă în continuare că dispăruse. Nu era nevoie ca lumea să știe. Doar câțiva în afara milițienilor știau că fusese ucisă. Acelor oameni, inclusiv celor doi care găsiseră cadavrul, li se explicase ce consecințe ar fi avut dacă ar fi vorbit. Chestiunea avea să fie rezolvată rapid pentru că reținuseră deja un suspect.

Leo era conștient că miliția nu putea rezolva un caz decât după ce era deschis și că ei nu deschideau niciodată un caz decât dacă erau siguri că-l vor rezolva. Eșecul în a condamna un suspect era ceva grav, iar consecințele ar fi fost severe. Un caz ajuns la tribunal nu putea însemna decât un singur lucru: că suspectul era vinovat. Dacă un caz era dificil, complex, ambiguu, pur și simplu nu era

deschis. Pentru Nesterov și subordonații săi, calmul acesta al inculpatului nu însemna decât că ei erau convinși că-și găsiseră omul. Își făcuseră treaba. Investigațiile, prezentarea de dovezi, interogatoriile și în cele din urmă rechizitoriul erau datoria echipei de investigații a statului, a procurorului și a echipei de avocați. Leo nu era rugat să-i ajute; i se oferea numai o demonstrație, era invitat doar să se mire de eficiența lor.

Celula era micuță și nu avea niciuna dintre modificările acelea ingenioase care se găseau la Liubianka. Pereți și pardoseală de beton. Suspectul stătea așezat cu mâinile legate la spate. Era tânăr, nu avea mai mult de șaisprezece-șaptesprezece ani, avea constituția unui adult, dar față de copil. Ochii păreau să i se rotească de jur-împrejur fără o țintă anume. Nu părea speriat. Părea calm, deși nu într-o manieră inteligentă și nu arăta niciun semn de abuz fizic. Desigur, existau căi de a produce leziuni fără a lăsa semne, dar intuiția îi spunea că suspectul nu fusese rănit. Nesterov făcu un semn spre deținut:

— El e Varlam Babinici.

Când își auzi numele se uită la Nesterov în același fel în care un câine își privește stăpânul. Nesterov continuă:

— Am găsit la el o clemă de păr a Larisei. A mai necăjit-o și în trecut; pierdea vremea pe lângă casa ei, îi făcea propuneri în stradă. Mama Larisei l-a văzut în numeroase ocazii. Își amintește că fiica ei se plângea de el. Spunea că mereu încerca să atingă părul fetei.

Nesterov se întoarse spre suspect, vorbind rar.

— Varlam, spune-ne ce s-a întâmplat, spune-ne cum de a ajuns agrafa la tine.

— Eu am ucis-o. A fost vina mea.

— Spune-i acestui ofițer de ce ai ucis-o.

— Îmi plăcea părul ei. Îl voiam. Am o carte galbenă, o cămașă galbenă, o cană galbenă și niște păr galben. De

asta am ucis-o. Îmi pare rău. N-ar fi trebuit să fac asta. Când îmi dați pătura?

— Vom vorbi mai târziu despre asta.

Leo îl întrerupse:

— Ce pătură?

— Acum două zile a răpit un bebeluș. Era învelit într-o pătură galbenă. Are o obsesie legată de culoarea galben. Din fericire, copilul era nevătămat. Nu are niciun simț al binelui sau al răului. Face orice îi trece prin cap, fără să se gândească vreun moment la consecințe.

Nesterov se apropie de suspect.

— Când am găsit părul Larisei în cartea ta de ce ai fost convins că ai dat de necaz? Spune-i și omului acestuia ce mi-ai spus mie.

— Nu m-a plăcut niciodată. Mereu îmi spunea să plec. Dar eu voiam părul ei. Îl voiam atât de mult! N-a spus nimic când i l-am tăiat.

Nesterov se întoarse către Leo, oferindu-i cuvântul.

— Ai vreo întrebare de pus?

Ce voia de la el? Se gândi o clipă înainte să întrebe:

— De ce i-ai băgat pământ în gură?

Varlam nu răspunse imediat. Părea confuz.

— Da, avea ceva în gură. Îmi amintesc acum. Nu mă lovi.

Nesterov răspunse:

— Nu te lovește nimeni. Răspunde la întrebare.

— Nu mai știu. Uit mereu lucruri. Da, avea pământ în gură.

— Explică ce s-a întâmplat când ai ucis-o.

— Am tăiat-o.

— Ai tăiat-o pe ea sau i-ai tăiat părul?

— Îmi pare rău, am tăiat-o.

— Ascultă-mă cu atenție. I-ai tăiat părul sau i-ai tăiat corpul?

— Am găsit-o și am tăiat-o. Îmi pare rău. Ar fi trebuit să spun cuiva. Dar îmi era frică să nu intru în bucluc.

Varlam începu să plângă.

— În ce necaz am intrat! Îmi pare rău. Nu voiam decât părul ei.

Nesterov înaintă.

— Pentru moment ajunge.

Când auzi aceste cuvinte, Varlam se opri din plâns. Era calm din nou. Era imposibil să spui, privindu-l, dacă acesta era un om capabil de crimă.

Leo și Nesterov ieșiră. Generalul închise ușa celulei:

— Avem dovezi că s-a aflat la locul crimei. Urmele de cizme din zăpadă se potrivesc exact cu ale lui. E de la internat. Un retardat.

Leo înțelese acum curajul lui Nesterov de a aborda atât de direct crima. Suspectul lor suferea de tulburări psihice. Era în afara societății, în afara statului comunist, a politicii; era un fenomen explicabil. Acțiunile lui nu se reflectau asupra Partidului, nu distrugeau truismul despre crimă pentru că el nu era un sovietic adevărat. Era o anomalie. Nesterov adăugă:

— Asta n-ar trebui să te facă să crezi că nu e capabil de violență. A recunoscut că a ucis-o pe fată. A avut un motiv. Unul irațional, dar l-a avut. Voia ceva ce n-a putut avea: părul ei blond. A mai comis infracțiuni atunci când nu a căpătat ceea ce și-a dorit: furt, răpire. Acum a trecut la crimă. Pentru el, s-o ucidă pe Larisa n-a fost cu nimic mai grav decât să fure bebelușul. Simțul lui moral nu e dezvoltat. Un caz trist. Trebuia închis cu mult timp în urmă. Acum e un caz pentru *sledovatyel*[2].

Leo înțelesese. Ancheta luase sfârșit. Tânărul acesta urma să moară.

---

[2] Procuror *(n.r.)*.

Aceeași zi

Dormitorul era gol. Leo căzu în genunchi, lipindu-și fruntea de podea. Valiza ei lipsea. Se ridică și o luă la fugă pe trepte, ajungând în bucătăria restaurantului.

Basarov tăia felioțe de grăsime dintr-o bucată de carne gălbuie despre care era imposibil să spui din ce animal fusese luată.

— Unde e soția mea?

— Îmi plătești sticla și îți spun.

Arătă spre sticla de vodcă ieftină pe care Leo o băuse dis-de-dimineață:

— Nu mă interesează dacă ai fost tu sau nevastă-ta cea care a băut-o.

— Te rog, spune-mi unde este.

— Plătește sticla.

Leo nu avea bani la el. Era încă în uniforma de miliție. Lăsase totul în vestiar.

— Te plătesc mai târziu. Cât vrei tu.

— Mai târziu, sigur, ai să-mi dai un milion de ruble.

Basarov continuă să taie carnea, sugerând astfel că refuză să răspundă.

Leo fugi înapoi în cameră și începu să cotrobăie prin valiză, aruncând totul afară. În spatele *Cărții propagandiștilor* avea bancnote de 25 de ruble, patru asemenea bancnote, un fond pentru situații speciale. Se ridică, coborî treptele, intră din nou în bucătăria localului și îi îndesă una dintre bancnote în mână, o sumă considerabil mai mare decât valoarea unei sticle de vodcă.

— Unde este?

— A plecat acum două ore. Avea valiza cu ea.

— Unde s-a dus?

— Nu mi-a spus nimic. Și nici eu ei.

— Acum cât timp? Exact, acum cât timp?

— Două sau trei ore...

Trei ore – asta însemna că plecase nu doar din restaurant, ci era posibil să fi plecat și din oraș. Leo n-avea cum să ghicească încotro o luase, în ce direcție s-ar fi putut îndrepta.

Simțindu-se generos după primirea substanțialei recompense, îi mai oferi lui Leo o informație.

— Probabil că nu a reușit să ajungă la timp pentru a prinde trenul de după-amiază.

— La ce oră e?

— Șapte și jumătate...

Leo avea zece minute.

Neluând în seamă oboseala, alergă cât putu de repede. Dar disperarea îl sufocă. Își pierdu răsuflarea și avea doar o idee vagă despre locul în care se afla gara. Alerga orbește, încercând să-și amintească traseul pe care venise mașina. Uniforma i se pătase de la mâzga înghețată de pe jos, materialul ei ieftin devenind din ce în ce mai greu. Bășicile i se spărseseră și îl ardeau, picioarele îi erau din nou numai o rană. Pantofii i se umpluseră de sânge. Fiecare pas îi trimitea o durere ascuțită în tot piciorul.

Dădu colțul, dar nimeri într-un punct mort, un capăt de drum și un șir de colibe din lemn. Era prea târziu. Se rătăcise. Soția lui dispăruse; nu mai putea face nimic. Aplecat, încercând să-și tragă răsuflarea, își aminti de aceste colibe împrăștiate haotic, de putoarea dejecțiilor. Era aproape de gară, era sigur de asta. În loc să se întoarcă pe unde venise, Leo continuă să alerge, intră într-una dintre colibe prin spate și nimeri în mijlocul unei familii

care stătea la masă. Adunați în jurul unei sobe, îl priveau în liniște, speriați de vederea uniformei. Fără să spună vreun cuvânt, păși peste copii, ieșind în strada principală pe care veniseră la sosire. Gara deja se vedea. Încercă să alerge mai repede. Dar în loc de asta, încetini. Adrenalina nu mai făcea acum față epuizării. Nu mai avea nimic în el.

Se trânti în ușa gării, deschizând-o cu umărul. Ceasul arăta 7:45. Întârziase cincisprezece minute. Își dădea seama că Raisa dispăruse probabil pentru totdeauna. Leo începu să spere fără temei că poate ea se afla încă acolo, poate că nu urcase încă în tren. Ieși pe peron. Nu-și văzu soția. Nu văzu trenul. Se simțea slab. Se aplecă înainte, cu mâinile pe genunchi, sudoarea curgându-i pe față șiroaie. Cu coada ochiului, văzu un om care stătea pe o bancă. De ce ar fi încă un om pe peron? Aștepta un tren? Leo își îndreptă spatele.

Raisa se afla în capătul cel mai îndepărtat al peronului, ascunsă în penumbră. Se stăpâni cu greu să nu alerge spre ea și să n-o apuce de mâini. Încercând să-și tragă răsuflarea, se gândi la ce trebuia să-i spună. Se uită puțin la sine – arăta groaznic, era murdar și transpirat. Dar ea nici nu se uită la el. Se uita peste umărul lui. Leo se întoarse. Aburi groși se ridicau peste vârfurile copacilor. Trenul sosea cu întârziere.

Leo își imaginase că va avea timp să-și ceară scuze, să găsească vorbele potrivite. Planul acela nu mai era valabil. Acum, avea doar câteva secunde pentru a o convinge. Cuvintele îi țâșniră pe gură:

— Îmi pare rău, nu gândeam. M-am repezit la tine, dar nu eram eu. Sau, cel puțin, nu eram omul care aș vrea să fiu.

N-avea nicio șansă. Trebuia să se străduiască mai mult. Trebuia să se calmeze, să se liniștească – nu avea decât o încercare.

— Raisa, vrei să mă părăsești. Ai dreptate să vrei asta. Ți-aș putea spune cât de greu îți va fi singură. Că ai putea fi oprită pe stradă, luată la întrebări, arestată. Că n-ai acte. Ai fi o vagaboandă. Dar ăsta nu e un motiv să rămâi cu mine. Știu că mai degrabă ai prefera să riști.

— Actele pot fi falsificate, Leo. Mai bine falsific acte decât o căsnicie.

Asta era. Căsnicia lor era o farsă. Cuvintele îi dispăruseră cu totul din minte. Trenul opri lângă ei. Figura Raisei era impasibilă. Leo se dădu la o parte din calea ei. Ea se îndreptă spre vagon. O putea lăsa să plece? Încercând să acopere zgomotul frânelor, Leo ridică glasul:

— Motivul pentru care nu te-am denunțat n-a fost că am crezut că erai însărcinată și nici pentru că aș fi un om bun. Motivul e că familia mea e singura parte din viața mea de care nu îmi este rușine.

Spre surprinderea lui, Raisa se întoarse.

— De unde ai scos revelația asta peste noapte? E ieftină. Fără slujbă, fără uniformă, fără birou, trebuie acum să te pui bine cu mine. Asta e? Ceva ce n-a fost niciodată important pentru tine – căsnicia noastră – devine acum important pentru că nu mai ai nimic altceva?

— Nu mă iubești, asta știu. Dar există un motiv pentru care ne-am căsătorit. Există ceva între noi, o legătură. Am pierdut legătura asta. Eu am pierdut-o. Dar o putem regăsi.

Ușile vagoanelor se deschideau; câțiva pasageri năvăliră pe peron. Timpul se scursese. Raisa se opri o clipă, cântărindu-și opțiunile. Erau jalnici. Ea nu avea prieteni, nu avea o familie care să o adăpostească, n-avea bani și nici cu ce se întreține. Nu avea nici măcar bilet. Leo avea dreptate. Dacă pleca, probabil că ar fi fost reținută de autorități. Obosea numai gândindu-se la asta. Își privi

soțul. Nu se aveau decât unul pe altul, fie că se plăceau, fie că nu.

Lăsă valiza pe peron. Leo zâmbi, crezând în mod evident că se împăcaseră. Enervată de această interpretare idioată, ridică mâna și îi îngheță zâmbetul pe buze.

— M-am măritat cu tine pentru că îmi era frică că dacă îți voi refuza avansurile voi fi arestată, poate nu imediat, dar mai târziu, sub un pretext oarecare. Eram tânără, Leo, și tu erai puternic. Ăsta-i motivul pentru care ne-am căsătorit. Povestea aia pe care o tot spui tu, că ți-am spus că mă cheamă Lena, ți se pare romantică. Ți-am spus așa pentru că îmi era teamă că ai să mă urmărești. Ceea ce ție ți s-a părut un act de seducție, mie mi s-a părut unul de supraveghere. Relația noastră a fost construită pe frică. Poate nu din punctul tău de vedere, tu nu aveai de ce să te temi de mine. Dar eu ce putere aveam? Tu mi-ai cerut să mă căsătoresc cu tine, iar eu am acceptat pentru că asta fac oamenii. Se adaptează situațiilor; fac compromisuri ca să supraviețuiască. Nu m-ai bătut niciodată, nu ai strigat la mine, nu te-ai îmbătat niciodată. Așa că, una peste alta, am presupus că eram mai norocoasă decât majoritatea. Când m-ai apucat de gât, Leo, motivul pentru care stăteam cu tine a dispărut.

Trenul plecă. Leo îl privi, încercând să rumege ceea ce tocmai auzise. Dar ea nu-i dădu niciun moment de răgaz și continuă de parcă aceste cuvinte așteptau de mult să-i iasă din gură. Acum puteau zburda libere.

— Problema este că atunci când rămâi fără putere, așa cum ești tu acum, oamenii încep să-ți spună adevărul. Nu ești obișnuit cu el, ai trăit până acum într-un cocon creat de teama pe care o inspirai. Dar dacă tot e să trăim împreună, măcar hai să renunțăm la povestea asta cu sedusul și abandonatul. Situația în care ne aflăm este lipiciul dintre noi. Eu te am pe tine, tu mă ai pe mine. Și

altceva nu prea avem. Dacă tot e să stăm împreună de aici încolo, îți voi spune adevărul, nu minciunele confortabile –, suntem egali așa cum n-am mai fost niciodată. Ori accepți asta, ori pot lua oricând următorul tren.

Rămăsese fără replică. Era nepregătit pentru asta, complet dezarmat și lăsat fără cuvinte.

Pe vremuri își folosea poziția pentru a obține tot felul de avantaje, mâncare mai bună. Nu-și imaginase că o folosise și pentru a obține o soție. Vocea ei se înmuie puțin.

— Sunt atâtea lucruri de care să îmi fie teamă. Tu nu trebuie să fii unul dintre ele.

— Nu voi mai fi vreodată.

— Mi-e frig, Leo. Am stat pe acest peron timp de trei ore. Mă întorc în camera pe care ne-au dat-o. Vii?

Nu, nu avea chef să se întoarcă braț la braț cu ea, ținând cont de prăpastia asta căscată între ei.

— Am să mai stau puțin aici. Ne vedem acolo.

Cărându-și valiza, Raisa se întoarse în clădirea gării. Leo stătea pe o bancă, privind spre pădure. Încerca să scormonească printre amintirile relației lor, reexaminându-le, încercând să înțeleagă noua situație, rescriind trecutul.

Stătu așa o vreme, nu mai știa nici el cât, când realiză că mai era cineva lângă el. Se uită în sus. Era omul de la casa de bilete, tinerelul, cel pe care-l întâlniseră în ziua sosirii.

— Domnule, nu mai e niciun tren în seara asta.

— Ai o țigară?

— Eu nu fumez. Dar pot să vă aduc una din apartamentul nostru. Locuim sus.

— Nu, e în regulă. Mulțumesc, oricum.

— Eu sunt Aleksandr.

— Leo. Te deranjează dacă mai stau aici pentru o clipă?

— Deloc, permite-mi să-ți aduc o țigară.

Înainte ca Leo să poată răspunde, tânărul o zbughise.

Leo se lăsă pe spate, așteptând. Văzu o colibă de lemn în spatele liniilor. Aici fusese găsit cadavrul fetiței.

Își putea imagina marginea pădurii, locul crimei – zăpada dată la o parte de detectivi, fotografi, avocați, anchetatori –, toți studiind cadavrul fetiței care avea gura deschisă și plină de pământ.

Venindu-i deodată o idee, se ridică și se repezi pe peron ghemuindu-se la nivelul lui, traversând șinele și îndreptându-se către copaci. În spatele lui se auzi o voce:

— Ce faci?

Se întoarse și îl văzu pe Aleksandr stând pe peron, cu o țigară în mână. Îi făcu semn să-l urmeze.

Leo ajunse în zona în care zăpada fusese bătătorită. Erau urme de pași în toate direcțiile. Intră în pădure, merse vreo două minute, ajungând la locul unde presupunea că fusese găsit cadavrul. Se ghemui. Aleksandr îl ajunse din urmă. Leo se uită în sus.

— Știi ce s-a întâmplat aici?

— Eu am fost cel care a văzut-o pe Ilinaia alergând prin gară. Era bătută rău și tremura toată. N-a putut vorbi o vreme. Am chemat miliția.

— Ilinaia?

— Ea a găsit cadavrul, s-a rostogolit peste el. Ea și bărbatul cu care se afla.

Un cuplu în pădure – Leo știa că ceva nu era în ordine.

— Era bătută?

Aleksandr deveni nervos.

— E o prostituată. Bărbatul cu care era atunci este un membru important al Partidului. Te rog, nu-mi mai pune și alte întrebări.

Leo înțelese. Acest oficial dorea ca numele lui să nu fie pomenit în hârtii. Dar nu putea fi și el un suspect în cazul fetiței? Leo dădu din cap spre tânăr, încercând să-l liniștească.

— N-am să spun nimic despre tine, promit.

Mâinile lui trecură prin zăpada fină.

— Gura fetiței era plină cu pământ, nisip și pietriș. Imaginează-ți că eu mă lupt cu tine pe aici, pe jos, și că la un moment dat iau pământ de pe jos ca să-ți acopăr gura cu el, pentru că mi-e frică să nu țipi. Mi-e teamă că te-ar putea auzi cineva.

Pumnul lui Leo lovi pământul. Era tare ca piatra.

Încercă și în alt loc și în altul și apoi în altul. Pământul era înghețat, nu găsea nici pietriș, nici nisip.

18 martie

Stând în fața Spitalului 379, Leo citea raportul autopsiei, parcurgând observațiile esențiale pe care le notase cu mâna lui:

Multiple răni prin înjunghiere
Lama de o lungime nedeterminată
Răni extinse ale organelor interne și ale toracelui
Violată fie înainte, fie după ucidere
Gura era plină de pământ, dar nu se sufocase,
canalul nazal era curat.
Pământul avusese alt scop. S-o facă să tacă?

Leo încercui ultimul punct. Din moment ce pământul era înghețat, ucigașul trebuie că adusese pietrișul cu el. Probabil că planificase crima. Aici era premeditare. Dar de ce să aducă pietrișul până la urmă? Ar fi existat căi mult mai simple de a reduce pe cineva la tăcere, o cârpă, o bucată de haină sau chiar o mână. Fără răspunsuri, Leo hotărî să urmeze în cele din urmă sfatul lui Feodor. Să examineze cadavrul el însuși. Când întrebă unde era depus corpul, fusese îndrumat către Spitalul 379. Leo nu se așteptase să găsească acolo laboratoare, patologi sau morgă. Știa că nu există aparatură medicală care să se pună la dispoziția morților de acest tip. Cum ar fi putut fi când nu fusese o moarte accidentală? În spital milițienii erau obligați să vâneze câte un moment liber al doctorilor, precum o pauză de masă sau zece minute înainte de operație.

Acești medici, care nu aveau nicio altă pregătire în afară de cea medicală, își dădeau cu părerea asupra a ceea ce s-ar fi putut întâmpla. Raportul de autopsie pe care Leo îl citise fusese scris în timpul unei asemenea întâlniri pe fugă cu un medic. Notele fuseseră bătute la mașină câteva zile mai târziu de altcineva. Cu siguranță că mare parte din adevărul acelui raport se pierduse pe drum.

„379" era unul dintre cele mai importante spitale din țară, și după cum spuneau rapoartele oficiale, unul dintre cele mai importante din toată lumea. Situate la capătul străzii Cikalova, clădirile spitalului erau răspândite pe mai multe hectare, pe care fuseseră amenajate parcuri ce se întindeau în pădure. Leo era impresionat. Asta nu mai era propagandă. Fuseseră folosite sume mari de bani pentru construcția lui și acum înțelegea de ce demnitari importanți străbăteau distanțe uriașe pentru a se recupera în minunatul peisaj de aici. Presupunea că acest spațiu generos fusese inițial asigurat pentru a ține forța de muncă de la Uzinele Volga sănătoasă și productivă.

La recepție întrebă dacă putea vorbi cu un medic, explicând că trebuia să examineze victima unei crime, o fetiță se afla la morgă. Recepționerul nu păru foarte fericit că i se adresează o asemenea cerere, întrebându-l dacă nu putea reveni altădată când va fi mai puțin aglomerat. Leo înțelegea. Acest om nu voia să aibă nimic de-a face cu acest caz.

— E urgent.

Bărbatul se îndepărtă lipsit de convingere să vadă cine era disponibil.

Leo bătu în ghișeu. Era neliniștit și privea mereu peste umăr spre intrare. Vizita lui era pe cont propriu, nu fusese autorizată. Ce spera să obțină? Treaba lui era să găsească dovezi care să incrimineze mai mult suspectul pe care-l aveau și nu să pună sub semnul întrebării vinovăția

lui. Deși fusese exilat din lumea pretențioasă a crimelor politice în lumea meschină a crimelor mărunte, lucrurile stăteau în bună măsură la fel. Considerase moartea băiatului lui Feodor un accident nu pentru că ar fi descoperit ceva în acest sens, ci pentru că Partidul dăduse ordin ca acest caz să fie încheiat. Făcuse arestări bazându-se doar pe o listă cu nume ce i se dăduse, nume hotărâte în spatele ușilor închise. Asta fusese metoda lui. Leo nu era atât de naiv încât să creadă că putea schimba direcția cercetărilor. N-avea nicio autoritate. Chiar dacă ar fi fost cel mai înalt în grad, tot n-ar fi reușit să schimbe sensul procedurilor. Cursul lucrurilor fusese hotărât, suspectul fusese ales. Era inevitabil ca Babinici să fie găsit vinovat și să moară. Sistemul nu permitea devieri și nici erori. Aparenta eficiență era mai importantă decât adevărul.

Și ce legătură aveau toate astea cu el? Acesta nu era orașul lui. Aceștia nu erau oamenii lui. Nu le promisese părinților copilei că îl va găsi pe ucigașul fetiței lor. N-o cunoscuse pe fată, nu știa nimic despre povestea ei, nu îl mișcase în niciun fel. Mai mult decât atât, suspectul era un pericol social, răpise un bebeluș. Acestea erau toate motive excelente pentru a nu face nimic și în afară de ele, mai era unu:

Ce-ar fi schimbat cu asta?

Recepționerul se întoarse împreună cu un bărbat în jur de patruzeci de ani, doctorul Tiapkin, care fu de acord să-l conducă pe Leo jos, la morgă, atâta vreme cât asta nu presupunea hârțogăraie și cu condiția ca numele lui să nu apară pe niciun document.

În drum spre morgă, doctorul spuse că se îndoia ca trupul fetiței să se afle încă acolo.

— Nu-i ținem foarte mult decât dacă ni se cere asta. Noi aveam impresia că miliția are toate informațiile de care a avut nevoie.

— Dumneavoastră ați condus examinarea preliminară?

— Nu. Dar am auzit despre crimă. Credeam că l-ați prins deja pe cel responsabil de data asta.

— Da.

— Sper să nu vă supărați că întreb, dar nu v-am mai văzut până acum.

— Abia am sosit.

— De unde sunteți?

— Moscova.

— Ați fost transferat aici?

— Da.

— Și eu am fost trimis aici acum trei ani tot de la Moscova. Fără îndoială că sunteți dezamăgit că ați ajuns aici, nu?

Leo nu răspunse.

— Nu, nu trebuie să spuneți nimic. La început și eu am fost dezamăgit. Aveam o reputație, cunoștințe, familie. Eram prieten bun cu profesorul Vovsi. Mi s-a părut o înjosire faptul că am venit aici. Evident, s-a dovedit a fi o binecuvântare.

Leo recunoscu numele. Profesorul era unul dintre medicii evrei arestați. Arestarea lui și a colegilor lui dăduse semnul eliminării evreilor pornite de Stalin. Fuseseră făcute planuri. Leo văzuse hârtiile. Excluderea figurilor reprezentative ale comunității evreiești din domenii-cheie avea să fie urmată de o epurare de mai mari proporții, care viza oricare cetățean evreu, fie că era influent sau nu, planuri care au fost întrerupte de moartea lui Stalin.

Fără să știe ce gândea Leo, Tiapkin continuă pe un ton vesel:

— Am fost îngrijorat că m-au trimis într-un dispensar de țară. Dar Spitalul 379 a devenit mândria regiunii. Poate doar că are puțin prea mult succes. Cei mai mulți dintre lucrătorii de aici preferă să doarmă noaptea în paturile noastre curate, cu baie și apă care curge tot timpul, decât să stea acasă. Ne-am dat seama că nu toți erau bolnavi cum pretindeau. Unii dintre ei au mers până acolo încât să-și taie câte o bucată de deget care să le garanteze o săptămână aici. Singura soluție a fost ca ofițeri ai MGB-ului să-i verifice pe cei internați. Și nu pentru că nu i-am fi înțeles pe muncitori. Cu toții le-am văzut casele. Dar dacă producția globală ar fi scăzut din pricina bolilor, atunci am fi fost acuzați cu toții de neglijență. A-i ține pe oameni sănătoși a devenit o chestiune de viață și de moarte nu numai pentru pacienți, dar și pentru medici.

— Înțeleg.

— Ai lucrat la miliția din Moscova?

Ar fi trebuit să admită că fusese membru MGB sau să mintă și să spună că fusese doar un milițian? O minciună era mai indicată. N-ar fi vrut să taie cheful de vorbă al medicului.

— Da, am lucrat.

Morga se afla la subsol, îngropată adânc în pământ, acolo unde era extrem de frig toată iarna. Prin urmare, coridoarele erau întotdeauna foarte reci. Tiapkin îl conduse pe Leo într-o cameră cu pardoseală din gresie și tavan jos. Într-o parte era o cadă dreptunghiulară care semăna cu o piscină. În celălalt capăt se afla o ușă metalică, ușă care ducea către morga însăși.

— Dacă nu au rude care să poată interveni cumva, le incinerăm trupurile în mai puțin de douăsprezece ore. Cei care au murit de TBC sunt incinerați într-o oră cel mult. Nu avem nevoie să-i ținem aici. Așteaptă, revin imediat.

Medicul deschise ușa metalică și intră în morgă. Așteptând, Leo se apropie de cadă, mișcându-se de-a lungul peretelui. Era plină cu un lichid închis la culoare, gelatinos. Nu putea zări nimic înăuntru în afară de propria lui reflecție. Suprafața era tot neagră, deși putea vedea după petele de pe margine că de fapt era un portocaliu închis. Pe-o parte era un cârlig, o tijă lungă de metal cu un dinte ascuțit în vârf. Îl luă și atinse ușor suprafața. Lichidul se mișcă, apoi redeveni nemișcat, având consistența unui sirop. Leo băgă cârligul și mai adânc, de data asta simțind ceva mișcând, ceva greu.

Apăsă și mai tare. Un trup gol apăru la suprafață, rotindu-se ușor la o sută optzeci de grade, înainte să se scufunde din nou. Tiapkin ieși din morgă împingând o targă mobilă.

— Aceste trupuri vor fi împachetate în gheață și trimise cu vasul la Sverdlovsk pentru disecție. Au o facultate de medicină acolo. Ți-am găsit fata.

Larisa Petrova stătea întinsă pe spate. Avea pielea albă, plină de vinișoare albăstrui, fine ca firele unei pânze de păianjen. Avea părul blond. O mare parte din breton fusese tăiată la întâmplare. Partea pe care Varlam o luase. Nu mai avea gura îndesată cu pământ – fusese luat –, dar fălcile îi erau încă deschise, înțepenite în aceeași poziție. Dinții și limba îi erau uscate și mai aveau încă urme maronii de la mizeriile care îi fuseseră băgate în gură.

— A avut pământ în gură.

— Da? Îmi pare rău, e prima dată când văd cadavrul ăsta.

— Gura i-a fost umplută cu pământ.

— Probabil că medicul l-a spălat ca să-i examineze gâtul.

— N-a fost păstrat?

— Mă îndoiesc, e foarte improbabil.

Ochii fetei erau deschiși. Și erau albaștri. Probabil că mama ei fusese transferată aici dintr-un oraș de la granița finlandeză, dintr-una din regiunile baltice. Amintindu-și superstiția conform căreia fața criminalului rămânea întipărită în ochii victimei, Leo se apropie mai mult de fața fetei, studiindu-i ochii albaștri, apoși. Simțindu-se dintr-odată jenat, se îndreptă. Tiapkin zâmbi.

— Cu toții facem cercetări – medicii și detectivii deopotrivă. Nu contează dacă mintea ne spune că nu vom găsi nimic acolo, tot vrem să fim siguri. Desigur, lucrurile ar fi mai simple pentru tine dacă superstiția asta ar fi adevărată.

— Dacă ar fi adevărată, atunci criminalii ar scoate întotdeauna ochii victimelor lor.

Cum nu mai studiase niciodată un cadavru până acum, cel puțin nu în scopuri medico-legale, Leo nu era foarte sigur cum trebuia să procedeze. După părerea lui, mutilarea era atât de profundă, încât nu putuse fi făcută decât de cineva în vârstă. Toracele îi fusese sfâșiat. Văzuse destul. Varlam Babinici se potrivea profilului criminalului. Probabil că adusese pământul din motive numai de el cunoscute și de neînțeles pentru alții.

Leo era gata să plece, dar Tiapkin, însoțindu-l tot drumul până la morgă, nu părea să se grăbească. Se aplecă deasupra a ceea ce nu părea să fie decât un morman inform de oase și țesuturi. Cu vârful stiloului apăsă în mijlocul diafragmei sfâșiate, examinând rănile.

— Îmi poți spune ce a scris raportul?

Leo își scoase notițele și citi cu voce tare. Medicul continuă să examineze rănile.

— Nu se spune că stomacul lipsește. A fost tăiat, separat de esofag.

— Cât de precis a fost, adică în termeni de...

— Vrei să spui că un doctor a făcut asta?

Medicul zâmbi și spuse:

— E posibil, dar tăieturile sunt grosolane, nu chirurgicale. Nu se vede niciun fel de pricepere. Dar aș fi surprins ca asta să fie prima dată când a folosit un cuțit pentru a tăia carne. Nu sunt bine făcute tăieturile, dar sunt făcute cu o mână sigură. A știut ce face, n-a tăiat la întâmplare.

— Ar putea să nu fie prima oară când ucide?

— Aș fi surprins să fie.

Leo își atinse fruntea și observă că, în ciuda frigului, transpira. Cum ar fi putut cele două morți – a băiatului lui Feodor și a fetiței – să fie legate între ele?

— Cam cât de mare i-ar fi fost stomacul?

Deasupra toracelui fetei, Tiapkin desenă cu vârful stiloului forma unui stomac. Întrebă:

— N-a fost găsit prin apropiere?

— Nu.

Ori anchetatorii de la locul crimei omiseseră acest detaliu, ceea ce părea puțin probabil, ori fusese luat de criminal.

Leo tăcu o clipă, apoi întrebă:

— A fost violată?

Tiapkin examină vaginul fetei.

— Nu era virgină.

— Dar asta nu înseamnă că a fost violată.

— A avut contacte sexuale înainte?

— Așa mi s-a spus.

— Nu există răni pe aparatul ei genital. N-are vânătăi, n-are răni. Reține că organele ei sexuale n-au fost niciun moment ținta atacurilor. N-are tăieturi pe sâni sau pe față. Omul care a făcut asta era interesat de o porțiune îngustă aflată mai jos de coaste și deasupra vaginului, de matele ei, de organele ei digestive. Pare o chestie sălbatică, dar de fapt e o chestie calculată.

Leo se grăbise atunci când trăsese concluzia că fusese un atac sălbatic. Sângele și mutilarea îl făcuseră să creadă că atacul fusese dezordonat. Dar nu era așa; fusese ordonat, precis, planificat.

— Puneți etichete pe cadavre pentru a le identifica?

— Nu, din câte știu eu.

— Ce e asta?

În jurul gleznei fetei se afla o sfoară înnodată. Nodul era strâns și o bucată de sfoară atârna peste marginea tărgii mobile. Arăta ca o șosetă de om sărac. Pielea se iritase acolo unde funia o frecase.

Tiapkin îl văzu primul. Generalul Nesterov stătea în prag. Era imposibil de spus de cât timp stătea acolo. Leo se îndepărtă de trup.

— Am venit să mă familiarizez cu procedura.

Nesterov se adresă lui Tiapkin.

— Ne scuzați puțin?

— Da, desigur.

Tiapkin se uită la Leo, de parcă i-ar fi urat noroc, înainte să plece. Nesterov se apropie. Într-o încercare patetică de a-i distrage atenția, Leo începu să-i facă un sumar al observațiilor sale.

— Raportul inițial nu menționează că stomacul i-a fost scos. Trebuie să-l întrebăm direct pe Varlam: de ce i-a tăiat stomacul și ce-a făcut cu el după aceea?

— Ce faci tu aici, în Voualsk?

Nesterov stătea față în față cu Leo. Între ei se afla cadavrul fetei.

— Am fost transferat aici.

— De ce?

— Nu știu.

— Eu cred că încă faci parte din MGB.

Leo nu răspunse. Nesterov continuă.

— Asta nu explică însă de ce ești atât de interesat de această crimă.

— I-am dat drumul lui Mikoian fără să-i aducem vreo acuzație, așa cum am fost instruiți.

Leo nu avea nici cea mai vagă idee cine era Mikoian.

— Da, știu.

— N-a avut nimic de-a face cu uciderea acestei fete.

Mikoian probabil că era oficialul de rang înalt. Era protejat. Dar era omul care o bătuse pe prostituată același cu cel care o ucisese pe fată? Leo nu prea credea asta. Nesterov continuă:

— Nu l-am arestat pe Varlam pentru că a spus ce nu trebuia sau pentru că s-a eschivat de la o manifestație în Piața Roșie. L-am arestat pentru că a ucis-o pe fata aia, pentru că e periculos, iar orașul acesta e mai sigur atât timp cât el e închis.

— N-a făcut-o el.

Nesterov se scărpină pe obraz.

— Oricare ar fi motivul pentru care ai fost trimis aici, amintește-ți că nu mai ești la Moscova. Aici avem o înțelegere. Oamenii mei să rămână în siguranță. Niciunul dintre ei nu a fost și nu va fi vreodată arestat. Dacă faci ceva să-mi pui oamenii în pericol, raportezi ceva care să-mi submineze autoritatea, nu respecți un ordin, compromiți o anchetă, îi faci pe agenții mei să pară incompetenți sau îi denunți, dacă faci oricare dintre aceste lucruri, te ucid.

20 martie

Raisa atinse rama ferestrei. Cuiele cu care fusese bătută ca să țină fereastra dormitorului închisă fuseseră scoase. Se întoarse, se îndreptă spre ușă și o deschise. În hol putea auzi sunetele care veneau dinspre restaurant, dar Basarov nu se vedea nicăieri. Era seară, târziu, oră de vârf. Închizând ușa și încuind-o, se întoarse la fereastră, o deschise și privi în jos. Chiar sub fereastră se afla un acoperiș înclinat, parte din bucătărie. Zăpada fusese deranjată acolo unde Leo se cățărase. Era furioasă. Cățărându-se pe marginile acelea foarte subțiri se jucase cu viețile amândurora.

Astăzi fusese a doua zi a Raisei la Liceul 151. Directorul școlii, Vitali Kozlovici Kapler, un bărbat trecut bine de patruzeci de ani, fusese mai mult decât fericit de sosirea Raisei din moment ce-i putea prelua o bună parte din ore, permițându-i să mai recupereze din hârtiile pe care le avea de făcut. Dacă sosirea ei chiar îi permitea să muncească mai mult sau, dimpotrivă, să muncească mai puțin, Raisa n-ar fi putut spune. La prima vedere părea un om care prefera să stea să citească decât să predea. Dar și ea fu mai mult decât fericită să înceapă lucrul imediat. Din experiența pe care o avusese cu atâtea clase la care predase, observase că elevii aveau o mult mai mică prudență politică față de studenți. Nu se apucau să aplaude auzind numele conducătorilor, nu se luptau să-și arate dragostea pentru Partid și, în general, semănau mai mult cu niște copii obișnuiți. Veneau din locuri extrem de diferite,

familii aduse din toate colțurile țării – aveau o experiență de viață foarte diversă. Același lucru era adevărat și despre profesori. Aproape toți fuseseră transferați aici din toată țara. Pentru că toți trecuseră prin experiența aceasta, toată lumea se purta frumos cu ea. Erau suspicioși, cu siguranță. Cine era? De ce era acolo? Era chiar ceea ce părea? Dar nu se supără, astea erau întrebări pe care fiecare le avea despre ceilalți. Pentru prima dată de când ajunsese în acest oraș, Raisa se gândea că își putea realmente clădi o viață aici.

Rămase la școală până târziu, citind, pregătindu-și lecțiile. Liceul 151 era cu siguranță mai confortabil decât o cameră de hotel deasupra unui restaurant împuțit. Condițiile de rahat fuseseră gândite ca o pedeapsă cu care să-l întărâte pe Leo împotriva ei. În ciuda tuturor schimbărilor, ea era extrem de adaptabilă. Nu avea niciun atașament față de clădiri, de oraș sau de vreo proprietate, toate acestea îi fuseseră luate încă din ziua în care casa în care copilărise fusese distrusă. În primii ani ai războiului, pe când avea 17 ani, căuta hrană prin pădure, cu ciuperci într-un buzunar, cu mure în celălalt, când începuseră să cadă pietre. Nu căzuseră lângă ea, ci undeva în depărtare. Urcându-se în cel mai înalt copac, simțind vibrațiile prin trunchi, se ghemui pe o creangă mai înaltă, ca o pasăre, privind la o depărtare de câțiva kilometri cum orașul ei natal fusese transformat în cenușă, cărămizi și mizerie, un oraș aruncat realmente în aer. Cerul nu se mai vedea din pricina unui nor gros de praf ce se ridica din pământul martirizat. Distrugerea fusese atât de metodică, de întinsă, de definitivă, încât nu mai simțise niciun strop de speranță pentru familia ei. După ce s-a terminat bombardamentul s-a dat jos din copac și a luat-o înapoi prin pădure, în stare de șoc, cu sucul de mure curgându-i din buzunarul drept. Ochii i se umeziră. Nu erau lacrimi de tristețe

pentru că nu plânsese nici atunci, nici după aceea, ci mai degrabă o reacție la praf. Tușind din pricina aerului înțepător, tot ce mai rămăsese din casa și din familia ei, observase că obuzele nu fuseseră aruncate dinspre liniile germane, ci chiar de lângă ei, direct de pe liniile de front sovietice. Mai târziu, ca refugiat, auzise că într-adevăr, armata rusă avusese instrucțiuni clare să distrugă orice sat sau oraș care ar fi putut cădea în mâinile inamicilor. Distrugerea completă a locului în care copilărise fusese doar

o măsură de precauție.

Cu aceste cuvinte se putea justifica orice crimă. Mai bine să-ți ucizi propriii oameni, decât să-i lași vreunui soldat german șansa de a găsi o bucată de pâine. Nu erau admise certuri, scuze sau întrebări. A te opune acestor crime era un act de trădare. Iar lecția despre dragoste și afecțiune ce-i fusese predată de părinții ei, lecția pe care orice copil o învață privind și ascultând, trăind în preajma a doi oameni care se iubesc era acum împinsă în subconștient. Să ai o casă și să aparții unui loc – numai copiii puteau visa la așa ceva.

Îndepărtându-se de fereastră, Raisa se strădui să rămână calmă. Leo o implorase să rămână, detaliindu-i riscurile pe care le-ar fi întâlnit dacă l-ar fi părăsit. Nu fusese de acord decât pentru că asta era cea mai bună șansă, nu cine știe ce, dar singura pe care o avea. Iar acum, el punea în pericol această a doua șansă. Dacă voiau să supraviețuiască în acest oraș, atunci nu era nevoie să facă nimic ieșit din comun, ci doar să rămână liniștiți, să nu spună nimic și să nu provoace pe nimeni. Aproape sigur erau puși sub supraveghere. Basarov era aproape sigur un informator. Vasili avea în mod sigur agenți prin oraș care îi spionau, care abia așteptau să-i livreze un motiv ca să le schimbe pedeapsa de la exil la execuție.

Raisa stinse lumina. Stătea în întuneric, privind pe fereastră. Nu putea vedea nimic și dacă erau agenți puși să-i supravegheze, atunci aproape sigur că erau jos. Poate de aceea, geamurile fuseseră sigilate. Trebuia să fie sigură că Leo adusese cuiele ca să poată fi înlocuite. Basarov îi putea verifica atunci când se aflau la serviciu. Își puse haina și mănușile și se urcă pe fereastră, ghemuindu-se pe acoperișul înghețat, încercând să nu facă gălăgie. Închise ușa în spatele ei și se ghemui pe pământ. Îl făcuse pe Leo să jure cu privire la o singură condiție: că vor fi egali, așa cum nu mai fuseseră niciodată. Și deja el nu-și mai ținea cuvântul. Dacă crezuse că ea va sta mereu lângă el – soția cuminte, ascultătoare – în timp ce el își punea viața în pericol pentru motive care îl priveau numai pe el, atunci se înșela.

Aceeași zi

O suprafață lată de aproape cinci sute de metri de la locul unde fusese găsită Larisa fusese cercetată ca parte a anchetei oficiale. Chiar fără o experiență îndelungată în domeniul criminalisticii, aria îi părea mică. Nu fusese descoperit nimic în afară de hainele fetei, aruncate la aproximativ patruzeci de pași de cadavru, mai adânc în pădure. De ce erau hainele – cămașa, fusta, pălăria, jacheta și mănușile – abandonate, adunate într-un vraf, atât de departe de cadavru? Hainele nu aveau urme de sânge, n-aveau urme de cuțit, nu erau nici rupte, nici tăiate. Larisa Petrova fie fusese dezbrăcată, fie se dezbrăcase singură. Poate că încercase să alerge spre marginea pădurii, dar fusese prinsă chiar înainte să ajungă la lizieră. Dacă era așa, atunci alergase dezbrăcată. Ucigașul o convinsese să-l însoțească, probabil oferindu-i bani pentru sex. Odată ajunși în întunericul pădurii, odată ce ea se dezbrăcase, o atacase. Dar lui Leo îi venea greu să înțeleagă toate detaliile acestei crime. Unele erau de neînțeles – pământul, extirparea stomacului, sfoara erau inexplicabile pentru el și totuși nu-și putea lua gândul de la ele. Șansele să găsească indicii noi despre moartea Larisei erau foarte mici, știind că ancheta fusese începută de niște incompetenți și că anumite detalii fuseseră trecute cu vederea. Prin urmare, Leo se afla în situația paradoxală de a avea nevoie să găsească încă un cadavru. În timpul iernii pădurile acestea erau pustii, un leș ar fi putut zăcea acolo cu lunile, așa cum se întâmplase și cu trupul Larisei. Leo avea motive să creadă că Larisa

nu era prima victimă, medicul spusese că ucigașul știa ce face, că avea o pricepere și o siguranță care veneau dintr-o practică anterioară. Metoda sugera o rutină, rutina sugera un obicei. Și, evident, mai era și moartea lui Arkadi, un fapt la care Leo se străduia să nu se gândească acum.

Bazându-se pe lumina slabă a lunii combinată cu folosirea discretă a lanternei, viața lui Leo depindea de a nu fi descoperit de nimeni. Considera amenințările generalului ca fiind foarte credibile. Cu toate astea, nevoia lui de discreție primise o grea lovitură când băiatul care lucra în gară, Aleksandr, îl văzuse umblând prin pădure. Îl strigase, iar Leo, incapabil să se gândească rapid la o minciună, fusese nevoit să spună adevărul și să admită că aduna dovezi în cazul fetei ucise. Apoi îl rugase pe băiat să nu pomenească nimic de asta, asigurându-l că dacă va vorbi, va perturba mersul anchetei. Aleksandr fu de acord și îi ură noroc, adăugând că în opinia lui ucigașul venise cu trenul. Altfel, de ce s-ar fi aflat trupul atât de aproape de gară? Un localnic ar fi cunoscut pădurea mult mai bine. Leo fu de acord că locul faptei putea într-adevăr spune multe, hotărându-se să-l studieze mai atent pe acest băiat când va avea ocazia. Deși părea un tip amabil, asta nu însemna nimic. Părea și nevinovat, dar nici asta nu avea mare importanță.

Folosind o hartă furată de la miliție, Leo împărțise pădurile în patru arii. În prima arie, unde fusese găsit trupul victimei, nu găsi nimic. Cea mai mare parte a solului fusese bătătorită de sute de cizme. Nici măcar zăpada însângerată nu rămăsese acolo, mutată cu siguranță pentru a ascunde urmele acestei crime. Din câte își dădea seama, celelalte trei regiuni nici nu fuseseră până acum cercetate: zăpada era neatinsă. Îi luă aproximativ o oră pentru a cerceta această zonă, până când degetele îi înghețară. Oricum, zăpada îi dădea avantajul că se putea mișca relativ

repede, cercetând zone întinse, căutând urme, folosindu-se de propriii pași pentru a marca zonele cercetate.

Când aproape termină de cercetat cea de-a treia regiune se opri. Putu auzi pași apropiindu-se, scârțâitul zăpezii. Stinse lanterna și se ascunse în spatele unui copac, ghemuindu-se. Dar nu se putea ascunde pentru că urmăritorii păreau să vină pe urmele lui. Ar fi trebuit să fugă? Asta părea să fi fost singura șansă.

— Leo?

Se ridică și aprinse lanterna. Era Raisa.

Leo coborî fasciculul de lumină de pe fața Raisei.

— Ai fost urmărită?

— Nu.

— De ce ai venit?

— Am venit să te întreb ceva.

— Ți-am spus. O fetiță a fost ucisă. Ei au un suspect, dar eu nu cred că...

Raisa îl întrerupse nerăbdătoare, hotărâtă.

— Nu crezi că este vinovat?

— Nu.

— Și de când contează chestia asta pentru tine?

— Raisa, încerc doar...

— Leo, te rog, oprește-te pentru că n-am să înghit ce-mi spui tu: că te afli aici pentru a face ce trebuie, mânat de dorința de a face dreptate și de onoare. Hai s-o spunem pe aia dreaptă. Povestea asta se va încheia rău și dacă se va încheia rău pentru tine, se va încheia rău și pentru mine.

— Și vrei să nu fac nimic?

Raisa se enervă.

— Ar trebui să cad pe spate în fața anchetei tale? Sunt atâția oameni nevinovați care suferă în țara asta și tot ce pot face este să încerc să nu fiu unul dintre ei.

— Chiar crezi că dacă vom ține capetele plecate și nu vom face nimic rău vom fi în siguranță? N-ai făcut nimic rău nici înainte și voiau să te împuște pentru trădare. Să nu faci nimic nu-ți va garanta că nu vei fi arestată – lecția asta eu am învățat-o.

— Dar parcă ești un copil care are o jucărie nouă. Toată lumea știe că nimic nu e garantat. Este vorba de riscuri. Iar acesta este un risc inacceptabil. Crezi că dacă ai să prinzi pe cineva care chiar e vinovat toți cei pe care i-ai arestat fără motiv vor dispărea? Povestea asta n-o privește pe fetiță, e vorba numai de tine.

— Mă urăști când greșesc. Mă urăști și când fac ceea ce trebuie.

Închise lanterna. Nu voia ca ea să-l vadă supărat. Evident, avea dreptate. Tot ceea ce spusese era adevărat. Destinele lor erau legate. Nu avea niciun drept să pornească o asemenea investigație fără aprobarea ei. Și nu avea niciun drept să vorbească despre moralitate.

— Raisa, nu cred că ne vor lăsa vreodată în pace. Vor aștepta o lună, două, poate un an până când mă vor aresta.

— N-ai de unde să știi asta.

— Un singur lucru știu sigur. Nu lasă pe nimeni niciodată în pace. Poate că au nevoie de timp ca să facă un rechizitoriu în ceea ce mă privește. Poate doar au chef să mă lase să putrezesc aici înainte să mă termine definitiv. Nu am foarte mult timp. Și ăsta e modul în care vreau să-mi petrec acest timp. Găsindu-l pe cel care a făcut asta. Poate că am alte motive. Dar ce importanță are asta? Trebuie prins. Îmi dau seama că asta nu te ajută. Dar e un mod în care tu ai putea scăpa. Chiar înainte să mă aresteze, vor dubla numărul de agenți cu care mă vor supraveghea. Atunci, ar trebui să te duci la ei, să le spui tot felul de povești despre mine, să faci să pară că m-ai denunțat.

— Până atunci, ce ar trebui să fac? Să stau în camera aceea să aștept? Să mint pentru tine, să te acopăr?

— Îmi pare rău.

Raisa dădu din cap, se întoarse și o luă înapoi, spre oraș. Rămas singur, porni lanterna; se simțea greoi, mișcările îi erau încete – acum nu se mai gândea la caz. Oare ceea ce făcea nu era decât o treabă inutilă și egoistă? N-apucă să stea prea mult pe gânduri când auzi pașii scârțâind din nou în zăpadă. Raisa se întorsese.

— Ești sigur că omul ăsta a mai ucis?

— Da. Și dacă mai găsesc un cadavru, cazul se redeschide. Dovezile împotriva lui Varlam Babinici se leagă strict de cazul ăsta. Dacă mai găsesc un cadavru, acuzațiile împotriva lui se prăbușesc.

— Spuneai că băiatul ăsta, Varlam, are probleme psihice. Pare suspectul ideal pentru o crimă. De ce nu l-ar acuza și de a doua crimă?

— Ai dreptate. E un risc. Dar e singura șansă de a redeschide cazul.

— Deci, dacă vom găsi un al doilea cadavru, atunci te poți ocupa de anchetă. Dacă nu, promiți că renunți la el?

— OK.

— Bun, atunci. După tine.

Stângaci, nehotărâți se afundară și mai adânc în pădure. După aproximativ treizeci de minute de mers unul lângă altul, Raisa arătă ceva în față. Pe o cărare care se intersecta cu drumul lor se puteau vedea două perechi de urme, urmele unui adult lângă cele ale unui copil. Nu arătau cu nimic ieșite din comun. Copilul nu fusese târât. Urmele adultului erau enorme și adânci. Era probabil un bărbat înalt și puternic. Urmele copilului erau abia vizibile. Copilul era firav, fraged.

Raisa se întoarse către Leo.

— Astea merg probabil către un sat.

— Probabil.

Înțelese. Leo avea de gând să le urmeze până la sfârșit.

Mergeau de ceva vreme fără să observe nimic ieșit din comun. Începu să se întrebe dacă nu cumva Raisa avea dreptate. Poate că erau inutile. Deodată se opri. În fața lor zăpada fusese bătătorită de parcă cineva s-ar fi întins acolo. Inima lui Leo începu să bată puternic. O luă înainte. Urmele deveniră indistincte, ca și cum acolo ar fi avut loc o luptă. Adultul părea că plecase de la locul luptei, urmele devenind dezlânate și haotice – copilul trebuie că fugise. După urmele din zăpadă, era clar că acolo copilul căzuse, nu se vedea decât urma unei singure palme. Se ridicase și o luase din nou la fugă. Se vedeau iarăși urme de luptă, deși era imposibil de spus cu cine sau din ce motiv. Apoi nu se mai vedea nimic. Orice s-ar fi întâmplat, copilul reușise să se ridice și să mai alerge o vreme. Disperarea lui rămăsese întipărită în zăpadă. Nici urmele adultului nu se mai zăreau nicăieri.

Apoi, după câțiva metri în față reapăreau. Urme adânci de cizme apăreau de după copaci. Dar, altceva era ciudat acum; urmele apăreau în zigzag, ici-colo, parcă nereușind să se potrivească cu traseul copilului. Nu avea nicio logică. După ce se îndepărtase, bărbatul părea că se răzgândise și o luase înapoi la fugă, într-un fel ciudat, nebunesc. Judecând după urme, se părea că-l ajunsese undeva dincolo de copacul următor.

Raisa se opri privind spre locul unde pașii celor doi păreau să se fi reîntâlnit. Leo o atinse pe umăr.

— Stai aici.

Leo o luă înainte, înconjurând copacul. Întâi văzu zăpada însângerată, apoi picioarele goale, apoi toracele mutilat. Era un băiețel care nu părea să aibă mai mult de treisprezece-paisprezece ani. Era micuț, slab. Ședea pe spate, exact în poziția în care fusese găsită și fetița, privind cerul. Avea ceva în gură. Cu coada ochiului văzu ceva

mișcându-se. Se întoarse și o văzu pe Raisa privind trupul lipsit de viață al băiatului.

— Te simți bine?

Încet, își puse mâna la gură. Clătină din cap aproape imperceptibil.

Leo îngenunche lângă băiat. În jurul gleznei avea legată o sfoară. Sfoara fusese tăiată. Doar o bucățică scurtă mai era încă în zăpadă. Pielea se înroșise acolo unde fusese legată sfoara care îi tăiase carnea. Întărindu-se, Leo se aplecă spre băiat. Gura îi era plină cu pământ. Părea că strigă. Spre deosebire de Larisa, nu avea un strat de zăpadă peste trup. Fusese ucis după ea, poate chiar în decursul ultimelor două săptămâni. Leo se aplecă spre trupul băiatului și luă o fărâmă de pământ din gură. Îl frecă între degete. Era aspru și uscat. Nu era pământ obișnuit. Era format din grunzuri mari, neuniforme. Apăsate, bucățile se rupseră. Nu era deloc pământ. Era scoarță de copac.

22 martie

Deși trecuseră aproximativ 36 de ore de când el și Raisa găsiseră cadavrul, Leo încă nu raportase descoperirea. Raisa avea dreptate. În loc să redeschidă cazul, această a doua crimă putea să cadă tot în capul lui Varlam Babinici. Copilul nu avea niciun fel de simț al conservării, era deschis oricărei sugestii; era suficient să-i sufli ceva la ureche și probabil că ar fi repetat și el. Reprezenta o soluție rapidă și convenabilă pentru rezolvarea a două crime. De ce să cauți un al doilea suspect când aveai deja unul în custodie? Era puțin probabil ca Babinici să aibă un alibi, din moment ce angajații de la internat nu-și aminteau ce făcuse în ultimul timp și nici n-aveau nicio intenție să-i ia apărarea. Aproape sigur, acuzațiile vor privi două crime în loc de una.

Leo nu putea pur și simplu raporta găsirea celui de-al doilea cadavru. Trebuia întâi să se asigure că Varlam Babinici nu știa nimic despre asta. Asta era singura cale ca să-l salveze: să infirme dovezile pe care miliția le avea împotriva principalului suspect în acest caz, a singurului suspect de altfel. În principiu, exact asta îi spusese Nesterov să nu facă. Ar fi însemnat redeschiderea unui caz fără a avea de data aceasta un suspect, redeschiderea unui caz împotriva unui criminal necunoscut. Problema devenea și mai gravă dacă te gândeai că Babinici deja mărturisise. Agenții locali ai MGB ar fi intervenit cu siguranță dacă ar fi auzit că un caz în care suspectul deja își recunoscuse crima a fost redeschis de miliție. Declarațiile

suspecților erau piatra de temelie a întregului sistem judiciar și de aceea ele trebuiau apărate cu sfințenie. Dacă afla cineva de al doilea cadavru înainte ca Leo să poată stabili nevinovăția lui Babinici, atunci s-ar fi decis că era mult mai simplu și mai sigur pentru toată lumea să se ajusteze declarația și să i se intoxice mintea suspectului cu toate detaliile necesare – un băiat de treisprezece ani înjunghiat în pădure, dincolo de liniile de cale ferată, cu câteva săptămâni în urmă. Era o soluție curată, eficientă și care nu supăra pe nimeni, nici măcar pe Babinici, din moment ce probabil n-ar fi înțeles ce i se întâmplă. Era o singură cale prin care informațiile despre al doilea cadavru să nu fie folosite în felul ăsta și asta era ca Leo să-și țină gura. Întorcându-se în gară, nu dăduse alarma, nici nu-și sunase superiorii. Nu raportase nimic și nici nu aranjase în vreun fel locul crimei. Nu făcuse nimic. Spre surprinderea Raisei, îi ceru și ei să nu spună nimic pentru că nu avea cum să-l întâlnească pe Babinici până a doua zi, ceea ce însemna că trupul trebuia să mai rămână o noapte în pădure. Dacă voia ca băiatul să aibă vreo șansă la un proces corect, atunci el nu vedea altă cale.

Babinici nu se mai afla acum în custodia miliției – fusese predat procuraturii. O echipă de *sledovatyel* obținuse deja o mărturisire privind uciderea Larisei Petrova. Leo citise raportul. Erau diferențe între declarația de la miliție și cea obținută de ceilalți, dar ele nu contau: în mare măsură, era aceeași declarație, era prin urmare vinovat. Oricum, declarația de la miliție nu era oficială și n-ar fi fost citată la tribunal: treaba lor fusese să găsească un suspect credibil. În momentul în care Leo ceruse să-l vadă pe Babinici ancheta fusese practic finalizată. Erau gata să înceapă procesul.

Leo trebuise să-și motiveze gestul, spunând că suspectul era posibil să mai fi comis și alte crime și prin

urmare miliția și procurorii trebuiau să-și unească eforturile ca să vadă dacă era adevărat. Nesterov admise cu inima îndoită; era ceva ce ar fi trebuit să fi făcut deja. Insistase să ia parte la interogatorii, ceea ce-i convenea de minune lui Leo; cu cât mai mulți martori, cu atât mai bine. Cu doi *sledovatyel* și doi ofițeri de miliție Babinici negă că ar mai fi săvârșit și alte crime. Fură cu toții de acord că era puțin probabil ca suspectul lor să mai fi ucis înainte. Din câte știau, nu mai lipsea nicio altă fetiță blondă, niciun alt copil care să aducă cu victima. Obținând acordul tuturor că era puțin probabil ca Babinici să mai fi comis și alte crime, Leo o făcu pe prostul, sugerând că ar mai trebui cercetată pădurea pentru orice eventualitate, lărgind aria de cercetări la distanță de 30 de minute de oraș, în toate direcțiile. Simțind că Leo pune la cale ceva, Nesterov deveni și mai neliniștit. În condiții obișnuite, dacă n-ar fi existat legătura între Leo și MGB, cererea lui ar fi fost respinsă din start. Ideea că resursele miliției chiar ar fi trebuit folosite activ pentru a rezolva o crimă era ridicolă. Dar, deși Nesterov nu avea încredere în Leo, îi era teamă să nu-i asculte sugestia, îi era teamă că ordinul ar fi putut veni direct de la Moscova. Cercetările fuseseră programate să aibă loc astăzi, la treizeci și șase de ore după ce Leo și Raisa găsiseră trupul.

În tot acest timp, imaginea băiatului întins în zăpadă îi bântuise gândurile lui Leo. Avea coșmaruri în care un băiețel dezbrăcat și neajutorat în mijlocul pădurii îl întreba de ce îl abandonase.

De ce m-ai lăsat?

Băiatul care îi apărea în coșmar era Arkadi, fiul lui Feodor. Raisa îi spusese că se concentra greu la școală știind că în pădure se afla trupul unui copil mort, iar ea

trebuia să pretindă că nu se întâmplase nimic. Simțea o nevoie acută de a-i avertiza pe copii, de a alerta întreg orașul – părinții lor nu știau nimic despre pericolul care-i pândea. Niciunul nu reclamase dispariția copilului propriu. În cataloagele de la școală nu existau absențe nemotivate. Cine era băiatul din pădure? Voia să-i dea un nume, să-i găsească familia. Tot ce putuse face Leo fusese s-o roage să aștepte. În ciuda neliniștilor ei, fu de acord cu el că asta era singura cale prin care se putea elibera un om nevinovat și se putea începe urmărirea adevăratului criminal. Era o pledoarie stranie, dar plauzibilă.

✧

Nesterov recrutase lucrători de la gatere pentru a-l ajuta în căutări, pe care îi împărți în șapte grupe de câte zece. Leo fu arondat unui grup care avea să cerceteze pădurea lângă Spitalul nr. 379, exact în cealaltă parte a pădurii față de locul unde se afla corpul. Asta era ideal, mai ales că ar fi fost mult mai bine să nu fie el cel care făcea descoperirea. Apoi, exista posibilitatea să mai fie și alte cadavre. Avea convingerea că aceste victime nu erau singurele.

Cei zece membri ai echipei lui Leo se despărțiră în două echipe de trei și o echipă de patru. Leo lucra cu ajutorul lui Nesterov, un om care primise fără îndoială ordinul de a-l ține sub observație. Cu ei mai era și o femeie, o lucrătoare. Le luă întreaga zi pentru a cerceta toată zona care le fusese repartizată, câțiva kilometri pătrați plini de movile de zăpadă pe care trebuiau să le înțepe din loc în loc cu bețe pentru a fi siguri că nu se afla nimic dedesubt. Nu găsiră nimic. Strângându-se cu toții la spital, văzură că nici celelalte două echipe nu găsiseră nimic. Pădurile din

zona asta erau goale. Leo ardea însă de nerăbdare să afle ce se întâmpla de partea cealaltă a orașului.

✧

Nesterov stătea lângă marginea pădurii, chiar lângă baraca de întreținere care devenise pentru moment sediul comandantului operațiunilor. Leo se apropie, încercând să pară calm și indiferent. Nesterov întrebă:

— Ce ai găsit?

— Nimic.

După un răstimp, Leo întrebă:

— Dar aici?

— Nimic, nimic.

Aerul indiferent dispăru de pe fața lui Leo. Dându-și seama că generalul îi urmărea fiecare reacție, se întoarse, încercând să-și dea seama ce anume nu mersese cum trebuia. Cum de nu găsiseră cadavrul? Era încă acolo? Urmele erau perfect vizibile. Era posibil ca perimetrul să nu se fi întins până la cadavru, dar cu siguranță acoperea aria în care se aflau urmele. Oare echipa de cercetare nu le urmase până la capăt? Dacă nu erau motivați, atunci probabil că se opriseră, odată ce urmele continuaseră dincolo de marginea sectorului desemnat pentru cercetare. Cea mai mare parte a echipelor se întorceau. Nu mai era mult înainte ca operațiunile de căutare să se încheie, iar cadavrul băiatului se afla încă în pădure.

Leo începu să-i ia la întrebări pe cei care se întorceau. Doi agenți de miliție, care nu aveau mai mult de optsprezece ani fiecare, fuseseră membri ai echipei care cercetase porțiunea de pădure cea mai apropiată de locul unde se afla cadavrul. Recunoscură că găsiseră niște urme, dar că acestea nu păreau suspecte din moment ce erau în patru

rânduri, în loc de două: probabil o familie plecată într-o expediție.

Leo neglijase să se gândească la acest aspect și anume că el și Raisa aveau să lase încă o pereche de urme paralele cu cele ale criminalului și ale victimei sale. Încercând să-și ascundă exasperarea și uitând că nu mai avea nicio autoritate, le ordonă celor doi agenți să se întoarcă în pădure și să meargă după urme până acolo unde se sfârșeau. Ofițerii nu fură convinși deloc. Urmele se puteau întinde încă pe câțiva kilometri. Și, mai mult decât atât, cine era Leo ca să le dea ordine?

Leo nu avu ce face decât să meargă la Nesterov și să-i arate cu ajutorul hărții că nu era niciun sat în direcția în care se îndreptau urmele, argumentând că lui urmele acelea i se păreau suspecte. Dar Nesterov fu de acord cu cei doi tineri milițieni; faptul că erau patru perechi de urme în loc de două făcea ca acestea să fie neinteresante și să nu merite să fie urmărite. Fără să-și poată ascunde frustrarea, Leo spuse:

— Am să merg singur, atunci.

Nesterov se uită la el.

— Mergem amândoi.

Leo își urma propriile urme tot mai adânc în pădure, fiind însoțit doar de Nesterov. Abia într-un târziu realiză că se afla în pericol mergând neînarmat, însoțit de acest om care îl voia mort. Dacă urma ca Nesterov să încerce să-l omoare, acesta ar fi fost un loc excelent. Generalul părea calm. Fuma.

— Spune-mi, Leo, ce vom găsi la capătul acestor urme?

— Nu știu.

— Dar acestea sunt urmele tale?

Nesterov arătă urmele din fața lor și apoi pe cele pe care Leo tocmai le făcea. Erau identice.

— Vom găsi cadavrul unui băiețel.

— Pe care tu l-ai găsit deja?

— Acum două zile.

— Dar n-ai raportat.

— Am vrut să stabilesc întâi că Varlam Babinici nu știa nimic despre această crimă.

— Ți-era teamă că-l vom acuza de crimă?

— Încă mi-e teamă.

Avea Nesterov să-și scoată arma? Leo aștepta. Nesterov își termină țigara și își continuă drumul. Nu mai spuseră nimic până când nu ajunseră la cadavru. Băiatul stătea exact cum își amintea Leo, pe spate, dezbrăcat, cu gura plină de scoarță, cu toracele despicat. Leo rămase în spate, privind, în timp ce Nesterov examina trupul. Nu se grăbi. Leo putu observa că superiorul său era scandalizat de ceea ce vedea. Asta îl liniști puțin.

În cele din urmă, Nesterov se apropie de Leo:

— Vreau să te întorci și să cauți ofițerul de la procuratură. Eu am să stau aici lângă cadavru.

Amintindu-și de grijile lui Leo, Nesterov adăugă:

— Este limpede că Varam Babinici n-a avut nimic de-a face cu această crimă.

— Sunt de acord.

— Sunt două cazuri separate.

Leo privi tâmp, stupefiat de ceea ce tocmai auzise.

— Dar acești copii au fost uciși de același om.

— O fată a fost abuzată sexual și ucisă. Apoi, un băiat a fost abuzat sexual și ucis. Sunt două lucruri diferite, două crime diferite.

— Dar amândoi aveau scoarță de copac în gură.

— Greșit. Larisa avea pământ în gură. Varlam Babinici a recunoscut deja că i-a băgat pământ în gură.

— Tocmai de aceea nu se poate ca el s-o fi ucis. Pământul era înghețat. Dacă era pământ, de unde îl luase?

În gura ei se afla scoarță, exact ca și în gura lui. Scoarța fusese pregătită dinainte, nu știu de ce.

— Babinici a recunoscut.

— Ar recunoaște orice dacă-l întrebi de un număr suficient de ori.

— De ce ești tu atât de sigur că este același criminal? Unul dintre copii a fost ucis lângă gară: o crimă neglijentă, distrată, făcută aproape în văzul lumii. Țipetele ar fi putut fi auzite de către pasageri. A fost crima unui idiot și exact un idiot a mărturisit că a făcut-o. Acest copil a fost dus însă prin pădure vreme de o oră. Și-a luat toate măsurile ca să nu fie întrerupt de nimeni. E un alt criminal.

— Cine știe ce s-a întâmplat cu fata. Poate că a vrut s-o ducă mai departe în pădure, dar ea s-a răzgândit, așa că a trebuit s-o ucidă acolo. De ce au amândoi sfoară în jurul gleznelor?

— Asta este o altă crimă.

— Spune-mi că nu ești atât de disperat să-l condamni pe amărâtul ăla încât să spui și să crezi orice.

— Spune-mi tu ce fel de om răpește o fată, o violează și o ucide, apoi face același lucru cu un băiat? Cine ar face asta? Lucrez în miliție de douăzeci de ani. N-am întâlnit niciodată un astfel de om, nici n-am auzit vreodată de o asemenea creatură. Îmi poți da tu un exemplu?

— Nici eu nu cunosc vreunul.

— Pentru că nu există așa ceva. Există un motiv pentru care fata a fost ucisă. A fost ucisă pentru părul ei blond. A fost ucisă de un om bolnav. Există de asemenea un motiv pentru care a fost ucis acest băiat. A fost ucis de un altfel de nebun.

23 martie

Aleksandr închise casa de bilete, lăsând jos geamlâcul și lăsându-se pe spate în scaun. Deși biroul era mic, nu avea mai mult de doi metri pătrați, îi plăcea foarte mult că era al lui. Nu trebuia să-l împartă cu nimeni și nu era supravegheat de nimeni. Se bucura de un fel de libertate, negrevată de cote sau de indicatori de productivitate. Ăsta era doar un avantaj al acestei slujbe. Toți cei care îl cunoșteau trebuie că își imaginau că era nemulțumit cu întorsătura pe care viața o luase pentru el.

Cu cinci ani în urmă fusese cel mai bun alergător la Școala secundară nr. 151. Oamenii credeau că e sortit să aibă succes la nivel național, poate chiar la nivel internațional dacă Uniunea Sovietică avea să participe la Olimpiadă. În loc să se întâmple asta, se făcuse cu o slujbă sedentară la o casă de bilete, de unde privea oamenii cum pleacă în diverse direcții, fără ca el să plece vreodată undeva. Își petrecuse ani buni urmând sesiuni de pregătire istovitoare și câștigând competiții regionale. Și pentru ce? Pentru a ajunge să trăiască printre orare și bilete de tren: o muncă ce putea fi făcută de oricine. Își amintea exact momentul în care visul lui se spulberase. El și tatăl lui luaseră un tren spre Moscova pentru a participa la selecția organizată de Clubul Central al Armatei, CSKA, care se subordona Ministerului Apărării. CSKA era renumit pentru că selecta cei mai buni atleți din toată țara și îi antrena până deveneau sportivi de excepție. Nouăzeci la sută dintre candidați erau respinși. Aleksandr alergase până i se

făcuse rău și se oprise pe marginea pistei. Alergase cum n-o mai făcuse niciodată, depășindu-și recordul personal. Dar nu ajunsese niciodată la linia de sosire. Pe drumul de întoarcere tatăl încercase să-l facă să vadă partea bună a faptului că fusese respins. Înfrângerea îl va motiva, se va antrena mai mult și va ajunge anul următor la linia de sosire, va deveni mai puternic pentru că fusese nevoit să lupte pentru visul său. Dar Aleksandr dăduse totul din el și nu fusese de ajuns. Nu va mai exista anul următor. Deși tatăl continuă să-l pistoneze, băiatul nu mai avea tragere de inimă și în curând dispăru și entuziasmul tatălui. Băiatul se lăsă de școală, se apucă de muncă, cufundându-se încetul cu încetul într-o rutină confortabilă.

Când termină era opt seara. Părăsi casa de bilete, închizând-o. Nu avea foarte mult de mers, întrucât părinții locuiau într-una din anexele de lângă gară. Tehnic vorbind, tatăl său era responsabilul gării. Dar tatăl nu se simțea prea bine. Nimeni de la spital nu-i putuse spune ce are în afara faptului că era supraponderal și că bea prea mult. Mama lui însă era pe picioare și, lăsând la o parte boala soțului ei, era o ființă fericită. Avea și dreptate să fie; erau o familie norocoasă. Salariul de lucrător al căilor ferate era destul de mic și nici nu era o slujbă care să îți ofere foarte multe relații. Dar avantajul real stătea în casa în care locuiau. În loc să stea împreună cu alții, aveau singuri în folosință un apartament cu instalație sanitară, apă caldă și intimitate. În schimbul acestui avantaj, li se cerea să fie disponibili douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Exista o sonerie pe care se putea apăsa din gară și care era cuplată printr-un cablu la apartament. Dacă trebuia să treacă câte un tren fie noaptea târziu, fie dimineața foarte devreme, ei trebuiau să fie disponibili. Dar acestea erau inconveniente mărunte care, împărțite între membrii familiei, erau compensate de avantajele pe

care le presupuneau. Aveau un apartament suficient de mare pentru două familii. Sora lui Aleksandr se măritase cu un curățător care lucra la Uzinele Volga,unde lucra și ea, și se mutaseră într-un apartament nou, într-o zonă bună a orașului. Așteptau primul lor copil. Asta însemna că Aleksandr, la douăzeci și doi de ani, nu avea mai nicio grijă. Într-o bună zi va prelua conducerea gării și anexa va fi a lui. Ajuns în dormitor, își dădu jos uniforma, luă pe el haine obișnuite și se așeză să mănânce cu părinții lui: supă de mazăre și budincă. Tatăl lui mânca și o mică porție de ficat de vită. Deși era scump și extraordinar de greu de găsit, ficatul îi fusese recomandat de medici. Tatăl urma o dietă severă, fără niciun strop de alcool, ceea ce îi făcea cel mai mult rău, era convins el. În timpul cinei nu vorbiră. Tatăl părea că nu se simte bine. Abia dacă se atinse de mâncare. După ce terminară, Aleksandr ceru să fie scuzat de familie: mergea la cinema. Tatăl se întinse. Aleksandr îl sărută și îi spuse să nu-și facă griji. Avea să se trezească el și să se ocupe de sosirea primului tren. În Voualsk nu exista decât un singur cinematograf. Până acum trei ani, nu existase nici acesta. O biserică fusese transformată într-o sală de reprezentații de șase sute de locuri unde rulau doar filme produse din fonduri de stat, cele mai multe nevizionate de locuitorii orașului. Printre titluri se aflau *Luptătorii*, *Vinovat fără vină*, *Secretele contraspionajului* și *Întâlnire pe Elba*, unele dintre cele mai de succes filme din ultimii zece ani, iar Aleksandr le văzuse pe toate de câteva ori. De când se deschisese cinematograful, aceasta devenise distracția lui favorită. Datorită sportului, nu căzuse niciodată în patima alcoolului și nici nu era o ființă sociabilă în mod deosebit. Ajuns la sală, văzu că rula *Neuitatul an 1919*. Aleksandr văzuse pelicula cu doar două seri în urmă și de câteva ori înainte de asta. I se părea fascinant nu atât filmul în sine, cât ideea că un

actor îl putea juca pe Stalin atât de bine. Se întreba dacă Stalin însuși luase parte la selecția actorilor și cum trebuie să fie să privești un alt om încercând să intre în pielea ta, să le atragi atenția actorilor asupra lucrurilor făcute bine și asupra celor făcute mai puțin bine. Aleksandr trecu de sală. Nu se așeză la rând, ci o luă spre parc.

În centrul Parcului Victoriei se afla o statuie de bronz înfățișând trei soldați cu pumnii încleștați spre cer și cu pușile pe umăr. Oficial, parcul era închis în timpul nopții. Dar nu era niciun gard împrejmuitor și nimeni nu se ținuse cu strictețe de regula asta. Aleksandr știa pe ce drum să meargă: o cărăruie departe de stradă și de priviri indiscrete, ascunsă printre copaci și tufișuri. Simți cum inima începe să-i bată cu putere ca de fiecare dată când se plimba în această zonă. În seara asta se părea că era singur și după ce dădu vreo două ture se gândi să se întoarcă acasă.

În fața lui apăru un bărbat. Aleksandr se opri. Bărbatul se întoarse către el. Tăcerea tensionată dintre ei sugera că se aflau aici din același motiv. Aleksandr continuă să înainteze, iar celălalt bărbat rămase unde era, așteptând. Unul lângă altul, se uitară în toate părțile pentru a se asigura că sunt singuri, înainte de a se privi ochi în ochi. Era mai tânăr decât Aleksandr, avea probabil în jur de nouăsprezece, douăzeci de ani. Judecând după cât părea de nesigur, probabil că era prima dată pentru el. Aleksandr rupse tăcerea.

— Știu un loc unde putem merge.

Tânărul se mai uită o dată în jur, dădu din cap și nu spuse nimic. Aleksandr îi spuse:

— Urmează-mă, stai mai departe.

Merseră separat. Aleksandr o luă înainte, menținându-se cam la zece pași. Se uită în urmă. Celălalt bărbat îl urma.

Ajungând înapoi la gară, se uită să vadă dacă părinții lui erau cumva la fereastră. Fără să fie văzut de nimeni, intră în clădirea principală, de parcă venise să aștepte un tren. Fără să aprindă lumina, deschise casa de bilete, intră și lăsă ușa deschisă. Dădu scaunul la o parte. Nu era foarte mult spațiu, dar era destul. Așteptă uitându-se la ceas, întrebându-se de ce dura atât, amintindu-și apoi că el mersese foarte repede. În sfârșit, auzi pe cineva intrând în clădirea gării. Ușa de la casa de bilete era deschisă. Bărbatul intră și îl privi; se priviră ochi în ochi pentru prima dată. Aleksandr se mișcă din loc ca să închidă ușa. Sunetul încuietorii îl excită. Însemna că se aflau acum în siguranță. Aproape că se atingeau și totuși încă nu, niciunul dintre ei nefiind sigur cine ar fi trebuit să facă prima mișcare. Lui Aleksandr îi plăceau momentele acestea și așteptă cât putu înainte să se aplece spre el și să-l sărute.

Cineva bătu la ușă. Aleksandr crezu la început că era tatăl său – probabil că-l văzuse, probabil că știuse de la bun început. Apoi își dădu seama că bătăile nu veneau din afară, ci din interior. Bărbatul care era cu el bătea, striga că voia afară. Se răzgândise? Cu cine vorbea? Aleksandr se zăpăcise. Putea auzi voci afară. Omul nu mai părea docil și excitat. Se transformase. Acum părea supărat și dezgustat. Îl scuipă în față. Flegma i se scurse pe obraz. Aleksandr o șterse. Fără să se gândească, fără să-și dea seama ce face, îl lovi cu putere, trântindu-l pe podea.

Clanța de la ușă începu să se miște. De afară se auzi o voce strigând:

— Aleksandr, sunt generalul Nesterov. Omul cu care ești este ofițer de miliție. Îți ordon să deschizi ușa, altfel am să-ți chem părinții aici ca să vadă cum te arestez. Tatăl tău e bolnav, nu? Cred că l-ar ucide dacă ar afla ce-ai făcut.

Avea dreptate – chiar l-ar fi ucis. Încercă în grabă să deschidă ușa, dar nu reuși; camera era mică, iar trupul prăbușit bloca ieșirea. Trebui să-l tragă la o parte înainte să poată descuia și deschide ușa. De cum deschise, mai multe mâini năvăliră spre el, apucându-l și trăgându-l în sala de așteptare.

Leo îl privi pe Aleksandr, primul om pe care îl întâlnise când venise de la Moscova, omul care îi oferise o țigară și care îl ajutase să caute în pădure. Nu avea cum să-l ajute.

Nesterov intră în casa de bilete, privindu-l pe subordonatul său prăbușit pe podea, încă ametit, rușinat că fusese învins.

— Scoate-l de aici.

Alți doi agenți îl ajutară să se ridice și-l duseră la o mașină parcată afară. Văzând ce-i făcuse unuia dintre oamenii lui, ajutorul lui Nesterov îl pocni peste față. Înainte să-l lovească din nou, Nesterov interveni.

— Gata.

Începu să dea roată suspectului, cântărindu-i cuvintele.

— Sunt dezamăgit că te prind făcând asta. Nu m-aș fi așteptat niciodată la așa ceva de la tine.

Aleksandr scuipă sânge pe podea, dar nu răspunse. Nesterov replică:

— Spune-mi de ce.

— De ce? Nu știu de ce.

— Ai comis o infracțiune serioasă. Orice judecător ți-ar da cel puțin cinci ani și nu i-ar păsa de câte ori ai zis tu că-ți pare rău.

— N-am spus că-mi pare rău.

— Ești curajos, Aleksandr, dar ai mai fi la fel de curajos dacă s-ar afla? Ai cădea în dizgrație, ai fi umilit. Chiar

și după ce-ți vei fi ispășit cei cinci ani, tot n-ai mai putea să lucrezi aici. Ai pierde totul.

Leo făcu un pas înainte.

— Întreabă-l pe el.

— Există o cale să eviți asta. Vrem doar o listă a tuturor bărbaților din acest oraș care fac sex cu alți bărbați, bărbați care fac sex cu unii mai tineri decât ei, chiar cu băieți. Ne vei ajuta să întocmim această listă.

— Nu cunosc niciun altul. E prima dată și pentru mine...

— Dacă nu ne ajuți, te arestăm, te trimitem la tribunal și îi invităm și pe părinții tăi la proces. La ora asta se pregătesc să se culce? Pot trimite pe vreunul din oamenii mei să-i aducă aici.

— Nu.

— Ajută-ne și poate nu va fi nevoie să le spunem nimic părinților tăi. Colaborează cu noi și poate nu va trebui nici măcar să ajungi la proces. Poate că rușinea asta nu va fi aflată.

— Ce-i cu toată povestea asta?

— Este vorba despre uciderea unui băiețel. Vei îndeplini o datorie publică și îți vei ispăși și pedeapsa astfel. Deci?

Aleksandr atinse firicelul de sânge care îi curgea din gură.

— Ce se va întâmpla cu cei de pe listă?

29 martie

Leo stătea pe marginea patului, gândindu-se cum încercarea lui de a relansa ancheta degenerase într-o adevărată prigoană locală. În ultima săptămână miliția reținuse o sută cincizeci de homosexuali. Astăzi doar Leo arestase șase oameni, în total douăzeci. Unii fuseseră luați de la locul de muncă, scoși din uzină în pumni, în timp ce colegii lor priveau. Alții fuseseră luați din apartamentele lor, de lângă familiile lor – soțiile lor încercau să le ia apărarea, convinse că la mijloc trebuia să fie vreo greșeală, neputând înțelege foarte bine acuzațiile.

Nesterov avea toate motivele să fie fericit. Absolut din întâmplare descoperise încă o persoană indezirabilă, un suspect pe care îl putea acuza de crimă fără a contrazice teoria socială. Crima era o aberație. Acești oameni erau o aberație. Totul se potrivea perfect. Miliția putuse anunța că desfășura acum una dintre cele mai ample operațiuni de căutare a unui criminal de la înființarea miliției din Voualsk, un anunț care i-ar fi costat pe toți carierele dacă n-ar fi urmărit un subgrup social atât de special. Fără prea multe spații, micile birouri fuseseră transformate temporar în celule și camere de interogatoriu. Chiar și cu aceste improvizații, tot fuseseră nevoiți să închidă mai mulți bărbați în aceeași celulă, păziți de gardieni cărora li se dăduseră instrucțiuni clare să nu-i scape din ochi.

Erau îngrijorați de posibilitatea apariției de comportamente sexuale deviante spontane. Nimeni nu știa foarte bine ce însemna asta, dar știau că dacă asemenea

comportamente ar fi avut loc în sediul miliției, ar fi fost o lovitură grea dată autorității acestei instituții. Ar fi fost un afront la adresa principiilor justiției. În plus, ca o măsură suplimentară, fiecare agent fu pus să lucreze ture de câte douăsprezece ore, iar cu suspecții luați la întrebări în mod constant, erau douăzeci și patru de ore pe zi. Leo fusese obligat să pună aceleași întrebări, încercând să găsească și cele mai mici inadvertențe între răspunsuri. Îndeplinise sarcina asta ca un robot, convins încă de când se făcuse prima arestare că acești oameni erau nevinovați.

Lista lui Aleksandr fusese parcursă nume cu nume. Atunci când întocmise lista precizase că o poate face nu pentru că dusese o viață promiscuă, în orice caz nu pentru că ar fi făcut sex cu mai bine de o sută de bărbați. De fapt, pe mulți dintre cei de pe listă nici nu-i întâlnise vreodată. Știa numele din discuțiile cu cei aproximativ zece inși cu care făcuse sex. Fiecare dintre ei avusese la rândul lui legături cu alții, așa că, dacă îi puneai împreună, reușeai să creezi o constelație sexuală în care fiecare își știa locul în raport cu ceilalți. Leo ascultase această explicație văzând cum o lume închisă se deschide, o nucă ermetică în sânul societății normale. Acum, aceste încuietori inatacabile se spărgeau. Aleksandr descrisese cum cei de pe listă se întâlniseră întâmplător în situații banale, la rând la pâine, mâncând la aceeași masă într-o cantină de fabrică. În aceste vremuri, sporovăiala era interzisă, cel mult o privire era suficientă. Aceste reguli nu fuseseră stabilite și nici decretate de cineva, nimeni nu trebuise să le formuleze, veneau din instinctul pur de conservare.

Imediat ce avuseseră loc primele arestări, vestea se răspândi imediat în cercurile homosexualilor. Locurile secrete de întâlnire – care acum nu mai erau secrete – fură abandonate. Dar această măsură disperată de apărare nu fusese de niciun folos, odată ce lumea lor nu mai era un

secret. Nesterov nu avea nevoie să-l prindă pe niciunul când comitea compromițătorul act sexual. Văzându-și numele pe listă și realizând că fuseseră descoperiți, mulți dintre cei reținuți cedaseră presiunii acestei trădări. Era precum niște submarine care până acum rămăseseră ascunse sub apă și acum aflau că pozițiile le fuseseră descoperite. Forțați să iasă la suprafață li se prezenta o soluție, care nu era chiar o alternativă, dar era cel mai bun lucru care li se putea oferi: puteau respinge acuzațiile de sodomie și atunci ar fi fost trimiși în judecată, găsiți vinovați și închiși sau îl puteau găsi pe acela dintre ei care se făcea responsabil de această oribilă crimă – uciderea unui băiețel.

Din câte își dădea seama Leo, Nesterov era convins că acești oameni sufereau de o formă de boală. În timp ce unii sufereau de o formă atenuată a bolii, chinuiți de dragostea pentru alți bărbați, așa cum unii sunt chinuiți de dureri de cap persistente, alții sufereau de forme grave, cum ar fi fost atracția pentru băieței. Aceasta era homosexualitatea în forma ei extremă. Criminalul era unul dintre aceștia.

Când Leo le arătase fotografii de la locul crimei, fotografii ale băiatului cu mațele scoase, toți suspecții reacționaseră în exact același fel – erau oripilați sau cel puțin așa păreau. Cine ar fi putut face așa ceva? Nu, nu era unul dintre ei, nu era niciunul dintre oamenii pe care îi cunoșteau. Pe niciunul dintre ei nu-l interesau băieței. Unii aveau propriii lor copii și tot așa. Păreau foarte hotărâți: niciunul dintre ei nu știa vreun criminal și dacă l-ar fi știut, nu l-ar fi ascuns. Nesterov se aștepta să aibă un suspect principal în aproximativ o săptămână. După o săptămână nu aveau niciun rezultat, cu excepția unei liste tot mai lungi. Mai multe nume fuseseră adăugate, unele din pură răzbunare. Această listă devenise o armă brutală

și eficientă. Membri ai miliției adăugau pe ea numele dușmanilor lor, spunând că acele nume fuseseră pomenite în timpul anchetelor. Odată ce ajungeai pe listă era imposibil să pretinzi că ești nevinovat. Așa că lista crescuse de la o sută la o sută cincizeci de oameni.

Nemulțumită de rezultatele slabe, secția locală a MGB sugerase că ar putea prelua investigația, ceea ce însemna același lucru cu aplicarea torturii. Spre disperarea lui Leo, Nesterov fusese de acord. În ciuda podelelor pline de sânge, rezultatele nu apăruseră. Nesterov nu mai avea altă variantă decât să-i trimită în judecată pe toți o sută cincizeci, sperând că asta îl va face pe unul dintre ei să vorbească. Nu era de ajuns că erau umiliți, batjocoriți și torturați: trebuia ca ei să înțeleagă că-și riscau viețile. Orice judecător, dacă i s-ar fi ordonat, le-ar fi dat o sentință de douăzeci și cinci de ani de închisoare pentru trădare, decât să le dea cinci ani pentru sodomie. Sexualitatea lor era considerată o crimă împotriva materiei prime a națiunii. Puși în fața unei astfel de perspective, trei dintre ei au cedat și au început să arate cu degetul. Niciunul însă nu a indicat aceeași persoană cu ceilalți. Refuzând să accepte că investigația lui era sortită eșecului, Nesterov începu să considere că se afla în fața unei alianțe perverse, criminale – în fața unui simț al onoarei între acești monștri.

Exasperat, Leo se apropie de ofițerul lui superior:

— Oamenii aceștia sunt nevinovați.

Nesterov se holbă la el, confuz.

— Toți acești oameni sunt vinovați. Întrebarea este care dintre ei este vinovat și de crimă.

✧

Raisa îl privi pe Leo scuturându-și tocurile cizmelor. Bucăți murdare de zăpadă căzură pe podea. Se uita în jos,

fără să-și dea seama că ea era în cameră. Dezamăgirea lui i se păru insuportabilă. El chiar crezuse că ancheta lui va avea o șansă. Își legase speranțele de un vis exaltat de mântuire: un ultim act de justiție. Ea râsese de această idee în noaptea aceea în pădure. Dar felul în care evoluaseră evenimentele fusese încă și mai batjocoritor. Urmărind dreptatea, pornise teroarea. În încercarea de a prinde un criminal, făcuse ca o sută cincizeci de oameni să-și piardă viețile, dacă nu în sensul propriu, atunci în toate celelalte sensuri – își vor pierde căminele, familiile. Și, văzându-l cocoșat și tras la față, realiză că Leo nu făcuse niciodată niciun lucru fără să creadă în el. Nu era nici calculat, nici cinic. Dacă lucrurile stăteau așa, atunci probabil că el crezuse și în căsnicia lor. Crezuse că era clădită pe dragoste. Statornic în fanteziile pe care le crease – despre stat, despre mariajul lor – acum toate iluziile i se destrămaseră. Raisa era invidioasă. Chiar și acum, după tot ce se întâmplase, el putea încă spera. Încă avea nevoie să creadă în ceva. Se așeză pe pat lângă el. Într-o doară, îl apucă de mână. Surprins, el o privi, dar nu spuse nimic, acceptându-i gestul. Apoi priviră împreună cum zăpada începuse să se topească.

30 martie

Orfelinatul 80 era o clădire de cărămidă cu cinci etaje, într-o parte fiind scris cu litere alburii: MUNCIȚI CU SÂRG! TRĂIȚI CÂT MAI MULT! Pe acoperiș se afla un lung șir de hornuri. Orfelinatul fusese cândva o mică fabrică. La ferestre se vedeau niște draperii împuțite, prin care era imposibil să privești înăuntru. Leo bătu la ușă. Nu răspunse nimeni. Încercă clanța. Era încuiat. Se apropie de fereastră și bătu la geam. Draperiile fură trase pentru o clipă. Fața unei tinere fete apăru la fereastră pentru o clipă, o față murdară, înainte ca draperiile să revină la locul lor. Leo era însoțit de Moiseiev, un agent despre care Leo credea că ar fi mai mult decât un milițian bătăuș. După un lung răgaz, ușa de la intrare se deschise. Un bărbat mai în vârstă, cu un șomoiog de chei în mână, apăru în fața lor. Văzându-le uniformele, expresia feței trecu de la iritare la interes respectuos. Aplecă ușor capul.

— Cu ce vă pot ajuta?

— Am venit în legătură cu băiatul ucis.

Holul principal al orfelinatului fusese cândva parterul fabricii. Mașinile fuseseră mutate, iar sala transformată în sală de mese, nu prin aducerea de scaune și mese, pentru că nu existau, ci prin faptul că peste tot ședeau pe jos copii cu picioarele încrucișate, înghesuiți, încercând să mănânce. Fiecare copil strângea în brațe un bol de lemn care era plin cu ceva care părea să fie o zeamă chioară de varză. Se părea că doar cei mai în vârstă aveau linguri. Ceilalți, fie stăteau și așteptau să primească o lingură, fie

beau direct din bol. Odată ce unul dintre ei termina de mâncat, lingea lingura temeinic înainte s-o dea mai departe.

Pentru Leo era prima dată când păşea într-un orfelinat de stat. Se apropie, studiind încăperea. Era greu de ghicit cam câţi copii să fi fost acolo – două sute, trei sute, cu vârste cuprinse între patru şi paisprezece ani. Niciunul dintre copii nu-i dădea lui Leo vreo atenţie; erau prea preocupaţi să mănânce sau să-şi supravegheze vecinii, aşteptând o lingură. Nu putea auzi decât sunetul bolurilor de lemn şi sorbituri. Leo se întoarse către bărbatul mai în vârstă.

— Dumneata eşti directorul acestei instituţii?

Biroul directorului se afla la primul etaj şi dădea spre curtea interioară care era plină de copii, atât de mulţi de spuneai că sunt creaţi prin producţie de masă. În birou erau câţiva adolescenţi, mai în vârstă decât cei de jos. Jucau cărţi pe masa directorului. Acesta bătu din palme:

— Continuaţi în cameră, vă rog.

Băieţii se holbară la cei doi miliţieni. Leo bănuia că se enervaseră pentru că li se spusese ce să facă. Aveau o privire inteligentă care trăda o mare experienţă pentru vârsta pe care o aveau. Fără să scoată un cuvânt, se ridicară sincron, ca o pereche de câini dresaţi, luându-şi cărţile, chibriturile, pe care le foloseau pentru a paria şi ieşiră.

Odată ieşiţi cei doi, directorul îşi turnă ceva de băut şi le făcu semn lui Leo şi lui Moiseiev să se aşeze. Moiseiev se aşeză. Leo rămase în picioare, studiind camera. În cameră era un singur dulap metalic pentru acte. Pe sertarul de jos se putea vedea urma unei lovituri. Sertarul de sus era parţial deschis şi din el ieşeau documente alandala.

— Un băiat a fost ucis în pădure. Aţi auzit de asta?

— Au mai fost şi alţi ofiţeri şi mi-au arătat fotografii ale băiatului, întrebându-mă dacă l-am văzut vreodată. Mă tem că nu.

— Dar n-aţi putea şti cu siguranţă dacă nu vă lipseşte vreun copil?

Directorul se scărpină în ureche.

— Suntem patru oameni care supraveghem aproximativ trei sute de copii. Copiii vin şi pleacă. Tot timpul sosesc copii noi. Trebuie să ne scuzaţi erorile care mai apar prin acte.

— În această instituţie practică vreunul dintre copii prostituţia?

— Cei mai în vârstă fac tot ce vor. Nu-i pot supraveghea tot timpul. Dacă se îmbată? Da. Dacă se prostituează? Perfect posibil, deşi noi nu sancţionăm această practică, nu suntem implicaţi în ea şi cu siguranţă nu scoatem niciun profit din ea. Treaba mea este să mă asigur că au ceva de mâncare şi un loc unde să doarmă. Şi, luând în seamă resursele, cred că mă descurc foarte bine. Nu aştept laude pentru asta.

Directorul îi conduse la etaj, spre dormitoare. Trecând pe lângă o sală de duşuri, acesta spuse:

— Credeţi că mi-e indiferentă starea lor? Nu îmi este, fac ce pot. Mă asigur că se spală măcar o dată pe săptămână, mă asigur că sunt tunşi şi deparazitaţi o dată pe lună. Le fierb hainele. Nu vreau să am păduchi în orfelinatul meu. Dacă veţi merge la orice alt orfelinat, veţi vedea că părul copiilor este plin cu păduchi, că din sprâncene le picură păduchii. E dezgustător. Aici nu se întâmplă aşa. Nu că mi-ar mulţumi cineva pentru asta.

— Am putea vorbi puţin singuri cu copiii? Ar putea fi intimidaţi de prezenţa dumneavoastră.

Directorul zâmbi.

— Nu vor fi intimidați de mine. Dar pentru orice eventualitate...

Făcu un semn spre trepte.

— Cei mai în vârstă locuiesc la etaj. E sectorul lor acolo.

Camerele de sus, înghesuite sub acoperiș, nu aveau paturi, ci doar niște saltele subțiri pe podea. Acești copii luau masa, în mod evident, când doreau. Cu siguranță că mâncaseră deja și își opriseră hrana cea mai bună.

Leo intră în prima cameră de pe palier. Văzu cu coada ochiului o fată și o strălucire metalică. Era înarmată cu un cuțit. Văzându-i uniforma, ascunse cuțitul, lama dispărând între faldurile rochiei.

— Credeam că sunt băieții. N-au voie aici.

Cam douăzeci de fete cu vârste între paisprezece și șaisprezece ani îl priveau pe Leo cu fețe rigide. Mintea lui Leo zbură la cuvintele pe care i le spusese lui Anatoli Brodski când îl asigurase că cele două fete erau bine într-un orfelinat din Moscova. Fuseseră niște vorbe prostești, vorbele unui ignorant. Acum Leo înțelegea. Brodski avusese dreptate. Mai în siguranță ar fi fost de capul lor, având grijă una de alta.

— Unde dorm băieții?

Băieții mai în vârstă, inclusiv cei care fuseseră în biroul directorului stăteau înghesuiți în fundul camerei lor, preveniți, așteptându-i. Leo intră în cameră, îngenunche și așeză niște fotografii în fața lor.

— Aș vrea să priviți aceste fotografii și să-mi spuneți dacă vreunul dintre acești bărbați v-au abordat vreodată, dacă v-au oferit bani în schimbul unor servicii sexuale.

Niciunul dintre băieți nu se mișcă și nici nu dădu vreun semn că supozițiile lui ar fi fost corecte.

— N-ați făcut nimic rău. Avem nevoie de ajutorul vostru.

Leo deschise albumul, dând paginile încet. Ajunsese la sfârșit. Adolescenții priveau fotografiile, dar nu avură nicio reacție. Răsfoi din nou albumul, de la sfârșit către început. Tot nu văzu nicio reacție. Leo era aproape să închidă albumul când unul dintre băieți ieși din grup, se apropie și puse degetul pe una dintre fotografii.

— Bărbatul ăsta ți-a făcut propuneri?

— Bani.

— Ți-a oferit bani?

— Nu. Tu îmi dai bani și eu îți spun.

Leo și Moiseiev puseră bani împreună și îi oferiră băiatului trei ruble.

Băiatul începu să frunzărească albumul, se opri la una dintre pagini și puse degetul pe o fotografie.

— Arăta ca bărbatul ăsta.

— Dar nu era bărbatul ăsta?

— Nu, dar semăna.

— Știi cum îl cheamă?

— Nu.

— Poți să ne mai spui ceva despre el?

— Bani.

Moiseiev scutură din cap, refuzând să mai plătească.

— Te-am putea aresta pentru extorcare.

Întrerupându-l, Leo scoase și ultimii bani.

— Asta-i tot ce am.

— Lucrează la spital.

Aceeași zi

Leo își scoase arma. Se aflau la ultimul etaj al blocului nr. 7; apartamentul 14 se afla la capătul culoarului. Această adresă le fusese dată de la spital. Suspectul era bolnav și așa fusese toată săptămâna, o perioadă care ar fi dus, după standardele MGB, la cercetarea imediată a inculpatului, dacă n-ar fi fost toți ofițerii atât de ocupați. Se părea că îmbolnăvirea lui coincisese cu primul val de arestări asupra populației homosexuale a orașului.

Leo bătu la ușă. Nu răspunse nimeni. Strigă, spunându-și numele și gradul. Nu se auzi nimic. Moiseiev ridică cizma, gata să spargă încuietoarea cu piciorul. Ușa se deschise. Văzând arma îndreptată spre el, doctorul Tiapkin ridică mâinile. Leo abia îl recunoscu. Acesta era omul care-l ajutase cu examinarea cadavrului fetei, prestigiosul medic transferat de la Moscova. Părul îi era răvășit, privirea rătăcită. Slăbise mult. Hainele îi erau mototolite. Leo văzuse până acum mulți oameni distruși de îngrijorare; văzuse cum musculatura lor devenise slabă și flască, ca și cum ar fi fost devorați de teamă.

Leo deschise ușa cu piciorul, cercetând apartamentul din priviri.

— Ești singur?

— Fiul meu cel mai mic este aici. Dar doarme.

— Câți ani are?

— Patru luni.

Moiseiev intră, lovindu-l în nas pe Tiapkin cu patul metalic al armei. Tiapkin căzu în genunchi cu sângele

picurându-i din nas în mâinile făcute căuș. Moiseiev îi ordonă lui Leo.

— Percheziționează-l!

Moiseiev se apucă să cerceteze apartamentul. Leo se aplecă, îl ajută pe doctor să se ridice, îl duse în bucătărie unde îl așeză pe un scaun.

— Unde este soția ta?

— Cumpără mâncare. Se va întoarce curând.

— Cei de la spital au spus că ești bolnav.

— Într-un fel e adevărat. Am auzit despre arestări. Știam că e doar o chestiune de timp înainte să mă luați.

— Spune-mi ce s-a întâmplat.

— Eram furios, nu există nicio altă explicație. Nu știam ce vârstă are. Era tânăr. Avea cincisprezece, poate șaisprezece ani. Nu voiam pe cineva care mi-ar fi vorbit sau care ar fi vorbit altora despre mine. Nu voiam să-i mai întâlnesc vreodată. Sau să-i mai văd. Sau să le mai vorbesc. Voiam anonimatul. Nu-mi imaginam că vreodată cineva va asculta un orfan. Cuvântul lui nu însemna nimic. I-aș fi dat niște bani și totul s-ar fi terminat. Voiam pe cineva invizibil, pricepi?

Terminându-și cercetarea preliminară, Moiseiev intră și își băgă arma în toc. Îl apucă pe Tiapkin de nasul rupt, mișcându-i-l în stânga și în dreapta, făcându-l să urle de durere. Un bebeluș se trezi în camera alăturată și începu să plângă.

— Îi futi pe băieții ăștia și după aia îi omori?

Moiseiev îi lăsă nasul. Tiapkin căzu și se făcu ghem pe podea. Dură ceva până când fu în stare să vorbească.

— N-am făcut sex cu el. Cel puțin, n-am terminat. N-am putut să termin. I-am cerut-o, l-am plătit, dar n-am putut. Am plecat de acolo.

— Ridică-te! Plecăm!

— Trebuie să așteptăm să se întoarcă soția mea. Nu-l putem lăsa pe fiul meu singur.

— Copilul va supraviețui. Ridică-te!

— Măcar lăsați-mă să-mi opresc hemoragia.

Moiseiev făcu un semn cu capul.

— Lasă ușa de la baie deschisă.

Tiapkin ieși din bucătărie și se târî spre baie lăsând o urmă însângerată de palmă pe ușă, care rămase deschisă, așa după cum i se ceruse. Moiseiev începu să privească prin apartament. Leo putea spune că se simțea invidios. Doctorul avea o casă frumoasă, confortabilă. Tiapkin lăsă apa să curgă în chiuvetă, apăsându-și fața cu un prosop și vorbind, cu spatele întors spre ei.

— Îmi pare rău pentru ce-am făcut. Dar n-am ucis pe nimeni. Trebuie să mă credeți. Nu pentru că reputația mea ar mai putea fi salvată. Știu că sunt ruinat. Dar altcineva l-a ucis pe băiat. Cineva care trebuie să fie prins.

Moiseiev deveni nerăbdător.

— Hai odată!

— Vă doresc mult noroc!

Auzind aceste cuvinte, Leo alergă în baie și îl întoarse pe Tiapkin. În brat avea înfiptă o seringă. Picioarele i se înmuiaseră. Căzu. Leo îl prinse și se prăbușiră pe podea. Îi scoase seringa din brat. Îi verifică pulsul. Tiapkin murise. Moiseiev privi cadavrul.

— Asta ne face treaba mai ușoară.

Leo privi în sus. Soția lui Tiapkin se întorsese. Stătea în prag cu pungile de cumpărături în mână.

1 aprilie

Aleksandr închise casa de bilete. Până acum, Nesterov se ținuse de cuvânt. Secretul activităților lui sexuale fusese păstrat. Niciunul dintre clienți nu se uita ciudat la el. Niciunul nu șușotea când îl privea. Familia lui nu-l renegase. Mama lui încă îl iubea. Tatăl lui încă îi mulțumea pentru hărnicia lui. Încă erau mândri de el. Prețul pentru această stare de lucruri fusese numele a peste o sută de oameni, care fuseseră reținuți, în timp ce el continua să vândă bilete răspunzând întrebărilor pasagerilor și făcându-și treaba de zi cu zi la gară. Viața lui se întorsese la normal. Rutina zilnică era aproape identică. Încă lua masa cu părinții lui, încă își ducea tatăl la spital. Curăța gara, citea ziarul, dar nu mai mergea la filme. De fapt, nu mai mergea deloc în centrul orașului. Îi era teamă de cei cu care s-ar fi putut întâlni; poate cu vreun milițian care să se uite la el cu subînțeles. Întregul lui univers se năruise. De fapt, fusese distrus din momentul în care renunțase la visul lui de a deveni atlet și în care își spusese că se va adapta așa cum o făcuse și înainte.

Adevărul era că-și petrecuse fiecare clipă întrebându-se dacă oamenii știau cine îi trădase. Probabil că li se spusese. Numărul mare de arestări însemna că erau probabil forțați să împartă mai mulți o celulă. Ce aveau altceva de făcut decât speculații despre cel care scrisese lista? Era pentru prima dată în viața lor când nu mai aveau nimic de ascuns. Gândindu-se la acești oameni și-ar fi dorit să-și poată schimba libertatea pe umilința publică și pe una

dintre celulele acelea. Oricum, nici acolo n-ar fi fost bine primit. Nu mai avea nicio lume în care să trăiască, nici cea de acasă, nici cea din spatele gratiilor.

Închise ușa de la casa de bilete, o încuie și privi ceasul care atârna deasupra sălii de așteptare. Își puse cheile în buzunar și merse pe peron. Un cuplu aștepta trenul. Îi știa din vedere, nu și după nume. Îi făcură cu mâna, iar el le răspunse, mergând apoi până la capătul peronului. Trenul acesta nu avea întârziere. Aleksandr coborî de pe peron, se poziționă pe linie și ridică privirea în sus către cerul întunecat al nopții. Spera ca părinții lui să creadă cele spuse în biletul pe care îl lăsase în urmă. În bilet explica cum nu fusese niciodată în stare să-și revină după ce eșuase să devină alergător de mare distanță. Și că nu-și va ierta niciodată faptul că-și dezamăgise tatăl.

Aceeași zi

Nesterov își petrecuse ultimii ani promițând familiei lui că îi va găsi un loc mai bun în care să trăiască, promisiune pe care până cu puțin timp în urmă o făcea în mod regulat. Nu mai credea că vor primi o locuință mai bună; nu mai credea că dacă și el și soția lui vor munci din greu, vor începe să câștige bani. Locuiau pe strada Kropotkinski, la marginea orașului, aproape de gatere. Casele de pe această stradă fuseseră construite la întâmplare; fiecare avea o altă formă și o altă mărime. Nesterov petrecea o bună parte din timpul lui liber făcând tot felul de îmbunătățiri prin casă. Era un tâmplar priceput și înlocuise ramele ferestrelor, ușile. Dar, cu anii, fundația casei începuse să se scufunde și acum partea din față stătea ușor înclinată într-un unghi, încât ușa abia se mai deschidea înainte să fie îngropată. Cu câțiva ani în urmă, construise o anexă pe care o folosea ca atelier. Împreună cu soția sa, Inesa, adusese mese și scaune, reparase casa, făcând tot ce era necesar. N-o făcuse doar pentru ei, ci pentru oricare din familiile de pe acea stradă. Tot ce trebuia să facă cineva era să le aducă materie primă și poate, ca o atenție, ceva de mâncare sau de băut.

Oricum, oricât ar fi încercat să facă, nimic nu compensa lipsurile gospodăriei. Nu aveau apă curentă, iar cea mai apropiată fântână se afla la zece minute de mers pe jos. N-aveau instalație sanitară, exista doar o toaletă în curte. Când se mutaseră aici, toaleta era împuțită și se dărâma. Era prea puțin adâncă și nu puteai intra acolo fără

să te sufoce putoarea. Nesterov construise una nouă, într-un alt loc, muncind și nopțile pentru a termina. Acum avea pereți solizi și o gaură mult mai adâncă, cu un butoiaș de rumeguș din care să se arunce înăuntru după folosire. Chiar și așa, era conștient că familia sa era lipsită de binefacerile și confortul civilizației, fără mari perspective de îmbunătățire. Avea patruzeci de ani. Salariul lui era mai mic decât al lucrătorilor de douăzeci și ceva de ani de la Uzinele Volga. Visul lui de a obține o casă decentă se spulberase.

Se auzi o bătaie în ușă. Era târziu. Nesterov, îmbrăcat încă în uniformă, o putu auzi pe soția sa răspunzând la ușă. Un moment mai târziu apăru în bucătărie.

— Te caută cineva. E de la serviciu. Nu știu cine e.

Nesterov merse în hol. Leo aștepta în prag. Generalul se întoarse către soția sa.

— Mă ocup eu de asta.

— Nu intră?

— Nu, nu va dura mult.

Inesa îl privi pe Leo și apoi ieși. Nesterov ieși pe hol ș închise ușa.

Leo alergase până aici. Vestea morții lui Aleksandr îl făcuse să piardă și ultimul dram de discreție. Acum nu mai simțea dezamăgirea și melancolia care îl chinuiseră toată săptămâna. Se simțea pustiit, parte a unei șarade absurde și oribile, un simplu pion într-o farsă grotească – un visător naiv, alergând după dreptate, dar lăsând în urmă doar distrugere. Speranței lui că îl va prinde pe criminal i se răspunsese cu o baie de sânge. Raisa înțelesese de la bun început, o știuse încă din pădure, o știuse acum două nopți, încercase să-l avertizeze, iar el continuase, precum un copil dornic de aventură.

Ce putea realiza un singur om?

Acum avea răspunsul: distrugerea a două sute de vieți, sinuciderea unui tânăr și a unui doctor. Trupul unui tânăr, tăiat în două de un tren: acesta era rezultatul muncii lui. Pentru asta își riscase viața; pentru asta riscase viața Raisei. Asta fusese mântuirea lui.

— Aleksandr e mort. S-a sinucis, s-a aruncat sub un tren.

Nesterov își aplecă fruntea.

— Îmi pare rău să aud asta. I-am dat o șansă să înceapă o altă viață. Poate că nu a putut. Poate că era prea bolnav.

— Noi suntem responsabili pentru moartea lui.

— Nu, era bolnav.

— Avea douăzeci și doi de ani. Avea o mamă și un tată și îi plăcea să meargă la cinema. Și acum e mort. Dar partea bună e că, dacă mai găsim vreun cadavru, putem da vina pe Aleksandr, putem rezolva două cazuri dintr-un foc.

— Gata.

— De ce faci asta? Pentru că n-o faci pentru bani sau pentru funcție.

Leo privi casa înclinată într-o parte a lui Nesterov. Generalul răspunse:

— Tiapkin s-a sinucis pentru că era vinovat.

— De cum am început să facem arestări, a știut că vom vorbi cu copiii aceia și că-i vom da de urmă.

— Avea pregătirea chirurgicală necesară pentru a tăia un stomac. Tot ce ți-a spus despre moartea fetei erau prostii. Voia să te zăpăcească. Era înșelător, pervers.

— Mi-a spus adevărul. Stomacul fetiței fusese tăiat. Gura îi fusese îndesată cu scoarță de copac, la fel cum stomacul băiețelului fusese tăiat și gura îi fusese îndesată cu scoarță. Avea funie în jurul gleznelor și la fel avea și băiatul. Crimele acestea au fost comise de același om. Și

nu a fost nici doctorul Tiapkin, nici adolescentul acela, Varlam Babinici.

— Du-te acasă.

— Am găsit și la Moscova un cadavru. Un băiat, pe nume Arkadi. Nu avea nici cinci ani. Eu nu i-am văzut cadavrul, dar mi s-a spus că a fost tăiat, stomacul i-a fost scos, iar gura i-a fost umplută cu mizerie. Eu bănuiesc că era scoarță de copac.

— Dintr-odată a avut loc o crimă în Moscova? Foarte convenabil, Leo. Nu te cred.

— Nici eu n-am crezut. Am vorbit cu familia lor, cu oamenii aceia îndurerați care îmi spuneau că fiul lor fusese ucis, iar eu nu i-am crezut. Le-am spus că nu era adevărat. Câte asemenea incidente au mai fost acoperite? N-avem cum să știm, n-avem cum să aflăm. Sistemul nostru este conceput perfect pentru a-i permite acestui ins să ucidă de câte ori vrea. Și va ucide mereu și mereu, iar noi vom continua să arestăm oamenii care nu trebuie, oameni nevinovați, oameni pe care nu-i plăcem, oameni cu care nu suntem de acord, iar el va ucide iarăși și iarăși.

Nesterov n-avea încredere în omul acesta. N-avusese niciodată încredere în el și cu siguranță n-avea să se lase atras într-o asemenea discuție critică la adresa statului. Îi întoarse spatele lui Leo, îndreptându-se către ușă. Leo îl apucă de umăr și îl întoarse astfel încât acum se aflau din nou față în față. Intenția lui fusese să încerce din nou, să-i aducă noi argumente bazate pe logică și bun-simț, dar în loc să facă asta, fără să-și găsească vorbele, îl lovi. Fu o lovitură bună, îndesată.

Capul lui Nesterov se lovi de zid și rămase așa, în picioare, cu tâmpla lipită de perete. Apoi, încet, întoarse capul ca să-și privească subordonatul. Leo încercă să rămână calm.

— N-am făcut nimic cu asta.

Lovitura lui Nesterov îl dărâmă pe Leo la pământ. Căzu pe spate, pe podea. Nu-l durea, cel puțin nu încă. Generalul îl privea de sus, masându-și falca.

— Du-te acasă!

Leo se ridică.

— N-am rezolvat nimic.

Încercă să-l mai lovească o dată. Nesterov pară și încercă să riposteze. Leo se ghemui. Era un bun luptător, antrenat, priceput. Dar Nesterov era mai mare și destul de rapid în ciuda staturii. Lovit în stomac, Leo se îndoi. Nesterov îl mai lovi o dată peste obrazul rămas descoperit, trântindu-l în genunchi și plesnindu-i pielea. Cu ochii încețoșați, Leo se prăbuși în față. Se întoarse pe o parte, gemând. Nesterov se aruncă deasupra lui.

— Du-te acasă!

Ca răspuns, Leo îl lovi direct în testicule. Se întoarse și se răsuci. Leo sări în picioare.

— N-am rezolvat...

Înainte să poată termina, Nesterov se repezi la el, îl trânti pe podea și ateriză deasupra lui. Îl lovi în stomac, în față, din nou în stomac, din nou în față. Leo zăcea, încasând lovitură după lovitură, incapabil să se elibereze. Încheieturile lui Nesterov erau acum pline de sânge. Recăpătându-și răsuflarea, se opri. Leo nu mai mișca. Avea ochii închiși. O pungă de sânge se aduna în ochiul drept, alimentată și de o tăietură la sprânceană. Nesterov se ridică, scuturând capul. Se îndreptă spre ușă, ștergându-și sângele de pe pantaloni. În timp ce întindea mâna spre clanță, auzi un zgomot în spatele lui. Gemând de durere, Leo se ridicase. Nesigur pe picioare, ridică mâinile de parcă ar fi vrut să continue lupta. Se lovea când de un perete când de altul, de parcă ar fi stat pe o barcă scuturată de valuri. Nu prea își dădea seama unde se afla Nesterov. Vocea abia i se auzea.

— N-am... rezolvat... nimic.

Nesterov îl privi pe Leo clătinându-se. Se îndreptă spre el cu pumnii încleștați. Leo încercă să mai dea o lovitură jalnică, dar Nesterov se dădu la o parte și îl prinse pe după subsuori, exact când genunchii îi cedară.

✧

Leo stătea la masa din bucătărie. Inesa încălzise niște apă. O turnase într-un cazan. Nesterov muiase o cârpă în apă și îl lăsă pe Leo să se spele pe față. Buza i se spărsese. Sprânceana îi sângera. Durerea din stomac îi încetase. Apăsându-și cu un deget pieptul și coastele, nimic nu părea rupt. Ochiul drept era umflat și nu-l putea deschide. Totuși, era un preț relativ mic pentru a atrage atenția lui Nesterov. Leo se întrebă dacă nu cumva cazul lui va suna mai convingător înăuntru decât afară și dacă generalul îi va respinge teoriile cu la fel de multă ușurință în fața soției sale și a copiilor adormiți.

— Copiii dumneavoastră merg prin pădure la școală?

Inesa răspunse:

— Pe acolo mergeau.

— Și acum nu mai merg?

— Acum i-am obligat să meargă prin oraș. E mai mult de mers și ei se plâng din pricina asta. Trebuie să-i însoțesc ca să fiu sigură că n-o iau totuși prin pădure. La întoarcere trebuie să avem încredere în ei, nu avem ce face. Suntem amândoi la serviciu atunci.

— Mâine îi veți lăsa să meargă prin pădure? Acum că a fost prins criminalul?

Nesterov se ridică, turnă ceai și îi puse lui Leo în față un pahar.

— Vrei ceva tare de băut?

— Dacă bei și dumneata.

Nesterov scoase o sticlă de vodcă pe jumătate goală și turnă în trei pahare, unul pentru soția lui și câte unul pentru Leo și pentru sine.

Alcoolul îi făcu tăieturile din gură să usture. Poate că-i făcea bine. Nesterov se așeză, umplând din nou paharul lui Leo.

— De ce ai venit în Voualsk?

Leo băgă cârpa însângerată în apă, apoi o scoase și își apăsă ochiul cu ea.

— Am venit ca să anchetez moartea acestor copii.

— Asta e o minciună.

Leo trebuia să-i câștige încrederea. Fără ajutorul lui nu prea avea ce face.

— Ai dreptate. Dar chiar a avut loc o crimă în Moscova. Nu mi s-a ordonat s-o anchetez. Dimpotrivă, mi s-a ordonat s-o mușamalizez. Și mi-am făcut treaba în privința asta. Ce n-am făcut a fost să-mi denunț soția pentru spionaj. Asta m-a compromis. Ca pedeapsă, am fost trimis aici.

— Deci chiar ești un agent căzut în dizgrație?

— Da.

— Și atunci de ce faci asta?

— Pentru că trei copii au fost uciși.

— Nu crezi că Varlam a ucis-o pe Larisa pentru că tu nu crezi că ea a fost prima victimă. Am dreptate?

— Larisa n-a fost prima victimă. Nu avea cum să fie. Omul ăsta a mai ucis. E posibil ca băiatul din Moscova să nu fi fost nici el prima victimă.

— Larisa e primul copil care a fost ucis în orașul ăsta. Ăsta e adevărul. Jur!

— Ucigașul nu locuiește în Voualsk. Crimele au avut loc lângă gară. Călătorește.

— Călătorește? Și ucide copii? Ce fel de om e ăsta?

— Nu știu. Dar există o femeie în Moscova care l-a văzut. L-a văzut împreună cu victima lui. Există un martor ocular care ni-l poate descrie. De asemenea, soția mea cunoaște oameni care pot face rost de articole scrise în revistele din Vest despre cazuri similare. Dar avem nevoie, de asemenea, de dosarele crimelor similare din toate orașele mari, de la Sverdlovsk la Leningrad.

— Nu există arhive centralizate.

— De aceea va trebui să vizitezi fiecare dintre aceste orașe și să obții dosarele cazurilor din fiecare. Va trebui să-i convingi să ți le dea și dacă nu vei reuși, va trebui să vorbești cu localnicii. Să afli de la ei ce te interesează.

Ideea era nebunească, stupidă. Nesterov ar fi trebuit să izbucnească în râs. Ar fi trebuit să-l aresteze pe Leo. În loc să facă unul dintre aceste lucruri, întrebă:

— De ce aș face asta pentru tine?

— Nu pentru mine. Ai văzut ce le face copiilor ălora. Fă-o pentru oamenii cu care trăiești. Pentru vecinii noștri, pentru vecinii de compartiment din tren, fă-o pentru copiii pe care nu-i cunoaștem și pe care nu-i vom întâlni niciodată. Eu nu am suficientă putere ca să cer dosarele acelea. Eu nu cunosc pe nimeni în miliție. Tu îi știi pe oamenii ăștia; și ei te știu pe tine și au încredere în tine. Tu poți obține aceste dosare. Trebuie să cauți date legate de copiii uciși: cazurile vor putea fi rezolvate sau nerezolvate. Dar trebuie să existe un tipar: victimele să aibă gura plină cu scoarță și stomacurile scoase. Trupurile probabil că le-au fost găsite în locuri publice: păduri, parcuri, poate în apropierea gărilor. Vor avea sfoară în jurul gleznelor.

— Și dacă nu găsesc nimic?

— Dacă am găsit deja trei din întâmplare, atunci vom găsi și alții.

— Aș risca foarte mult.

— Da, vei risca. Și va trebui să minți. N-ai putea spune nimănui motivul real al cercetărilor tale. Nici măcar ofițerilor tăi. Nu vei putea avea încredere în nimeni. Și în schimb, pentru curajul tău, familia ta ar putea sfârși în Gulag. Și s-ar putea s-o sfârșești rău și tu. Asta e ce am eu de oferit.

Leo îi întinse mâna peste masă.

— Mă vei ajuta?

Nesterov merse la fereastră și se opri lângă soția lui. Ea nu îl privea, ci se juca cu paharul de vodcă. Avea să-și rișteze slujba, familia, toate lucrurile pentru care muncise o viață?

— Nu.

Sud-estul raionului Rostov, la vest de Gukovo

2 aprilie

Petea se trezi cu noaptea-n cap. Stând pe treptele reci de piatră ale casei lor, aștepta cu nerăbdare răsăritul ca să le poată cere voie părinților să meargă în oraș. După câteva luni în care făcuse economii, avea acum suficient de mulți bani ca să poată lua și ultimul timbru care i-ar fi completat ultima pagină a albumului. Prima colecție de timbre o primise de la tatăl său în ziua în care împlinise cinci ani. El nu ceruse așa ceva, dar filatelia a devenit curând un hobby timid, pentru ca să se transforme cu timpul aproape într-o obsesie. În ultimii ani strânsese timbre și de la alte familii care lucrau la colhoz – Ferma colectivă nr. 12, unde fuseseră repartizați părinții lui. Începuse chiar să-și facă prieteni în Gukovo, orașul cel mai apropiat, în speranța că va obține și alte timbre. După ce-i crescu colecția suficient de mult, cumpără un album ieftin, din hârtie, în care lipi timbrele în șiruri ordonate. Își ținea timbrele într-o cutie de lemn pe care tatăl lui i-o confecționase special ca să-și protejeze colecția. Fusese nevoit să-i facă o astfel de cutie, din moment ce Petea încetase să doarmă noaptea, atent ca apa să nu se scurgă prin acoperiș sau ca șobolanii să nu-i roadă prețiosul album. Dintre toate timbrele pe care le avea, pe primele patru, primite de la tatăl său, le iubea cel mai mult.

Din când în când, părinții îi dădeau câte o copeică. Nu erau bani în plus. Acum era suficient de mare ca să înțeleagă că nu existau bani în plus. La rândul lui, avea grijă să lucreze suplimentar la fermă. Îi trebuise atât de mult timp să adune banii; lunile treceau, iar el nu putea face altceva decât să hotărască ce timbre avea să cumpere data viitoare. Seara trecută primise o altă copeică, iar mama considerase acel moment cel mai prost cu putință, nu pentru că s-ar fi opus pasiunii lui, ci pentru că știa că în noaptea aceea băiatul nu avea să închidă un ochi. Avusese dreptate.

Când soarele răsări, Petea dădu buzna în casă. Mama insistă să mănânce un bol cu ovăz înainte să plece. Mâncă ce îi pusese cât de repede îi stătu în putință, fără să ia în considerare temerile mamei că s-ar fi putut alege cu o durere de stomac. După ce termină, ieși din casă și o porni spre linia de cale ferată care trecea pe lângă sat și o lua spre oraș. Se opri din alergat și se mulțumi să meargă în pas alert. Dacă ajungea prea devreme, magazinele aveau să fie închise. Se putea însă bucura la fel de bine de așteptarea aceasta voluptuoasă.

În Gukovo, chioșcul la care se vindeau timbre și ziare era încă închis. Petea nu avea ceas. Nu știa exact când avea să se deschidă chioșcul, dar așteptarea nu-l deranja. Era minunat să se afle în oraș știind că are suficient de mulți bani ca să cumpere un timbru nou, așa că porni să hoinărească pe străzi, fără vreo destinație precisă. Se opri la gară, știind că înăuntru se afla un ceas. Era ora șapte cincizeci. Un tren tocmai se pregătea să plece. Se hotărî să rămână să-l privească. Așa că merse pe peron și se așeză. Mai fusese în gară și înainte. Acesta era un tren personal care avea să oprească în toate stațiile până în orașul Rostov. Deși nu călătorise niciodată mai departe de Rostov și numai împreună cu părinții, câteodată se urca în tren

împreună cu colegii lui doar de plăcere și pentru că știau că pot călători gratis. Biletele erau arareori verificate.

Tocmai era pe cale să se întoarcă la chioșc ca să-și cumpere timbrul, când un bărbat se așeză lângă el. Bărbatul era îmbrăcat la patru ace și avea o servietă pe care o așeză între picioare, de parcă i-ar fi fost teamă să nu-i fie furată de cineva. Petea îl privi. Avea ochelari de vedere cu lentile groase și părul negru, aranjat cu atenție. Purta costum. Petea n-ar fi putut spune ce vârstă avea. Nu era chiar bătrân, nu avea părul grizonat. Dar nu era nici foarte tânăr. Nu părea conștient de prezența lui Petea. Petea tocmai era pe cale să se ridice și să plece, când bărbatul se întoarse brusc spre el și spuse:

— Unde mergi astăzi?

— Nu merg nicăieri, domnule. Nu cu trenul. Doar stăteam aici.

Petea fusese educat să se poarte respectuos cu cei mai în vârstă ca el.

— E un loc cam aiurea ca să stai degeaba.

— Aștept să cumpăr niște timbre, dar chioșcul nu s-a deschis încă. Deși poate că între timp s-a deschis. Ar trebui să merg să verific.

Auzind asta, omul se întoarse cu totul spre Petea.

— Colecționezi timbre?

— Da, domnule.

— Și eu colecționam timbre când eram de vârsta ta.

Petea se lasă pe spate, relaxându-se. Nu mai întâlnise până acum un alt colecționar de timbre.

— Dumneavoastră colecționați timbre noi sau din cele folosite? Eu colecționez din ambele categorii.

— Ale mele erau toate noi. Le luam de la un chioșc. Așa cum faci tu.

— Aș vrea ca și ale mele să fie toate noi. Dar majoritatea sunt folosite. Le tai de pe plicurile vechi.

Petea bagă mâna în buzunar și scoase un pumn de copeici de aramă pe care i le arătă bărbatului.

— A trebuit să le strâng timp de trei luni.

Bărbatul aruncă o privire grămezii micuțe de monede.

— Atât de mult timp pentru atât de puțin...

Petea privi monedele. Își dădu seama că bărbatul avea dreptate. Nu avea foarte mulți bani. N-avusese niciodată foarte mulți bani. Entuziasmul i se mai potoli. Nu va avea niciodată o colecție impresionantă. Alții vor avea întotdeauna mai mult decât el. Nu conta cât se străduia, n-avea niciodată să-i ajungă din urmă. Se întristă deodată, se ridică și dădu să plece, când bărbatul îl întrebă:

— Ești un băiat ordonat?

— Da, domnule.

— Ai grijă de timbrele tale?

— Am mare grijă de ele. Le-am pus într-un album. Iar tata mi-a făcut o cutie de lemn. Asta ca să stea albumul în siguranță. Din acoperișul nostru mai picură câteodată. Și uneori sunt și șobolani.

— E înțelept din partea ta să le pui într-un loc sigur. Așa am făcut și eu când eram ca tine. Le țineam în sertar.

Bărbatul părea să cântărească ceva în minte.

— Și eu am doi copii. Două fiice și niciuna nu e interesată de timbre. Sunt foarte dezordonate. Cât despre mine, eu nu mai am timp să mă ocup de timbre. Sunt ocupat cu serviciul, înțelegi? Sunt sigur că și părinții tăi sunt ocupați.

— Tot timpul, domnule, muncesc din greu.

— Nu au timp să adune timbre, așa-i?

— Nu, domnule.

— Și eu sunt în aceeași situație. Uite care e propunerea mea. Aș vrea ca toate timbrele pe care le-am strâns să

ajungă pe mâna cuiva responsabil, care să aibă grijă de ele, a unuia ca tine.

Petea se gândi la imaginea unui album întreg plin cu timbre. Erau pe atât de vechi pe cât se întindea înapoi în timp pasiunea acestui om. Ar fi fost colecția la care visase mereu. Tăcu, incapabil să creadă că i se oferă o asemenea șansă.

— Ei? Te-ar interesa?

— Da, domnule. Le-aș pune în cutia mea de lemn și acolo ar fi în siguranță.

Omul nu păru convins.

— Dar albumul meu e mare și plin de timbre. S-ar putea să nu încapă în cutiuța ta.

— Atunci, tata mi-ar face alta. Îl duce capul. Și nu s-ar supăra deloc. Îi place să facă tot felul de lucruri. Și mai e și priceput.

— Ești sigur că vei avea grijă de ele?

— Da, domnule.

— Promite-mi.

— Promit, domnule.

Bărbatul zâmbi.

— M-ai convins. Am să ți-o dau. Stau la trei stații de aici. Hai, am să-ți cumpăr un bilet.

Petea fu cât pe ce să spună că nu este nevoie de bilet, dar se abținu. Nu voia să creeze impresia că nu are respect pentru lege. Până când își va fi primit timbrele, trebuia să păstreze impresia bună pe care o crease.

✧

Petea stătea pe scaunul de lemn al trenului, privind pe fereastră și balansându-și picioarele cu tălpile aproape atingând podeaua. Se întreba acum dacă mai era cazul să-și cheltuie copeicile pe un timbru nou. Acest lucru părea

inutil având în vedere câte timbre urma să primească, așa că hotărî să returneze banii părinților lui. Ar fi fost frumos să împartă acest noroc cu ei. Bărbatul îi întrerupse meditația, bătându-l ușor pe umăr:

— Am ajuns.

Trenul oprise într-o haltă în mijlocul pădurii, cu mult înainte de orașul Șahti. Era un loc în care mergeau să se relaxeze cei care voiau să mai scape de aglomerația orașului. Prin lăstăriș se vedeau cărări făcute de piciorul omului. Dar nu era chiar o perioadă propice plimbărilor. Zăpada de-abia se topise. Pădurile erau acum întunecate și neprimitoare. Petea se uită la bărbatul de lângă el, la pantofii lui eleganți și la servietă:

— Locuiești aici?

Bărbatul dădu din cap.

— Aici e casa mea de vacanță. Nu-mi pot ține timbrele acasă. Mă tem că fetele mele le vor găsi și le vor atinge cu degetele lor murdare. Dar am de gând să vând casa asta, pricepi? Așa că nu voi mai avea unde să-mi țin colecția.

Se dădu jos din tren. Petea îl urmă, pășind pe peron. Nu mai coborî nimeni altcineva.

Bărbatul intră în pădure. Petea îl urmă. Dacă avea o casă aici, atunci era de înțeles. Petea nu cunoștea pe nimeni suficient de bogat încât să aibă o casă de vacanță, dar știa că întotdeauna erau situate fie în pădure, fie pe malul lacurilor sau pe malul mării. În timp ce mergea, bărbatul continuă să vorbească.

— Desigur, ar fi fost frumos ca și pe copiii mei să-i intereseze timbrele, dar nu este cazul.

Petea se gândea să-i spună că poate copiii lui aveau nevoie de ceva timp. Lui îi luase ceva timp până când devenise un colecționar atent. Și era suficient de isteț ca să

înțeleagă că era în interesul lui ca odraslele bărbatului să nu fie interesate de timbre. Așa că nu spuse nimic.

Bărbatul ieși de pe cărare și o luă printre tufe cu o oarecare viteză. Petea se strădui să se țină după el. Bărbatul mări pasul. Petea aproape că trebuia să alerge.

— Domnule, cum vă numiți? Va trebui să știu ca să le spun părinților mei în caz că mă întreabă de unde am timbrele.

— Nu-ți face griji în privința părinților tăi. Am să le scriu eu o scrisoare în care am să le explic exact cum ai ajuns în posesia albumului. Am să le dau chiar și adresa mea, în caz că vor dori să verifice.

— Vă mulțumesc mult, domnule.

— Spune-mi Andrei.

După ceva timp, omul se opri, se aplecă și deschise servieta. Petea se opri și el cercetând împrejurimile în căutarea casei. N-o văzu nicăieri. Poate că mai aveau puțin de mers. Trăgându-și răsuflarea, privi în sus la crengile lipsite de frunze ale copacilor care întretăiau perdeaua cenușie a cerului.

✧

Sângele curgea din țeasta băiatului, prelingându-i-se pe obraz. Andrei îngenunche și puse un deget pe gâtul băiatului, căutându-i pulsul. Încă trăia. Asta era bine. Îl răsuci pe spate și începu să-l dezbrace de parcă ar fi fost o păpușă. Îi scoase haina, apoi cămașa și la sfârșit pantofii și ciorapii. În sfârșit, îi scoase pantalonii și chiloții. Adună hainele într-o grămadă, își luă servieta și se îndepărtă de copil. După vreo douăzeci de pași se opri în dreptul unui copac căzut. Lăsă jos grămada de haine, o adunătură de boarfe sărăcăcioase. Puse servieta jos, o deschise și scoase din ea o bucată de funie grosolană. Se întoarse la băiat și îi

legă un capăt de sfoară de una dintre glezne. Făcu un nod strâns pe care îl verifică trăgând piciorul băiatului. Ținea bine. O luă înapoi, deșirând funia foarte atent, de parcă tocmai manevra fitilul unei grămezi de dinamită. Ajunse la copacul căzut, se ascunse în spatele lui și se întinse pe jos. Alesese un loc bun. Poziția copacului îi permitea să nu fie văzut de băiat când se va fi trezit. Urmărea cu privirea cum funia parcurgea distanța dintre mâna lui și glezna băiatului. Avea încă suficientă sfoară să-i ajungă încă cel puțin cincisprezece pași. Pregătit, era atât de excitat, că-i venea să urineze. Temându-se să nu rateze momentul când băiatul se va fi trezit, se răsuci pe o parte, își deschise șlițul de la pantaloni și, culcat cum era, se ușură. Terminând, se îndepărtă de pământul ud, reluându-și ușor poziția. Băiatul era încă inconștient. Andrei își scoase ochelarii, îi puse în toc, iar tocul îl băgă în buzunarul hainei. Acum, privind, nu putea zări decât ca prin ceață o linie indistinctă de piele roz contrastând cu pământul. Fără ochelari nu vedea decât niște trăsături confuze ale unui copil. Andrei se întinse, rupse o creangă dintr-un copac din apropiere și începu să mestece scoarța, dinții devenindu-i maronii și urâți.

✧

Petea deschise ochii, concentrându-se la cerul cenușiu și la crengile fără frunze ale copacilor. Capul îi era plin de sânge lipicios. Îl atinse, apoi își privi degetele și începu să plângă. Îi era frig. Era dezbrăcat. Ce se întâmplase? Amețit, nu îndrăznea să se ridice în șezut de frică să nu-l vadă pe bărbat lângă el. Era sigur că se afla prin apropiere. Acum nu putea vedea decât cerul. Dar nu putea rămâne aici, gol, pe pământ. Nu voia decât să fie acasă, cu părinții lui. Își iubea atât de mult părinții și era sigur că și ei îl

iubeau. Cu buzele tremurându-i, cu întreg corpul dârdâindu-i de frig, se ridică și începu să privească temător în stânga și în dreapta, abia îndrăznind să respire. Nu-l putea zări pe bărbat nicăieri. Privi în spate, într-o parte. Bărbatul dispăruse. Petea se ridică până ajunse în patru labe și începu să scruteze pădurea. Era singur, abandonat. Respiră adânc, ușurat. Nu înțelegea. Dar nici nu voia să înțeleagă. Se uită în jur după hainele sale. Nu mai erau. Dar nu erau importante. Sări în picioare și începu să alerge, să alerge cum n-o mai făcuse niciodată, împiedicându-se de crengile căzute, prin mocirla care se făcuse de la ploaie și de la zăpada topită. Tălpile, atunci când nu călcau pe crengi, scoteau un sunet plescăit. Nu știa dacă aleargă în direcția bună. Tot ce știa era că trebuia să scape de acolo. Deodată, piciorul drept îi fu tras înapoi, ca și cum cineva l-ar fi apucat de gleznă. Fără să-și poată ține echilibrul se duse înainte, căzând. Fără a avea timp să-și tragă respirația, se rostogoli pe spate și privi în urmă. Nu văzu pe nimeni. Se gândi că se împiedicase de ceva și era pe cale să se ridice, când observă funia legată în jurul piciorului drept. O urmări cu privirea înapoi în pădure și o văzu întinzându-se sinuos pe pământ, ca un fir de undiță. Sfoara mergea până în dreptul unui copac căzut cam la patruzeci de pași depărtare.

Apucă sfoara, încercând să și-o scoată de pe gleznă. Dar era prea strânsă, îi lăsa urme pe piele. Sfoara a fost trasă din nou, cu mai multă forță. Deodată fu tras prin noroi, spatele acoperindu-i-se cu noroi, înainte să se oprească. Privi în sus. Iată-l, era acolo, bărbatul acela, ascuns în spatele copacului, trăgând de funie. Petea apucă niște crengi și niște pământ. Dar nu ajuta la nimic, bărbatul continua să-l aducă tot mai aproape de copac. Se concentră asupra nodului. Nu-l putu desface. Nu putea rupe sfoara. Nu avea altă șansă decât să tragă din toate puterile,

jupuindu-și pielea de pe picior. Sfoara fu trasă iar, de data asta intrându-i în carne. Își strânse dinții, refuzând să țipe. Luă o mână de nămol moale și unse sfoara. Exact când bărbatul mai trase o dată, Petea reuși să se elibereze din laț. Sări în picioare și o luă la fugă.

Sfoara se slăbi în mâna lui Andrei. La capătul ei nu se mai afla nimic. Trase din nou și simți cum fața i se înroșește. Încercă să scruteze depărtarea, dar distanța era prea mare, nu putea vedea nimic, întotdeauna se baza pe sfoară. Să-și pună oare ochelarii? Nu, n-avea timp. Avea să fie lăsat în urmă aproape orb, singur, rătăcind prin păduri.

Te lasă în urmă.

Andrei sări peste copac și cu nasul în pământ începu să meargă după sfoară.

Petea alergă mai repede decât alergase vreodată. Avea să ajungă la gară. Trenul va fi acolo. Și se va urca. Avea să plece înainte ca bărbatul să ajungă acolo. Avea să supraviețuiască.

O pot face!

Se întoarse. Bărbatul se afla în urma lui alergând cu nasul în pământ, de parcă ar fi căutat ceva ce pierduse. Mai mult, mergea în direcție greșită. Distanța dintre ei creștea. Petea avea să scape de el, avea să reușească. Ajuns la capătul sforii, la nod, cu inima bătându-i nebunește, Andrei se opri și încercă să privească în jur cât putu de atent. Ochii începură să-i lăcrimeze. Nu vedea copilul. Băiatul dispăruse. Era singur, abandonat. Apoi, dintr-odată, la dreapta, văzu mișcare – o oglindire luminoasă, pielea palidă, băiatul. Era el. Petea privi în urmă, sigur că distanța dintre el și urmăritor crescuse și mai mult. De

data asta îl văzu pe bărbat alergând direct spre el. Alerga cu pași mari, cu haina fluturându-i în ambele părți. Avea un rânjet nebunesc pe față. Petea putu vedea că, dintr-un motiv care-i scăpa, avea dinții maro. Se simți lipsit de vlagă dintr-odată, de parcă n-ar mai fi avut brusc sânge în picioare. Își ridică brațele în dreptul ochilor, de parcă asta l-ar fi putut proteja și închise ochii, imaginându-și că era în brațele protectoare ale părinților săi.

Andrei se lovi atât de puternic de băiat, încât amândoi se prăbușiră. Andrei era deasupra, băiatul se răsucea dedesubt, zgâriindu-l și mușcându-i haina. Rămânând țeapăn deasupra, pentru a-l împiedica să scape, bărbatul mormăi:

— Trăiește încă!

Își scoase cuțitul lung de vânătoare pe care îl purta la centură. Închizând ochii, începu să lovească cu cuțitul dedesubtul lui, la început cu prudență, doar cu vârful, auzind icnetele și țipetele de sub el. Așteptă puțin, savură momentul, simți prelingându-i-se în stomac vibrațiile luptei. Ce senzație! Excitat, începu să lovească mai des, să bage lama mai mult, până când la un moment dat cuțitul intră în carne până în plăsele. Acum băiatul nu mai mișca.

trei luni mai târziu

Sud-estul raionului Rostov
Marea Azov

4 iulie

Nesterov stătea cu degetele de la picioare îngropate în nisip. Această porțiune de plajă era celebră pentru cei care locuiau în orașul Rostov-pe-Don, situat cam la patruzeci de kilometri în nord-est. Astăzi era la fel. Plaja era plină. Ca și cum locuitorii orașului tocmai ieșiseră din hibernare, aveau pielea decolorată după îndelungata iarnă. Și-ar fi putut da seama ce slujbe aveau acești oameni doar după forma corpului lor? Cei grași trebuie că erau importanți într-un fel sau altul. Poate că erau directori de fabrică sau membri importanți de partid, nu dintre aceia care doborau uși cu picioarele, ci dintre aceia care semnau tot timpul hârtii. Nesterov făcea tot ce putea să nu-i privească în ochi. Se concentra asupra familiei lui. Cei doi fii ai lor se jucau în apa mică, soția lui dormea alături, întoarsă pe o parte, cu ochii închiși și cu mâinile strânse sub cap. La o primă privire, păreau foarte mulțumiți: familia sovietică perfectă. Aveau toate motivele să fie mulțumiți – erau în vacanță, puteau folosi una dintre mașinile de serviciu ale miliției, aveau un voucher dat de stat pentru benzină ca recompensă pentru rezolvarea cu succes și cu discreție a celor două cazuri separate de crimă. I se spusese să nu se ostenească prea mult. Astea fuseseră

ordinele. Și le repetase în cap ca o placă, sensibil la ironia lor crudă.

Procesul lui Varlam Babinici durase exact două zile, avocatul apărării invocând nebunia. Conform procedurilor, apărarea trebuia să folosească aceleași rapoarte ale experților ca și acuzarea. Nu aveau voie să cheme martori independenți. Nesterov nu era avocat, dar nici nu avea nevoie să fie ca să înțeleagă ce avantaj enorm oferea asta acuzării. În cazul lui Babinici, apărarea trebuia să invoce nebunia fără însă a putea chema un martor care să nu fi fost în prealabil instruit de acuzare. Cum la Spitalul nr. 379 nu exista un specialist psihiatru, un medic obișnuit fusese ales de către acuzare să depună mărturie. Doctorul spusese că, după părerea lui, Varlam Babinici putea face diferența între bine și rău și că știa că uciderea este ceva rău; inteligența inculpatului era cu siguranță redusă, dar suficient de dezvoltată cât să înțeleagă conceptul de crimă. La urma urmei chiar el spusese după ce comisese crima:

În ce necaz am intrat!

Apărarea nu avu ce face decât să cheme același medic și să încerce să argumenteze un punct de vedere opus. Varlam Babinici fusese găsit vinovat. Nesterov primi o scrisoare bătută la mașină care îi confirma că tânărul de șaptesprezece ani fusese executat, murind în genunchi cu un glonte în ceafă.

Cazul doctorului Tiapkin durase mai puțin de o zi. Soția lui declarase că era violent, descriindu-i fanteziile perverse și că singurul motiv pentru care nu-l denunțase fusese că se temuse pentru viața ei și a copiilor lor. De asemenea, îi spuse judecătorului că renunțase la religia ei, iudaismul. Avea să-și educe copiii ca să devină buni comuniști. În schimbul acestei mărturii fusese transferată

la Șahti, un oraș din Ucraina, în care își putea continua viața fără stigmatul crimei soțului asupra ei. Cum în afară de cei din Voualsk nu auzise nimeni de crime, nici măcar nu era nevoie să-și schimbe numele. Odată finalizate aceste cazuri, curtea trecuse la judecarea a aproape două sute de cetățeni acuzați de comportament antisovietic. Toți acești homosexuali primiseră pedepse cu muncă silnică, între cinci și douăzeci și cinci de ani. Pentru a putea rezolva numărul neobișnuit de cazuri cu ușurință, judecătorul elaborase o metodă de a da sentințele care depindea de dosarul inculpatului, de numărul de copii pe care îi avea și de numărul de contacte perverse pe care declarase că le-a avut. Dacă erau membri de Partid, asta nu le putea face decât rău, din moment ce aduseseră o proastă reputație Partidului. Asta ar fi trebuit s-o știe și ei. Acum, calitatea de membru le era retrasă. În ciuda faptului că aceste ședințe de judecată erau toate la fel, Nesterov asistase la fiecare dintre cele aproximativ două sute. Când și ultimul inculpat fu condamnat, părăsi curtea și fu felicitat de toți oficialii Partidului. Se descurcase bine. Era aproape sigur că va primi un apartament nou în următoarele două luni, sau cel mai târziu până la sfârșitul anului.

Câteva nopți după ce sentințele fuseseră date, neputând dormi, soția lui îi spuse că era doar o chestiune de timp până când va fi de acord să-l ajute pe Leo să rezolve cu adevărat cazurile. Ar trebui să-i dea drumul. Aștepta oare permisiunea ei? Poate că asta făcea. Nu se juca doar cu viața lui, ci și cu cea a familiei lui. Teoretic, nu făcea nimic rău cercetând și punând întrebări, dar va face asta de unul singur. Activitățile independente implicau întotdeauna un anumit risc pentru că ele sugerau că structurile de stat eșuaseră. Însemna că un individ putea obține ceva ce statul nu putuse. În același timp, era sigur că putea porni o anchetă discretă, obișnuită, care să nu atragă

atenția mai mult decât o conversație între colegi. Dacă descoperea că nu mai existau și alte cazuri, alți copii uciși, atunci putea fi sigur că pedepsele brutale la care avusese o contribuție esențială fuseseră echitabile, juste și potrivite. Deși nu avea încredere în Leo și resimțea constant îndoiala pe care acesta i-o inspira, nu era niciun dubiu că pusese o întrebare de bun simț. Avea munca lui vreo semnificație sau era pur și simplu un mijloc de a-și câștiga pâinea? Nu era nimic rușinos în a încerca să supraviețuiești – cu asta își ocupa timpul majoritatea populației. Totuși, era oare în regulă să trăiască în mizeria asta fără niciun fel de demnitate, fără să aibă sentimentul că munca lui are vreun sens?

În ultimele zece săptămâni Nesterov lucrase singur, fără să colaboreze în vreun fel cu Leo. Cum Leo era sigur supravegheat, cu cât avea mai puțin de-a face cu el, cu atât era mai bine. Nu făcuse decât să-i strecoare lui Leo un mic bilețel pe care scria doar „te voi ajuta", dându-i instrucțiuni să-l distrugă imediat.

Nu exista nicio cale simplă de a căpăta acces la dosarele din regiune. Dăduse telefoane și scrisese scrisori. De fiecare dată menționase subiectul numai în trecere, lăudând eficiența departamentului său în rezolvarea fără probleme a celor două cazuri, încercând să provoace o reacție de emulație. Pe măsură ce răspunsurile începuseră să vină, fu nevoit să meargă cu trenul în câteva călătorii neoficiale, ajungând în tot felul de orașe și întâlnindu-și colegii, bând împreună cu ei, discutând câte un caz relevant pentru doar o fracțiune de secundă înainte să treacă la subiecte benigne. Era un mod extrem de ineficient de a aduna informații. Trei ore de băut abia dacă aduceau două minute de conversație relevantă. În opt săptămâni nu reușise să dezgroape nici măcar o singură crimă nerezolvată.

Acesta fusese momentul în care îl chemase pe Leo în biroul lui.

Leo intră în birou, închise ușa și se așeză. Nesterov verifică de două ori coridorul înainte de a se întoarce, încuind ușa și luând ceva de pe birou. Scoase o hartă a Uniunii Sovietice și o întinse pe birou, fixându-i colțurile cu niște cărți. Luă apoi o mână de pioneze. Înfipse două în zona Voualsk, două în regiunea Molotov, două în Viatka, două în Gorki și două în Kazan. Pionezele formau un șir care urma linia de cale ferată până la Moscova. Nesterov nu mai fusese la Moscova, evitase în mod deliberat contactul cu agenții de miliție de acolo de care se temea că vor fi suspicioși în privința cercetărilor lui. La vest de Moscova, Nesterov nu avu deloc succes, dar găsi un caz posibil în Tver. Mișcându-se spre sud, înfipse trei pioneze în zona orașului Tula, două în zona orașului Orel și două în zona orașului Belgorod. Pentru zona Ucrainei, luă cutia de pioneze și vărsă cel puțin douăzeci în palme. Continuă: trei pioneze în orașele Harcov și Gorlovka, patru în Zaporoje, trei în Kramatorsk și una în Kiev. În afara Ucrainei erau trei pioneze în Taganrog și în cele din urmă șase în regiunea Rostov.

Nesterov înțelese reacția lui Leo: tăcere și zăpăceală. În multe privințe, adunase această informație folosind același tipar. La început încercase să nu țină cont de asemănări: pământul din gura copiilor, fie că-i spuneau pământ sau mizerie, toracele despicate. Asemănările însă erau izbitoare. Mai era și sfoara din jurul gleznelor. Victimele erau mereu dezbrăcate, hainele se găseau mai mereu strânse într-o mică stivă la o distanță oarecare de locul crimei. Crimele aveau loc în pădure, prin parcuri și foarte frecvent în apropierea gării, niciodată în interior. Niciunul dintre orașe nu luase legătura cu vreun altul, deși uneori crimele se petreceau la nici cincizeci de kilometri

distanță. Nu fuseseră create legături care să unească pionezele. Crimele fuseseră soluționate învinovățind bețivi, hoți sau violatori condamnați, indivizi marginalizați, nedoriți, cărora li se putea aduce orice acuzație.

După numărătoarea lui erau patruzeci și trei în total. Nesterov se întinse după cutia de pioneze, luă una și o înfipse în centrul Moscovei, făcând din Arkadi copilul cu numărul 44.

✧

Nesterov se trezi cu obrazul lipit de nisip și cu gura deschisă. Se ridică, își scutură nisipul de pe obraz și se uită în jur. Soarele dispăruse după o perdea de nori. Își căută copiii din priviri pe porțiunea de plajă pe care se jucau copiii. Fiul său mai mare, Efim, care avea șapte ani, stătea lângă malul apei. Dar fiul mai mic, în vârstă de numai cinci ani, nu se zărea nicăieri.

Nesterov se întoarse spre soția lui. Tăia felii dintr-o bucată de pastramă, pregătind masa.

— Unde este Vadim?

Inesa privi în sus, găsindu-l imediat din ochi pe cel mare, dar nu și pe cel mic. Ținând în continuare cuțitul în mână, se ridică, se întoarse și privi în urmă. Nevăzându-l, scăpă cuțitul din mână. Amândoi o zbughiră spre Efim, îngenunchind lângă el, câte unul în fiecare parte.

— Unde este fratele tău?

— A spus că se întoarce la voi.

— Când?

— Nu știu.

— Gândește-te.

— Nu cu mult timp în urmă. Nu mai știu.

— V-am spus să stați împreună.

— A spus că se întoarce la voi!

— N-a intrat în apă?

— A plecat încolo, spre voi.

Nesterov se ridică din nou și privi spre apă. Vadim nu intrase în mare, nu voise să înoate. Era undeva pe plajă, printre sutele acestea de oameni. Imagini de prin dosarele cu crime începură să-i treacă prin minte. O fată tânără fusese ucisă chiar lângă o linie periferică de cale ferată. O alta fusese ucisă într-un parc, în spatele unei statui, la doar o sută de metri de casa ei. Se ghemui lângă fiul său:

— Du-te înapoi la pătură. Stai acolo indiferent de cine îți vorbește sau de ce îți spune. Chiar dacă e cineva mai în vârstă și trebuie să-l respecți, nu te miști de acolo.

Aducându-și totuși aminte câți copii fuseseră păcăliți și ademeniți în pădure, se răzgândi și luă mâna fiului său.

— Hai cu mine. Îl vom căuta amândoi pe fratele tău.

Soția lui o luă în susul plajei, iar Nesterov o luă în jos, în direcția opusă, lovindu-se de oameni, înaintând cu pas energic, prea rapid pentru Efim, așa că își luă fiul în brațe și îl cără. La un moment dat, plaja se termină, iar la marginea ei apărură buruieni și trestie. Vadim nu se afla nicăieri.

Efim nu știa mare lucru despre munca tatălui său. Știa despre cei doi copii uciși în orașul lor pentru că părinții îi vorbiseră despre asta, deși îl făcuseră să jure că nu va vorbi nimănui despre crime. Teoretic, nimeni nu avea de ce să se îngrijoreze în privința lor. Erau perfect rezolvabile. Efim știa că frățiorul lui se afla în pericol. Era un băiat prietenos, comunicativ. N-ar fi putut fi nepoliticos cu nimeni. Efim ar fi trebuit să-l supravegheze mai bine și când își dădu seama că era vina lui începu să plângă.

La celălalt capăt al plajei, Inesa își striga fiul. Citise și ea documentele legate de ancheta soțului ei. Știa exact ce li

se întâmpla copiilor dispăruți. Panicându-se, se simți pe deplin responsabilă. Ea îi spusese soțului ei să-l ajute pe Leo. Îl încurajase, sugerându-i să-și ia măsuri de protecție măcar minimale, cum ar fi să țină această investigație secretă. Era un om direct, iar munca lui cerea multă precauție. Ea îi citea scrisorile înainte să le trimită, sugerându-i să insereze anumite fraze pentru cazul în care scrisorile ar fi fost interceptate. Când el îi arătase harta lui plină de pioneze, ea atinsese fiecare pioneză în parte. Era o cifră incredibilă, iar în noaptea aceea dormise împreună cu fiii ei. Transformarea unei călătorii într-o vacanță fusese ideea ei. Cum cele mai multe crime avuseseră loc în sudul țării, singurul mod în care Nesterov putea face o călătorie de durată în această zonă fără a atrage atenția fu să folosească pretextul unei vacanțe cu familia. Doar acum înțelesese că-și pusese copiii în pericol. Îi dusese chiar în patria acestui rău misterios. Subestimase răutatea acestui criminal. Niciun copil nu era în siguranță, aparent criminalul îi alegea la întâmplare, îi ucidea la doar câțiva metri de casele lor. Iar acum i-l luase pe fiul cel mic.

Respirația i se tăiase strigându-și fiul, strigându-i numele în fața celor care făceau baie acolo; ochii i se umplură de lacrimi. Oamenii o înconjurară cu privirile lor goale, lipsite de orice interes. Îi imploră s-o ajute.

— Nu are decât cinci ani. A fost răpit. Trebuie să-l găsim.

O femeie cu o înfățișare dură încercă s-o liniștească.

— Trebuie să fie pe aici, pe undeva.

— Nu înțelegeți. Se află într-un pericol de moarte.

— De ce?

Dădu femeia la o parte și continuă să se învârtă, să-l strige. Deodată simți mâna puternică a unui bărbat pe umeri.

— Băiețelul meu a fost răpit. Ajutați-mă să-l găsesc.

— De ce nu vă liniștiți?

— Nu, va fi omorât. Va fi ucis. Trebuie să mă ajutați să-l găsesc.

Bărbatul râse.

— Nimeni nu va fi ucis. E în siguranță.

Începu să se lupte, dar bărbatul nu-i dădu drumul. Înconjurată de priviri compătimitoare, încercă să se elibereze.

— Lasă-mă. Trebuie să-mi găsesc fiul.

Nesterov își făcu loc prin mulțime, încercând să ajungă la soția sa. Îl găsise pe fiul lor cel mic jucându-se printre buruieni și acum era însoțit de ambii copii. Bărbatul îi dădu drumul Inesei. Femeia îl îmbrățișă pe Vadim, luându-i căpșorul cu atâta grijă de parcă ar fi fost de sticlă și îi era teamă să nu-l spargă. Arătau acum ca o familie unită, înconjurată de figuri ostile din toate părțile. De ce se purtaseră așa? Ce nu era în regulă cu ei? Efim șopti:

— Să mergem.

Părăsiră mulțimea, adunându-și lucrurile la repezeală și îndreptându-se spre mașină. Mașina era parcată la doar patru automobile de drum. Ceilalți turiști veniseră cu tramvaiul. Nesterov porni motorul și plecă.

✧

Pe plajă, o femeie slabă, cu părul ușor grizonat privi mașina îndepărtându-se. Notă numărul de pe tăblița de înmatriculare, considerând că această familie necesita o cercetare mai atentă.

Moscova

5 iulie

Până ieri, dacă Leo ar fi fost arestat, nimic n-ar fi putut s-o lege pe Raisa de ancheta lui neautorizată. L-ar fi putut denunța oricând și poate că ar fi avut o șansă să supraviețuiască. Acum, asta nu mai era valabil. Călătorind amândoi clandestin într-un tren spre Moscova, folosindu-se de acte false, vina lor era indivizibilă. De ce se urcase Raisa în tren, de ce-l însoțise pe Leo? Fapta sa contrazicea singurul principiu în care crezuse până acum: supraviețuirea. Acceptase un risc incomensurabil când avusese și alte alternative. Ar fi putut rămâne în Voualsk fără să facă nimic sau, pentru a fi și mai sigură, l-ar fi putut denunța, sperând că acest gest al ei i-ar fi putut asigura supraviețuirea. Era o strategie condamnabilă, neplăcută și ipocrită, dar până acum făcuse multe lucruri de acest fel pentru a supraviețui, inclusiv să se mărite cu Leo, un bărbat cu care nu era de acord în cele mai multe privințe. Ce se schimbase? Nu era vorba de dragoste. Devenise partenera lui, nu în sensul marital clasic. Erau parteneri în această anchetă. El avea încredere în ea, o asculta ca pe un egal, nu din politețe. Erau o echipă, împărtășind un scop mai important decât viețile lor. Energică, cu toate simțurile active, ea nu voia să se reîntoarcă la existența ei mizerabilă dinainte, în care se întreba în fiecare moment cât din sufletul ei trebuie să mai sacrifice ca să supraviețuiască.

Trenul opri la Iaroslavski Vokzal. Leo înțelegea pe deplin semnificația întoarcerii în aceste locuri, a călătoriei de-a lungul liniei ferate unde fusese găsit trupul lui Arkadi. Se întorceau la Moscova pentru prima dată de la exilul lor impus cu patru luni în urmă. N-aveau nicio îndatorire oficială care să-i oblige să vină aici. Viețile și ancheta lor s-ar fi sfârșit dacă erau descoperiți. Dacă ar fi fost prinși, i-ar fi ucis. Motivul călătoriei lor era o femeie pe nume Galina Șaporina, femeia care îl văzuse pe ucigaș, un martor ocular care l-ar fi putut descrie, i-ar fi putut estima vârsta, atribuindu-i un dram de realitate. În acest moment, nici Leo, nici Raisa nu știau exact ce fel de om caută. N-aveau idee dacă era tânăr sau bătrân, gras sau slab, ponosit sau bine îmbrăcat. Pe scurt, ar fi putut fi oricine.

Raisa îi propusese ca, în afară de Galina, să vorbească și cu Ivan, colegul ei de la școală. Citea multe titluri occidentale interzise de cenzură, avea acces la publicații interzise, la articole din reviste, ziare și traduceri neautorizate. Poate că avea cunoștință de cazuri similare, tratate în publicații din străinătate: crime la întâmplare, crime care conțineau un soi de ritual și care erau multiple. Raisa auzise de asemenea asasinate fără să știe vreun amănunt. Auzise despre un american, Albert Fish, care ucidea copii și îi mânca. Auzise despre un francez, dr. Pettiot, care în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei ademenea evrei în pivnița lui, le promitea siguranță, apoi îi ucidea și le ardea trupurile. Nu-și dădea seama dacă avea de-a face doar cu propagandă sovietică în privința decadenței occidentale, propagandă care se folosea de imaginea unor ucigași, produse ale unei societăți perverse și decăzute. O teorie deterministă ar fi fost fără rost în cazul anchetei lor. Ar fi însemnat că suspectul lor era în mod necesar un străin, cineva al cărui caracter fusese modelat de viața

într-o societate capitalistă. În mod evident, criminalul se mișca prin țară cu multă ușurință; vorbea rusește și era priceput în ademenitul copiilor. Era un criminal care acționa chiar în sânul țării sale. Tot ceea ce știau sau li se spusese despre acest tip de crimă era fie fals, fie irelevant. Trebuiau să dea uitării tot ce învățaseră și s-o ia de la capăt. Iar Raisa credea că informațiile pe care le-ar fi putut primi de la Ivan ar fi putut fi de mare ajutor în acest proces de reeducare.

Leo aprecie că într-adevăr o astfel de experiență le-ar fi fost de folos, dar era hotărât să se limiteze la un număr cât mai mic de contacte cu alți oameni. Obiectivul lor prioritar era să vorbească cu Galina Șaporina; Ivan era pe planul doi. Leo nu era convins pe deplin că merita riscul. Își dădea însă seama și că evaluarea lui era influențată de factori subiectivi. Era gelos pe relația lui Ivan cu soția sa? Da, era. Dorea să împartă ancheta asta cu Ivan? Nu, nici pentru o clipă.

Leo se uită pe fereastră, așteptând ca toată lumea să se dea jos din tren. Gările erau patrulate de agenți în uniforme și sub acoperire. Toate transporturile importante de călători erau considerate a fi posibile puncte de infiltrare. Pe șosele existau patrule înarmate și puncte de verificare. Porturile erau atent controlate și păzite. Nicăieri nu exista mai multă supraveghere ca la Moscova. Iar ei încercau să se strecoare în cel mai plin de miliție oraș din țară. Singurul lor avantaj stătea în faptul că era puțin probabil ca Vasili să-i considere atât de nesăbuiți încât să pornească într-o asemenea aventură. Când să coboare din tren, Leo se întoarse spre Raisa:

— Dacă se întâmplă să privești vreunul în ochi, un milițian sau pe altcineva, chiar și pe unul care pare civil, nu te uita imediat în altă parte. Nu zâmbi și nu face nicio

mișcare. Privește-l în ochi câteva clipe, apoi uită-te în altă parte.

Păși pe peron, niciunul dintre ei neavând foarte mult bagaj. Bagajele voluminoase era mult mai probabil să atragă atenția. Mergeau energic, dar trebuia să se abțină de la a alerga. Leo era mulțumit că gara era plină. În același timp, putea simți gulerul cămășii cum i se umezește de la transpirație. Încercă să se liniștească, spunându-și că nu exista practic nicio posibilitate ca vreunul dintre agenții de aici să-i urmărească. Fuseseră atenți să scape de orice urmă de supraveghere încă de la Voualsk. Stabiliseră că merg într-o vacanță la munte. Trebuiseră să depună cereri pentru vacanță. Din cauza situației lor precare, nu putuseră obține decât două zile. Sub presiunea extremă a timpului, intraseră în pădure, urmărind un drum forestier, asigurându-se că nu erau urmăriți. Odată ce fură siguri că nu fuseseră urmăriți, se întoarseră la pădurea din apropierea gării. Își schimbară hainele pline de noroi, le îngropară împreună cu echipamentul de campare și ieșiră pe peron așteptând să apară trenul de Moscova. Se urcară în ultima clipă. Dacă totul mergea conform planului, atunci ar fi reușit să ia declarația martorului ocular, să se întoarcă la Voualsk, să se furișeze în pădure, să-și ia echipamentul și să se îmbrace la loc în hainele pline de noroi. Aveau să se întoarcă în oraș pe unul dintre drumurile forestiere din nord.

Erau aproape de ieșire, când un bărbat spuse în spatele lor:

— Actele.

Fără să ezite, Leo se întoarse. Nu zâmbi și nici nu încercă să pară relaxat. Ofițerul din fața lor lucra pentru securitatea de stat. Dar Leo nu-l cunoștea. Avea noroc. Îi înmână actele. Raisa i le înmână pe ale ei. Leo studie chipul bărbatului. Era înalt și solid. Avea o privire leneșă, era

lent în mișcări. Nu era decât o cercetare de rutină. Oricum, rutină sau nu, actele pe care i le înmânaseră erau false, iar în cel mai bun caz era doar o imitație acceptabilă. Ca agent, Leo n-ar fi fost niciodată înșelat de un asemenea fals. Nesterov ajutase la procurarea lor, ajustându-le cu ajutorul lui Leo. Munciseră mult, dar cu cât munciseră mai mult, cu atât deveneau mai conștienți de mediocritatea falsului lor: zgârieturile de pe hârtie, punctele unde cerneala se întinsese, ștampilele care se dublau. Se întreba cum de putuse avea încredere în aceste documente, apoi își dădu seama că nu avusese niciun moment: pur și simplu sperase că nu vor fi verificate.

Raisa privi cum agentul buchisea scrisul de pe documente și realiză că omul abia putea să citească. Încerca să ascundă asta prefăcându-se foarte atent. Dar văzuse prea mulți copii întâmpinând aceeași problemă ca să nu poată citi aceste simptome. Buzele i se mișcau în timp ce parcurgea rândurile. Conștientă că dacă arăta că-i știe slăbiciunea agentul va deveni grosolan și dur, Raisa încerca să mimeze în continuare teama. Se gândea că agentul va aprecia asta: îi va atenua orice fel de neliniște ar fi resimțit. Foarte sigură că agentul le urmărea expresiile faciale, nu pentru că ar fi avut vreo bănuială în privința actelor lor, ci pentru că era îngrijorat că lor le-ar fi putut fi mai puțin frică de el. Mulțumit că încă le inspira teamă, agentul începu să cântărească documentele dintr-o palmă într-alta, făcând clar faptul că încă avea putere de viață și de moarte asupra lor.

— Să văd bagajele.

Leo și Raisa își deschiseră gentuțele. Nu aveau cu ei nimic altceva decât câteva haine și alte câteva mici obiecte de uz personal. Ofițerul începu să se plictisească. Dădu din umeri. Ca răspuns, înclinară din cap reverențios și se îndreptară spre ieșire, încercând să nu pară prea grăbiți.

Aceeași zi

După ce îl împiedicase pe Feodor să cerceteze moartea propriului său fiu și îi pusese pumnul în gură, Leo era acum pe cale să-i ceară ajutorul în exact aceeași chestiune. Avea nevoie ca Feodor să-l ducă la apartamentul Galinei Șaporina din moment ce nu-l putuse găsi singur. Într-adevăr, era perfect posibil să nu-și mai amintească corect nici numele bătrânei. Nu fusese foarte atent la ea atunci și trecuse atât de mult timp. Fără Feodor erau puține șanse să găsească singur martorul ocular.

Leo era pregătit pentru ce era mai rău, pentru umilință; era demn de milă și batjocură, dar astea nu contau atâta timp cât obținea mărturia. Deși Feodor era agent MGB, Leo miza pe faptul că loialitatea lui se va îndrepta către amintirea fiului său. Oricât de mult l-ar fi urât Feodor pe Leo, poate că simțul dreptății îl va forța să-i devină aliat. Acestea fiind spuse, evaluarea pe care Leo o făcuse situației în urmă cu patru luni fusese corectă. O anchetă neautorizată a morții fiului său i-ar fi pus în pericol întreaga familie. Poate că Feodor înțelesese în sfârșit această situație. Poate că decisese să-i protejeze pe cei vii, poate că-l va denunța pe Leo și în felul ăsta se va răzbuna și va fi în siguranță. Ce avea să decidă? Leo nu avea altceva de făcut decât să bată la ușă și să afle.

În blocul nr. 18, la etajul patru, o femeie mai în vârstă deschise ușa – femeia care îl înfruntase, femeia care pronunțase cuvântul acela interzis: crimă.

— Mă numesc Leo, ea este soția mea, Raisa.

Femeia îl privi pe Leo. Și-l amintea și încă îl ura. O privi apoi pe Raisa.

— Ce vrei?

Raisa răspunse cu voce scăzută:

— Am venit aici în legătură cu uciderea lui Arkadi.

Se lăsă o tăcere îndelungată, femeia studiindu-le amândurora chipurile, înainte să răspundă:

— Ați greșit adresa. Aici n-a fost ucis niciun băiețel.

În timp ce dădea să închidă ușa, Leo puse piciorul în prag.

— Ați avut dreptate.

✧

Leo se așteptase să vadă furie din partea ei. Dar, în loc să se întâmple asta, începu să plângă.

Feodor, soția sa și femeia mai în vârstă, mama lui, stăteau în picioare, o troică civilă – un tribunal al cetățenilor privindu-l pe Leo cum își scotea haina și se așeza pe scaun. Dedesubt, lipite de corp, se aflau dovezile legate de crimă – fotografii, descrieri, declarații, hărți care cartografiau răspândirea crimelor: cele mai importante dovezi pe care reușiseră să le strângă.

— A trebuit să-mi iau niște măsuri de precauție în privința acestor materiale. Aici sunt detaliile care privesc peste patruzeci de crime, crime împotriva unor copii, atât fete, cât și băieți, comise în partea de vest a țării. Toți au fost uciși în același fel în care cred acum că a fost ucis și fiul vostru.

Leo scoase actele din sân: cele care stătuseră pe piele erau umede de la transpirație. Feodor le luă și le răsfoi. Soția și mama lui păși înainte. Citiră cu toții documentele, trecându-le de la unul la altul. Soția lui Feodor vorbi prima:

— Și dacă îl vei prinde, ce se va întâmpla?

Surprinzător, era pentru prima dată când lui Leo i se punea această întrebare. Până acum se întrebaseră doar dacă vor reuși să-l prindă.

— Îl voi ucide.

Odată ce Leo le explică natura personală a investigației sale, Feodor nu mai pierdu timpul aducându-i învinuiri sau făcându-i reproșuri. În mod evident nu-i trecuse prin cap să nu-i ajute, să se îndoiască de sinceritatea lor sau să se îngrijoreze pentru urmări. Se părea că asemenea gânduri nu le trecuseră prin cap nici celor două femei, cel puțin nu la modul serios. Feodor avea să-i ducă imediat la apartamentul Galinei.

Să meargă pe cea mai scurtă cale însemna s-o ia peste linia ferată, unde fusese găsit Arkadi. Existau mai multe linii de cale ferată, mergând în paralel, un spațiu larg populat cu arbuști pipernicițiși cu copaci. Luminată de amurg, această pustietate îi părea lui Leo fermecătoare. În inima orașului părea să fie pustiu. Oare băiețelul trecuse prin aceste vagoane în încercarea de a scăpa de criminal? În încercarea disperată de a fugi, căzuse? Oare în întunericul acesta, un tren trecuse peste el, indiferent? Leo fu bucuros să se îndepărteze de linii.

Apropiindu-se de apartament, Feodor spuse că Leo ar fi trebuit să rămână afară. Galina fusese o dată speriată de el; nu puteau risca s-o sperie din nou, asta ar fi făcut-o să nu scoată niciun cuvânt. Leo fu de acord. Nu aveau să intre decât Feodor și Raisa.

Raisa îl urmă pe Feodor, urcară pe trepte și bătură la ușă. Înăuntru putu auzi cum niște copii se jucau. Era mulțumită. Desigur, nu credea că trebuia să fii neapărat mamă ca să înțelegi gravitatea acestor crime, însă faptul că Galina avea copii și că pruncii ei erau în pericol avea s-o facă mai ușor de convins.

Ușa fu deschisă de o femeie sfrijită în jur de treizeci de ani. Era înfofolită de parcă ar fi fost în mijlocul iernii. Părea bolnavă. Ochii i se mișcau nervos, cercetându-i în amănunt atât pe Feodor, cât și pe Raisa. Feodor păru s-o recunoască.

— Galina, îți amintești de mine? Eu sunt Feodor, tatăl lui Arkadi, băiețelul acela care a fost ucis. Ea este prietena mea, Raisa. Locuiește în Voualsk, un oraș lângă munții Ural. Galina, ne aflăm aici pentru că bărbatul care mi-a ucis copilul continuă să ucidă alți copii în alte orașe. De aceea, Raisa a venit la Moscova ca să putem lucra împreună. Avem nevoie de ajutorul tău.

Vocea Galinei era slabă, aproape o șoaptă.

— Cum aș putea ajuta? Nu știu nimic.

Așteptându-se la un astfel de răspuns, Raisa sublinie:

— Feodor nu se află aici în calitate de ofițer MGB. Suntem doar un grup de părinți oripilați de aceste crime, un grup de oameni obișnuiți. Numele tău nu va apărea în niciun fel de document. Nici nu există vreun document. Nu vei mai auzi niciodată de noi. Nu vrem decât să știm cum arată. Câți ani are? E înalt? Ce culoare a părului are? Poartă haine ieftine sau scumpe?

— Bărbatul pe care l-am văzut nu era cu un copil. V-am spus deja asta.

Feodor răspunse:

— Te rog, Galina, lasă-ne să intrăm puțin. Hai să vorbim în hol.

Femeia scutură din cap.

— Nu vă pot ajuta cu nimic. Nu știu nimic.

Feodor deveni agitat. Raisa îi puse mâna pe braț, făcându-l să tacă. Trebuiau să rămână calmi, nu-și permiteau s-o sperie. Răbdarea era cheia.

— Nicio problemă, Galina. N-ai văzut un om cu un copil. Feodor mi-a spus că ai văzut un om cu o geantă de scule. Este adevărat?

— Da.

— Ni-l poți descrie?

— Dar nu era niciun copil cu el.

— Am înțeles. Nu avea cu el niciun copil. Ai spus asta limpede. Nu avea decât o geantă de scule. Dar cum arăta?

Galina începu să se gândească. Raisa își ținu respirația, simțind că femeia nu mai avea să reziste mult. N-aveau nevoie să scrie ce avea să spună femeia. Nu aveau nevoie de o declarație scrisă. Nu le trebuia decât de o descriere făcută în treacăt, pe care, la o adică, femeia o putea retracta. Treizeci de secunde, nu era nevoie de mai mult.

Dintr-odată, Feodor rupse tăcerea spunând:

— Nu-i niciun pericol dacă ne spui cum arăta bărbatul acela. Nimeni nu poate intra în necaz pentru că a descris un lucrător la calea ferată.

Raisa îl privi pe Feodor. Făcuse o greșeală. Oamenii chiar puteau intra în bucluc pentru că descriseseră un lucrător la calea ferată. Puteau intra în încurcătură pentru mult mai puțin. Cel mai sigur lucru era întotdeauna să nu spui nimic.

Galina scutură din cap, îndepărtându-se.

— Îmi pare rău, era întuneric. Nu l-am văzut. Avea o geantă cu scule, asta e tot ce îmi amintesc.

Feodor opri ușa cu mâna.

— Nu, Galina, te rog...

Galina scutură din cap.

— Plecați.

— Te rog, te rog...

Cuprinsă de o panică animalică, vocea îi deveni gâtuită de emoție.

— Plecați!

Se lăsă tăcerea. Vocile copiilor încetară să se audă. Soțul Galinei apăru.

— Ce se întâmplă?

Pe coridor, ușile apartamentelor se deschiseră, oamenii priveau din praguri, comentau, arătau cu degetul: o tulburau și mai mult pe Galina. Simțind că situația scapă de sub control, că-și pierd martorul ocular, Raisa înaintă și o cuprinse pe Galina în brațe, de parcă și-ar fi luat la revedere.

— Cum arăta? Spune-mi, șoptește-mi la ureche.

Soțul Galinei încercă să le separe.

— Gata!

Galina se zbătea. Dar Raisa se ținea tare, strângând brațul acestei străine, rugându-se, implorând-o:

— Cum arăta?

Obraz lângă obraz, Raisa aștepta cu ochii închiși, sperând. Putea auzi respirația Galinei. Dar Galina nu răspunse.

Rostov-pe-Don

Aceeași zi

Pisica se ghemuise pe pervazul ferestrei, cu coada legănându-i-se dintr-o parte într-alta, urmărind-o pe Nadia învârtindu-se prin cameră cu ochii ei reci și verzi, ca și cum ar fi vrut s-o prindă în gheare, de parcă n-ar fi fost decât un șobolan supraponderal. Pisica era mai în vârstă decât ea. Fata avea șase ani; pisica avea nouă. Asta putea explica într-un fel de ce avea acest aer de superioritate. Tatăl ei spunea că în zona în care locuiau exista o problemă cu șobolanii și prin urmare pisicile erau absolut necesare. Asta era doar în parte adevărat: Nadia văzuse într-adevăr mulți șobolani, șobolani mari și curajoși. Dar nu văzuse niciodată pisica făcând ceva în privința asta. Era o pisică leneșă, răsfățată de tatăl ei. Cum se putea crede o pisică mai importantă decât ea? Nu-i dăduse niciodată voie s-o atingă. Odată, trecând pe lângă ea, îi mângâiase coada, gest la care pisica se întorsese, o scuipase înainte de a merge în colțul ei, cu blana zburlită de parcă suferise cea mai mare dintre ofense. Din acel moment, încetase să vrea să se împrietenească cu ea. Dacă pisica era hotărâtă s-o urască, atunci probabil că avea s-o urască de două ori mai mult dacă încerca asta.

Neputând să rămână în casă, cu pisica holbându-se la ea, Nadia ieși, deși era târziu și restul familiei se afla în

bucătărie preparând cina. Știind că nu i se va permite să iasă la o plimbare, nici nu se mai chinui să ceară voie și luându-și ghetele, ieși.

Locuiau pe unul dintre malurile râului Don împreună cu mama, cu tata și cu sora mai mică, într-un cartier mărginaș, străzi pline de gropi și niște cocioabe din cărămidă. Reziduurile orașului și ale fabricii se vărsau undeva în susul râului, iar Nadia stătea uneori și privea petele de ulei, mizerie și chimicale care se scurgeau pe suprafața apei. Pe mal era un drum bine bătătorit, care mergea în ambele sensuri. Nadia se întoarse și o luă în josul râului. Deși nu era lumină aproape deloc, cunoștea drumul foarte bine. Avea un bun simț al orientării și din câte își amintea nu se rătăcise nici măcar o dată. Se întreba ce meserie i s-ar potrivi unei fete cu un bun simț de orientare când va fi crescut. Poate că ar putea deveni pilot de vânătoare. N-avea niciun rost să devină mecanic de locomotivă din moment ce ei nu trebuiau să gândească prea mult: un tren nu prea se putea rătăci. Tatăl ei îi spusese tot felul de povești despre femei care pilotaseră bombardiere în timpul războiului. Asta suna promițător, voia să devină și ea pilot, să ajungă pe prima pagină a ziarelor, să primească Ordinul Lenin. Asta ar fi atras atenția tatălui, l-ar fi făcut mândru de ea. I-ar fi dat mai multă atenție decât idioatei ăleia de pisici.

Mergea de ceva vreme, fredonând, bucuroasă că mai ieșise din casă, că nu mai vedea afurisita aia de pisică. În depărtare, văzu silueta unui om care venea spre ea. Era un bărbat înalt, dar, fiind întuneric, nu prea mai putea spune altceva despre el. Ducea cu el un soi de servietă. În mod normal, vederea unui străin n-ar fi deranjat-o câtuși de puțin. De ce ar fi deranjat-o? Dar, recent, mama ei făcuse un lucru neobișnuit: o luase și pe ea și pe sora ei, le așezase pe câte un scaun și le spusese să nu vorbească cu

străinii. Mersese până într-acolo încât le spusese că mai bine deveneau nepoliticoase decât să asculte ce le cerea un străin. Nadia privi înapoi spre casă; nu era deloc departe; dacă alerga, ar fi ajuns înapoi în mai puțin de zece minute. Problema era însă că își dorea să ajungă la copacul ei favorit, puțin mai în josul râului. Îi plăcea să se cocoațe în el și să viseze. Până când nu ajungea acolo, până nu se urca în copac, nu putea considera că plimbarea ei fusese o reușită. Își imagină că asta era o misiune militară: să ajungă la acel copac. Nu avea voie să rateze acest obiectiv. Gândindu-se rapid, hotărî să nu vorbească cu acest bărbat; va trece exact pe lângă el și dacă i se va adresa, îi va spune „bună seara", dar nu se va opri.

Continuă să meargă pe cărare, în timp ce bărbatul se tot apropia de ea. Mergea cumva mai repede acest om? Așa părea. Era prea întuneric ca să-i poată vedea fața. Purta un soi de pălărie. Se trase în marginea potecii, făcându-i loc suficient să treacă. Nu-i mai despărțeau decât doi metri. Nadiei i se făcu frică, simți dintr-odată nevoia să treacă repede mai departe. Nu înțelegea de ce. O învinuia pe mama sa pentru asta. Piloților de vânătoare nu le era niciodată frică. O luă la fugă.

Gândindu-se că astfel îl va jigni pe domnul acela, îi strigă din fugă:

— Bună seara.

Cu brațul liber, Andrei o apucă de talie și o ridică de pe pământ, apropiindu-i fața de a lui, privind-o în ochi. Era terifiată, își ținea respirația, iar trupușorul îi tremura din toate încheieturile.

Apoi, Nadia începu să râdă. Revenindu-și din șoc, puse brațele în jurul gâtului tatălui său, îl îmbrățișă:

— M-ai speriat.

— De ce umbli pe afară așa târziu?

— Voiam să mă plimb.

— Mama ta știe că ai ieșit?

— Da.

— Minți.

— Nu, nu mint. De ce vii din partea asta? Tu nu vii niciodată din partea asta. Unde ai fost?

— Am muncit. Am avut ceva de lucru într-unul din satele din afara orașului. N-am avut cum să mă întorc decât pe jos. N-am mers decât vreo două ore.

— Probabil că ești obosit.

— Da, sunt.

— Pot să-ți duc eu servieta?

— Dar eu te car pe tine, așa că și dacă ți-o dau, tot eu aș duce greutatea ei.

— Pot merge singură și pot duce și servieta.

— Cred că mă descurc.

— Tată, mă bucur că ești acasă.

Ținându-și încă fiica în brațe, deschise ușa cu fundul servietei. Intră în bucătărie. Fiica lui cea mică îl primise cu atâta dragoste când sosise. Se bucura de afecțiunea cu care era primit de familie. Pentru ei era un lucru de la sine înțeles că dacă el plecase, avea să se întoarcă.

Nadia era atentă la pisică. Evident geloasă pe atenția pe care tatăl o dădea fiicei, pisica sări de pe pervaz și se alătură reuniunii de familie, frecându-se de piciorul tatălui. Când Andrei o lăsă jos pe fetiță, unul dintre picioarele ei lovi lăbuța pisicii, făcând-o să miaune și s-o ia la fugă. Înainte să simtă vreo picătură de satisfacție, tatăl se lăsă în jos și o apucă de încheietura mâinii, privind-o prin lentilele groase, cu fața congestionată de furie.

— Să n-o mai atingi niciodată!

Nadia simți nevoia să plângă. În loc să facă asta, își mușcă buza. Știa deja că plânsul nu-l impresiona pe tatăl ei.

Andrei îi dădu drumul și își îndreptă spatele. Se simțea obosit și agitat. Își privi soția. Nu făcuse niciun pas spre el, dar îi zâmbise.

— Ai mâncat?

— Trebuie să-mi pun lucrurile bine. Nu vreau nimic de mâncare.

Soția lui nu încercă nici să-l îmbrățișeze, nici să-l sărute, cel puțin nu în fața copiilor. Andrei era strict în această privință. Ea înțelesese.

— A mers treaba?

— Vor să mă întorc în două zile. Nu știu pentru cât timp.

Fără să mai aștepte vreun răspuns, simți că are o criză de claustrofobie; se îndreptă către ușa care dădea spre pivniță. Pisica îl urmă, bucuroasă, ținându-și coada în sus.

Închise ușa în urma lui, coborî scările și imediat se simți mai bine că rămăsese singur. Un cuplu mai în vârstă locuise aici înainte, dar femeia tocmai murise, iar el se mutase în apartamentul fiului său. Oficiul de imobiliare nu trimisese un alt cuplu să le ia locul. Nu era chiar o cameră de vis: o pivniță îngropată în malul unui râu. Pereții erau mereu uzi. Iarna înghețai în camera asta. Era acolo o *burzhuika*, o sobă cu lemne, pe care bătrânii fuseseră obligați s-o țină în funcțiune opt luni pe an. În ciuda tuturor acestor dezavantaje, exista și un mare avantaj în privința pivniței: era locul lui. Într-un colț avea un scaun și un pat pliant care aparținuse cuplului mai în vârstă. Când erau condiții acceptabile, mai dormea pe aici. Aprinse lampa cu gaz înainte ca o altă pisică să intre prin spațiul pe unde ieșeau țevile de la *burzhuika.*

Deschise servieta. Printre hârtii și resturile de la prânz se afla și un borcan de sticlă cu un capac cu filet. Deschise capacul. În interiorul borcanului, înfășurat într-o bucată din *Pravda*, mânjită de sânge, se afla stomacul

fetiței pe care tocmai o ucisese. Dădu hârtia la o parte, având grijă să nu rămână nicio bucățică lipită pe carne. Puse stomacul pe un platou de tablă, îl tăie în felii și apoi în cuburi. După ce termină, aprinse focul în sobă. În momentul în care soba fu îndeajuns de încinsă pentru a putea găti la ea, în jurul lui se aflau cam șase pisici. Prăji carnea, așteptând să se rumenească înainte să o scoată pe farfurie. Andrei se ridică, privind cum pisicile se gudurau în jurul piciorului său. Îi plăcea spectacolul animalelor înfometate; îi plăcea să le facă să aștepte, să le ațâțe.

După ce le chinui așa o vreme, în cele din urmă puse jos farfuria. Pisicile se adunară în jurul farfuriei, în cerc, și începură să mănânce, torcând de plăcere.

✧

Sus, Nadia se uita la ușa pivniței, întrebându-se ce fel de tată ar prefera pisicile în locul copiilor. N-avea să stea acasă decât două zile. Nu, nu trebuia să fie mânioasă pe tatăl ei. Refuza să-l acuze, pisicile trebuiau acuzate. Deodată, prin minte îi trecu un gând. N-ar fi fost foarte dificil să ucidă o pisică. Partea mai grea ar fi fost să scape nepedepsită.

Aceeași zi

Pe strada Vorovski Leo și Raisa se alăturară rândului de la alimentară. Va trebui să treacă câteva ore până când fiecare persoană va alege ceea ce va dori înainte să stea la o a doua coadă ca să plătească. După ce se stătea la aceste două cozi, exista și o a treia, de unde puteai ridica lucrurile pe care le comandaseși. Puteau rămâne și câte patru ore la oricare dintre aceste rânduri, așteptându-l pe Ivan să se întoarcă acasă.

Nereușind s-o facă pe Galina Șaporina să vorbească, se aflau în pericolul de a se întoarce de la Moscova fără să fi aflat nimic. Raisa fusese dată afară din apartament; ușa îi fusese închisă în nas. Stând în hol, înconjurată de vecini care îi priveau, dintre care unii puteau fi informatori, nici nu se punea problema să mai încerce o dată. Era posibil ca Galina și soțul ei să fi alertat deja securitatea statului. Leo nu credea așa ceva. În mod evident, Galina credea că cel mai sigur lucru era să nu faci niciodată nimic; dacă făcea un denunț era posibil să se incrimineze pe sine, să atragă atenția asupra propriei persoane. Aceasta era o palidă mulțumire. Până acum, singurul lucru pe care reușiseră să-l realizeze fusese să-i atragă pe Feodor și pe familia lui în această anchetă. Leo îl instrui pe Feodor să trimită orice informație ar mai fi obținut pe adresa lui Nesterov, din moment ce corespondența lui Leo era interceptată. Chiar și așa, nu se aflau deloc mai aproape de identificarea criminalului.

În aceste condiții, Raisa insistase să-l vadă pe Ivan. Ce alte opțiuni aveau în afară de a pleca din oraș fără nimic? Leo fu de acord fără prea mult entuziasm. Raisa avea dreptate. Nu-i puteau transmite un mesaj lui Ivan. Nu exista nicio posibilitate să trimită o scrisoare sau să dea un telefon. Își asumaseră un risc calculat venind aici. Știa că el pleca arareori din Moscova și dacă pleca n-o făcea pentru mult timp. Nu pleca în vacanțe, nu-l interesa viața la țară. Singurul motiv pentru care ar fi putut să nu fie acasă, singurul pe care Raisa și-l putea imagina, ar fi fost arestul. Din acest punct de vedere, nu putea decât să spere că Ivan era bine. Deși abia aștepta să-l vadă, nu-și făcea nicio iluzie în privința acestei întâlniri – avea să fie o întâlnire stranie. Ea era cu Leo, un om pe care Ivan îl ura, așa cum ura toți ofițerii MGB, fără excepție. Nu exista niciunul bun. Oricum, nu nemulțumirile lui Ivan în privința agenților MGB o nelinișteau. Era vorba mai degrabă de afecțiunea ei pentru Ivan. Deși nu-l înșelase pe Leo din punct de vedere sexual, îl înșelase însă zilnic din toate celelalte puncte de vedere: intelectual, emoțional, criticându-l pe la spate. Se împrietenise cu un om care era contrariul a tot ce reprezenta Leo. Era ceva grotesc în a-i aduce pe acești doi bărbați împreună. Ar fi vrut să-i spună lui Ivan cât mai repede că Leo se schimbase, că nu mai era același om, că încrederea lui nezdruncinată în stat fusese distrusă. Voia să-i explice că se înșelase în privința soțului ei. Voia ca amândoi să înțeleagă că diferențele dintre ei nu fuseseră niciodată mai mici decât acum. Dar erau puține șanse să se întâmple asta.

Leo nu era foarte nerăbdător să-l întâlnească pe Ivan, bărbatul pe care îl îndrăgea Raisa. Fusese nevoit să privească cum o scânteie se născuse între ei, să vadă ce fel de bărbat ar fi ales Raisa ca să-i fie soț, dacă ar fi putut alege. Asta îl durea mai tare decât pierderea funcției, mai tare

decât exilul impus. Credea orbește în dragoste. Probabil că se agăța de acest concept ca o reacție la natura muncii pe care o desfășura. Poate că în subconștient credea în dragoste ca într-un mod de a deveni în sfârșit uman. Asta ar fi explicat raționamentele complicate pe care le crease pentru a justifica răceala ei față de el. Refuza să creadă că ea l-ar fi putut urî. În loc să se gândească la asta, închisese ochii și se felicitase pentru tot ce realizase. Le spusese părinților lui că Raisa era soția la care visase întotdeauna. Avusese dreptate, asta fusese ea pentru el: un vis, o fantezie, parte într-o șaradă în care ea acceptase să joace pentru că era îngrozită în privința siguranței ei și în tot acest timp ea își investise adevăratele sentimente în Ivan.

Acest vis fusese spulberat acum câteva luni. Și totuși, de ce nu se vindecau rănile? De ce nu reușea să depășească acest moment, așa cum depășise momentul demiterii din MGB? Devoțiunea față de MGB se reorientase, devenise devotament față de ancheta pe care o desfășura. N-avea însă pe nimeni altcineva să iubească; nu existase niciodată altcineva. Adevărul era că nu se putea abține de la a spera și a visa la un fantastic „poate", la o improbabilă și târzie iubire a ei pentru el.

Deși tindea să nu aibă încredere în ce simțea, pentru că se înșelase atât de amarnic înainte, avea totuși convingerea că nu fusese niciodată mai aproape de ea decât acum. Asta se întâmpla oare din pricină că lucrau împreună? Era adevărat că nu se mai sărutau și nici nu mai făceau dragoste. Din moment ce Raisa îi spusese adevărul despre relația lor, nu părea un lucru firesc acum. Acceptase că toate contactele lor sexuale dinainte nu însemnaseră nimic pentru ea sau, mai rău decât atât, îi displăcuseră. Dar, în afară de situația care îi adusese acum împreună – *Eu te am pe tine. Tu mă ai pe mine* –, Leo prefera să considere că mai degrabă circumstanțele fuseseră cele care îi

despărțiseră. Leo fusese un simbol al statului și încă unul pe care Raisa îl disprețuise. Dar acum nu mai era decât el însuși, nu mai reprezenta nimic, era lipsit de autoritate și rupt de sistemul în care lucrase și pe care ea îl urâse atât de mult.

Erau aproape de intrarea în magazin când îl văzură pe Ivan apropiindu-se din cealaltă parte a străzii. Nu-l strigară și nu atraseră atenția asupra lor, nu se mișcară din rând și îl priviră cum intra în bloc. Raisa fu pe cale să iasă din rând când Leo o atinse pe umăr, oprind-o. Aveau de-a face cu un disident; era foarte probabil să fie urmărit. Lui Leo îi trecu prin cap că poate moneda goală pe dinăuntru îi aparținea lui Ivan, poate că el era spionul. Ce căuta moneda între hainele Raisei? Se dezbrăcase ea în apartamentul lui și o luase din greșeală? Leo încercă să nu se mai gândească, știind că gelozia putea să-i joace feste.

Leo privi strada. Nu putu vedea niciun agent stând în apropierea apartamentului. Erau câteva locuri clasice unde se puteau piti: foaierul cinematografului, coada de la alimentara, pe casa scărilor. Oricât de bine ar fi fost antrenați agenții, să supraveghezi o clădire era un lucru greu din moment ce era o sarcină atât de nenaturală: să stai singur, nemișcat, ore în șir. După câteva minute, fu destul de sigur că nimeni nu-l urmărise pe Ivan. Fără să se străduiască să dea o explicație sau să se prefacă a fi uitat portofelul, părăsiră rândul exact în momentul în care erau foarte aproape să intre în magazin. Era bizar ce făcuseră, dar Leo miza pe faptul că oamenii așezați la rând vor fi suficient de isteți ca să-și vadă de treburile lor.

Intrară în bloc și urcară. Raisa bătu la ușă. Dinăuntru se auziră pași. O voce nervoasă întrebă:

— Da?

— Ivan, sunt Raisa.

Ivan trase zăvorul, apoi deschise ușa cu maximă precauție. Văzând-o pe Raisa, suspiciunile îi dispărură și fața i se lărgi într-un zâmbet. Ea îi zâmbi la rândul ei.

Rămas cu câțiva pași în urmă, Leo le privea întâlnirea din întunericul holului. Ea se bucura să-l vadă, se simțeau în largul lor împreună. Ivan deschise ușa, înaintă, o strânse în brațe, ușurat că ea era încă în viață.

Ivan îl văzu pe Leo în cele din urmă. Zâmbetul îi dispăru de pe față ca un tablou căzând de pe un perete. Îi dădu drumul Raisei, privind-o nelămurit, încercând să-și dea seama dacă nu cumva îl trădase. Simțindu-i încurcătura, Raisa spuse:

— Avem multe de explicat.

— De ce ați venit aici?

— Ar fi mai bine să discutăm înăuntru.

Ivan nu părea convins. Raisa îi puse o mână pe braț.

— Te rog, ai încredere în mine.

Apartamentul era mic, mobilat cu gust, cu parchet din lemn ceruit. Erau cărți peste tot. La o primă vedere, toate păreau texte autorizate de cenzură: Gorki, tratate politice, Marx. Ușa dormitorului era închisă și în sufragerie nu era niciun pat. Leo întrebă:

— Suntem singuri?

— Copiii sunt cu părinții mei. Soția mea e în spital. Are tuberculoză.

Raisa îi atinse din nou brațul.

— Ivan, îmi pare atât de rău.

— Am crezut că ai fost arestată. Ne-am temut de ce era mai rău.

— Am avut noroc. Am fost transferați într-un orășel în vestul Uralilor. Leo a refuzat să mă denunțe.

Ivan nu-și putu ascunde mirarea, de parcă făcuse ceva remarcabil. Enervat, Leo se abținu să vorbească atât timp cât Ivan îl privi stăruitor, cântărindu-l din priviri.

— De ce ai refuzat?

— Nu este spion.

— Și de când a început să conteze adevărul?

Raisa îl întrerupse:

— Hai să lăsăm asta pe altă dată.

— Dar chestiunea e importantă. Ești încă în MGB?

— Nu, am fost retrogradat în miliție.

— Retrogradat? Ai scăpat ușor.

Era o întrebare pusă acuzator.

— Este un exil temporar, retrogradare. M-au îngropat. Asta-i o pedeapsă îndelungată, o pierdere în obscuritate.

Încercând să-l liniștească, Raisa adăugă:

— N-am fost urmăriți aici. Asta e sigur.

— Ați venit până la Moscova. De ce?

— Avem nevoie de ajutor.

De data asta, surprinderea îi apăru violent pe față.

— Cu ce Dumnezeu v-aș putea ajuta eu?

Leo își dădu jos haina, puloverul, cămașa dând la iveală paginile care îi erau lipite de corp. Făcu un sumar al cazului, înmânându-i lui Ivan dosarul. Ivan luă paginile, dar nu le privi, așezându-se pe scaun și punând hârtiile pe birou, lângă el. După un moment se ridică, luă o pipă și o umplu cu grijă.

— Să înțeleg că miliția nu anchetează aceste crime?

— Toate aceste crime au fost rezolvate incorect, mușamalizate sau au fost găsiți țapi ispășitori, printre bolnavii psihic, dușmanii politici, printre bețivi sau vagabonzi. Între crime nu fusese făcută nicio legătură.

— Și să înțeleg că acum voi doi lucrați împreună...?

Raisa roși.

— Da, lucrăm împreună.

— Ai încredere în el?

— Da, am încredere în el.

Leo fu nevoit să rămână tăcut în timp ce Ivan o luase la întrebări pe soția sa, cercetând integritatea căsniciei lor chiar în fața lui.

— Și vreți să rezolvați acest caz împreună?

Leo răspunse:

— Dacă statul nu-l poate rezolva, atunci oamenii trebuie s-o facă.

— Ai vorbit ca un adevărat revoluționar. Doar că tu, Leo, ți-ai petrecut întreaga viață ucigând în numele statului – fie că era pace sau război, fie că ucideai germani sau ruși, sau pe oricine n-ar fi fost agreat de stat. Și acum ar trebui să cred că ai renunțat la linia oficială și ai început să gândești pentru tine însuți? Asta n-o cred. Cred că e o capcană. Îmi pare rău, Raisa. Dar cred că nu încearcă altceva decât să ajungă înapoi în MGB. Pe tine te-a păcălit, iar pe mine vrea să mă predea lor.

— Nu încearcă asta, Ivan. Uită-te la dovezi. Sunt reale. Nu e o capcană.

— Eu nu mai am de mult încredere în dovezile scrise și nici tu n-ar trebui să ai.

— Am văzut unul dintre acești copii, dintre aceste cadavre, cu stomacul tăiat, cu gura plină de scoarță de copac. Am văzut cadavrul, Ivan. Am fost acolo. Cineva a făcut asta unui copil, s-a distrat comițând crima asta și nu se va opri. Și nici nu va fi prins de miliție. Ai dreptate să fii suspicios în privința noastră, dar îți pot dovedi că te înșeli. Iar dacă nu poți avea încredere în mine, atunci voi începe să regret că am venit aici. Leo înaintă, gata să-și adune paginile. Ivan puse o mână pe ele.

— Am să arunc o privire. Trageți jaluzelele și așezați-vă odată! Îmi creați o stare de nervi.

Odată desprinși de ceea ce se întâmpla în lumea din afară, Leo și Raisa se așezară lângă Ivan și începură să-i povestească amănuntele specifice cazului, dându-i exact

atâta informație cât credeau că este suficientă. Leo trase propriile lui concluzii.

— Îi convinge pe acești copii să meargă cu el. De fiecare dată perechile de urme sunt una lângă alta. Copiii intră de bunăvoie cu el în pădure. Deși aceste crime par nebunești, un om care ar fi în mod evident dement ar rătăci la întâmplare, i-ar speria pe acești copii.

Ivan dădu din cap.

— Da, sunt de acord.

— Din moment ce este aproape imposibil să circuli prin țara asta așa, la întâmplare, probabil că acest om are o slujbă care îl obligă să călătorească mult. Probabil că are acte, documente, are tot ce-i trebuie ca să pară un membru al societății acceptabil, respectabil. Nu ne dăm seama însă...

— De ce o face?

— Cum îl pot prinde dacă nu înțeleg de ce? N-am niciun fel de reprezentare a lui. Ce fel de om este? E tânăr sau bătrân? E sărac sau bogat? N-avem nici cea mai vagă idee pe cine căutăm – în afară de aceste lucruri de bază, că lucrează și că pare normal. Descrierea asta i se potrivește aproape oricui.

Ivan fuma pipa, ascultând cu atenție tot ce spusese Leo.

— Mi-e teamă că nu vă pot ajuta.

Raisa se ridică.

— Dar tu ai tot soiul de articole de pe afară despre crime de tipul ăsta care nu au o motivație convențională!

— Și ce vă vor spune? Poate că voi reuși să găsesc un articol sau două. Dar nu vă voi da un portret al acestui om. Nu veți reuși să creați un profil după două-trei cazuri spectaculoase de crime din străinătate.

Leo se ridică. Fusese o încercare eșuată. Mai mult decât atât: oare nu-și propuneau o sarcină imposibilă? Nu

erau echipați adecvat nici din punct de vedere material, nici din punct de vedere intelectual pentru a rezolva aceste crime.

Ivan continuă să fumeze, urmărindu-le reacțiile.

— Știu totuși pe cineva care ar fi în stare să vă ajute. Numele lui este Zauzaiez, un profesor, psihiatru, fost anchetator MGB. Și-a pierdut vederea. După ce-a orbit și-a schimbat părerile, a avut o revelație, exact cum ai avut și tu, Leo. Este în continuare destul de activ prin tot felul de cercuri neoficiale. Spuneți-i și lui ce mi-ați spus mie. Poate că vă va ajuta.

— Putem avea încredere în el?

— La fel ca în oricine altcineva.

— Mai exact, ce poate face?

— Îi veți citi aceste documente, îi veți descrie fotografiile: poate că va reuși să vă creeze un profil al persoanei care face așa ceva: vârsta lui, educația, treburi de tipul ăsta.

— Unde locuiește?

— Nu vă va lăsa în apartamentul lui. E foarte suspicios. Dacă va veni, va veni numai aici. Am să încerc să-l conving, dar nu promit nimic.

Raisa zâmbi.

— Mulțumesc.

Leo era acum mulțumit. Cu siguranță că un specialist era mai de încredere decât prostiile debitate de niște jurnaliști. Ivan se ridică, își puse jos pipa și merse într-un colț al cabinetului, spre telefon.

Telefonul.

Omul ăsta avea un telefon în acest apartament curățel, bine mobilat. Leo începu să studieze detaliile legate de apartament. Ceva nu era în regulă. Acesta nu era

apartamentul unei familii. Cum de trăia într-un asemenea lux? Și cum de nu fusese arestat? După ce ei fuseseră trimiși în exil, ar fi trebuit să-l înhațe. La urma urmei, MGB-ul avea dosarul lui. Vasili îi arătase pozele. Cum de scăpase de autorități?

Apelul la această oră era o cursă. Ivan vorbea acum la telefon.

— Profesore Zauzaiez, aici e Ivan Sukov. Am nevoie de ajutorul dumneavoastră într-o chestiune interesantă. Nu pot vorbi la telefon. Puteți trece pe la apartamentul meu? Da, imediat dacă se poate.

Leo se încordă. De ce-i spusese „profesor" dacă erau atât de apropiați? De ce să-i spună așa, dacă nu pentru că ar fi fost în avantajul lui? Nu, nu era în ordine. Nimic nu era în ordine.

Leo sări în picioare, iar scaunul căzu în urma lui. Înainte ca Ivan să apuce să aibă vreo reacție, Leo ajunse lângă el, înșfăcă firul telefonului și i-l strânse în jurul gâtului. Leo era acum în spatele lui, cu spatele la perete, strângând firul telefonului, sugrumându-l. Picioarele îi alunecau lui Ivan pe parchetul ceruit. Gemea, incapabil să vorbească. Uluită, Raisa sări din scaun:

— Leo!

Leo ridică un deget, făcându-i semn să tacă. Cu firul încă înfășurat în jurul gâtului lui Ivan, ridică receptorul la ureche.

— Domnul profesor Zauzaiez?

Nu mai era nimeni la celălalt capăt al firului. Închiseseră. Erau deja pe drum.

— Leo, lasă-l în pace!

Leo strânse cablul și mai tare. Fața lui Ivan se înroși.

— E un agent sub acoperire. Uită-te cum trăiește. Uită-te la casa lui. Nu există niciun profesor Zauzaiez.

Era doar contactul lui de la securitatea de stat. Deja vin spre noi să ne aresteze.

— Leo, greșești. Îl cunosc pe omul acesta.

— E un fals disident, sub acoperire. Misiunea lui este să demaște personalități reale ale disidenței, să strângă dovezi împotriva lor.

— Leo, te înșeli.

— Nu există niciun profesor. Deja sunt pe drum. Raisa, nu avem timp.

Degetele lui Ivan se mișcau frenetic pe cablul telefonului. Raisa scutură din cap, băgându-și degetele sub fir, eliberându-i gâtul de sub presiune.

— Leo, lasă-l, să vedem cum se apără.

— Nu-i așa că toți prietenii tăi au fost arestați? Toți, mai puțin el? De unde crezi că a luat MGB-ul numele femeii aceleia, Zoia? N-au arestat-o doar pentru că se ruga la Dumnezeu. Ăsta n-a fost decât un pretext.

Incapabil să se elibereze, picioarele lui Ivan alunecară cu totul pe podea, obligându-l pe Leo să-i susțină greutatea. Nu-l mai putea ține așa mult timp.

— Raisa, nu mi-ai vorbit niciodată despre prietenii tăi. N-ai avut niciodată încredere în mine. În cine ai avut încredere mereu? Gândește-te.

Raisa îl privi întâi pe Leo, apoi pe Ivan. Era adevărat. Toți prietenii ei fuseseră arestați. Toți, cu excepția lui. Scutură din cap, refuzând să creadă – era doar paranoia acestei zile, această paranoia creată de stat care făcuse ca orice fel de acuzație, oricât ar fi fost de deplasată, să fie suficientă pentru a ucide un om. Îl văzu pe Ivan încercând să ajungă la sertar. Dădu drumul firului.

— Leo, așteaptă!

— N-avem timp!

— Așteaptă!

Raisa deschise sertarul și începu să cotrobăie prin el. Înăuntru era un cuțitaș pentru deschis scrisori, foarte ascuțit – asta căuta Ivan ca să se apere.

Nu-l putea învinui pentru asta. În spate era *Pentru cine bat clopotele.* Cum de n-o ascunsese? Luă cartea în mână. Înăuntru era o listă de nume; persoane cărora le fusese împrumutată. Unele nume erau tăiate. Numele ei fusese tăiat cu o linie. Pe verso se afla o listă cu cei cărora intenționa să le împrumute cartea.

Se întoarse către Ivan, ridicând foaia în dreptul figurii lui. Tremura. Mai exista vreo explicație și pentru asta? Știa deja că nu. Niciun disident nu era atât de prost încât să scrie o listă cu nume de felul acesta. Era clar că nu împrumuta cărțile decât pentru a incrimina oamenii.

Leo se străduia să-l mai țină pe Ivan.

— Raisa, întoarce-te.

Ea îl ascultă, merse în cealaltă parte a camerei, ținând încă în mână cartea și auzi cum picioarele lui Ivan se loviră cu zgomot de mobilă.

Aceeași zi

Din moment ce era un agent al securității statului, moartea lui Ivan avea imediat să fie catalogată drept o crimă, un asasinat scandalos comis de unul dintre opozanții regimului, de un element antisovietic. Criminalul trebuie să fi fost un străin, un apostat, iar asta legitima cercetări de proporții. Astfel, o ucidere de felul ăsta nu trebuia acoperită. Din fericire, Ivan avea și foarte mulți dușmani. Fusese un om care-și petrecuse viața trădându-i pe ce revoltați, tentându-i cu materiale supuse cenzurii, ca un prădător care-și ademenește victima cu momeli ispititoare. Materialul cenzurat îi era pus la dispoziție de către stat. Înainte de a pleca din apartament, Raisa luă și bucata de hârtie, o mototoli și o băgă în buzunar. Leo adunase la repezeală paginile dosarului. N-aveau idee cât le trebuia agenților să răspundă apelului lui Ivan. Deschiseră ușa de la intrare și o luară la fugă pe scări, înainte să-și domolească pasul. Ajunși la capătul străzii, priviră în urmă. Agenții intrau în clădire.

Nimeni în Moscova nu avea niciun motiv să creadă că Leo și Raisa se întorseseră. Nu erau într-un pericol imediat. Ofițerii care se ocupau de anchetă, dacă le-ar fi trecut vreodată prin cap să facă această legătură, ar fi sunat la secția MGB din Voualsk și ar fi aflat că cei doi erau plecați în vacanță. O asemenea scuză ar fi ținut, cu excepția cazului în care cineva ar fi putut să-i identifice ori i-ar fi văzut intrând sau ieșind din apartament. Dacă s-ar fi întâmplat așa ceva, alibiul lor ar fi fost cercetat mai

atent. Dar Leo știa că toate aceste amănunte erau de mică importanță. Chiar dacă nu exista nicio dovadă împotriva lor, chiar dacă ar fi mers cu adevărat într-o vacanță, această crimă putea fi folosită oricând ca un pretext pentru a-i aresta. Dovezile erau un amănunt irelevant. În situația în care se aflau, să încerce să-și vadă părinții ar fi fost o neobrăzare nebunească. Dar nu mai era niciun tren spre Voualsk până la cinci dimineața și, mai mult decât atât, Leo înțelegea că probabil asta era ultima lui șansă de a-i vedea. Deși i se refuzaseră contactele cu ei de când părăsiseră Moscova și nu i se dăduseră niciodată niciun fel de amănunte despre locul în care ar fi putut fi, Leo făcuse rost de adresă cam cu trei săptămâni în urmă. Știind că departamentele de stat tindeau să lucreze în mod autonom, simțise că exista o șansă ca o cercetare la Ministerul Locuințelor cu privire la adresa lui Stepan și a Anei să nu fie remarcată imediat și semnalată MGB-ului. Ca o măsură de precauție, dăduse un nume fals și pretinsese că era o cerere oficială, incluzând pe listă mai multe nume, inclusiv pe cel al Galinei Șaporina. Deși nu obținuse nicio informație în privința celorlalte nume, reușise să-și găsească părinții. Vasili probabil că se așteptase la o astfel de încercare; poate chiar dăduse ordine ca adresa să-i fie deconspirată solicitantului. Știa că, atât timp cât se afla în exil, slăbiciunea lui Leo vor fi părinții săi. Dacă își propusese să-l prindă încălcând ordinele, atunci părinții lui erau capcana perfectă. Dar părea puțin probabil ca părinții lui să se afle sub supraveghere permanentă pe o perioadă de patru luni. Mult mai logic era ca familia care locuia împreună cu bătrânii să fie folosită pentru a obține informații. Trebuia să ajungă la părinții lui fără ca acei colocatari să audă, să vadă sau să știe. De asta depindea atât siguranța lui, cât și a părinților lui. Dacă erau prinși, s-ar fi făcut imediat legătura cu uciderea lui Ivan și ar fi fost cu toții

morți, poate chiar înainte de sfârșitul nopții. Leo era gata să-și asume acest risc. Trebuia să-și ia la revedere.

Ajunseră pe strada Vorontsovskaia. Clădirea era o casă veche, dinainte de revoluție, acel tip de clădire care fusese împărțită într-un număr uriaș de apartamente micuțe, despărțite doar de niște cearșafuri murdare, legate de sârme. Nu existau utilități, nici apă curentă, nici toaletă în interior. Leo putu vedea cum pe fiecare fereastră ieșea câte o țeavă care elimina fum de la sobele cu lemne, cea mai ieftină și mai mizerabilă cale prin care te puteai încălzi. Se puseră pe așteptat, supraveghind clădirea de la distanță. Țânțarii aterizau pe gâturile lor, forțându-i să se pălmuiască încontinuu, până când se murdăreau pe mâini de propriul sânge. Leo știa că indiferent cât ar fi stat acolo, nu avea cum să-și dea seama dacă avea de-a face cu o capcană sau nu. Trebuia să intre. Se întoarse spre Raisa. Înainte ca el să vorbească, ea spuse:

— Voi aștepta aici.

Raisa se simțea rușinată. Avusese încredere în Ivan; părerea ei despre el se bazase doar pe spoiala lui culturală cu iz occidental, pe cărțile și ziarele lui, pe meditațiile lui despre cultura occidentală, pe planurile lui de a-i ajuta pe disidenți. Scriitori care făceau contrabandă cu cărți din vest. Toate fuseseră minciuni: câți scriitori și opozanți ai regimului căzuseră oare în capcana lui? Oare câte manuscrise arsese astfel încât se pierduseră pentru totdeauna? Câți artiști și liber-cugetători trimisese în arestul CEKA? Se îndrăgostise de el datorită diferențelor evidente dintre el și Leo. Acum, aceste diferențe se dovediseră o mască. Disidentul fusese de fapt un milițian, iar milițianul era de fapt un contrarevoluționar. Disidentul o trădase, milițianul o salvase. Nu știa dacă era în stare să le spună la revedere părinților lui Leo, stându-i alături ca și cum fusese o soție credincioasă și devotată. Leo îi luă mâna și îi spuse:

— Mi-ar face plăcere să vii cu mine.

Ușa comună era închisă. Aerul era fierbinte, stătut și aproape imediat începură să transpire: hainele li se lipiră de spate. Sus, la apartamentul 27, ușa era încuiată. Leo intrase până acum în foarte multe apartamente. În general, încuietorile mai vechi erau mai greu de spart decât cele noi și moderne. Folosindu-se de vârful unui briceag, scoase masca încuietorii, dându-i la iveală mecanismul. Băgă vârful briceagului și învârti, dar încuietoarea nu se deschise. Își șterse sudoarea de pe față, respirând o clipă, închizând ochii. Își șterse mâinile pe pantaloni, ignorând țânțarii: lasă-i să-și facă plinul. Deschise ochii. *Concentrează-te.* Încuietoarea cedă.

Singura lumină venea dinspre fereastra care dădea în stradă. În aer era un miros stătut. Rămaseră în ușă, adaptându-și ochii la întuneric. Puteau distinge forma a trei paturi. În două dintre ele se afla câte un cuplu adult. Într-un al treilea pat, mai mic, păreau să doarmă trei copii. În bucătărie, doi copii mici dormeau pe covorașele de pe jos precum niște cățeluși sub masă. Leo se apropie de cei care dormeau. Nici urmă de părinții săi. Îi fusese dată o adresă greșită? Asemenea incompetență era ceva obișnuit. Sau poate că i se dăduse intenționat o adresă greșită?

Văzu o altă ușă și se îndreptă spre ea, parchetul scârțâind sub fiecare pas pe care-l făcea. Raisa rămăsese în urmă, iar pasul ei era mult mai ușor. Cei doi din patul cel mai apropiat începură să se miște. Leo se opri, așteptând ca cei doi să se liniștească. Cuplul adormi din nou. Leo își continuă drumul, Raisa îl urmă. Întinse mâna și apucă clanța.

În odaie nu exista nicio fereastră, nicio sursă de lumină. Leo trebui să țină ușa deschisă ca să poată vedea ceva. Putu vedea că erau două paturi, cu un spațiu foarte mic între ele. Nici măcar un cearșaf murdar care să le

despartă. Într-unul dintre paturi dormeau doi copii. În celălalt, un cuplu adult. Leo se apropie. Da, aceștia erau părinții lui, dormind lipiți unul de celălalt, într-un pat strâmt, de o singură persoană. Leo se ridică, se îndreptă spre Raisa și șopti:

— Închide ușa.

Forțat să se miște prin întuneric, Leo bâjbâi până când ajunse lângă patul părinților săi și se lungi lângă pat, alături de ei. Îi ascultă cum dormeau și era bucuros că era întuneric. Plângea. Camera în care erau acum nevoiți să trăiască era mai mică decât fosta lor baie. N-aveau niciun fel de spațiu al lor, nicio modalitate de a se rupe de familia cu care trăiau. Fuseseră trimiși aici ca să moară simțind ceea ce simțea și fiul lor căzut în dizgrație: umilință. Le puse mâinile pe gură. Simți cum se treziră, le simți stupefacția, tensiunea. Ca să nu țipe le șopti imediat:

— Sunt eu, Leo. Nu scoateți niciun sunet.

Simți cum trupurile li se relaxează. Le eliberă gurile. Îi auzi ridicându-se. Simți mâinile mamei lui atingându-i fața. Fără să-l vadă, îl atingea, în întuneric. Degetele ei încetară să se miște când îi simți lacrimile. Îi auzi vocea, mai mult o șoaptă:

— Leo...

Mâinile tatălui le urmară pe cele ale mamei. Leo le luă mâinile și le lipi de fața lui. Jurase să aibă grijă de ei și eșuase. Nu putu decât să murmure:

— Îmi pare rău.

Tatăl răspunse:

— N-ai de ce să-ți ceri scuze. Am fi trăit așa toată viața noastră dacă nu erai tu.

Mama îl întrerupse, dintr-odată devenindu-i clare toate întrebările pe care voia să i le pună.

— Am crezut că ai murit. Ni s-a spus că ați fost amândoi arestați.

— Au mințit. Am fost trimis la Voualsk. Am fost transferați, nu închiși. Lucrez pentru miliție acum. V-am scris de atâtea ori, însă probabil că scrisorile au fost interceptate și distruse.

Copiii din paturile de alături se mișcară, făcând paturile să scârțâie. Toată lumea tăcu. Așteptară până când le auziră din nou respirațiile sacadate, adânci.

— Raisa e aici.

Îi conduse mamei mâna până în mâna Raisei. Acum, toți patru se țineau de mână. Mama întrebă:

— Copilul?

— Nu.

Leo adăugă pentru a nu complica datele problemei:

— Avort.

Raisa vorbi din nou. În vocea ei se putea simți emoția.

— Îmi pare rău.

— Nu e vina ta.

Ana întrebă:

— Cât stați în Moscova? Ne putem vedea mâine?

— Nu, nici n-ar trebui să fim aici. Dacă suntem prinși, ajungem cu toții la închisoare. Inclusiv voi. Plecăm mâine dimineață, la prima oră.

— Să ieșim ca să putem vorbi?

Leo se gândi o clipă. N-aveau cum să iasă din apartament fără să trezească pe cineva.

— Nu putem risca să-i trezim. Trebuie să vorbim aici.

O vreme, niciunul nu spuse nimic. Doar patru perechi de mâini se strângeau în întuneric. În cele din urmă, Leo spuse:

— Trebuie să vă găsesc un loc mai bun în care să locuiți.

— Nu, Leo, ascultă-mă. Foarte des te-ai comportat ca și cum dragostea ta s-ar fi măsurat în lucrurile pe care

le puteai face pentru noi. Chiar și când erai mic. Asta nu e adevărat. Trebuie să te concentrezi asupra vieților voastre. Noi suntem bătrâni. Nu mai contează unde trăim. Singurul lucru care ne-a ținut în viață e că am așteptat vești de la tine. Trebuie să acceptăm că e ultima oară când ne vedem. Nu trebuie să ne mai facem planuri inutile. Trebuie să ne luăm la revedere cât mai putem, Leo. Te iubesc și sunt mândră de tine. Îmi pare rău doar că n-ai avut un guvern mai bun căruia să-i fii loial.

Vocea Anei era acum calmă.

— Vă aveți unul pe altul. Vă iubiți unul pe celălalt. Sunt convinsă că veți avea o viață bună împreună. Lucrurile vor arăta altfel pentru voi și pentru copiii voștri. Rusia va fi altfel. Sper din suflet asta.

Erau vorbe goale, dar care îi produceau bucurie, așa că Leo nu spuse nimic ca s-o contrazică.

Stepan luă mâna lui Leo și îi strecură un plic.

— Asta e o scrisoare pe care ți-am scris-o cu multe luni în urmă. N-am avut ocazia să ți-o dau pentru că ai fost transferat. N-am vrut s-o trimit prin poștă. Promite-mi că n-o vei citi decât când vei fi în siguranță în tren. Nu mai devreme. Promite-mi.

— Ce e aici?

— Împreună cu mama ta am cântărit foarte atent conținutul acestei scrisori. Aici se află tot ce am vrut să spunem vreodată. Aici sunt toate lucrurile pe care ar fi trebuit să ni le spunem mai de mult.

— Tată...

— Ia-o, Leo, pentru noi.

Leo luă scrisoarea și cei patru se îmbrățișară în întuneric pentru ultima oară.

6 iulie

Leo se apropie de tren. Raisa era lângă el. Oare se aflau pe peron mai mulți agenți decât de obicei? Era oare posibil să fie deja căutați? Raisa mergea prea repede. Leo o luă ușor de mână, iar ea încetini. Pusese scrisoarea de la părinții lui la un loc cu foile din dosar, lipită de piept. Aproape că ajunseseră la vagonul lor.

Se urcară în trenul aglomerat. Leo îi șopti Raisei:

— Stai aici.

Ea dădu din cap. El intră în toaleta înghesuită, lăsând capacul closetului pentru a mai reduce din miros. Își dădu jos haina, își descheie cămașa, apoi dădu jos săculețul subțire din bumbac în care băgase dosarul. Era ud de la transpirație, iar cerneala de pe acte i se întipărise pe piept.

Găsi scrisoarea și o întoarse în palmă. Pe plic nu era niciun nume; plicul era mototolit, murdar. Se întrebă cum reușiseră bătrânii să-l țină ascuns de cealaltă familie, care în mod evident căuta frecvent printre lucrurile lor. Unul dintre ei probabil că ținuse scrisoarea asupra lui, zi și noapte.

Trenul se puse în mișcare, părăsind Moscova. Își ținuse cuvântul. Acum putea s-o citească. Așteptă până când ieși din stație înainte să deschidă plicul și să despăturească scrisoarea. Era scrisul de mână al tatălui:

„Leo, nici eu, nici mama ta nu avem vreun regret. Te iubim. Mereu am sperat că va veni o zi în care vom putea vorbi despre asta. Spre surprinderea noastră, ziua aceea n-a venit niciodată. Am crezut mereu că tu vei fi cel care va

ridica această chestiune. Dar n-ai făcut-o niciodată. Te-ai comportat mereu ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Poate că așa puteai uita mai ușor? De asta n-am zis nimic. Credeam că e felul tău de a te împăca cu trecutul. Ne era teamă că poate ai reușit să-l ștergi din mintea ta, iar a-l aduce înapoi n-ar fi produs decât durere și suferință. Pe scurt, eram fericiți împreună și nu voiam să schimbăm asta. A fost o lașitate din partea noastră. O spun încă o dată. Și eu, și mama ta te iubim foarte mult și nu avem niciun regret."

Leo se opri din citit și întoarse capul. Da, își amintea ce se întâmplase. Știa ce va spune scrisoarea mai departe. Și, da, își petrecuse întreaga viață încercând să uite. Împături scrisoarea înainte s-o rupă în mici bucățele. Se ridică, deschise geamlâcul vagonului și aruncă afară bucățelele de hârtie. Luate de vânt, hârtiuțele de mărimi inegale dispărură cu rapiditate din raza lui vizuală.

Sud-estul raionului Rostov
Șaisprezece kilometri nord de Rostov-pe-Don

Aceeași zi

Nesterov își petrecuse această ultimă zi în raion, vizitând orașul Gukovo. Acum se afla în tren mergând înapoi spre Rostov. Deși presa nu făcuse nicio referire explicită la uciderea copiilor, crimele intraseră în atenția publică sub forma bârfelor și zvonurilor. Până acum, în orășelele izolate miliția refuzase să vadă aceste crime altfel decât ca pe niște evenimente fără vreo legătură între ele. Dar cei din afara miliției, fără a purta cu ei povara vreunei ideologii asupra crimei, începuseră să facă legături între aceste ucideri. Povești neoficiale începuseră să circule. Nesterov auzise cum că în pădurile de lângă Șahti circulă un monstru care ucide copii. Pentru fiecare loc fusese inventat un monstru, iar explicații implicând tot felul de entități supranaturale începuseră să fie repetate în tot raionul. Auzise o mamă spunând despre creatură că ar fi jumătate om, jumătate animal, că fusese un copil crescut de urși care acum avea o aversiune firească față de toți copiii normali, hrănindu-se cu ei. Locuitorii dintr-un alt sat erau convinși că au de-a face cu un spirit răzbunător al pădurii și de aceea desfășurau ritualuri elaborate pentru a-l îmbuna.

Cei care locuiau în acest raion nu aveau idee că se petreceau crime similare și la sute de kilometri depărtare. Credeau că ăsta e blestemul lor, un rău care îi bântuia în exclusivitate. Într-o anumită măsură, Nesterov le dădea dreptate. Judecând după frecvența crimelor, nici el nu avea niciun dubiu că se afla în patria lor. Frecvența lor era mult mai mare aici decât oriunde în altă parte. Nu avea niciun fel de înclinație spre acceptarea explicațiilor supranaturale, dar era în parte sedus de cea mai răspândită și mai convingătoare dintre teorii: aceea care spunea că Hitler lăsase în urmă soldați naziști care aveau ordin să comită aceste asasinate, să ucidă copiii Rusiei, într-un ultim act de răzbunare. Acești soldați naziști fuseseră educați și învățați să trăiască în felul rușilor, să se amestece printre ei și din când în când să comită câte o crimă după un ritual bine determinat. Asta ar fi explicat dimensiunile crimei, aria de răspândire geografică, sălbăticia, dar și absența contactului sexual. Poate că nu era un singur ucigaș, ci mai mulți, zece sau doisprezece, acționând independent, călătorind dintr-un oraș într-altul și ucigând la întâmplare. Această teorie prinsese atât de bine, încât câțiva milițieni locali care în mod normal ar fi trebuit să susțină că toate crimele fuseseră rezolvate, se apucaseră să-i caute pe toți cei care știau germana.

Nesterov se ridică și își dezmorți picioarele. Stătuse în tren trei ore. Trenul era lent, incomod, iar el nu era obișnuit să stea nemișcat atât de mult timp. Parcurse lungimea vagonului și deschise fereastra privind cum se apropiau luminile orașului. Călătorise la Gokovo după ce auzise de uciderea unui băiețel pe nume Petea, care locuia la una dintre fermele de acolo. Îi găsise fără prea mare osteneală pe părinții băiatului. Deși dădu un nume fals, recunoscu că ancheta o serie de crime similare în care erau implicați și alți copii.

Părinții copilului erau susținători fără rezerve ai teoriei soldaților naziști, sugerând chiar că era posibil ca germanii să fi fost ajutați de trădători ucraineni, care-i asistaseră în procesul de integrare în societate. Tatăl îi arătă lui Nesterov albumul cu timbre al lui Petea pe care-l țineau sub pat într-o cutie de lemn în semn de omagiu adus fiului lor. Niciunul nu putea privi timbrele fără să plângă. Nu li se permisese să vadă cadavrul fiului lor. Dar auziseră ce pățise. Trupul îi fusese sfârtecat cu sălbăticie, gura îi fusese umplută cu mizerie parcă pentru a le face și mai mult în ciudă. Tatăl, care luptase în marele război pentru apărarea patriei era sigur că soldaților germani li se dădeau droguri pentru a-i face vicioși, cruzi și lipsiți de orice principii morale. Era sigur că acești criminali erau produsul acestor metode naziste. Poate că erau dependenți de sângele de copil, fără de care ar fi murit. Altfel, cum ar fi putut cineva să comită asemenea crime? Nesterov nu avu ce să-i spună ca să-l consoleze în afară de faptul că va face tot ce-i stă în putință pentru a-l prinde pe criminal.

Trenul ajunse la Rostov. Nesterov se dădu jos fără a avea altă certitudine decât că a dat de centrul acestor crime. Adunase informații cu mare ușurință, dat fiind că odată fusese membru al miliției din Rostov, înainte de a fi transferat la Voualsk. Conform celor mai recente statistici, numărul copiilor uciși crescuse la cincizeci și șapte. Un număr mare dintre aceste crime avusese loc aici, în raion. Era posibil să fi fost rămășițe naziste infiltrate în toată partea de vest a țării? O mare parte a țării fusese ocupată de Wehrmacht. El însuși luptase în Ucraina și văzuse ce însemnau crimele și abuzurile unei armate în retragere. Hotărând să nu ia de bună niciuna dintre teorii, respinse toate aceste explicații. Misiunea lui Leo la Moscova era menită să aducă puțin profesionalism în această

anchetă care până acum fusese făcută după ureche. Lui Nesterov i se dăduse sarcina de a descoperi locațiile crimelor.

În timpul vacanței, familia lui stătuse în apartamentul mamei lui din Cartierul Nou, construit în cadrul unuia dintre programele de reconstrucție de după război, cu tot ce însemna asta: construcții realizate mai degrabă ca să îndeplinească un plan, decât să poată fi efectiv locuite. Erau dărăpănate, fuseseră șubrede încă dinainte de a fi fost terminate. Fără apă curentă, fără încălzire centrală, erau similare celor din Voualsk. Hotărî împreună cu Inesa s-o mintă pe mama lui și să-i spună că se mutaseră într-un apartament nou. Mama fu atât de bucuroasă de parcă ea însăși se mutase în acel apartament. Apropiindu-se de casă, Nesterov își privi ceasul. Plecase la șase dimineața și se întorcea la nouă seara. Trecuseră cincisprezece ore fără să poată aduna informații reale. Timpul se scursese. Mâine se întorceau acasă.

Intră în curte. Dintr-o parte într-alta rufe atârnau la uscat. Văzu și hainele lui printre ele. Le atinse. Erau uscate. Făcându-și loc printre rufe, deschise ușa apartamentului mamei sale, intrând apoi în bucătărie.

Inesa era așezată pe un scaun de lemn, cu fața însângerată și cu mâinile legate. În spatele ei stătea un om pe care nu-l recunoștea. Fără să încerce să-și dea seama ce se întâmplase sau cine era acest om, Nesterov se năpusti înainte turbat de furie și gata să ucidă. Nu-i păsa că acel om purta o uniformă, l-ar fi ucis indiferent cine ar fi fost. Ridică mâna, dar nu apucă să lovească. O durere ascuțită îi cuprinse mâna. Privind alături, văzu o femeie în jur de patruzeci de ani. Ținea în mână un baston polițienesc negru. O mai văzuse. Își amintea acum – pe plajă, cu două zile în urmă. În cealaltă mână ținea o armă, ca din întâmplare, savurându-și poziția de superioritate. Făcu un semn

către agent. Acesta păși înainte și aruncă pe podea câteva pagini. În jurul gleznelor lui căzură toate documentele pe care reușise să le adune de-a lungul ultimelor două luni: fotografii, descrieri, cărți – dosarul despre copiii uciși.

— Generale Nesterov, sunteți arestat!

Voualsk

7 iulie

Leo și Raisa coborâră pe peron și prefăcându-se că-și așază bagajele jos, așteptară ca toți ceilalți călători să intre în clădirea principală a gării. Era târziu, dar nu era încă întuneric și de teama de a nu fi văzuți, coborâră de pe peron și intrară în pădure. Odată ajunși în locul unde își lăsaseră lucrurile, Leo se opri și își trase respirația. Privi copacii și se întrebă dacă făcuse bine distrugând scrisoarea. Le făcuse un deserviciu părinților săi? Înțelegea de ce simțiseră nevoia să scrie totul: voiau să-și găsească liniștea. Dar Raisa avusese mare dreptate să-l întrebe:

Așa reușești să dormi noaptea?
Ștergându-ți evenimentele din minte?

Avea mai multă dreptate decât își imagina.

Raisa îi atinse brațul.

— Te simți bine?

Îl întrebase ce se afla în scrisoarea aceea. Se gândise s-o mintă și să-i spună că se aflau informații despre familia lui, detalii personale pe care le uitase. Dar ea ar fi știut c-o minte. Așa că îi spuse adevărul. Că distrusese scrisoarea, c-o rupsese în sute de bucăți și că o aruncase pe fereastră. Nu voise s-o citească. Părinții lui se puteau odihni acum,

având senzația că se despovăraseră. Spre ușurarea lui, Raisa nu comentase nimic legat de decizia lui și nici nu mai pomenise nimic de ea.

Folosindu-și mâinile, își dezgropară lucrurile de sub mormanul de frunze și pământ. Își dădură jos hainele de oraș, intenționând să se îmbrace cu echipamentul de excursie – un element necesar al acoperirii lor. Dezbrăcați, singuri, se opriră. Erau goi și se uitau unul la altul. Poate că de vină era pericolul, poate că era doar situația, dar Leo o dorea. Nefiind sigur de ce mai simțea ea pentru el, nu făcu nimic, așteptând, temându-se să facă prima mișcare, de parcă nu mai făcuseră sex niciodată, ca și cum ar fi fost pentru prima dată și pentru unul, și pentru altul, nesiguri de granițele dintre ei, nesiguri în privința a ceea ce era acceptabil și ce nu. Ea se întinse și-i atinse mâna. Atât fu de ajuns. O trase spre el și începu să o sărute. Uciseseră împreună, înșelaseră, complotaseră și mințiseră împreună. Erau doi criminali, singuri împotriva întregii lumi. Era timpul să înceapă această nouă relație. O, dacă ar fi putut rămâne aici, dacă ar fi putut trăi această clipă la nesfârșit, ascunși în pădure, savurându-și aceste trăiri pentru totdeauna!

✧

Reveniră pe potecă și o luară spre oraș. Intrară în holul restaurantului lui Basarov. Leo își ținea respirația, așteptându-se să fie înșfăcat în orice moment. Dar nu era nimeni aici, niciun agent și niciun ofițer. Cel puțin până mâine, erau în siguranță. Basarov era în bucătărie și nici măcar nu se obosi să se întoarcă spre ei când sosiră. Sus, descuiară camera. Sub ușă găsiră un bilețel. Leo așeză bagajele pe pat. Luă biletul. Era de la Nesterov și era datat astăzi.

Leo, dacă te-ai întors, așa după cum plănuiai, vino să mă vezi la mine în birou astă-seară la ora 9. Vino singur. Adu cu tine toate documentele privitoare la chestiunea pe care am discutat-o. Leo, este foarte important să nu întârzii.

Leo își privi ceasul. Avea la dispoziție o jumătate de oră.

Aceeași zi

Chiar și în sediul miliției, Leo nu voia să-și asume niciun risc. Ascunsese documentele în altele oficiale. La biroul lui Nesterov jaluzelele erau trase și era imposibil să vezi ceva înăuntru. Își privi ceasul; întârziase. Întârziase două minute. Neînțelegând de ce ar fi contat asta în mod deosebit, bătu la ușă. Aproape imediat ce bătu, ușa se deschise ca și cum Nesterov ar fi așteptat chiar în spatele ușii. Leo fu tras înăuntru cu o violență inexplicabilă, ușa trântindu-se în spatele lui.

Nesterov se mișca cu o nerăbdare care nu-l caracteriza. Biroul lui era plin cu documentele privitoare la cazul lor. Îl luă pe Leo pe după umeri și îi vorbi cu o voce grăbită și aspră.

— Ascultă-mă foarte atent și nu mă întrerupe. Am fost arestat în Rostov. Am fost obligat să mărturisesc. N-am avut de ales. Îmi luaseră familia. Așa că le-am spus totul. Am crezut că-i pot convinge să ne ajute, am sperat să-i conving că ar trebui să pornească o anchetă oficială. Au raportat la Moscova. Ne-au acuzat de agitație antisovietică. Ei cred că este o vendetă personală, o răzbunare a ta împotriva statului. Au spus că toate dovezile noastre nu sunt decât materiale de propagandă pro-Vest: sunt siguri că tu și soția ta sunteți spioni. Mi-au oferit o alternativă: mi-au spus că mă lasă în pace pe mine și pe familia mea dacă te denunț pe tine și le dau toate materialele pe care le-am adunat.

Leo simți că amețește. Știa că pericolul e aproape, dar nu se aștepta să îl încolțească atât de repede.

— Când?

— Chiar acum. Clădirea e înconjurată. Peste cincisprezece minute, aici vor intra agenți care te vor aresta și vor lua toate dovezile pe care le-am adunat. Vreau să petrec aceste minute aflând informațiile pe care le-ai adunat în Moscova.

Leo se dădu un pas înapoi, privindu-și ceasul. Era nouă și cinci minute.

— Leo, trebuie să mă asculți. Există o modalitate prin care poți scăpa. Dar ca să meargă, te rog taci, nu mă întrerupe. Am născocit un plan. Mă vei lovi cu arma mea, mă vei lăsa inconștient. Apoi, ai să ieși de aici, ai să cobori un etaj și ai să te ascunzi în birourile de la dreapta scărilor. Leo, mă asculți? Concentrează-te. Ușile nu sunt încuiate. Intră, închide ușa în urma ta și nu aprinde lumina.

Leo nu-l asculta însă. Inima îi bătea cu putere. Nu se putea gândi decât la...

— Raisa?

— Este arestată chiar acum. Îmi pare rău, dar nu ai ce face în privința ei. Trebuie să te concentrezi, Leo, sau s-a terminat.

— S-a terminat. S-a terminat din momentul în care le-ai spus totul.

— Aveau totul, Leo. Dispuneau de tot ce am lucrat. Aveau dosarul meu. Tu ești supărat pe mine, dar ce puteam face? să-i las să-mi ucidă familia? Oricum te-ar fi arestat. Leo, te poți supăra pe mine sau poți scăpa.

Leo se eliberă din strânsoarea lui Nesterov și începu să măsoare biroul cu pași mari. Încerca să-și adune gândurile. Raisa fusese arestată. Amândoi înțeleseseră de mult că această clipă va veni. Dar știuseră asta doar abstract, arestarea fusese pentru ei un concept, o idee. Nu înțeleseseră

niciodată ce însemna asta în realitate. Gândul că n-o va mai vedea vreodată îl făcu să se sufoce.

Relația lor, povestea lor de iubire reluată atât de frumos cu doar două ceasuri în urmă, în pădure, se sfârșise.

— Leo!

Ce ar fi așteptat ea de la el? Raisa ar fi vrut ca el să-și păstreze calmul. Ar fi vrut ca el să supraviețuiască, să scape, să asculte.

— Leo!

— Bun. Care e planul tău?

Nesterov continuă, recapitulând prima parte:

— Mă vei lovi cu arma. Mă vei lăsa inconștient. Apoi vei coborî un etaj și te vei ascunde în birourile din dreapta scărilor. Ascunde-te acolo; așteaptă până când agenții vor intra în clădire. Vor veni până aici, vor trece pe lângă tine. Odată ce au trecut, coboară la parter, ieși pe una dintre ferestrele din spate. Acolo e parcată o mașină. Aici sunt cheile pe care se presupune că le-ai furat de la mine. Trebuie să pleci din oraș. Nu căuta pe nimeni, nu te opri pentru nimic în lume, condu înainte. Vei avea un mic avans. Vor crede că ai plecat pe jos, că ești undeva, în oraș. Până când își vor da seama că ai luat o mașină, vei fi liber.

— Liber să fac ce?

— Să rezolvi aceste crime.

— Călătoria mea la Moscova a fost un eșec. Martorul ocular a refuzat să vorbească. N-am încă nicio idee cine e omul ăsta.

Asta păru să-l surprindă pe Nesterov.

— Leo, poți s-o faci. O știu. Am încredere în tine. Trebuie să mergi la Rostov-pe-Don. Acolo e focarul acestor crime. Sunt convins că acolo e cheia. Există teorii despre cine ar putea să-i ucidă pe acești copii. Una dintre teorii se referă la niște naziști...

Leo îl întrerupse.

— Nu, este vorba de un singur criminal, care lucrează singur. Are o slujbă. Pare normal. Dacă ești sigur că focarul crimelor este la Rostov, atunci probabil că acolo trăiește și muncește. Slujba lui e legătura între aceste locații. Probabil că este nevoit să călătorească mult. Ucide pe unde călătorește. Dacă ne-am putea da seama unde lucrează, atunci l-am prinde.

Leo își privi ceasul. Nu mai erau decât câteva clipe până când va fi nevoit să plece. Nesterov puse două degete pe orașele în chestiune:

— Ce legătură există între Rostov și Voualsk? La est de acest oraș nu au fost crime. Cel puțin din câte știm noi. Asta sugerează că aici este punctul de sosire, destinația lui.

Leo fu de acord.

— La Voualsk este Uzina Volga. Altceva semnificativ din punct de vedere economic nu se mai află aici, în afară de gatere. Dar în Rostov sunt multe fabrici.

Nesterov cunoștea ambele locații mai bine decât Leo.

— Există legături puternice între fabricile Volga și Rostelmash.

— Ce este Rostelmash?

— O fabrică de tractoare, cea mai mare din URSS.

— Fac schimb de piese?

— Este posibil.

Ar fi putut să fie asta legătura? Crimele păreau să urmeze liniile de cale ferată din sud și traversau toată zona de vest. Părând interesat de această teorie, Leo remarcă:

— Dacă Volga face livrări către Rostelmash, atunci fabrica aceea trebuie să angajeze pe cineva care să se ocupe de plan. Cineva călătorește aici pentru a se asigura că Volga îndeplinește cifrele din plan.

— Dar aici nu au avut loc decât două crime și ele au avut loc recent. Iar cele două fabrici lucrează împreună de ceva timp.

— Crimele din nordul țării au fost cele mai recente. Asta înseamnă că abia a primit slujba asta. Sau că a fost transferat pe undeva de-a lungul acestei rute. Avem nevoie de dosarele de angajare de la Rostelmash. Dacă ai dreptate, atunci comparând aceste dosare cu locațiile crimelor de pe hartă, l-am prins pe omul nostru.

Erau foarte aproape. Dacă n-ar fi fost vânați, dacă ar fi fost lăsați să lucreze fără să se grăbească, ar fi putut prinde criminalul până la sfârșitul săptămânii. Dar nu aveau la dispoziție nici săptămâna, nici ajutorul statului. Mai aveau doar patru minute. Era ora nouă și unsprezece minute. Leo trebuia să plece. Luă un singur document. Lista crimelor, laolaltă cu câteva nume, date, locații. Asta era tot ce-i trebuia. După ce băgă actul în buzunar, se îndreptă spre ușă. Nesterov îl opri. Ținea în mână arma. Leo o apucă, ezitând pentru o clipă. Nesterov văzu ezitarea lui Leo și spuse:

— Altfel, ai mei vor muri.

Leo îl lovi peste față, făcându-i pielea să pocnească și să pice în genunchi. Nesterov era încă conștient. Privi în sus, spre Leo.

— Mult noroc! Acum lovește-mă cum trebuie.

Leo ridică arma. Nesterov închise ochii.

Leo dădu buzna pe coridor, dar realiză imediat că uitase cheile de la mașină. Erau pe masă. Se întoarse, alergă pe coridor, reintră în birou, păși peste Nesterov și luă cheile. Întârziase, era deja ora nouă și un sfert, agenții intrau în clădire. Leo era încă în birou, exact unde voiau ei să fie. O luă la fugă pe coridor, în josul scărilor. Putea auzi pași îndreptându-se chiar spre el. Ajungând la etajul trei, o luă la dreapta, apucând clanța primului birou de care dădu. Era descuiat, exact cum îi spusese Nesterov. Intră și închise ușa în urma lui, exact când agenții treceau pe scările alăturate.

Leo așteptă în penumbră. Toate jaluzelele fuseseră trase, așa că nimeni nu putea vedea înăuntru. Putea auzi tropăiturile pe scări. Erau cel puțin patru agenți. Fu tentat să rămână în această încăpere, în întuneric, bucurându-se de o siguranță temporară. Ferestrele dădeau direct în curtea principală. Privi afară. În fața intrării era un grup de oameni adunați în cerc. Se trase din dreptul ferestrei. Trebuia să ajungă la parter și apoi în spatele clădirii. Deschise ușa și privi cu atenție afară. Coridorul era gol. Închizând ușa în urma lui, o luă spre scări. Putea auzi vocea unui agent dedesubtul lui. Leo alergă către celelalte scări. Aici nu mai văzu și nu mai auzi pe nimeni. De cum începu să alerge, la etajul de sus izbucniră strigăte: îl găsiseră pe Nesterov.

Un al doilea val de agenți intră în clădire, alertați de strigătele colegilor lor. Ar fi fost mult prea riscant să mai coboare un etaj. Abandonând planul lui Nesterov, Leo rămase la primul etaj. Avea doar câteva clipe de confuzie pe care să le exploateze, înainte ca agenții să se organizeze în echipe de căutare. Neputând să ajungă la parter, o luă la fugă de-a lungul coridorului, intrând într-o toaletă care dădea spre partea din spate a clădirii. Deschise fereastra. Era înaltă, îngustă, abia de-i încăpea trupul prin ea. Afară nu se vedea niciun agent. Erau vreo cinci metri până jos. Își trase corpul prin fereastră, atârnând acum deasupra pământului, ajutându-se doar de picioare. Nu avea de ce se agăța. Va trebui să-și dea drumul, protejându-și capul cu mâinile.

Lovi solul cu mâinile, iar încheieturile i se dădură peste cap. Auzi un strigăt și privi în sus. Un agent stătea la una dintre ferestrele de la ultimul etaj. Îl văzuseră. Fără să ia în seamă durerea din încheieturi, Leo se ridică și o luă la fugă spre una dintre străzile lăturalnice unde ar fi trebuit să fie mașina. Se auziră focuri de armă. Glonțul îi trecu pe

la ureche, lovind zidul și împrăștiind praf de cărămidă în jur. Se lăsă în jos, se ghemui fără a se opri din alergat. Se auziră și mai multe împușcături care loviră undeva în afara străzii. Dădu colțul. Acum era în afara bătăii puștii.

Mașina era acolo, parcată. Sări în ea și învârti cheia de contact. Motorul se înecă și muri. Nu pornea. Încercă încă o dată – *te rog* – de data asta porni. Băgă mașina în viteză și plecă, având grijă să nu facă zgomot cauciucurile. Era crucial ca agenții care îl urmăreau să nu vadă mașina. Ar fi fost doar una dintre mașinile de pe stradă. Cum era o mașină a miliției, putea spera că orice agent ar fi văzut-o, ar fi presupus că era una de-a lor și ar fi continuat căutarea pe jos.

Nu era aproape nicio mașină pe stradă. Leo conducea prea repede, prea dezordonat, grăbindu-se spre ieșirea din oraș. Nesterov se înșelase. Nu putea conduce până la Rostov. În primul rând, până acolo erau câteva sute de kilometri, nu avea nicio stație de benzină prin apropiere și nici vreuna pe drum. Mai mult decât atât, când își vor fi dat seama că a luat o mașină, aveau să închidă drumurile. Trebuia să ajungă cât mai departe, să abandoneze mașina, să o ascundă și să se piardă pe coclauri, înainte să ia un tren. Atât timp cât n-aveau să găsească mașina abandonată, avea mai multe șanse să scape mergând pe jos, decât cu ea.

Acceleră și intră pe singurul drum important pe care se intra sau se ieșea din oraș, luând-o spre vest. Privi în oglinda retrovizoare. Dacă aveau să organizeze o cercetare amănunțită a clădirilor din jur, crezându-l pe jos, atunci avea să aibă cel puțin o oră avans față de ei. Mări viteza, ajungând la viteza maximă de optzeci de kilometri pe oră.

În depărtare, văzu mai mulți oameni stând în mijlocul șoselei în jurul unei mașini. Era un cordon de miliție. Nu riscaseră nimic. Dacă drumul spre vest era blocat, cu siguranță că la fel era și drumul spre est. Închiseseră întregul oraș. Singura lui șansă acum era să treacă de cordonul de miliție. Avea suficientă viteză. Va intra în mașinile poziționate de-a latul șoselei. Mașina lui va fi aruncată spre marginea drumului. Trebuia cumva să gestioneze impactul. Dacă le va avaria mașina, nu vor putea să-l urmărească imediat. Era o situație disperată. Avansul lui avea să se scurteze la doar câteva minute.

Agenții dinaintea lui începură să tragă. Gloanțele loviră capota. Unul găuri parbrizul. Leo se ghemui sub volan, fără a mai putea vedea acum șoseaua. Mașina mergea însă în direcția bună. Nu trebuia decât să o mențină. Gloanțele continuară să treacă prin parbriz. Bucăți de sticlă îi căzură în poală. Păstrase direcția bună – era gata de impact.

Mașina se înclină și se răsturnă pe o parte. Bine prins în scaunul lui, Leo încercă să păstreze controlul mașinii, dar aceasta făcu o mișcare violentă la stânga, scăpându-i de sub comandă. Cauciucurile se spărseseră. Nu mai avea ce face. Mașina se răsturnă, iar geamurile i se sparseră. Fu aruncat în portieră, la câțiva milimetri de șosea. Automobilul alunecă, scoțând scântei. Lovi cealaltă mașină și se roti în loc. În cele din urmă, ieși de pe șosea. Leo fu azvârlit din portieră pe mașină, unde rămase ghemuit până când, într-un final, mașina se opri.

✧

Leo deschise ochii. Nu-și dădea seama dacă se putea mișca și nici nu găsi suficientă putere cât să încerce. Deasupra văzu cerul negru al nopții. Gândurile i se puseră lent în mișcare. Nu se mai afla în mașină. Cineva trebuie că-l trăsese afară. O față apăru deasupra lui, acoperind priveliștea, cercetându-l. Leo se concentră asupra omului care îl privea. Era Vasili.

Rostov-pe-Don

Aceeași zi

Aron trăise cu impresia că o slujbă în cadrul miliției avea să fie palpitantă sau măcar mai palpitantă decât cea de colhoz. Știuse mereu că salariile nu erau foarte bune, dar avantajul era că niciodată competiția nu fusese de speriat. Când venea vorba să caute o slujbă, nu-i ieșea niciodată foarte bine. Practic, nu era nimic în neregulă cu el. La școală se descurcase foarte bine. Se născuse însă cu un defect la buza superioară. Asta îi spusese medicul. Era diform și n-avea ce face în privința asta. Arăta de parcă o porțiune din buză îi fusese tăiată, iar bucățile rămase se strânseseră laolaltă în mijloc, dând la iveală dinții. Rezultatul era că părea că rânjește tot timpul. Deși asta nu-i afectase capacitatea de a lucra, cu siguranță îi afectase capacitatea de a obține o slujbă. Miliția păruse atunci soluția perfectă. Erau disperați după noi cadre. Aveau să încerce să-l intimideze, îl vor vorbi pe la spate, dar era obișnuit cu asta. Le va suporta pe toate dacă va avea ocazia să-și folosească mintea.

Și iată-l acum, în miezul nopții, stând în tufișuri, mușcat de insecte, urmărind orice posibile activități suspecte într-o stație de autobuz.

Activitate suspectă.

Lui Aron nu i se spusese de ce trebuia să stea aici sau ce anume însemna *activitate suspectă*. Cum era unul dintre cei mai tineri membri ai departamentului, avea doar 20 de ani, se întrebă dacă nu cumva avea de-a face cu vreun ritual de inițiere – un test de loialitate, o încercare de a vedea dacă e capabil să respecte ordinele. În miliție obediența era prețuită mai mult decât orice. Până acum, în stație nu putea vedea decât o fetiță. Era tânără, poate că avea paisprezece sau cincisprezece ani, dar încerca să pară mai în vârstă. Părea beată. Cămașa îi era descheiată. O privi cum își îndreaptă fusta și se joacă cu părul. Ce făcea oare în stație? Până dimineață nu avea să vină niciun autobuz.

Un bărbat se apropie. Era înalt, purta pălărie și haină. Avea ochelari cu rame groase și o servietă elegantă. Stătea lângă orar, deslușindu-l, urmărindu-l cu degetul. Fata se ridică și merse spre el, de parcă ar fi fost un păianjen despuiat care aștepta în colțul pânzei sale. Bărbatul continuă să citească în timp ce fata îl înconjura, atingându-i haina, mâinile, servieta. Bărbatul păru să ignore o vreme avansurile ei, până când, la un moment dat, își luă privirea de la orarul trenurilor și începu s-o studieze. Începură să vorbească. Aron nu putea auzi ce-și spuneau. Fata părea că nu e de acord cu un anumit lucru, dădea din cap. Apoi se înțeleseră. La un moment dat bărbatul se întoarse și privi direct înspre tufele de lângă el, direct spre Aron. Oare îl văzuse? Părea puțin probabil. El se afla în întuneric, ei erau în lumină. Cei doi o luară apoi spre el, direct spre locul în care se ascundea.

Aron se zăpăci și privi încă o dată locul în care se afla. Era complet ferit privirii. Nu avuseseră cum să-l vadă. Și chiar dacă l-ar fi văzut, de ce veneau direct spre el? Nu-i mai despărțeau decât câțiva metri. Acum îi putea auzi vorbind. Aștepta, cuibărindu-se mai adânc în tufe, și

văzu cum cei doi trecură exact pe lângă el, îndreptându-se spre păduri.

Aron se ridică.

— Stai!

Bărbatul se opri, spinarea i se încovoie. Se întoarse. Aron încercă să fie cât se putea de autoritar.

— Ce faceți aici?

Fata, care nu păru deloc impresionată sau speriată, răspunse:

— Mergem să ne plimbăm puțin. Ce-ai pățit la buză? Arată nasol de tot.

Aron se înroși. Fata se uita la el cu un dezgust evident. Băiatul tăcu o clipă, încercând să se adune.

— Urma să faceți sex într-un loc public. Tu ești o prostituată.

— Nu, mergeam doar să ne plimbăm puțin.

Bărbatul vorbi și el. Avea o voce jalnică, abia perceptibilă:

— Niciunul dintre noi n-a făcut nimic rău. Doar vorbeam.

— Vreau să vă văd actele.

Bărbatul făcu un pas înainte, căutându-și actele în buzunar. Fata părea de-a dreptul nonșalantă. Cu siguranță că mai fusese oprită și înainte de miliție. Nu părea deloc impresionată. Aron cercetă actele bărbatului. Se numea Andrei. Lucra la Uzinele Rostelmash. Actele erau în ordine.

— Deschide servieta.

Andrei ezită. Transpirația începu să-i curgă din abundență pe spinare. Fusese prins. Nu-și imaginase vreodată că se va întâmpla asta: că planul lui ar putea eșua. Ridică servieta și deschise încuietoarea. Tânărul milițian se uită înăuntru, pregătindu-se să cotrobăie prin ea. Andrei privea în jos, la vârful pantofilor. Când privi în sus, Aron ținea în mână cuțitul său, un cuțit lung cu lama zimțată.

— Ce faci cu ăsta?

— Călătoresc mult. De cele mai multe ori mănânc în tren. Folosesc cuțitul ca să tai salam. Salam foarte ieftin, uscat, dar soția mea refuză să cumpere altceva.

Andrei chiar folosise cuțitul pentru a mânca. Aron găsi o bucată de salam. Era ieftin și tare. Marginea era foarte dură. Fusese tăiat cu acel cuțit. Găsi un borcan cu filet, gol.

— Ăsta pentru ce e?

— Unele dintre piesele pe care le adun sunt murdare, fragile. Îmi trebuie la lucru. Tovarășe milițian, ascultați, am greșit mergând cu fata asta. Nu știu ce m-a apucat. Mă aflam în stație citind orarul autobuzelor de mâine și ea a venit la mine. Știți și dumneavoastră cum e cu nevoile. Vin peste tine. Dar, uitați-vă în buzunarul servietei. Veți găsi acolo carnetul meu de membru de partid.

Aron găsi carnetul. Găsi de asemenea și o fotografie cu soția și cele două fiice ale lui.

— Fiicele mele. Nu trebuie să continuăm cu povestea asta, nu? Fata e de vină. Dacă nu era ea, mă duceam acasă.

Un cetățean obișnuit, dus în ispită pentru o clipă de o beție, de o târâtură. Omul fusese și politicos: nu se holbase la buza lui, nici nu făcuse vreo remarcă despre ea. Îl tratase ca pe un egal, deși era mai în vârstă decât el, avea o slujbă mai bună și era membru de partid. El era victima. Ea era infractoarea.

Acum, după ce îi trecuse glonțul pe la ureche, Andrei realiză că era aproape liber. Fotografia familiei lui se dovedise neprețuită în numeroase ocazii. Uneori o folosea pentru a-i convinge pe copiii bănuitori că era un om în care se putea avea încredere. El însuși era tată. În buzunarul pantalonilor putea simți o funie grosolană. În seara asta n-avea să capete nimic; pe viitor trebuia să învețe să fie mai răbdător. Se părea că nu mai putea ucide în orașul lui.

Aron era pe punctul de a-l lăsa în pace, de a-i înapoia fotografia și carnetul de partid, când, deodată, văzu ceva neobișnuit, o bucată de ziar împăturită. Trase afară bucata de hârtie și o despături. Andrei începu să tremure, neputând privi acest idiot cu buza lui hidoasă cum atinge ziarul cu degetele lui murdare. Abia se abținu să nu-i smulgă hârtia din mâini.

— Ne-o puteți da înapoi, vă rog?

Pentru prima dată, vocea bărbatului deveni agitată. De ce era hârtia asta așa importantă pentru el? Aron începu s-o citească. Era o bucată de ziar de acum câțiva ani, pe care scrisul era abia vizibil. Părțile scrise fuseseră tăiate cu grijă, așa că era imposibil să spui din ce ziar era luată bucata. Tot ce mai rămăsese era o fotografie făcută în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Era imaginea unui panzer distrus, cuprins de flăcări. Soldați ruși îl înconjurau, victorioși, cu armele îndreptate spre cer, cu cadavre de naziști la picioare. Era o fotografie care înfățișa celebrarea victoriei, o poză de propagandă. Aron cel cu buză de iepure înțelese imediat de ce o astfel de fotografie fusese publicată într-un ziar. Soldatul rus din centrul fotografiei era un bărbat frumos, cu un zâmbet de învingător pe chip.

Moscova

10 iulie

Fața lui Leo era fină, plăcută la atingere. Ochiul drept îi rămase închis, ascuns sub falduri de piele fină. Simțea o durere intensă în josul pieptului, ca și cum și-ar fi rupt mai multe coaste. I se dăduseră îngrijiri medicale la locul accidentului, dar imediat ce se convinseseră că viața nu-i era în pericol, fusese băgat într-o dubă, păzit de milițieni înarmați. Pe drumul spre Moscova simți fiecare groapă din drum ca pe o lovitură în stomac. Fără analgezice, leșină de câteva ori. Milițienii care-l supravegheau îl treziră înghiontindu-l cu pistoalele în coaste, fiindu-le teamă să nu moară sub ochii lor. Când îi era frig, când ardea din cauza febrei. Își dădea seama că aceste suferințe erau doar începutul.

Ironia faptului de a sfârși aici – legat într-un scaun dintr-o cameră de interogatoriu de la Liubianka – nu-i scăpase. Un milițian devenise acum prizonier, printr-o schimbare a sorții care nu era deloc neobișnuită. Așadar, acesta era sentimentul pe care îl avea un dușman al statului.

Ușa se deschise. Leo ridică privirea. Cine era bărbatul ăsta cu pielea ca hârtia, cu dinții galbeni de la tutun? Era un fost coleg, asta își amintea. Dar nu-și amintea numele lui.

— Nu-ți amintești de mine?

— Nu.

— Sunt dr. Zarubin. Ne-am întâlnit de câteva ori. Te-am vizitat acum câteva luni când erai bolnav. Îmi pare rău să te văd în situația asta. N-o spun ca să te critic, nici ca să îți aduc vreo acuzație: pur și simplu așa este drept și corect. Îmi doresc să nu fi făcut ceea ce ai făcut.

— Ce am făcut?

— Ți-ai trădat țara.

Medicul îi pipăi coastele. Fiecare atingere îl făcea să scrâșnească din dinți.

— Coastele tale nu sunt rupte, după cum ți-am spus. Sunt doar deplasate. Sigur că te dor, dar nu e nevoie de operație. Mi s-a ordonat să-ți curăț rănile și să-ți schimb pansamentele.

— Tratamentul de dinaintea torturii, una dintre părțile frumoase de aici. Odată, am salvat viața unui om doar ca să-l aduc aici. Trebuia să-l fi lăsat să se înece.

— Nu știu despre cine vorbești.

Leo tăcu. Oricine putea să ajungă să-și regrete acțiunile, odată ce sorții îi deveneau potrivnici. Înțelese mai clar decât oricând că și ultima șansă de a se salva îi scăpase printre degete. Criminalul va continua să ucidă, protejat nu de inteligența sa, ci de refuzul propriei lui țări de a admite existența unui astfel de om, refuz care îi asigura imunitatea perfectă.

Medicul termină de pansat rănile lui Leo. Îngrijirile aveau ca scop asigurarea unei stări de sănătate rezonabile a acuzatului, stare care să-i ofere sensibilitatea perfectă pentru torturile ce urmau. Acuzații trebuiau să se simtă cât mai bine înainte de interogatoriu pentru a putea suferi cât mai mult. Medicul se aplecă și îi șopti la ureche:

— Acum mă duc să mă dau la nevastă-ta. La frumușica aia de nevastă-ta. E alături. Legată. E lipsită de orice

ajutor și asta din cauza ta. Tot ceea ce am să-i fac va fi din vina ta. Am s-o fac să regrete ziua în care s-a îndrăgostit de tine. Și am s-o fac s-o spună cu voce tare.

Lui Leo îi trebuiră câteva clipe ca să înțeleagă ce i se spunea, de parcă i s-ar fi vorbit într-o limbă străină. N-avea nimic cu acest om. Abia de-l recunoscuse. De ce o amenința pe Raisa? Încercă să se ridice și să-l lovească pe doctor. Dar scaunul era lipit de podea, iar el era legat de scaun.

Zarubin se trase înapoi ca un ins care și-a apropiat prea mult fața de cușca leului. Îl privi pe Leo cum se zbate între curele, cum i se îngroașă venele gâtului, cu fața roșie, cu ochii ieșiți în mod jalnic din orbite. Spectacolul avea ceva excitant – era ca și cum ai fi privit o muscă prinsă sub sticla unui pahar. Omul ăsta nu înțelegea în ce situație se afla.

Era lipsit de ajutor.

Doctorul își luă servieta și așteptă ca gardianul să-i deschidă ușa. Se aștepta să-l audă pe Leo strigând după el, amenințând că-l va ucide. Dar, măcar din acest punct de vedere, fu dezamăgit.

O luă pe coridorul subsolului, merse câțiva metri și ajunse la celula alăturată. Ușa era deschisă. Zarubin intră. Raisa era legată de scaun exact în același fel ca și soțul ei. Doctorul era de-a dreptul emoționat la gândul că va fi recunoscut și că o va face să regrete că nu i-a acceptat avansurile. Dacă le-ar fi acceptat, ar fi fost acum în siguranță. În mod cert, nu era o supraviețuitoare înnăscută, așa cum o crezuse el. Era foarte frumoasă și nu voise să profite de pe urma acestui fapt, alegând în schimb fidelitatea. Poate credea în viața de apoi, într-un rai unde avea să fie răsplătită pentru fidelitatea ei. Aici însă fidelitatea ei nu valora nimic.

Convins că regretele ei îl vor stimula, doctorul se aștepta s-o vadă implorând:

Ajută-mă.

Acum avea să accepte orice condiții. Îi va putea cere orice. O putea trata ca pe o târâtură, iar ea va accepta și va spune că mai vrea. Avea să i se supună cu totul. Doctorul deschise grilajul de pe perete. Deși grilajul părea să facă parte din sistemul de ventilație, era de fapt un dispozitiv menit să transmită sunetul de la o celulă la alta. Voia ca Leo să audă absolut tot ce urma să spună.

Raisa îl privi pe Zarubin, îi urmări figura care încerca să mimeze regretul, compasiunea, care părea să spună:

Dacă ai fi acceptat ce ți-am propus...

Își puse servieta jos și începu s-o examineze, deși n-avea niciun fel de rană.

— Trebuie să-ți examinez fiecare parte a corpului. Pentru raport, înțelegi?

Raisa fusese arestată foarte discret. Agenții înconjuraseră restaurantul, apoi intraseră în cameră și o arestaseră. Pe când era scoasă din restaurant, Basarov strigase cu o răutate care putea fi ușor bănuită la el că merita, după părerea lui, orice pedeapsă ar fi primit. O aruncară în spatele unei camionete, o legară și nu-i dădură nicio informație. Nu avu idee ce se întâmplase cu Leo până când îl auzi pe unul dintre agenți spunând că fusese prins. Ghici, din satisfacția pe care o simțise în vocea lui, că Leo încercase măcar să scape.

Încercă să privească înainte în timp ce mâinile doctorului o pipăiau peste tot, să se poarte de parcă n-ar fi fost acolo. Dar nu se putea abține ca din când în când să-i

strecoare câte o privire pe furiș. Încheieturile degetelor erau păroase, unghiile tăiate cu grijă și foarte curate. Gardianul din spatele ei începu să râdă: un râs infantil. Încercă să-și imagineze că trupul ei era intangibil și că orice ar fi făcut doctorul, nu îi va putea atinge trupul. Era însă aproape imposibil să-și imagineze asta. Mâinile lui se plimbau pe interiorul coapselor ei cu o lentoare calculată. Simți că îi dau lacrimile. Începu să clipească pentru a le face să dispară. Zarubin se apropie; fața îi era acum foarte aproape de a ei. O sărută pe obraz și i-l supse de parcă tocmai se pregătea s-o muște.

Ușa se deschise. Doctorul se ridică și se dădu înapoi. Vasili era nervos.

— Nu e rănită. Dumneata n-ai ce căuta aici.

— Voiam doar să fiu sigur.

— Poți pleca.

Zarubin își luă servieta și plecă. Vasili închise grilajul. Se ghemui lângă Raisa.

— Ești puternică. Poate îți imaginezi că poți rezista. Îți înțeleg dorința de a rămâne fidelă soțului tău.

— Chiar înțelegi?

— Ai dreptate. Nu înțeleg. Ideea e că ți-ar fi mult mai bine dacă mi-ai spune totul imediat. Tu îți imaginezi că sunt un monstru, dar știi de unde am învățat metodele astea? De la soțul tău – el obișnuia să le spună asta inculpaților înainte să fie torturați. Chiar era sincer, dacă asta contează în vreun fel.

Raisa privea trăsăturile frumoase ale acestui bărbat și se întreba, așa cum o făcuse și în gară acum câteva luni, de ce părea urât. Ochii îi erau inexpresivi, nu goi sau tâmpi, ci reci.

— Am să-ți spun totul.

— Dar va fi de ajuns?

✧

Leo ar fi trebuit să-și conserve energia până când va fi avut o ocazie de a acționa. Iar acel moment încă nu sosise. Văzuse mulți prizonieri irosindu-și energia bătând cu pumnii în uși, urlând, umblând agitați prin celulele lor micuțe. Pe atunci se întreba cum de aceștia nu vedeau inutilitatea acțiunilor lor. Acum, că se afla în aceeași situație, înțelegea cum se simțeau oamenii aceia. Era ca și cum întreg trupul era alergic la această încarcerare. Nu avea nimic de-a face cu logica sau cu raționamentele. Pur și simplu, nu putea sta să aștepte și să nu facă nimic. Se apucă să tragă de curelele cu care era legat până când își însângeră încheieturile. O parte din el credea sincer că ar fi putut rupe curelele, deși văzuse de-a lungul vremii sute de prizonieri încercând să desfacă aceste legături fără ca vreunul să reușească vreodată. Spera că ar fi putut evada, iar speranța aceasta, părea Leo să uite, era mai periculoasă decât orice formă de tortură.

Vasili intră și îi făcu semn gardianului să așeze un scaun în fața celui al lui Leo. Gardianul se conformă, așezând scaunul în așa fel încât Leo să nu poată ajunge la el. Vasili înaintă, luă scaunul și îl mută mai aproape. Genunchii aproape li se atingeau. Îl privi pe Leo. Remarcă trupul tensionat care se zbătea între curelele de piele.

— Liniștește-te, soția ta e nevătămată. E alături.

Vasili făcu semn gardianului să deschidă grilajul. Acesta îl deschise. Vasili strigă:

— Raisa, spune-i ceva soțului tău. Își face griji pentru tine.

Vocea Raisei se auzi ca un ecou slab, abia perceptibil:

— Leo?

Leo se lăsă pe spate în scaun, relaxându-se. Înainte să poată răspunde, gardianul trânti grilajul la loc. Leo îl privi pe Vasili.

— Nu e nevoie să torturezi pe niciunul dintre noi. Tu știi câte sesiuni am văzut. Știu că n-are niciun rost să încerci să reziști. Întreabă-mă orice. Îți voi răspunde.

— Dar știu deja totul. Am citit documentele pe care le-ai strâns. Am vorbit cu generalul Nesterov. Era foarte hotărât ca odraslele lui să nu crească într-un orfelinat. Raisa mi-a confirmat toate informațiile. Pentru tine nu am decât o singură întrebare. De ce?

Leo nu înțelegea, dar vremea bătăliilor trecuse pentru el. Acum nu-și dorea decât să spună mai repede ceea ce acest om voia să audă. Vorbi ca un elev care se adresează profesorului.

— Îmi pare rău. Nu vreau să te jignesc. Nu înțeleg. Mă întrebi de ce...?

— De ce ai riscat puținul pe care-l aveai, pe care noi ți l-am dat, pentru această fantezie?

— Mă întrebi despre crime?

— Crimele au fost toate elucidate.

Leo nu răspunse.

— Nu crezi, așa-i? Tu crezi că unul sau mai mulți oameni ucid fără niciun motiv fetițe și băieței din Rusia. Că îi ucid la întâmplare, peste tot în țară.

— Am greșit. Am avut o teorie, dar m-am înșelat. O retrag în totalitate. Voi semna o declarație, o retractare, voi spune că sunt vinovat.

— Realizezi că ești acuzat de cea mai gravă formă de agitație antisovietică? Seamănă a propagandă vestică, Leo. Asta pot înțelege. Dacă lucrezi pentru vest, atunci ești un trădător. Poate ți-au promis bani, putere, toate lucrurile pe care le-ai pierdut. Asta aș putea înțelege. Așa s-a întâmplat?

— Nu.

— Asta mă îngrijorează. Asta înseamnă că tu chiar crezi că aceste crime sunt legate între ele. Nu crezi că sunt

opera perverșilor, vagabonzilor, beților? Ca să fiu sincer, e curată nebunie. Am lucrat cu tine. Am văzut cât ești de metodic. Și adevărul e că te-am admirat. Asta înainte să-ți pierzi capul după nevastă-ta. Așa că, atunci când am auzit de pățaniile tale, nu prea am înțeles mare lucru.

— Am avut o teorie. S-a dovedit greșită. Nu știu ce altceva aș putea spune.

— De ce ar vrea cineva să ucidă copiii ăștia?

Leo îl privi pe bărbatul din fața lui, un ins care voise să execute doi copii pentru că părinții lor se împrieteniseră cu un veterinar. I-ar fi împușcat în ceafă fără nicio ezitare. Și totuși, Vasili pusese o problemă reală.

De ce ar fi vrut cineva să-i ucidă pe copiii ăștia?

Vasili ucisese la fel de mulți ca bărbatul pe care îl urmărea Leo, poate chiar mai mulți. Și totuși, își prinsese urechile confruntat cu logica acestor crime. Sau poate că nu reușea să înțeleagă de ce o persoană care ar fi vrut să ucidă nu intra pur și simplu în MGB sau în miliția Gulagului? Dacă asta voia să spună, atunci Leo înțelegea. Erau atâtea modalități legale de a fi brutal. De ce s-o alegi pe cea nelegală? Dar nu asta voia să spună.

Copiii aceștia.

Vasili era zăpăcit de faptul că aceste crime păreau să se petreacă fără un motiv. Nu era vorba de faptul că aceste crime ar fi fost niște mistere insondabile, ci care era scopul? Cum puteau fi înțelese aceste crime? Statul nu avea nevoie ca acești copii să moară. Moartea lor nu servea unui bine suprem, nu aducea niciun beneficiu material. Asta era obiecția lui.

Leo repetă:

— Am avut o teorie. M-am înșelat.

— Poate faptul că ai fost trimis departe de Moscova, că ai fost dat afară dintr-o instituție pe care ai servit-o loial atâția ani a fost pentru tine un șoc mai mare decât ne-am așteptat. Ești un om mândru, până la urmă. Sănătatea ta mintală a avut, în mod evident, de suferit. De asta te voi ajuta, Leo.

Vasili se ridică, cântărind situația. După moartea lui Stalin, securității de stat i se ordonase să înceteze orice act de violență la adresa arestaților. Fiind un maestru al supraviețuirii, Vasili se conformase imediat. Și iată că îl avea totuși pe Leo la mână. Putea oare să-i întoarcă spatele și să-l lase să-și primească sentința? Asta ar fi fost de ajuns? Asta l-ar fi satisfăcut? Se întoarse spre ușă, gândindu-se că acum impulsurile lui la adresa lui Leo erau pentru el un pericol la fel de mare ca și pentru Leo. Simți cum prudența era sufocată în el de ceva personal, ceva care semăna cu patima. I se păru imposibil să reziste. Îi făcu semn gardianului să se apropie.

— Adu-l pe doctorul Hvostov.

Deși era târziu, Hvostov nu se enervă din pricina acestei solicitări intempestive. Era curios ce era atât de important. Strânse mâna lui Vasili și ascultă amănuntele furnizate de colegul său, observând că vorbea despre Leo ca despre un pacient, nu ca despre un prizonier. Înțelese că era o precauție necesară, menită să-l pună la adăpost pe Vasili de acuzația de brutalitate fizică. Auzind pe scurt care erau halucinațiile pacientului cu privire la un ucigaș de copii, făcu semn gardianului să-l conducă pe Leo în cabinetul lui. Era nerăbdător să determine ce se afla în mintea prizonierului.

Camera era exact cum și-o amintea Leo: micuță, cu un scaun tapisat cu piele roșie fixat de podeaua cu plăci de faianță albe, dulapuri de sticlă pline cu medicamente,

prafuri, sticluțe cu etichete albe, îngrijite, pe care cineva scrisese de mână, caligrafic, un set de instrumente chirurgicale, miros de dezinfectant. Fu legat de același scaun de care fusese legat și Brodski; încheieturile, gleznele și gâtul îi erau imobilizate cu exact aceleași curele. Dr. Hvostov umplu o seringă cu ulei de camfor. Îi rupse mâneca de la cămașă, îi găsi o venă. Nu trebuia să i se explice nimic. Leo mai văzuse toată această operațiune. Deschise gura, așteptând să i se pună călușul de cauciuc.

Vasili privea, tremurând de emoție, urmărind pregătirile. Hvostov îi injectă uleiul lui Leo. După câteva clipe, acesta dădu ochii peste cap. Trupul începu să-i tremure. Era momentul pe care Vasili îl visase, pe care îl plănuise de o mie de ori. Leo arăta ridicol, slab, jalnic.

Așteptară să se liniștească, să treacă prin cele mai puternice reacții fizice posibile. Hvostov dădu din cap, aprobator.

— Vezi ce spune.

Vasili înaintă și dezlegă călușul de cauciuc. Leo scuipă salivă în poală. Capul îi căzu moale.

— Ca și înainte, trebuie să începi cu întrebări simple.

— Cum te numești?

Capul lui Leo se rotea dintr-o parte într-alta, saliva continua să-i curgă din gură.

— Cum te numești?

Niciun răspuns.

— Cum te numești?

Buzele lui Leo se mișcară. Spuse ceva, dar Vasili nu putu să audă. Se apropie:

— Cum te numești?

Privirea păru că i se concentrează, privi înainte și rosti:

— Pavel.

Aceeași zi

— Cum te numești?
— Pavel.

Deschizând ochii, văzu că se afla până la glezne în zăpadă, în mijlocul pădurii, scăldat în lumina lunii. Haina îi era făcută din pânză de sac, grosolană, bucăți de pânză cusute împreună cu mare grijă, de parcă ar fi fost petice din cea mai fină piele. Ridică un picior din zăpadă, nu purta pantofi, ci în jurul labelor avea cârpe legate cu câte o bandă de cauciuc și sfoară. Își privi mâinile. Erau mâinile unui copil.

Simți că îl trage cineva de haină și se întoarse. În spatele lui se afla un băiețel, îmbrăcat în haine de sac. Ca ale lui. Avea aceeași încălțăminte improvizată în picioare. Băiețelul îl privea fix. Îi curgea nasul. Cum îl chema? Era stângaci, devotat, prostuț – îl chema Andrei.

În spatele lui, o pisică prăpădită, cu blana negru cu alb, începu să se scarpine, să se tăvălească prin zăpadă, ca posedată de o forță necunoscută. Pisica era trasă în pădure. În jurul lăbuței avea ață. Cineva trăgea sfoara. Pavel începu să alerge în direcția aceea. Dar pisica, care se zbătea din ce în ce mai tare, era trasă tot mai repede. Pavel mări pasul. Privind în urmă, îl văzu pe Andrei incapabil să se țină după el, rămânând în urmă.

Deodată se opri. În fața lui, ținând în mână capătul sforii, se afla Stepan, tatăl lui, dar nu tânăr, ci bătrân, așa cum îl lăsase în Moscova.

Stepan înșfăcă pisica, îi rupse gâtul și o aruncă în sac. Pavel înaintă spre el.

— Tată?

— Nu sunt tatăl tău.

✧

Deschizând ochii, Pavel se trezi într-un sac, cu capul năclăit de sânge, cu gura uscată ca cenușa. Era cărat în spate de un bărbat matur. Capul îl durea așa de tare, încât i se făcu greață. Sub el se afla ceva. Întinse mâna și dădu de pisica moartă. Epuizat, închise ochii.

Simțind căldura focului, se trezi. Nu se mai afla în sac. Fusese lăsat pe podeaua plină de noroi a unei case de țară. Stepan – acum tânăr, în chipul bărbatului din pădure, solid și fioros – stătea lângă foc, ținând în brațe trupul unui băiețel. Lângă el era Ana; și ea era acum tânără. Băiețelul din brațele lui Stepan nu părea în totalitate uman, era fantomatic, scheletic – pielea îi atârna, oasele îi ieșeau în afară, ochii îi erau bulbucați. Stepan și Ana plângeau. Ana mângâia părul copilului mort și, în cele din urmă, Stepan îi șopti numele.

— Leo.

Acest cadavru fusese Leo Stepanovici.

În cele din urmă, Ana, care avea ochii roșii, se întoarse și întrebă:

— Cum te cheamă?

Nu răspunse. Nu-și știa numele.

— Unde locuiești?

Nici asta nu știa.

— Cum îl cheamă pe tatăl tău?

Mintea îi era goală.

— Știi să ajungi acasă?

Nu știa unde stătea. Ana continuă:

— Înțelegi de ce te afli aici?

Scutură din cap.

— Tu trebuia să mori pentru ca el să poată trăi. Înțelegi?

Nu înțelegea. Femeia spuse:

— Dar fiul nostru n-a mai putut fi salvat. A murit în timp ce Stepan era la vânătoare. Din moment ce e mort, tu poți pleca.

Unde să plece? N-avea idee unde se află. Nu știa de unde fusese adus. Nu știa nimic despre sine. Mintea îi era goală. Ana se ridică, merse spre el și îi întinse mâna. Se ridică în picioare cu mare greutate, slăbit și ametit. Cât timp stătuse în sac? De cât de departe fusese adus? I se părea că stă de zile întregi în starea asta. Dacă nu mânca ceva curând, avea să moară. Îi dădu o cană de apă caldă. Prima înghițitură îi făcu rău, dar a doua fu mai bună. Îl duse afară din cameră și îl înveli în câteva pături. Epuizat, adormise pe umărul ei. Când se trezi, Stepan ieșise și el.

— E gata.

Când intrară în casă, cadavrul băiețelului dispăruse. Pe foc se afla o oală mare în care bolborosea fiertură. Condus de Ana, se așeză aproape de foc luând castronul pe care Stepan îl umpluse până la buză. Privi la fiertura aburindă: ghinde zdrobite pluteau pe suprafața supei pe lângă câteva oscioare albe și câteva feliuțe de carne. Stepan și Ana îl priveau. Stepan spuse:

— Tu trebuia să mori ca fiul nostru să poată trăi. Din moment ce el a murit, tu poți trăi.

Îi ofereau din carnea și sângele lor. Li-l ofereau pe fiul lor. Ridică castronul până în dreptul nasului. Nu mâncase de atât de mult timp, încât începu să saliveze. În cele din urmă, instinctul își spuse cuvântul și începu să mănânce.

Stepan explică:

— Mâine plecăm la Moscova. Aici nu avem cum să mai supraviețuim. Am un unchi acolo, ne poate ajuta. Această masă e ultima, înainte de a pleca. Poți veni cu noi. Sau poți rămâne aici, să încerci să afli unde stai.

Să rămână oare aici, fără niciun indiciu în privința identității sale, fără nicio idee despre cine era? Și dacă nu-și va aminti niciodată? Dacă memoria nu-i va reveni niciodată? Cine va avea grijă de el? Cum se va descurca? Sau ar fi trebuit să meargă cu acești oameni? Păreau de treabă. Aveau mâncare. Aveau un plan, știau o metodă ca să supraviețuiască.

— Vreau să vin cu voi.

— Ești sigur?

— Da.

— Mă numesc Stepan. Ea este Ana. Pe tine cum te cheamă?

Nu-și amintea niciun nume. Cu excepția celui pe care-l auzise mai devreme. Putea oare să rostească acel nume? Nu se vor supăra pe el?

— Mă numesc Leo.

11 iulie

Raisa fu împinsă către un șir de zece mese, la fiecare dintre ele fiind câte doi agenți. Unul cerceta câte un vraf de documente, în timp ce celălalt percheziționa prizonierul. Nu se făcea nicio deosebire între bărbați și femei; erau cu toții percheziționați la grămadă, în același fel, fără menajamente. N-aveai de unde ști pe care dintre mese se afla dosarul tău. Raisa fu dusă de colo până colo, de la o masă la alta. Fusese anchetată atât de repede, că dosarul ei nu apucase să fie finalizat. Era oarecum nervoasă, fiind cărată de colo până colo de acest gardian. Era singurul prizonier escortat individual, în cazul căruia se trecea peste această fază preliminară a anchetei. Aceste hârtii care lipseau conțineau declarația făcută în privința crimei și sentința. Peste tot, prizonierii ascultau pierduți sentințele. Se făceau vinovați de AKA, KRRD, PSh, SVPsh, KRM, SOE sau SVE, coduri indescifrabile care aveau să le schimbe viața. Sentințele erau date cu o răceală profesională.

Cinci ani! Zece ani! Douăzeci și cinci de ani!

Dar indiferența acestor gardieni trebuia scuzată cumva. Erau copleșiți de muncă, aveau atâția oameni de care trebuiau să se ocupe, cărora să le spună sentințele. Pe măsură ce erau strigate sentințele, Raisa observă aceeași reacție pe chipul fiecărui prizonier: neîncredere. Era real ceva din tot ce se întâmpla? Era ca într-un vis, ca și cum ar fi fost

smulși dintr-odată din lumea reală și aruncați într-un ținut straniu, despre care nimeni nu știa pe baza căror reguli funcționează. Ce legi erau aici în vigoare? Ce mâncau acești oameni? Le era permis oare să se spele? Cu ce se îmbrăcau? Aveau vreun drept? Erau ca niște nou-născuți de care nimeni nu avea grijă, pe care nu-i învăța nimeni cum să trăiască în acest loc.

Fu condusă din camera de triere afară, pe peronul gării, ținută de braț de gardian, dar Raisa nu se urcă în tren. Privi în schimb cum toți ceilalți prizonieri fură îmbarcați în vagoane, foste vagoane pentru transportul vitelor, destinate acum prizonierilor transportați în Gulag. Peronul, deși era parte a gării Kazan, fusese construit într-o parte, ascuns privirii pasagerilor obișnuiți. Când Raisa fusese transportată la gară din pivnițele de la Liubianka, folosiseră o camionetă pe care scria FRUCTE ȘI LEGUME. Înțelese că asta nu era o glumă cinică din partea autorităților, ci mai degrabă o încercare de a ascunde dimensiunea arestărilor. Exista oare vreo persoană care să nu cunoască măcar pe cineva care a fost arestat? Și cu toate acestea, autoritățile insistau să păstreze aparența secretului, o șaradă care nu mai păcălea pe nimeni.

La o primă estimare, existau câteva mii de prizonieri pe peron. Erau înghesuiți în vagoane, de parcă gardienii încercau să doboare niște recorduri personale; erau băgați cu sutele în spații în care în mod normal n-ar fi intrat mai mult de treizeci-patruzeci. Dar uitase oare deja? Aici nu se mai aplicau regulile vechii lumi, trăiau acum într-o lume nouă în care sute de persoane puteau încăpea într-un spațiu atât de mic. Oamenii n-aveau nevoie să respire aici. În noua lume, spațiul era o utilitate prețioasă care nu putea fi risipită. Logica transportului de prizonieri era aceeași cu cea a transportului de cereale: expediază-i și probabil vei pierde jumătate.

Printre aceste persoane – oameni de toate felurile, unii îmbrăcați bine, cu haine fine, dar majoritatea în zdrențe – soțul ei nu era de văzut nicăieri. Era un lucru obișnuit ca familiile să fie despărțite în Gulag, să fie trimise în zone opuse din țară. Sistemul se mândrea cu abilitatea de a distruge atașamente și legături între oameni. Singura relație care conta era relația dintre individ și stat. Raisa îi învățase asta pe elevii ei. Presupunând că soțul ei va fi trimis în altă parte a Gulagului, fu surprinsă atunci când i se ordonă să se oprească și să aștepte. Fusese pusă să aștepte aici și prima dată când fuseseră trimiși la Voualsk. Se părea că era o caracteristică a lui Vasili aceasta, de a se bucura cât mai mult de umilirea lor. Nu era suficient că le producea suferință. Voia și un loc în față la acest spectacol.

Îl văzu pe Vasili îndreptându-se spre ea, alături de un bătrân adus de spate. Când ajunseră la mai puțin de cinci metri, îl recunoscu în acest străin pe soțul ei. Slăbise, părea că îmbătrânise cu zece ani. Când Vasili îi dădu drumul, păru gata să se prăbușească. Raisa îl sprijini și îl privi în ochi. O recunoscu. Îi puse o mână pe față, simțindu-i sub palmă sprâncenele:

— Leo?

Îi răspunse după un efort uriaș, buzele lui străduindu-se să șoptească:

— Raisa.

Se întoarse către Vasili, care privea toată scena. Era furioasă că în ochi îi răsăriseră lacrimi. Asta voia și el. Le șterse. Dar lacrimile continuară să curgă.

Vasili se simțea însă dezamăgit. Și nu pentru că n-ar fi obținut ceea ce-și dorise întotdeauna. Obținuse totul, cu vârf și îndesat. Se așteptase însă ca acest triumf să-l bucure. Adresându-i-se Raisei, spuse:

— De obicei, soții sunt despărțiți. Dar eu am vrut ca voi să călătoriți împreună. Un mic semn al generozității mele.

Voise desigur să sune ironic și răutăcios, dar vorbele îi rămaseră în gât și nu simți niciun fel de satisfacție spunându-le. Curios, dar începuse să realizeze că acțiunile sale erau vrednice de milă. Probabil din pricina lipsei oricărei opoziții. Acest om pe care-l vânase atâta timp era acum distrus, slab, învins. În loc să se simtă victorios, simțea că o parte din el fusese înfrântă. Nu mai spuse nimic și începu să-l privească pe Leo. Nu înțelegea ce era cu acest sentiment pe care îl încerca. Nu cumva începuse să simtă afecțiune pentru acest om? Pe dracu', îl ura.

Raisa mai văzuse privirea asta la Vasili. Ura aceasta nu era ceva profesional; era o fixație, o obsesie personală, ca și cum o dragoste neîmpărtășită se transformase în ceva malefic, în ceva urât. Deși nu simțea niciun fel de milă pentru el, își imagină că odată existase ceva uman chiar și în el. Îi făcu un semn gardianului care îi conduse la tren.

Raisa îl ajută pe Leo să se urce. Erau ultimii prizonieri care se îmbarcau. Ușa se închise în spatele lor. Puteau simți cum sute de ochi îi privesc din întuneric.

Vasili stătea pe peron, cu mâinile la spate.

— S-au făcut toate aranjamentele?

Gardianul dădu din cap.

— Niciunul dintre ei nu va ajunge viu la destinație.

O sută de kilometri la est de Moscova

12 iulie

Raisa și Leo se ghemuiră undeva în spatele vagonului, o poziție pe care o ocupaseră și cu o zi înainte, de când se îmbarcaseră. Cum se urcaseră ultimii, fuseseră nevoiți să ocupe singurul spațiu rămas. Locurile cele mai râvnite care erau pe băncile tari, de lemn, prinse pe peretele vagonului la diferite înălțimi, fuseseră toate ocupate. Pe aceste banchete, care nu erau mai late de treizeci de centimetri, se așezau și câte trei oameni o dată, atât de înghesuiți de ai fi spus că fac sex. Dar nu exista nimic sexual în această intimitate a terorii. Singurul loc liber pe care îl găsiră Leo și Raisa fu lângă o mică fantă, cam de mărimea unui pumn, deschisă în podeaua vagonului: era buda întregului vagon. Nu era împrejmuită, izolată în niciun fel. Nu aveai ce face: trebuia să urinezi sau să defechezi în văzul tuturor. Leo și Raisa erau la nici un metru de gaură.

La început, învăluită de întuneric și putoare, Raisa simți o furie sufocantă. Situația lor nu era doar nedreaptă, îngrozitoare – era bizară, malefică. Dacă erau trimiși în lagăre de muncă de ce erau transportați ca niște condamnați la moarte? Își impuse să nu mai gândească așa. Indignarea nu-i va face să supraviețuiască. Trebuia să se adapteze. Își repetă în minte:

O lume nouă, cu reguli noi.

Situația asta nu avea nimic în comun cu ce se întâmplase în trecut. Prizonierii nu aveau niciun drept și nu trebuia să aibă nici așteptări.

Chiar și fără ceas și fără să poată privi afară, Raisa știa că era în jurul prânzului. Acoperișul vagonului se încingea de la soare, de parcă vremea ar fi fraternizat cu torționarii, pedepsindu-i continuu prin radierea unei călduri constante deasupra acestor sute de corpuri. Trenul mergea atât de lent, încât niciun fir de aer nu pătrundea prin micile crăpături ale peretelui de lemn al vagonului. Și chiar dacă ar fi intrat, orice picătură de aer era absorbită de prizonierii care fuseseră suficient de norocoși ca să prindă un loc pe bancă.

Acum, că își lăsase deoparte sentimentul de furie, căldura și mirosurile începuseră să devină suportabile. Să supraviețuiești însemna să te adaptezi. Unul dintre prizonieri nu părea să fi acceptat aceste noi reguli. Raisa nu-și dădea seama exact când decedase: un bărbat de vârsta a doua. Murise foarte discret; nimeni nu-l văzuse murind și dacă cineva îl observase totuși, nimeni nu spusese nimic. Ieri-seară, când trenul oprise și coborâseră toți pentru a bea câte o sorbitură de apă, cineva strigase că un om murise. Trecând peste trupul lui, în mintea Raisei apăru ideea că poate acest om decisese că această lume nouă nu era pentru el. Renunțase, se oprise, se blocase, întocmai ca un motor; cauza morții: lipsa oricărei speranțe, refuzul de a supraviețui, dacă astea erau motivele pentru care trebuia să supraviețuiești. Trupul îi fusese scos din tren, aruncat undeva pe o bancă, departe de ochii trecătorilor.

Raisa se întoarse către Leo. Dormise aproape tot drumul până acum, sprijinindu-se de ea, ca un copil. Când se trezi părea calm, nici nervos, nici supărat, cu

mintea în altă parte. Se încrunta de parcă ar fi încercat să înțeleagă ceva. Ea îi cercetase corpul, încercând să găsească vreun semn de tortură. Găsi o rană urâtă pe braț. În jurul gleznelor și a încheieturilor se vedeau semne roșii de la funie. Fusese legat. N-avea idee prin ce trecuse, dar torturile păreau să fi fost mai degrabă de ordin psihologic și chimic, decât fizic. Îi masă tâmplele, îi mângâie mâinile, îl sărută. Erau singurele medicamente pe care le putea oferi. Scoase bucata lui de pâine neagră și o singură bucată de pește sărat și uscat, singura lor masă de până acum. Peștele, cu oscioarele lui albe, fusese atât de mult ținut în sare încât unii prizonieri ținuseră peștele în mână privindu-l agonizant, distruși de foame și întrebându-se totuși dacă ar fi trebuit să-l mănânce în condițiile în care nu aveau apă. Setea era mai rea decât foamea. Raisa curăță cât putu de mult din sarea de pe pește, înainte să i-l rupă în bucățele mici.

Leo se ridică și pentru prima oară de la începutul călătoriei vorbi. Raisa se apropie de el, încercând să audă ce spunea:

— Oksana a fost o mamă bună. Mă iubea. Iar eu i-am părăsit. Nu m-am întors. Frățiorul meu voia mereu să joace cărți. Iar eu îi spuneam mereu că sunt ocupat.

— Despre cine vorbești, Leo? Cine-i Oksana? Cine e frățiorul tău?

— Mama nu i-a lăsat să ia clopotul bisericii.

— Ana? Vorbești despre Ana?

— Ana nu este mama mea.

Raisa îi legănă capul, întrebându-se dacă nu cumva înnebunise. Supraveghind vagonul din ochi, era conștientă că vulnerabilitatea făcea din soțul ei o țintă ușoară.

Cei mai mulți prizonieri erau prea terifiați ca să reprezinte vreun pericol, cu excepția a cinci indivizi cocoțați pe o bancă mai înaltă din colț. Spre deosebire de

ceilalți prizonieri, păreau să nu se teamă, să se simtă în largul lor în această lume nouă. Raisa se gândi că erau probabil criminali condamnați pentru tâlhărie sau omucidere, crime care aduceau pedepse mult mai ușoare decât ale celorlalți prizonieri din jurul lor, prizonierii politici, profesori, asistente medicale, medici, scriitori, dansatori. Detenția era starea lor naturală, probabil că se simțeau în închisoare ca acasă. Păreau să înțeleagă regulile acestei lumi mai bine decât oricare alte reguli. Această superioritate nu venea numai din tăria lor fizică; Raisa observă că li se permitea să aibă această putere și de către gardieni. Aceștia li se adresau ca unor egali, sau dacă nu ca unor egali, măcar ca unor ființe umane. Celorlalți prizonieri le era teamă de ei. Le făceau loc. Ei își puteau părăsi băncile și merge să-și facă nevoile sau să bea apa fără să se teamă că-și vor pierde locurile mult râvnite. Nimeni nu îndrăznea să le ia locurile. Deja îi ceruseră unui bărbat, pe care aparent nu-l cunoșteau, să le dea pantofii lui. Când acesta întrebase de ce, i se explicase pe un ton foarte sec că își pierduse pantofii într-un pariu. Raisa fu fericită că bărbatul acela nu puse sub semnul întrebării logica acestei noi lumi. Le dădu pantofii și primi în schimb o altă pereche, din cârpă.

Trenul se opri. Din fiecare vagon, oamenii începură să strige după apă. Gardienii fie îi ignorau, fie îi luau peste picior, imitându-le strigătele:

Apă, apă, apă!

Ca și cum li s-ar fi cerut ceva repugnant, gardienii se adunară cu toții în jurul vagonului. Ușa se deschise și prizonierilor li se ordonă să se dea înapoi. Paznicii îi chemară pe cei cinci bărbați. Săriră de pe banchete ca niște

animale din junglă, își făcură loc prin mulțime și părăsiră vagonul.

Ceva nu era în regulă. Raisa își lăsă capul în jos și începu să respire repede. Nu dură mult și îi auzi pe acei indivizi întorcându-se. Apoi, încet, ridică privirea și se uită la cei cinci inși care reveniseră în vagon. Toți cinci se uitau la ea.

Aceeași zi

Raisa îi luă lui Leo capul în mâini.

— Leo.

Îi auzi apropiindu-se de vagon.

— Leo, ascultă-mă, avem probleme.

El nu se mișcă, părând a nu înțelege, a nu conștientiza pericolul.

— Leo, te rog, te implor!

Vagonul era supraaglomerat, era imposibil să te miști dintr-o parte într-alta fără să treci printre trupurile întinse pe podea. Nu era de bine. Se ridică și se întoarse pentru a-i privi în față pe bărbații care se apropiau. Ce-ar fi putut face altceva? Leo rămase în spatele ei, ghemuit pe podea. Planul ei era să reziste cât de mult putea.

Șeful lor, care era cel mai înalt dintre ei, veni și o apucă de braț. Așteptându-se la o astfel de mișcare, Raisa îl lovi peste ochi cu mâna liberă. Unghiile ei, netăiate și murdare, îi zgâriară pielea. Ar fi trebuit să-i scoată ochiul. Gândul acesta îi trecu prin minte, dar în loc să facă asta, nu putu decât să geamă. Bărbatul o trânti pe podea. Aterizează pe câțiva prizonieri care se grăbiră să se dea la o parte. Nu era lupta lor și n-aveau să o ajute în niciun fel. Încercând să scape de atacatori, Raisa descoperi că nu se putea mișca. Cineva o ținea de gleznă. Mai multe mâini o apucară și o întoarseră pe spate.

Unul dintre bărbați se lăsă în genunchi, ținând-o de brațe, țintuind-o pe podea, în timp ce șeful bandei îi desfăcu picioarele. În mână ținea o bucată de metal, brută, grosolană ca un enorm dinte cariat.

— După ce te fut, am să ți-o trag și cu asta.

Arătă spre bucata de metal pe care, înțelese cu mintea destul de limpede, tocmai o primise de la gardieni. Fără să-și poată mișca trupul, Raisa se întoarse cu fața către soțul ei. Leo era cu mintea în altă parte.

Gândurile lui se mișcau între păduri, pisică, satul natal, fratele lui. Soția lui era în pericol. Încercând să realizeze ce se întâmplă, Leo se întrebă de ce nu era luat în seamă de nimeni. Probabil că acestor oameni li se spusese că era inconștient și nu reprezenta nicio amenințare. Din cine știe ce motiv, fu capabil să se ridice fără ca atacatorii să reacționeze. Șeful tâlharilor se descheia la pantaloni. Când realiză că Leo se ridicase, între ei nu mai era nici o lungime de braț.

Mardeiașul rânji, sări într-o parte și îl pocni în obraz. Leo nu pară și nici nu se ghemui, căzând pe podea. Zăcând pe podea cu buza spartă, îi putea auzi pe cei cinci râzând. Să râdă. Durerea însă îi făcuse bine, îl ajutase să se concentreze. Erau foarte încrezători, dar neantrenați, puternici, dar stângaci. Părând neîndemânatic și șovăielnic în mod deliberat, Leo se ridică încet, stând cu spatele la atacatori – o adevărată țintă. Auzi cum cineva se îndreaptă spre el. Unul dintre ei mușcase momeala. Uitându-se peste umăr, îl văzu pe capul bandei îndreptându-se spre el cu bucata de metal în mână, intenționând să-l ucidă.

Leo se dădu într-o parte cu o viteză care-l luă pe mardeiaș cu totul prin surprindere. Înainte să-și revină, Leo îl lovi cu putere în gât, aruncându-l într-o parte. Omul gemu. Leo îl apucă de braț, i-l întoarse la spate și îi luă bucata de metal înfigându-i-o în gât. Lovi din nou, înfigându-i metalul în întregime în carne, distrugându-i tendoanele, venele și arterele. Trase bucata de fier din gât, iar bărbatul se prăbuși, ținându-și mâna în dreptul rănii.

Cel mai apropiat dintre borfași înaintă spre Leo cu brațele ridicate.

Leo se lăsă apucat de gât, înfigându-i vârful fierului în stomac, prin cămașă, și tăindu-i pântecele dintr-o parte într-alta. Bărbatul se lupta să scape, dar Leo continuă să tragă bucata de metal prin pielea și mușchii lui. Leo îi dădu drumul, iar bărbatul rămase în picioare, uitându-se la tăietură, confuz, de parcă n-ar fi înțeles ce s-a întâmplat, înainte de a cădea în genunchi. Leo se întoarse către cei trei bărbați rămași. Nu păreau să mai aibă vreun chef să lupte. Oricare ar fi fost târgul care li se propusese, deciseseră că nu merită. Poate că nu li se promiseseră decât porții de mâncare mai consistente și o muncă mai ușoară în lagăr. Probabil că unul dintre ei simțise această situație ca pe o posibilitate de a se afirma în cadrul grupului și de aceea preluase inițiativa.

— N-avem nimic cu tine.

Leo nu spuse nimic. Mâinile îi erau pline de sânge, bucata de metal era încă în mâna lui. Bărbații se retraseră, lăsându-și în urmă morții și răniții. Cei care pierd sunt abandonați întotdeauna fără regrete.

Leo o ajută pe Raisa să se ridice, îmbrățișând-o.

— Îmi pare rău.

Fură întrerupți de unul dintre răniți, care cerea ajutor. Cel cu gâtul tăiat murise deja, dar celălalt era viu, conștient, și își ținea rana cu o mână. Leo îl privi, evaluând din ochi gravitatea rănii. Avea să moară greu și în chinuri. Nu merita niciun fel de milă. Pe de altă parte, ar fi fost bine pentru ceilalți prizonieri dacă ar fi murit repede. Nimeni nu voia să-i asculte văicărelile. Leo se aplecă și îl strânse de gât, sufocându-l.

Odată ce bărbatul fu mort, Leo se întoarse către soția sa. Ea șopti:

— Gardienii le ordonaseră să ne ucidă.

Gândindu-se puțin, Leo răspunse:

— Singura noastră șansă este să evadăm.

Trenul încetinea. Când în cele din urmă se va fi oprit, paznicii vor deschide ușile așteptându-se să-i găsească morți pe Leo și pe Raisa. Când vor descoperi că doi dintre asasinii lor fuseseră măcelăriți, vor întreba cine făcuse asta. Cu siguranță, unii prizonieri vor ciripi, fie din teama de tortură, fie în speranța unei recompense. Acesta va fi un pretext mai mult decât suficient ca Leo și Raisa să fie executați.

Leo se întoarse către prizonieri. Erau acolo femei însărcinate, bărbați mai în vârstă, prea bătrâni ca să mai poată supraviețui Gulagului, tați, frați, surori – oameni obișnuiți, care nu se remarcau prin nimic, acel gen de oameni dintre care și el arestase și îi dusese la Liubianka. Acum el era cel nevoit să le ceară ajutorul.

— Numele meu nu este important. Înainte să fiu arestat, investigam moartea a peste patruzeci de copii. Crimele se întindeau de la munții Ural până la Marea Neagră. Au fost uciși mai multe fetițe și băieței. Știu că aceste crime par de necrezut pentru cei mai mulți dintre voi, dar am văzut cadavrele cu ochii mei și sunt sigur că e opera unui singur bărbat. Nu ucide acești copii pentru bani, sex sau pentru vreun alt motiv pe care să mi-l pot imagina. Va ucide iarăși, orice copil din orice oraș. Și nu se va opri. Eu am fost condamnat pentru delictul de a fi investigat aceste crime. Iar în acest moment e liber să ucidă în continuare. Nu-l mai caută nimeni acum. Eu și soția mea trebuie să evadăm ca să-l oprim. Nu putem scăpa fără ajutorul vostru. Dacă chemați gardienii, suntem morți.

Se lăsă tăcerea. Trenul era pe cale să se oprească. În câteva clipe ușile aveau să se deschidă, gardienii aveau să intre, armele aveau să fie îndreptate spre ei. I-ar fi putut

învinui cineva pe oamenii aceștia dacă, confruntați cu perspectiva de a fi uciși, n-ar fi spus adevărul? O femeie aflată pe una dintre bănci spuse:

— Eu sunt din Rostov. Am auzit de aceste crime. Copii cu stomacurile tăiate. Autoritățile învinuiesc un grup de agenți străini, infiltrați la noi în țară.

Leo replică:

— Cred că acest criminal trăiește și lucrează la voi în oraș. Dar mă îndoiesc că este spion.

O altă femeie spuse:

— Și când îl vei găsi, îl vei ucide?

— Da.

Trenul se opri. Se puteau auzi pași. Leo adăugă:

— N-am niciun motiv să aștept ajutor din partea voastră, dar vă rog să mă ajutați totuși.

Leo și Raisa se ghemuiră printre prizonieri. Raisa îl luă în brațe pe Leo, acoperindu-i mâinile pline de sânge. Ușile se deschiseră, soarele năvăli înăuntru.

Găsind cadavrele, gardienii cerură o explicație.

— Cine i-a omorât?

Nimeni nu spuse nimic. Leo privi peste umărul soției lui către gardieni. Erau tineri, indiferenți. Erau genul care ascultă ordine, fără a gândi vreodată cu propriul creier. Dacă nu veniseră personal să-i ucidă pe Leo și pe Raisa însemna doar că nu li se ordonase să facă asta. Lucrul acesta trebuia făcut printr-o viclenie, printr-un intermediar. Acești băieți n-ar fi acționat niciodată fără să aibă ordine explicite într-o anumită privință. N-aveau niciun fel de inițiativă personală. Totuși, dacă li se dădea ocazia, poate că ar fi reușit să o sesizeze. Totul depindea de bunăvoința acestor străini din vagon. Gardienii urlau, le puneau celor de lângă ei armele la tâmplă. Dar prizonierii nu le spuseră nimic. Aleseseră un cuplu mai în vârstă. Erau slabi. Aveau să vorbească.

— Cine i-a omorât pe oamenii ăștia? Ce s-a întâmplat aici? Spuneți!

Unul dintre gardieni își ridică carâmbul oțelit al cizmei deasupra capului femeii. Plângea. Soțul ei cerea îndurare. Dar niciunul dintre ei nu-l demască. Un al doilea gardian se îndreptă către Leo. Dacă îl punea să se ridice, avea să-i vadă cămașa plină de sânge.

Unul dintre mardeiași, cel care îi spusese lui Leo că nu are nimic de împărțit cu el, se dădu jos de pe banchetă și se apropie de gardieni. În mod sigur, va pretinde recompensa promisă. Bărbatul strigă:

— Lasă-i în pace. Știu eu ce s-a întâmplat. Îți spun eu.

Gardienii se îndepărtară de bătrâni și de Leo.

— Spune-ne!

— S-au omorât unul pe altul de la un joc de cărți.

Leo înțelese că în acest refuz al bandei de a-l denunța se ascundea o logică perversă. Erau obișnuiți să violeze și să ucidă pentru te miri ce. Dar nu erau deloc dispuși să ciripească, să fie pe post de informatori pentru acești milițieni. Era o chestiune de statut. Dacă ceilalți *urki*, membrii acestei frății criminale, aflau că se dedau la trădări pentru mizilicuri, atunci n-aveau sub nicio formă să fie iertați. Probabil că ar fi fost uciși.

Gardienii se priviră unul pe altul. Neștiind ce să facă, deciseră să nu facă nimic. Nu se grăbeau. Mergeau spre Vtoraia Rechka, pe coasta Pacificului. Călătoria avea să dureze săptămâni întregi. Vor apărea multe alte ocazii. Aveau să aștepte alte ordine. Aveau să inventeze altceva. Unul dintre gardieni vorbi către toți cei din vagon.

— Ca pedeapsă, nu vom lua aceste cadavre de aici. În căldura asta vor începe să se descompună în curând, vor puți și unii dintre voi se vor îmbolnăvi. Poate atunci veți vorbi.

Mândru de el, gardianul coborî. Celălalt îl urmă. Ușa fu închisă.

După o vreme, trenul se puse în mișcare. Un bărbat cu ochelari îl întrebă pe Leo privindu-l prin lentilele sparte:

— Cum veți scăpa?

Avea tot dreptul să știe. Toți cei din vagon aveau acum dreptul să știe totul despre evadarea lor. Erau cu toții implicați în asta. Ca răspuns, Leo arătă bucata de metal plină de sânge. Gardienii uitaseră s-o ia înapoi.

La două sute douăzeci de kilometri est de Moscova

13 iulie

Leo stătea întins pe podea, cu mâna băgată prin găurica pe care prizonierii o foloseau pe post de latrină. Cu bucata de metal începu să zgârie cuiele cu care era fixată o placă de podeaua vagonului. Niciunul dintre cuie nu putea fi atins din interior; fuseseră bătute în partea de dedesubt a vagonului. Singurul loc pe unde puteai căpăta acces la cuie era prin micuța gaură, nu cu mult mai lată decât încheietura mâinii lui. Leo luase cămașa unuia dintre cei morți și curățase foarte bine acea zonă. Gestul fusese mai mult simbolic. Ca să ajungă la cuie, era oricum forțat să stea cu fața lipită de podeaua de lemn care putea îngrozitor a pișat și a rahat, venindu-i să vomeze în timp ce stătea așa căutând cuiele orbește, pe pipăite. În piele îi intrau așchii. Raisa se oferise să facă ea treaba asta din moment ce mâinile ei erau mai mici. Asta era adevărat, dar pe de altă parte, Leo avea un braț mai lung și dacă îl întindea în totalitate era posibil să atingă toate cele trei cuie.

Cu o fâșie ruptă din cămașă legată pe gură și acoperindu-i nasul pentru a se apăra de mirosul pestilențial, se apucă de cel de-al treilea cui, scrijelindu-l, tăind bucăți din lemn, lărgind gaura și încercând să creeze suficient de mult spațiu încât să poată apuca cuiul și să-l scoată.

Îi luase multe ore să scoată două dintre cuie din moment ce era întrerupt din lucru de fiecare dată când un prizonier avea nevoie să folosească gaura pentru a-și face nevoile. Ultimul cui se dovedi și cel mai greu de scos. În parte, asta era din cauza oboselii – era târziu, poate ora unu sau două dimineața –, dar exista și un alt motiv: Leo își putea băga degetul sub capul cuiului, dar nu reușea să-l slăbească. Părea îndoit ca și cum fusese bătut într-o parte, înfipt în lemn. N-avea să iasă. Trebuia să continue să-și croiască drum prin podeaua de lemn, poate chiar până ajungea la el. Dându-și seama că asta va însemna încă o oră de lucru, se simți cuprins de epuizare. Degetele îi erau pline de sânge, jupuite, brațul îl durea – nu putea scăpa de putoarea din nări. Dintr-odată, trenul se mișcă brusc într-o parte, Leo își pierdu echilibrul, iar bucata de metal căzu prin gaură, lovindu-se de șine.

Leo își retrase mâna din gaură. Raisa era lângă el.

— Gata?

— Am scăpat-o. Am scăpat bucata de metal.

Cum aruncase prostește celelalte două cuie, acum nu mai avea nicio unealtă de care să se ajute, iar asta îl înfuria la culme. Văzând degetele însângerate ale soțului ei, Raisa apucă de podeaua vagonului și începu să tragă. O parte a cuiului se ridică, dar nu suficient de mult încât să-l poată apuca, să-l poată scoate. Leo își frecă mâinile, uitându-se în jur după ceva ce ar fi putut folosi.

— Trebuie să trec prin lemn și să ajung la baza primului cui.

Raisa văzuse că fiecare prizonier fusese cercetat minuțios înainte de a se urca în tren. Se îndoia că cineva de acolo ar fi putut avea la el o bucată de metal. Cântărind problema, privirea îi căzu asupra celui mai apropiat dintre cadavre. Bărbatul stătea întins pe spate cu gura deschisă. Raisa se întoarse către soțul ei.

— Cât de lung sau de ascuțit ar trebui să fie?

— Aproape că am ajuns. Orice ar fi bun atât timp cât e mai tare decât buricul degetului meu.

Raisa se ridică și se îndreptă către trupul celui care încercase s-o ucidă și s-o violeze. Fără vreo urmă de satisfacție sau dorință de răzbunare, simțind doar dezgust, poziționă fața omului în așa fel încât falca să stea în sus. Își ridică talpa deasupra fălcii lui, ezitând, privind în jur. Toată lumea o privea. Coborî piciorul și îl lovi direct peste dinții din față.

Leo se aplecă și începu să caute în gura mortului, scoțând un dinte de care era încă atârnată o bucată însângerată de gingie, un incisiv. Nu era chiar dintele ideal, dar era destul de ascuțit și de tare încât să poată continua să erodeze lemnul. Se întoarse la gaură, oprindu-se în fața ei. Cu dintele între degete, băgă mâna iarăși prin gaură, găsind cuiul și continuând să zgârie lemnul, îndepărtând așchiile.

Cuiul rămăsese acum afară. Ținând dintele în palmă, în caz că ar mai fi avut nevoie de el, Leo apucă cuiul, dar pielea de pe buricele degetelor îi era jupuită și nu reușea să-l apuce cum trebuie. Își scoase brațul și își șterse sângele de pe degete. Le înfășură într-o bucată de pânză din cămașă, înainte să încerce din nou. Străduindu-se să rămână calm, mai apucă o dată cuiul și forțându-se îl trase afară din podea. Gata, reușise! Al treilea cui fusese scos. Cercetă lemnul, căutând și alte cuie, dar nu mai erau altele, cel puțin el nu mai găsi vreunul. Se ridică, trăgându-și brațul afară din gaură.

Raisa își băgă ambele mâini prin gaură, apucând podeaua vagonului. Leo făcu la fel. Ăsta era marele moment. Traseră împreună. Partea superioară se ridică, în timp ce cealaltă rămase fixă. Leo apucă partea ridicată și trase de ea cât putu de tare. Privind în jos, putu vedea liniile de

cale ferată de sub vagon. Planul lor funcționase. Făcuseră o gaură de aproximativ treizeci de centimetri în lățime care abia de era suficientă pentru ca o persoană să se strecoare pe acolo. Abia suficientă, dar suficientă.

Cu ajutorul celorlalți prizonieri, platforma vagonului putea fi ruptă. Dar, gândindu-se că ar putea face prea mult zgomot și ar fi putut fi auziți de gardieni, renunțară. Leo se întoarse către ei.

— Am nevoie de mai mulți oameni care să țină platforma cât timp noi ne strecurăm prin gaură.

Câțiva voluntari se oferiră imediat, ridicându-se și apucând bucata de tablă. Leo estimă spațiul din ochi. După ce se vor fi strecurat prin gaură, aveau sa cadă direct prin podea, între șine, sub tren. Distanța până la sol era puțin peste un metru, probabil un metru și jumătate. Trenul mergea destul de încet, dar nu atât de încet încât o astfel de săritură să nu reprezinte un pericol. Totuși, nu puteau aștepta. Trebuiau să se miște acum, cât trenul încă se deplasa prin noapte. Dacă așteptau oprirea de dimineață a trenului, aveau să fie văzuți de gardieni. Raisa îl luă pe Leo de mână.

— Sar eu prima.

Leo scutură din cap. Văzuse proiectele unor astfel de trenuri pentru prizonieri. Mai aveau de depășit un obstacol, conceput exact pentru prizonierii care încercau să scape în acest fel.

— La capătul acestui tren, sub ultimul vagon sunt niște cârlige mari. Dacă sărim sub tren și așteptăm, când ultimul vagon va trece peste noi, cârligele ne vor agăța și ne vor târî după ele.

— Cum le putem evita? Să ne strecurăm printre ele?

— Sunt sute, agățate de fire. N-avem cum să ne strecurăm printre ele. Am fi făcuți ferfeniță.

— Ce putem face? Nu putem aștepta ca trenul să oprească.

Leo privi cele două cadavre. Raisa stătea alături, fără a înțelege ce are în minte soțul ei. Leo explică:

— După ce sari, am să arunc unul dintre aceste corpuri după tine. Cu puțin noroc, va ateriza pe undeva pe lângă tine. Va trebui să te târăști până la el și să te strecori sub el. Pune-l exact deasupra ta. Cârligele vor agăța cadavrul, dar tu vei fi liberă.

Trase trupurile până lângă gaură. Întrebă:

— Vrei ca eu să merg primul? Dacă nu funcționează, ar trebui să rămâi aici. Orice moarte e mai bună decât să fii târât de acest tren.

Raisa dădu din cap.

— E un plan bun. Va funcționa. Merg eu prima.

Pe când era gata să sară, Leo repetă instrucțiunile:

— Trenul nu merge foarte repede. Căzătura va fi dureroasă, dar nu foarte periculoasă, rostogolește-te după ce cazi. Am să arunc apoi unul dintre aceste cadavre. Nu ai foarte mult timp.

— Înțeleg.

— Îl iei și te bagi sub el. Ai grijă să nu-ți rămână nicio parte a corpului pe afară. E suficient ca un singur cârlig să intre în tine și ai putea fi târâtă de tren.

— Leo, chiar înțeleg.

Raisa îl sărută. Tremura.

Se strecură în gaură. Picioarele îi atârnau deasupra șinelor. Își dădu drumul și căzu. Trupul îi dispăru. Leo apucă primul trup și îl strecură prin fanta din podea. Cadavrul căzu pe șine, dispărând din câmpul vizual.

Raisa căzu într-o poziție nefirească, lovindu-se la coaste și rostogolindu-se. Dezorientată, amețită, o clipă rămase nemișcată. Stătuse așa prea mult, pierdea timp. Vagonul lui Leo se îndepărtase deja considerabil. Văzu corpul pe care Leo îl aruncase și începu să se târască spre el, în aceeași direcție în care se mișca trenul. Privi în urmă. Mai erau cam trei vagoane până la capătul trenului. Dar nu văzu niciun fel de cârlige. Poate că Leo se înșelase. Nu mai erau acum decât două vagoane. Raisa încă nu ajunsese la cadavru. Se împiedică. Acum nu mai era decât un singur vagon între ea și capătul trenului. Cu doar câțiva metri înainte ca vagonul să treacă peste ea, văzu cârligele. Erau sute, prinse cu fire foarte fine, de diverse lungimi. Erau dispuse pe întreaga lățime a vagonului, erau imposibil de evitat.

Raisa se ridică și merse pe brânci, cât de repede putu, până ajunse la cadavru. Era întins cu fața în jos, cu capul lângă al ei. Nu avea timp să-l întoarcă, așa că se întoarse ea, ridică trupul și se vârî sub el, punându-și capul sub al lui. Se făcu cât de mică putu, față în față cu atacatorul ei, holbându-se în ochii lui morți.

Deodată, cadavrul fu smuls de deasupra ei. Văzu fire peste tot în jur, de fiecare dintre ele fiind prinse numeroase cârlige. Trupul mortului se ridică precum o păpușă, mișcându-se în toate direcțiile, fără a mai atinge liniile. Raisa rămase întinsă între linii, complet nemișcată. Deasupra putea vedea stelele. Se ridică încet. Nu fusese prinsă de niciun cârlig. Privi trenul îndepărtându-se. Reușise. Dar Leo nu se vedea nicăieri.

✧

Fiind mai solid decât Raisa, Leo își dăduse seama că va avea nevoie de cel mai mare dintre cadavre, de un corp

mai voluminos care să-l apere de cârlige. Dar acest al doilea cadavru nu încăpea prin gaura din podea. Îl dezbrăcară, încercând să mai reducă din lățime, dar tot nu încăpea. N-aveau sub nicio formă cum să-l treacă prin gaura aceea. Deja Raisa se afla între șine de câteva minute.

Disperat, Leo scoase capul prin deschizătură. La capătul ultimului vagon văzu un trup prins în cârlige. Era Raisa sau tâlharul? De la distanța aceasta era imposibil de văzut. Nu-i rămânea decât să spere că era trupul bărbatului. Încercând să-și reajusteze planul, Leo se gândi că dacă și-ar fi poziționat trupul corect, ar fi reușit să scape ajutându-se tot de cadavrul pe care-l folosise și Raisa. Acel corp trebuie să fi prins toate cârligele din acea secțiune. Ar fi putut trece pe sub el. Își luă la revedere de la ceilalți prizonieri, le mulțumi și își dădu drumul prin gaură.

Căzând aproape de șine, se trase înapoi și privi spre coada trenului. Corpul prins în cârlige se apropia, înclinat pe partea stângă. Se așeză în consecință. Nu avea altceva de făcut decât să aștepte, făcându-se cât mai mic și mai plat cu putință. Vagonul era deasupra lui. Ridică doar o clipă capul exact cât să vadă că trupul suspendat deasupra lui nu era al Raisei. Supraviețuise. Trebuia să facă și el același lucru. Închise ochii și rămase nemișcat.

Cadavrul îl lovi. Apoi simți durere. Un cârlig rătăcit îi prinsese brațul stâng. Deschise ochii. Cârligul tăiase pânza cămășii și îi trecuse prin carne. Cu doar câteva fracțiuni de secundă înainte ca firul de care era prins cârligul să se întărească și să-l târască, Leo apucă cârligul și îl smulse din braț, desprinzând odată cu el și o bucată de carne. Se apucă de braț. Simți cum îl apucă amețeala pe măsură ce sângele îi curgea din rană. Clătinându-se, o văzu pe Raisa îndreptându-se în grabă spre el. Neluând în seamă durerea, puse brațul în jurul ei.

Erau liberi!

Moscova

Aceeași zi

Vasili nu se simțea bine. Făcuse ceva ce nu mai făcuse niciodată: își luase concediu medical. Nu numai că un astfel de comportament era periculos, dar nici nu-i stătea în fire. Mai bine era bolnav la serviciu, decât acasă. Reușise să-și aranjeze lucrurile astfel încât cea mai mare parte a timpului putea locui singur. Desigur, era căsătorit. Era de neconceput ca un bărbat să rămână burlac. Era îndatorirea lui socială să aibă urmași. Astfel, își îndeplini datoria căsătorindu-se cu o femeie fără păreri sau pe care cel puțin nu le exprima, o femeie care își făcuse datoria și îi dăruise doi copii – care era o cifra acceptabilă dacă voiai să nu fii luat la întrebări. Ea trăia împreună cu copiii undeva spre periferia orașului, în timp ce el avea un apartament de serviciu în centru. De ochii lumii, destinația apartamentului erau aventurile lui extraconjugale. De fapt, se lăsa doar ocazional atras în astfel de aventuri.

După exilarea lui Leo în Ural, Vasili depusese cerere pentru a se muta în apartamentul lui și al Raisei: apartamentul nr. 124. Dorința îi fu îndeplinită. Primele zile acolo fură plăcute. Își trimisese soția la magazinele cu acces limitat ca să cumpere mâncare și băutură fină. Dădu o petrecere pentru colegii de la serviciu, fără soții, unde noile lui ajutoare mâncară, băură și îl felicitară pentru

reușită. Unii dintre subalternii lui Leo erau acum nevoiți să lucreze sub comanda lui Vasili. În ciuda întorsăturilor delicioase ale sorții, nu se simțise foarte bine. Se simțea pustiit. Nu mai avea pe cine să urască, nici împotriva cui să comploteze. Nu mai avea cum să fie deranjat de popularitatea, eficiența sau de promovările pe care le primea Leo. Mai existau și alți competitori, dar nu era același lucru.

Vasili se dădu jos din pat și decise că mai bine bea de unul singur. Își turnă niște vodcă și începu să privească paharul, plimbând lichidul dintr-o parte într-alta, incapabil să-l ridice la buze. Mirosul vodcii îi făcu greață. Lăsă paharul jos. Leo era mort. În curând va primi o notă oficială în care să i se spună că cei doi prizonieri nu ajunseseră la destinație. Muriseră în timpul drumului, așa cum mai muriseră atâția certându-se de la mâncare, haine sau Dumnezeu mai știe de la ce. Era înfrângerea finală a acestui om care-l umilise. Existența lui Leo fusese un izvor nesecat de suferință pentru Vasili. Și atunci de ce îi era dor de el?

Se auzi o bătaie în ușă. Se aștepta ca MGB-ul să trimită niște oameni care să verifice autenticitatea bolii. Deschise ușa. În fața lui se aflau doi agenți.

— Tovarășe, doi prizonieri au scăpat.

Simți cum dispare durerea surdă din piept când pronunță numele:

— Leo?

Agenții confirmară scuturând din cap. Deja se simțea mai bine.

La două sute de kilometri sud-est de Moscova

Aceeași zi

Când alergând, când la pas, dar privind fără încetare în urma lor, cei doi se deplasau mai repede sau mai încet, după cum simțeau teamă sau epuizare. Vremea părea să țină cu ei; bătea un soare slab, acoperit de nori. Nu era foarte cald, cel puțin în comparație cu pâcla din interiorul vagonului. Știau după poziția soarelui că era după-amiaza târziu, dar n-ar fi putut spune ora exactă. Leo nu-și amintea dacă ceasul îi fusese furat, unde și cum se întâmplase asta, în cazul în care îi fusese luat. Estimase că aveau un avans de cel mult patru ore față de eventualii urmăritori. Un calcul făcut la sânge arăta că ei se deplasau cam cu 8 kilometri la oră, în timp ce trenul avea o medie de aproximativ șaisprezece kilometri la oră. Asta însemna o distanță cam de optzeci de kilometri între ei. Asta era cea mai fericită variantă. Dar exista și posibilitatea ca gardienii să fi fost alertați cu mult mai devreme.

Ieșiră din pădure direct în câmp. Fără să fie adăpostiți de copaci, puteau fi văzuți de la kilometri întregi. Dar n-aveau altă șansă decât să continue, chiar așa expuși cum erau. Văzură un râuleț la poalele unui deal, așa că măriră viteza. Era primul curs de apă pe care îl întâlneau de când evadaseră. Căzură în genunchi bând apă cu lăcomie,

umplându-și căușul palmelor și sorbind-o. Când realizară că astfel nu reușeau să-și potolească setea, se scufundară. Leo glumi:

— Cel puțin vom muri curați.

Gluma lui nu fu foarte gustată. Nu era suficient să-l prindă pe omul acesta. Nimeni nu le-ar fi recunoscut meritele. Trebuiau să reușească.

Raisa se concentră asupra rănii lui Leo. Nu părea să se vindece. Sângele continua să curgă. Carnea smulsă fusese prea multă.

Bucata de pânză pe care o legaseră în jurul rănii era acum îmbibată de sânge. Leo o dezlegă:

— Mă descurc.

— Lasă un miros puternic. Va stârni toți câinii.

Raisa ieși din apă și se îndreptă către cel mai apropiat copac. Între două crengi se întindea o pânză de păianjen. Cu grijă, desprinse pânza de păianjen în întregime și o așeză peste carnea hăcuită a lui Leo. Sângele păru să se coaguleze aproape imediat în contact cu firele argintii. Mai căută preț de câteva minute și alte pânze de păianjen, le adună și le depuse pe rana lui Leo, până când o înveli în totalitate cu fire mătăsoase. Până când termină, sângerarea se opri.

Leo o privi cum îi îngrijea rana.

— Ar trebui să urmăm cursul acestui râu cât mai mult. Copacii ne adăpostesc, iar briza aceasta ne mai ascunde mirosul.

Apa era puțin adâncă, nu trecea de genunchi. Nu era suficient de puternică, curenții nu erau destul de repezi pentru a se lăsa în voia lor. Trebuiau să meargă. Epuizat, flămând, Leo știa că asta era singura cale de a reuși.

Gardienilor le era indiferent dacă prizonierii trăiau sau mureau, dar evadarea era ceva impardonabil. Nu era numai un afront la adresa lor, ci la adresa întregului

sistem. Nu conta cine erau prizonierii, dacă erau persoane importante sau nu, evadarea îi transforma în persoane importante. Faptul că Leo și Raisa fuseseră deja catalogați contrarevoluționari de seamă făcea din prinderea lor o chestiune de importanță națională. Odată ce trenul se va fi oprit și gardienii vor vedea cadavrul prins în cârligele de la ultimul vagon, aveau să înceapă numărătoarea prizonierilor. Vor identifica vagonul evadaților, punând întrebări despre momentul evadării. Dacă nu primeau răspunsuri, ar fi putut chiar executa dintre prizonieri. Leo spera ca cineva să fie suficient de înțelept încât să le spună imediat totul. Colegii lor de suferință făcuseră deja suficient pentru a-i ajuta. Chiar dacă mărturiseau, nu exista nicio garanție că gardienii nu vor dori să dea un exemplu executându-i pe toți cei din vagon.

Apoi avea să înceapă vânătoarea. La fiecare transport erau folosiți câini dresați ținuți în condiții mult mai bune decât oamenii. Dacă era o distanță suficient de mare între locul evadării și zona de unde vor începe cercetarea, atunci va fi greu pentru câini să le identifice mirosul. Cum se aflau deja pe drum de aproximativ trei sferturi de zi fără vreun urmăritor în spate, Leo putea presupune că lucrurile stăteau într-adevăr așa. Moscova avea să fie anunțată, lărgindu-se aria căutărilor. Vor folosi camionete și automobile, împărțind aria de cercetare în mai multe sectoare. Vor folosi avioane pentru a survola câmpurile. Vor informa organizațiile locale, militare și de securitate, iar eforturile lor vor fi coroborate cu cele ale organizațiilor de la nivel național. Vor fi vânați cu un zel care nu va mai fi strict profesional. Vor fi oferite cadouri și recompense. Vor folosi oameni și mașini câte vor fi nevoie, nu vor precupeți niciun efort. Leo știa. Participase și el la asemenea operațiuni, iar ăsta era singurul lor atu. Leo știa cum se organizau aceste urmăriri. Fusese antrenat

de NKVD să acționeze nevăzut în spatele liniilor inamice, iar acum liniile inamice erau granițele, acele hotare pe care luptase să le apere. Amploarea acestor operațiuni le făcea dificil de gestionat. Erau operațiuni centralizate și de aceea ineficiente. Speranța cea mai mare a lui Leo era că vor identifica greșit aria de căutări. În mod normal, Leo și Raisa ar fi trebuit să se îndrepte către cea mai apropiată frontieră, spre coasta Mării Baltice, către Finlanda. O barcă ar fi fost absolut necesară pentru a ajunge dincolo. Dar ei se îndreptau spre sud, către inima Rusiei, spre Rostov. În direcția asta nu aveau nicio garanție, aproape nicio șansă să scape.

Mergând prin apă, cu pași tot mai osteniți, se împiedicau și cădeau frecvent. De fiecare dată le era tot mai greu să se ridice. Nu-i mai putea ține în picioare nici măcar adrenalina al cărei nivel le era ridicat din pricina urmăririi. Leo avea grijă să nu-i cadă de pe braț pânza de păianjen, ținându-l în sus. Până acum, niciunul nu rosti vreun cuvânt despre situația în care se aflau, de parcă ar fi fost prea pe muchie de cuțit ca să mai facă și planuri. Leo își dădea seama că se aflau cam la 200 de kilometri est de Moscova. Stătuseră în tren patruzeci și opt de ore. Asta ar fi putut însemna că se aflau pe undeva pe lângă orașul Vladimir, iar acum călătoreau spre Riazan. Din acest punct, fie că mergeai cu trenul, fie cu mașina, în mod normal n-ar fi trebuit să dureze mai mult de douăzeci și patru de ore ca să ajungi la Rostov, mergând spre sud. Dar nu aveau nici bani, nici mâncare. Și erau îmbrăcați în niște zdrențe. Erau vânați de toate organizațiile de securitate din țară.

Se opriră. Râulețul trecea prin mijlocul unui sătuc, o cooperativă agricolă. Ieșiră din apă cam la cinci sute de pași mai sus de șirurile de case. Se înserа, lumina era din ce în ce mai slabă. Leo spuse:

— Unii dintre țărani sunt încă sigur la câmp, pe pământurile lor. Ne putem strecura să vedem dacă vom găsi ceva de mâncare.

— Vrei să furi?

— Nu putem cumpăra nimic. Și oricum, dacă ne văd, ne vor preda imediat. Întotdeauna există o recompensă pe capul prizonierilor, cu mult mai mare decât câștigă acești oameni într-un an.

— Leo, ai lucrat atât de mult la Liubianka. Oamenii ăștia nu iubesc statul.

— Nu, dar au și ei nevoie de bani ca toți ceilalți. Încearcă să supraviețuiască precum toți ceilalți.

— Avem de traversat sute de kilometri. N-o putem face singuri. Nu putem, pur și simplu. Trebuie să înțelegi asta. Nu avem bani, nu avem nimic. Trebuie să convingem oamenii să ne ajute, fie ei și străini. E singura noastră scăpare. E singura noastră salvare.

— Noi suntem proscriși. Dacă cineva ne va ajuta va fi împușcat, nu doar el, ci întregul sat. Oficialii nu se vor gândi prea mult înainte de a-i trimite pe toți, femei și copii inclusiv, în nord, în lagăre de muncă, cu sentințe de douăzeci și cinci de ani fiecare.

— Și exact ăsta e motivul pentru care ne vor ajuta. Ți-ai pierdut încrederea în oamenii acestei țări pentru că ai lucrat prea mult cu cei de sus. Statul nu pricepe ce-i cu aceste sate, nu le reprezintă și nu-l interesează ce se întâmplă în ele.

— Raisa, vorbești ca un disident de la oraș. Ceea ce spui nu are legătură cu realitatea. Ar fi o nebunie din partea lor să ne ajute.

— Ai o memorie scurtă, Leo. Cum am scăpat din tren? Le-am spus celor din vagon adevărul. Și ne-au ajutat. Toți. Erau acolo sute, poate câți trăiesc și în satele astea. Cei din vagon vor fi cu siguranță pedepsiți cu toții

pentru că n-au dat alarma. Pentru ce au făcut-o? Ce le-ai oferit tu?

Leo păstră tăcerea. Raisa insistă.

— Dacă vom fura de la acești oameni, vom deveni dușmani, când de fapt noi suntem prieteni.

— Așa că tu te-ai gândit să intrăm în sat ca o familie și să-i salutăm?

— Exact asta vom face.

Unul lângă altul, intrară în sat de parcă erau o familie care se întorcea de la câmp, care avea tot dreptul să fie aici. Mai mulți bărbați și femei se adunară în jurul lor. Casele lor erau făcute din chirpici și lemn. Utilajele lor agricole erau depășite cu vreo patruzeci de ani. N-aveau altceva de făcut decât să-i predea autorităților și să-și încaseze recompensa. Cum ar fi putut să refuze? Oamenii ăștia nu aveau nimic.

Încercuiți de figuri ostile, Raisa vorbi.

— Suntem prizonieri. Tocmai am evadat din trenul care ne ducea în regiunea Kolîma, unde am fi murit. Acum suntem urmăriți. Și avem nevoie de ajutorul vostru. Nu vă cerem să ne ajutați doar de dragul nostru. În cele din urmă, vom fi prinși și executați. Am acceptat deja asta. Dar înainte de a muri, mai avem ceva de terminat. Lăsați-ne să vă spunem de ce avem nevoie de ajutorul vostru. Și dacă nu vă va plăcea ce auziți, atunci poate că nu ar trebui să aveți de-a face cu noi.

Un bărbat în jur de patruzeci de ani, plin de el, păși în față:

— Ca președinte al colhozului este de datoria mea să subliniez că ar fi în interesul nostru dacă i-am preda.

Raisa îi privi pe ceilalți. Să se fi înșelat oare? Să fi reușit deja statul să infiltreze agenți și în aceste sate, în conducerea lor?

Se auzi vocea unui bărbat.

— Și cu recompensa ce-ai să faci? O dai și pe aia statului?

Lumea începu să râdă. Președintele se înroși tot, jenat. Raisa respiră ușurată. Președintele nu era o autoritate reală, era o figură comică, un bufon. Din spatele mulțimii, vorbi o femeie mai în vârstă:

— Dați-le să mănânce.

Dezbaterea luă astfel sfârșit brusc, ca și cum s-ar fi auzit vocea unui oracol.

Fură conduși în cea mai mare dintre case. În camera principală li se dădură niște cești cu apă, în timp ce hrana era preparată. Fu întețit un foc, iar în tot acest timp oamenii continuară să sosească până când întreaga casă se umplu. Copiii stăteau între genunchii părinților, holbându-se la Leo și Raisa ca la grădina zoologică. Dintr-o altă casă li se aduse pâine proaspătă, caldă încă. În fața focului, hainele lor umede începură să aburească. Unul dintre oameni își ceru scuze că nu le puteau oferi alte haine, iar Leo abia putu da din cap, zăpăcit complet de generozitatea lor. Avea o poveste de spus, asta trebuie să fi fost. Terminându-și pâinea și apa, se ridică.

Raisa privi la toată acea mulțime care îl asculta pe Leo. Începu povestea cu uciderea lui Arkadi, băiețelul din Moscova, o crimă pe care i se ordonase s-o mușamalizeze. Vorbi despre rușinea pe care o simțise, explicând familiei băiatului că fusese un accident, despre cum fusese dat afară din MGB și trimis la Voualsk. Le descrise stupefacția pe care o simțise atunci când descoperise un alt copil, ucis în același fel. Ascultătorii lui rămaseră cu gura căscată, de parcă ar fi asistat la cine știe ce truc, atunci când Leo le dezvălui că aceste crime se desfășurau pe tot cuprinsul țării. Leo îi avertiză asupra descrierii pe care urma s-o facă, așa că unii dintre părinți își trimiseră copiii afară.

Chiar înainte ca Leo să termine de povestit, oamenii începură să facă supoziții despre posibila identitate a criminalului. Dar niciunuia nu-i trecu prin cap că ar putea fi un om care avea o familie și un loc de muncă. Cei care-l ascultau nu prea credeau că acest criminal n-ar putut fi prins imediat. Toți erau siguri că și-ar fi dat seama că au de-a face cu un monstru doar privindu-l în ochi. Privind în jurul lui, Leo își dădu seama că le schimbase acestor oameni orice perspectivă asupra realității. Le ceru scuze că le vorbise despre acest criminal. Pentru a-i liniști, descrise ruta pe care o urmase criminalul și care cuprindea doar orașe mari. Ucidea conform unui program; un program care n-avea să-l aducă în sate ca acesta.

Chiar și așa, Raisa se întreba dacă acești oameni aveau să mai fie vreodată atât de primitori și de încrezători. Aveau să mai hrănească vreodată un străin? Sau, de acum înainte, se vor teme că orice străin ar putea ascunde un rău nevăzut? Leo spusese povestea cu prețul inocenței ascultătorilor. Nu că n-ar mai fi văzut moarte sau brutalități până acum, dar nimeni nu și-ar fi imaginat că cineva ar putea ucide copii din plăcere.

Afară se întunecase, iar Leo vorbea de ceva timp. De aproape o oră. Era pe cale să termine povestea, când un copil intră în casă alergând.

— Am văzut luminițe pe dealurile dinspre nord. Sunt camioane. Se îndreaptă încoace.

Toți se ridicară în picioare. După expresiile de pe chipurile lor, Leo realiză că aceste camioane n-ar fi putut aparține decât autorităților.

— Cât timp avem?

Punând această întrebare, Leo li se alătură, presupunând că există între ei o legătură, când de fapt nu exista niciuna. Acești oameni îi puteau preda oricând autorităților. Se părea însă că numai lui, din toată acea încăpere, îi

treceau prin cap astfel de gânduri. Chiar și președintele părea să se fi supus deciziei colective.

Unii dintre adulți ieșiră din casă, parcă voind să vadă cu ochii lor. Cei care rămaseră înăuntru îl luară pe copil la întrebări.

— Care deal?

— Câte camioane sunt?

— Cu cât timp în urmă?

Erau trei camioane, trei perechi de faruri. Băiatul le văzuse din marginea fermei tatălui său. Veneau din nord și mai aveau câțiva kilometri până să ajungă la ei. Aveau să ajungă aici în câteva minute. N-aveau unde să se ascundă în casele astea. Sătenii nu aveau mare lucru, nici măcar vreo mobilă, iar căutările aveau să fie dure. Dacă exista vreo ascunzătoare, avea să fie găsită. Leo știa că în joc era mândria acestor gardieni. Raisa îi luă mâinile într-ale ei:

— Putem fugi. Vor trebui să cerceteze satul mai întâi. Dacă sătenii spun că n-am fost niciodată aici, atunci poate că putem căpăta un avans considerabil. Poate chiar să ne ascundem, pe undeva prin câmp. E întuneric.

Leo scutură din cap. Simțea un nod în stomac, iar gândurile îi zburară la Anatoli Brodski. Așa trebuie să se fi simțit și el când îl văzuse în vârful dealului, când realizase că lațul se strânsese. Leo își aminti cum Brodski se oprise și se uita țintă, parcă incapabil să înțeleagă că fusese prins. Atunci, Brodski fugise. Dar ei nu aveau cum să evite autoritățile. Erau odihniți, echipați – arme cu bătaie lungă, telescoape, rachete de semnalizare și câini care le puteau lua urma.

Leo se întoarse către băiețelul care văzuse camioanele.

— Am nevoie de ajutorul tău.

Aceeași zi

Nervos, cu mâinile tremurând, băiatul se așeză în mijlocul șoselei, în întuneric, după ce vărsă înaintea lui un săculeț cu grâu. Putea auzi camioanele apropiindu-se, cauciucurile grăbind prin noroi. Erau la doar câteva sute de metri și se apropiau rapid. Închise ochii, sperând că va fi văzut. Era posibil să meargă prea repede ca să poată opri la timp? Cauciucurile frânară cu zgomot. Deschise ochii, întoarse capul și fu orbit de lumina farurilor. Băiatul ridică brațele. Camionul opri aproape atingându-i fața cu bara. Se deschise ușa cabinei. Un soldat răcni:

— Ce dracu' faci, mă?

— Mi s-a vărsat sacul.

— Dă-te din drum!

— Mă omoară tata dacă nu adun tot grâul.

— Te omor eu dacă nu te miști.

Băiatul nu era foarte sigur de ce ar trebui să facă. Continuă să adune boabele risipite. Auzi un declic metalic. Să fi fost sunetul unei piedici de armă? Nu mai văzuse niciodată o armă; habar n-avea care era sunetul produs de o armă. Începu să-l cuprindă panica, dar continuă să adune boabele și să le pună în sac. N-aveau să-l împuște; nu era decât un băiețel care strângea niște boabe de grâu pentru tatăl său. Apoi, își aminti povestea străinului; copii erau uciși peste tot. Poate că și oamenii aceștia făceau același lucru. Apucă cât de mult grâu putu, își luă sacul și o luă la fugă spre sat. Camioanele începură să-l urmărească, să-l hăituiască, să-l claxoneze, făcându-l să alerge din ce în

ce mai repede. Îi putea auzi pe soldați râzând. Nu alergase atât de repede niciodată.

Leo și Raisa se ascunseseră în singurul loc în care puteau spera că soldații nu vor căuta niciodată: sub camioanele lor. În timp ce băiatul le distrăgea atenția, Leo se strecurase sub cel de-al doilea camion, Raisa sub cel de-al treilea. Cum nu știau cât va trebui să rămână în aceste poziții, poate chiar mai bine de o oră, Leo rupsese bucăți din cămașă și învelise mâinile amândurora cu ele.

Când camioanele se opriră, Leo își puse picioarele în jurul osiei, stând cu fața foarte aproape de podeaua de lemn a mașinii. Podeaua se mișca înspre el când soldații începură să coboare din camion prin partea din spate. Privind în jos, pe deasupra degetelor de la picioare îl putu vedea pe unul dintre soldați aplecându-se pentru a-și încheia șireturile de la bocanci. Dacă s-ar fi întors, Leo ar fi fost văzut și arestat. Soldatul se ridică și o luă spre una dintre case. Nu fusese văzut. Se mișcă în așa fel încât să poată vedea cel de-al treilea camion. Raisa nu era atât speriată, cât mânioasă. Planul era inteligent, asta era adevărat și nici ea nu reușise să vină cu unul mai bun, dar depindea în totalitate de abilitatea de a se cățăra. Ea nu era soldat. Nu-și petrecuse întreaga viață târându-se prin șanțuri sau cocoțându-se pe ziduri. Nu avea suficientă forță în torace pentru a face așa ceva. Deja mâinile o dureau, nu era de fapt doar durere, era suferință de-a dreptul. Nu credea că va reuși să stea mai mult de un minut, darămite un ceas întreg. Dar refuza să accepte că vor fi prinși din cauza ei, doar pentru că ea nu avea suficientă forță, nu putea să accepte ideea că vor eșua pentru că ea era slabă.

Se lupta cu durerea, lacrimi de frustrare îi țâșneau din ochi, dar nu reușea să se mai țină, trebuia să se culce pe spate pe șosea și să-și odihnească brațele. Și, oricum, chiar

dacă s-ar fi odihnit, n-ar mai fi rezistat mai mult de un minut-două. Va reuși să stea prinsă acolo din ce în ce mai puțin, până când nu va mai putea să stea deloc. Trebuia să se gândească. Cum să procedeze ca să nu fie nevoită să facă apel la forță? Bucățile de pânză! Dacă nu va reuși să se mai țină, își va lega încheieturile de osie cu bucățile de pânză. Asta avea să funcționeze cât timp camionul stătea. Și ar fi trebuit și să se așeze puțin cu spatele pe jos până când va fi reușit să se lege. Odată ce s-ar fi așezat pe pământ, chiar sub camion fiind, șansele de a fi văzută ar fi crescut dramatic. Privi în stânga și în dreapta, cercetă împrejurimile, încercând să-și dea seama unde erau soldații. Șoferul sau un alt soldat rămăsese să păzească mașina. Îi putea vedea cizmele și putea simți mirosul țigării lui. Prezența lui o mulțumea însă pe Raisa. Asta însemna că era puțin probabil să suspecteze că cineva s-ar putea afla dedesubt. Încet, cu atenție, Raisa își lăsă picioarele pe pământ încercând să nu facă vreun zgomot. Cel mai mic zgomot i-ar fi alertat pe soldați. Desprinse bucățile de pânză și își legă strâns încheietura mâinii stângi, înainte s-o lege parțial pe cea dreaptă. Trebuia să strângă nodul cu mâna deja legată. După ce strânse nodul, mulțumită de sine, dădu să-și ridice la loc picioarele, când auzi un mârâit. Se uită alături și văzu un câine privind-o.

Leo putea vedea câinii care erau ținuți lângă cel de-al treilea camion. Bărbatul care rămăsese la camion n-o descoperise încă pe Raisa. Dar câinii o descoperiseră. Le putea vedea colții. De la înălțimea lor o vedeau perfect. Fără să poată face ceva, Leo întoarse capul și îl văzu pe băiatul care-i ajutase pe șosea. Fără îndoială că, fascinat de evenimente, nu se putea mișca de la fereastra de unde privea acum. Leo se lasă puțin mai jos pentru a putea vedea mai bine. Soldatul care păzise până acum camioanele era pe cale să plece, însă unul dintre câini se zbătea în

lesă. Cu siguranță că o văzuse pe Raisa. Leo se întoarse către băiețel. Avea iarăși nevoie de ajutorul lui. Făcu semn spre câini. Băiatul ieși din casă în mare grabă. Leo observă, impresionat de sângele rece al puștiului, cum se îndreaptă spre dulăi. Aproape instantaneu, câinii se întoarseră către copil și începură să latre. Soldatul îi spuse:

— Stai în casă.

Băiatul se prefăcu că-l lovește pe unul dintre câini. Soldatul râse:

— Vezi că-ți va smulge mâna.

Băiatul se trase înapoi. Soldatul goni câinii și îi repetă copilului să intre în casă. Leo se trase înapoi, lipindu-se de podeaua camionului. Îi datorau acestui copil viețile lor.

Raisa n-avea idee de cât timp stătea legată sub camion. Părea că stătea de o veșnicie; ascultase cum soldații cotrobăiau peste tot: răsturnau mobila, dărâmau vesela, spărgeau tot ce le ieșea în cale. Auzea câinii lătrând și vedea exploziile de lumină provocate de rachetele de semnalizare. Soldații se întorceau la camioane. Puteau fi auzite ordine strigate de superiori. Câinii fură urcați în spatele camionetei. Erau pe cale să plece. Emoționată, își dădu seama că planul lor funcționase. Apoi, porni motorul. Osia trepidă. În câteva secunde avea să înceapă să se învârtă. Iar Raisa era încă legată de ea. Trebuia să se elibereze. Dar încheieturile îi erau legate și era greu să desfacă nodurile, mâinile îi erau moi, degetele inerte. Începu să se zbată. Ultimii soldați urcau în camion. Sătenii începură să se adune în jurul camioanelor. Raisa nu se eliberase încă. Se îndoi din mijloc și apucă nodul cu dinții. Nodul se desfăcu și căzu pe pământ cu o bufnitură, sunetul fiind acoperit de zgomotul motoarelor. Camionul plecă. Zăcea în mijlocul drumului. Avea să fie văzută de către soldații din spatele camionului. Nu avea ce face.

Sătenii se strânseră deodată în jurul ei. Camionul se îndepărta și chiar înainte să fie lăsată complet descoperită, în mijlocul drumului, grupul de săteni o ascunse privirilor soldaților. Privind în urmă, soldații nu văzură nimic neobișnuit. Raisa se ascundea printre picioarele țăranilor.

Raisa aștepta, ghemuită încă pe stradă. În cele din urmă, un bărbat îi oferi mâna. Era în siguranță. Leo nu era încă aici. El nu riscase și avea să-și dea drumul doar când camionul va fi ajuns în întuneric. Raisa știa că Leo se temea să nu fie văzut de șoferul celui de-al treilea camion. Poate că avea să aștepte până când camionul va fi luat o curbă. Nu-și făcea griji din pricina lui. Avea să se descurce. Acum, așteptau cu toții în tăcere. Raisa îl apucă de mână pe băiețelul care îi ajutase. Și nu după mult timp, auziră un bărbat alergând spre ei.

Moscova

Aceeași zi

Deși erau acum sute de soldați și de agenți care îi căutau pe evadați, Vasili era convins că nu vor reuși să-i prindă. Deși sorții păreau să fie covârșitor de partea urmăritorilor, nu trebuia uitat că aveau de-a face cu un om care fusese antrenat să nu fie detectat și să supraviețuiască în teritoriu inamic. Unii credeau că Leo și Raisa fuseseră ajutați, fie de gardieni trădători, fie de alte persoane care le organizaseră evadarea și care îi așteptaseră pe linia ferată într-un anume loc. Această opinie era contrazisă de declarațiile celor care călătoriseră cu ei în vagon. Aceștia spuseseră, sub tortură, că prizonierii nu fuseseră ajutați de nimeni. Gardienii nu voiau însă să audă așa ceva. Îi puneau într-o postură proastă. Până acum, căutările se limitaseră la toate drumurile care ar fi putut face legătura cu granița scandinavă, pe coasta nordică a Mării Baltice. Erau siguri că Leo va încerca să treacă granița, să intre într-un alt stat, probabil folosind o barcă de pescuit. Odată ajuns în vest, va lua legătura cu figuri importante ale guvernelor de acolo; aceștia îi vor oferi bucuroși adăpost și protecție în schimbul informațiilor. Din acest motiv, prinderea lui era o chestiune de maximă importanță. Leo putea face mult rău Rusiei Sovietice. Vasili scoase din calcul ideea că Leo fusese ajutat să

evadeze. Asta pentru că pur și simplu, nimeni nu avea de unde să știe în care tren aveau să fie cei doi prizonieri. Trimiterea lor în Gulag fusese grăbită, improvizată, definitivată în ultimul moment. Grăbise procedurile și finalizarea actelor. Singura persoană care i-ar fi putut ajuta să evadeze era el. Asta însemna că exista o șansă, oricât ar fi sunat de ridicol, să fie învinuit. Și mai însemna că, până la urmă, Leo avea posibilitatea de a-l distruge.

Niciuna dintre echipele de căutare nu dăduse de vreo urmă a lor. Nici Leo, nici Raisa nu aveau vreo rudă în acea zonă a țării – probabil că erau singuri, zdrențăroși și lefteri. Ultima oară când vorbise cu Leo, acesta nu mai știa nici cum îl cheamă. În mod clar, își revenise. Vasili trebuia să-și dea seama încotro se îndrepta: asta era cea mai sigură cale de a-i prinde, nu să caute la întâmplare prin țară. Nu reușise să-și prindă fratele pe care tot el îl denunțase. Trebuia însă să-l prindă pe Leo. N-ar fi suportat încă un eșec.

Vasili nu credea că Leo e interesat să fugă în vest. Mai bine ar fi murit decât să trădeze. Avea oare să ajungă la Moscova? Părinții lui locuiau aici. Dar părinții lui nu-l puteau ajuta cu nimic și ar fi fost executați dacă apărea în pragul lor. Acum erau sub supraveghere armată. Poate că voia răzbunare. Poate că voia să se întoarcă să-l ucidă? Cântări o vreme ideea asta, simțindu-se flatat de ea, înainte s-o respingă. Nu simțise niciodată că Leo ar fi avut ceva personal cu el. Cu siguranță că nu va risca niciodată viața soției lui ca să se răzbune. Leo avea o destinație precisă și cu siguranță că era încifrată pe undeva prin paginile dosarului său.

Vasili studiase toate documentele pe care Leo le adunase în ultimul timp împreună cu ofițerul de miliție pe care îl convinsese să-l ajute. Existau fotografii ale copiilor uciși, declarații ale martorilor. Existau decizii de

condamnare ale curților. În timpul anchetei, Leo raportase această muncă. Vasili știa însă că nu era sincer. Credea în această teorie fantasmagorică. Dar ce credea mai exact? Un singur criminal era responsabil pentru toate aceste crime fără noimă – crime răspândite pe multe sute de kilometri în treizeci de locații diferite? Pe lângă caracterul bizar al acestei teorii, ea mai presupunea și faptul că acest criminal se putea duce oriunde. Vasili putea alege oricare dintre aceste locații și aștepta. Frustrat, reexaminã harta cu fiecare dintre locații, dispuse în ordine cronologică.

44.

Vasili ridică receptorul și formă un număr.

— Trimiteți-l pe agentul Feodor Andreev.

După ce fusese promovat, Vasili primise un birou personal – un spațiu mic, era adevărat, dar de care era foarte mândru, de parcă fiecare metru pătrat fusese cucerit cu arma în mână. Se auzi o bătaie în ușă; intră Feodor care era acum unul dintre subordonații lui Vasili: un om tânăr, loial, harnic și nu extrem de deștept, calități de neprețuit la un subordonat. Părea nervos. Vasili zâmbi și îi făcu semn să ia loc.

— Mulțumesc că ai venit. Am nevoie de ajutorul tău.

— Desigur, tovarășe.

— Ai auzit că Leo Demidov a evadat?

— Da, desigur, am auzit.

— Ce știi despre motivele pentru care a fost arestat Leo?

— Nimic.

— Noi credeam că lucrează pentru guverne din vest, că adună informații, că spionează. Dar iată că asta se dovedește a nu fi adevărat. Ne-am înșelat. Leo nu ne-a spus

nimic în timpul anchetei. Abia acum, târziu, am aflat că lucra la asta.

Feodor se ridică și privi dosarul de pe birou. Mai văzuse o dată documentele acestea. Fuseseră lipite de pieptul lui Leo. Feodor începu să transpire. Se aplecă de parcă le vedea pentru prima oară, încercând să nu lase să se vadă că tremura. Cu coada ochiului văzu că Vasili se ridicase și că acum stătea lângă el, examinând paginile ca și cum ar fi fost parteneri, ar fi lucrat împreună. Degetul lui Vasili alunecă ușor pe hartă până ajunse în dreptul Moscovei. Începu să bată cu degetul în hartă:

44.

Feodor simți că i se face rău. Se întoarse și văzu chipul lui Vasili foarte aproape de al lui.

— Feodor, Leo a venit la Moscova recent. Acum știm amândoi că nu a venit să spioneze, ci mai degrabă ca să-și completeze investigația. Vezi tu, el crede că aici a avut loc o crimă. Fiul tău a fost ucis, nu-i așa?

— Nu, tovarășe. Fiul meu a murit într-un accident. A fost tăiat de un tren.

— Leo a fost trimis să se ocupe de caz?

— Da, dar...

— Iar atunci tu credeai că băiatul a fost ucis, așa-i?

— Atunci eram supărat, a fost foarte greu...

— Deci, când Leo s-a întors la Moscova, nu pentru băiatul tău s-a întors, nu?

— Nu, tovarășe.

— De unde știi?

— Poftiți?

— De unde știi că nu pentru asta a venit Leo?

Vasili se așeză privindu-și unghiile, prefăcându-se că-l dor.

— Feodor, după cât se vede mă crezi foarte prost.

— Asta nu e adevărat.

— Trebuie să înțelegi că dacă Leo are dreptate, dacă există un criminal, atunci trebuie prins. Vreau să-l ajut pe Leo. Feodor, și eu am copii. E de datoria mea, ca tată și ca ofițer să opresc aceste crime teribile. Chestiunea asta e deasupra oricăror animozități între Leo și mine. Dacă voiam ca Leo să moară, pur și simplu n-aș fi făcut nimic. În momentul acesta, toată lumea îi consideră, pe el și pe soția lui, spioni. Vor fi uciși cât ai clipi și mi-e teamă că investigația lor se va risipi. Alți copii vor fi uciși. Dacă aș avea toate informațiile, s-ar putea să-mi pot convinge superiorii să înceteze căutările. Dacă nu-i conving, ce șanse ar putea avea Leo și Raisa?

— Niciuna.

Vasili dădu din cap, mulțumit de ce auzise. Așadar, era adevărat. Leo era convins că exista un singur responsabil pentru toate aceste crime. Continuă:

— Exact asta vreau să spun și eu. Nu au niciun ban, sunt la sute de kilometri de destinație.

— Unde au evadat?

Astfel, Feodor făcu a doua greșeală, arătând că și el credea că intenția lui Leo era să prindă acest criminal. Acum, Vasili nu mai avea nevoie decât să afle destinația lui. Indică calea ferată, la est de Moscova, și văzu cum privirea lui Feodor se mută în partea de sud a hărții. Leo se îndrepta spre sud. Dar Vasili avea nevoie de un nume. Obținând ceea ce-și dorise, adăugă:

— Majoritatea acestor crime au avut loc în sud.

— Doar uitându-te la această hartă...

Feodor se opri. Iată că era posibil să-i vândă un pont lui Vasili fără a se incrimina. Puteau astfel să le ceară împreună superiorilor lor să reconsidere cazul lui Leo și al Raisei. Feodor căutase o cale de a-l ajuta pe Leo. Și iată că

o găsise: avea să-i transforme din niște ticăloși în niște eroi. Când se întâlniseră în Moscova, Leo îi spusese că un ofițer de miliție mersese la Rostov pentru a confirma că aceasta era cea mai probabilă locație a criminalului. Feodor se prefăcea că se uită în hârtii.

— Judecând după aria de concentrare a crimelor, aș spune Rostov-pe-Don. Toate crimele de la început au avut loc aici. Ceea ce înseamnă că într-adevăr criminalul trăiește fie acolo, fie undeva prin împrejurimi.

— Rostov?

— Și care crezi că ar fi cea mai bună cale să ne convingem superiorii?

— Trebuie să înțeleg totul. Ne vom asuma un mare risc în chestiunea asta, ne vom pune pielea la bătaie. Trebuie să fiu sigur. Mai spune-mi o dată. De ce crezi că acest om locuiește în sud?

Vasili se ridică, înconjură biroul, se apropie de Feodor care stătea îngropat în hârtii, își scoase arma și ținti spre inima lui.

Sud-estul raionului Oblast

14 iulie

Leo și Raisa se aflau într-un container, nu mai înalt de un metru și nu mai lat de doi: o încărcătură umană, de contrabandă, transportată spre sud. După ce soldații terminaseră de căutat prin colhoz, țăranii îi duseseră pe Leo și pe Raisa cu o camionetă în cea mai apropiată localitate, Riazan, unde le făcuseră cunoștință cu prietenii și familiile lor. Într-un apartament încins și plin cu fum de țigări ieftine, în fața unei adunări de aproximativ treizeci de oameni, Leo spuse povestea investigației lor. Toată lumea păru convinsă că nu mai era timp de pierdut și că miliția nu putuse face nimic în acest caz. Nici ei nu apelaseră vreodată la miliție pentru a le face dreptate și își rezolvaseră conflictele între ei. Aceasta era o situație similară, cu excepția faptului că acum erau în joc viețile a numeroși copii.

Hotărâră împreună să-i transporte pe cei doi spre sud. Unul dintre cei prezenți era șofer și transporta marfă între Moscova și orașe precum Samara sau Harcov. Harcov se afla la doar trei sute de kilometri nord de Rostov, la o jumătate de zi de mers cu mașina. Deciseseră că era prea riscant ca șoferul să-i ducă direct la Rostov, din moment ce nu avea nicio treabă acolo. Îi putea duce însă la Șakhti, care se afla în apropiere. Putea scăpa basma curată pretinzând că-și vizita familia. Familie care, mai

mult ca sigur, va accepta să-i ajute să ajungă în oraș, după ce va fi auzit povestea lui.

Nu aveau să petreacă mai mult de o zi și jumătate închiși în container, în întuneric. Șoferul transporta banane, bunuri de lux destinate magazinelor cu acces limitat. Magazine accesibile doar înalților oficiali de partid, magazine din care odată se aprovizionau și Leo cu Raisa. Containerul lor se afla în spatele camionetei între alte două containere pline cu prețiosul fruct. Aerul era cald și înăbușitor, iar călătoria lor numai plăcută nu se putea numi. Opreau cam o dată la trei-patru ore, când șoferul dădea la o parte containerele de deasupra lor și îi lăsa să-și întindă picioarele și să se ușureze la marginea drumului.

Stăteau în întuneric, în colțuri diferite, cu picioarele încârligate. Raisa întrebă:

— Ai încredere în el?

— În cine?

— În șofer.

— Tu nu ai?

— Nu știu.

— Ai vreun motiv ca să întrebi?

— Dintre toți cei care ascultau, numai el nu a avut nimic de întrebat. Părea absent. Povestea nu l-a emoționat ca pe ceilalți. Mie mi s-a părut indiferent și rece.

— Putea să nu se ofere să ne ajute. Iar dacă ne va trăda, nu se va putea întoarce la prietenii și la familia lui.

— Ar putea inventa. A întâlnit un cordon de miliție. Am fost prinși. A încercat să ne ajute, dar nu a reușit.

— Ce sugerezi?

— La următoarea oprire, l-ai putea imobiliza, și ai putea conduce tu.

— Vorbești serios?

— Singurul mod în care putem fi absolut siguri este să-i luăm camioneta. Avem actele lui. Ne-am lua iarăși

viața în propriile noastre mâini. Așa cum suntem acum, suntem complet neajutorați. Habar n-avem unde ne duce.

— Tu m-ai învățat să am încredere în bunătatea străinilor.

— Omul ăsta nu pare la fel ca ceilalți. Pare ambițios. Slujba lui e să transporte produse de lux. Probabil că se gândește: vreau asta, vreau hainele astea fine, vreau mâncărurile astea rare. Înțelege ce valoare avem noi. Știe pe cât ne poate vinde. Și în același timp, e conștient cât l-ar costa dacă ar fi prins împreună cu noi.

— E ciudat să spun eu asta, Raisa, dar cred că vorbești despre un om nevinovat, un om care își riscă viața pentru a ne salva pe noi.

— Eu vorbesc despre cum putem fi siguri că vom ajunge la Rostov.

— Nu așa se petrec lucrurile de obicei? Găsești ceva în care să crezi, o cauză pentru care merită să te jertfești. Curând, devine cauză pentru care să ucizi. Pentru care să ucizi oameni nevinovați.

— Nu ar fi cazul să-l ucidem.

— Ba da, pentru că nu-l vom putea lăsa legat, la marginea drumului. Ăsta ar fi un risc mult mai mare. Fie îl omorâm, fie avem încredere în el. Raisa, așa se duc dracului toate. Oamenii ăștia ne-au dat de mâncare, ne-au adăpostit și ne-au ajutat să fugim. Dacă acum le întoarcem spatele, dacă le voi ucide un prieten doar din motive de precauție, aș fi același om pe care îl disprețuiai în Moscova.

Deși n-o putea vedea, era sigur că soția sa zâmbea.

— Mă testezi?

— Schimbam și eu o vorbă.

— Am trecut testul?

— Asta depinde dacă ajungem la Șakhti sau nu.

După ce tăcu o vreme, Raisa întrebă:

— Ce se va întâmpla când toate astea se vor sfârși?

— Nu știu.

— Cei din Vest te vor dori, Leo. Te vor proteja.

— Nu voi pleca niciodată din țara asta.

— Chiar dacă țara asta te va ucide?

— Dacă vei dori să pleci, voi face tot ce îmi va sta în putință ca să te ajut.

— Și tu ce vei face? Te vei ascunde în munți?

— Odată ce-l voi fi omorât pe individul acela și tu vei fi ieșit în siguranță din țară, mă voi preda. Nu vreau să trăiesc în exil, printre oameni care vor dori informații de la mine, dar mă vor urî. Nu vreau să fiu un emigrant. Nu pot. Ar însemna că tot ceea ce s-a spus despre mine la Moscova ar fi adevărat.

— Și ăsta-i lucrul cel mai important?

Raisa părea afectată. Leo îi puse o mână pe braț.

— Raisa, nu înțeleg.

— E chiar așa complicat? Vreau să rămân cu tine.

Leo nu spuse nimic o vreme. În cele din urmă replică:

— Nu voi trăi ca un trădător. Pur și simplu, nu pot.

— În regulă. Ceea ce înseamnă că mai avem cam douăzeci și patru de ore împreună?

— Îmi pare rău.

— Ar trebui să profităm cât mai mult de acest timp care ne-a rămas.

— Adică ce să facem?

— Să ne spunem unul altuia adevărul.

— Adevărul?

— Secrete. Probabil că avem și unul, și altul secrete. Eu am câteva. Lucruri pe care nu ni le-am împărtășit niciodată.

— Da.

— Am să încep eu. Îți scuipam în ceai. După ce am aflat de arestarea Zoiei, am fost convinsă că tu o denunțaseși. Așa că vreo săptămână ți-am scuipat în ceai.

— Mi-ai scuipat în ceai?

— Timp de o săptămână.

— De ce te-ai oprit?

— Nu părea să-ți pese.

— N-am observat.

— Exact. E rândul tău.

— Să fiu sincer?

— Ăsta-i rostul acestui joc.

— Nu cred că te-ai măritat cu mine pentru că îți era frică. Ci pentru a mă ține sub observație. Ai făcut să pară că-ți e frică. Mi-ai dat un nume fals și eu m-am ținut după tine. Dar cred că eu am fost adevărata țintă.

— Sunt un agent străin?

— S-ar putea să cunoști oameni care lucrează pentru Occident. Poate că tu îi ajuți. Poate că asta ai avut în cap când te-ai măritat cu mine.

— Ăsta nu e un secret. E o speculație. Acum trebuie să ne împărtășim secrete. Lucruri adevărate și dure.

— Am găsit o copeică între hainele tale. Copeica putea fi deschisă. În interior se afla un spațiu pentru depozitat microfilme. Doar agenții folosesc așa ceva. Nimeni altcineva n-ar putea avea un asemenea dispozitiv.

— De ce nu m-ai denunțat?

— N-am putut. Pur și simplu, n-am putut.

— Leo, nu m-am măritat cu tine ca să capăt acces la MGB. Ți-am spus adevărul în privința asta. Îmi era frică.

— Iar moneda?

— Moneda era a mea...

Vocea îi deveni mai înceată, de parcă se întreba dacă să mai continue sau nu.

— N-o foloseam pentru microfilme. O foloseam pentru pasta de cianură când eram refugiată.

Raisa nu vorbise niciodată despre perioada de după ce casa ei fusese distrusă, perioada petrecută pe drumuri – despre acea parte întunecată a vieții ei.

Leo aștepta. Devenise dintr-odată nervos.

— Cred că îți imaginezi ce li se întâmpla femeilor ca mine. Soldații au și ei nevoile lor. La urma urmei, își riscă viața pentru patrie. Trebuie recompensați, iar noi eram recompensa. Odată, după ce m-au violat – și s-a întâmplat de câteva ori – am jurat că dacă va fi să mi se mai întâmple vreodată, am să-l dau pe nemernic cu pastă de cianură pe boașe. După aceea, probabil că m-ar fi chinuit, că m-ar fi ucis, dar s-ar fi gândit de două ori înainte să mai facă asta vreunei femei. A devenit moneda mea norocoasă. După ce am început s-o țin la mine, n-am mai avut niciodată probleme. Poate că bărbații pot simți când o femeie are cianură în buzunar. Desigur, nu m-a ajutat și pe mine să mă vindec. Pentru rănile mele nu există tratament. Ăsta-i motivul pentru care nu pot rămâne însărcinată, Leo.

Leo stătea în întuneric, uitându-se la locul unde presupunea că ar trebui să fie soția lui. În timpul războiului, femeile fuseseră violate de către ocupanți și apoi de către eliberatori. Ca fost soldat, știa că statul accepta aceste practici, că le considera o recompensă binemeritată pentru un soldat viteaz. Multe folosiseră cianura pentru a se sinucide, incapabile să facă față ororilor. Bănuia că soldații le căutau pe femei de arme sau lame, dar o monedă le-a fi scăpat. Îi mângâie palma. Ce altceva ar fi putut face? Să-și ceară scuze? Să spună că o înțelegea? Până acum, nu făcuse decât să înrămeze și să agațe pe perete bucata aceea de ziar, fără să știe ce însemna războiul pentru ea.

— Leo, mai am un secret: m-am îndrăgostit de tine.

— Eu te-am iubit întotdeauna.

— Ăsta nu e un secret, Leo. Îmi ești deja dator cu trei secrete.

Leo o sărută:

— Am un frate.

Rostov-pe-Don

15 iulie

Nadia era singură acasă. Mama și sora ei plecaseră în vizită. Deși inițial mersese cu ele, în apropiere de blocul bunicii se prefăcu că o doare burta și o rugă pe mama ei s-o lase să se întoarcă. Mama fusese de acord, iar Nadia o zbughise acasă. Planul ei era foarte simplu. Avea să deschidă pivnița și să afle de ce petrecea tatăl ei atâta timp în ceea ce părea să fie o cameră friguroasă și întunecată. Nu intrase niciodată acolo. Dădea roată clădirii, atingând cărămizile umede și întrebându-se ce s-ar putea afla dincolo de aceste ziduri. Nu existau ferestre, doar o gaură de ventilație. Să intri aici era strict interzis, o regulă peste care nu se putea trece, o regulă de aur a acestei case.

Tatăl era plecat acum cu serviciul. Dar avea să se întoarcă repede, poate chiar mâine și îl auzise vorbind despre niște reparații la casă, inclusiv o ușă nouă pentru pivniță. Nu ușa din față pe care o foloseau toți și care ținea căldura înăuntru. Prioritatea lui era ușa de la pivniță. Să zicem că era prea subțire, dar chiar așa, de ce era atât de importantă? Peste două zile, tatăl va apărea cu o ușă nouă pe care ea nu va mai fi în stare să o deschidă. Dacă voia să intre acolo, dacă dorea să afle ce secrete se ascundeau acolo, trebuia să acționeze acum. Încuietoarea era un model simplu. Nadia încercă să vadă dacă nu putea strecura

un cuțit între ușă și toc ca să vadă dacă nu putea ridica zăvorul. Putu.

Zăvorul se ridică, Nadia împinse ușa. Emoționată, temătoare, făcu primul pas. Dădu drumul ușii care se închise. O rază de lumină intră pe sub ușă în spatele ei și se răsfrânse în încăpere. Nu mai exista nicio altă sursă de lumină în afară de gaura de ventilație de la subsol. Își obișnui ochii cu întunericul și coborî treptele, scrutând camera secretă a tatălui său.

Un pat, o sobă, o măsuță și un dulap – nu era nimic misterios în camera aceasta. Dezamăgită, privi în jur. O lampă veche atârna de un perete, iar lângă ea erau prinse câteva bucăți de ziar. Se apropie și văzu prinsă pe perete o fotografie în mai multe exemplare: un soldat sovietic stând lângă un tanc în flăcări. Unele fotografii fuseseră tăiate astfel încât din ele nu se mai vedea decât soldatul. Era chipeș. Nu știa cine este. Uimită de ce văzuse, luă de pe jos o farfurie de tinichea care fusese lăsată acolo cu siguranță pentru pisici. Privirea îi fu atrasă de ladă. Încercă să-i ridice capacul doar pentru a vedea dacă se deschide. Capacul era greu, dar lada nu era închisă. Ce era oare înăuntru? Mai ridică puțin capacul. Auzi un alt zgomot: ușa de la intrare.

Se auziră pași, prea apăsați pentru a fi ai mamei sale. Probabil că tatăl ei se întorsese mai devreme. Ușa pivniței se deschise, încăperea fu inundată de lumină. De ce se întorsese așa devreme? Speriată, Nadia lăsă capacul lăzii în jos, ușor, atentă să nu facă vreun zgomot. După ce lăsă capacul, se băgă sub pat, ghemuindu-se într-un spațiu mic de unde putea vedea ultima treaptă a scării. Era tatăl său – îi vedea cizmele negre, îndreptându-se spre ea.

Nadia închise ochii, așteptându-se ca atunci când îi va fi deschis să vadă figura furioasă a tatălui ei foarte aproape. În loc să se întâmple asta, auzi cum patul scârțâie

și se lasă spre ea. Se așezase pe el. Deschise ochii și se dădu mai în spate. Spațiul dintre pat și podea devenea din ce în ce mai mic. Îl privi pe tatăl ei cum începe să-și dezlege bocancii. Nu știa că ea e aici. Încuietoarea se închisese probabil după ce ușa se trântise. Nu fusese încă prinsă. Ce să facă? Tatăl ei putea petrece și ore întregi aici. Mama avea să vină acasă și să se îngrijoreze dacă n-o găsea. Poate se vor gândi că a dispărut și vor porni să o caute. Dacă s-ar fi întâmplat așa, ar fi reușit probabil să se strecoare înapoi și să toarne vreo gogoașă despre locul în care fusese. Asta era singura ei speranță. Până atunci, trebuia să rămână unde era și să păstreze tăcerea.

Tatăl își scoase șosetele și își întinse picioarele. Apoi se ridică, făcând și canapeaua să se ridice la rândul ei, și aprinse lampa care dădu o lumină slabă. Se îndreptă spre ladă. Nadia putu vedea cum tatăl său deschide capacul și ia ceva de acolo, fără a putea spune ce. Probabil că lăsase capacul ridicat pentru că nu-l auzi închizându-se. Ce făcea tatăl ei? Acum, se așezase pe un scaun, legându-și ceva în jurul piciorului. Era un elastic. Părea că face un fel de încălțăminte folosindu-se de niște zdrențe și de sfoară.

Dându-și seama că se afla ceva în spatele ei, Nadia întoarse capul și văzu în spatele ei pisica. Și pisica o văzuse pe ea, avea spinarea arcuită și blana zbârlită. Ea n-ar fi trebuit să fie aici. Până și pisica înțelegea asta. Se întoarse să vadă dacă tatăl său îi remarcase prezența. Tatăl se lăsă în genunchi și se uită sub pat. Nu știa ce să spună, nu îndrăznea să se miște. Nu spuse nimic, se ridică în picioare și răsturnă patul găsind-o încovrigată într-un colț.

— Ridică-te.

Nu-și putea mișca brațele, picioarele – corpul părea să n-o mai asculte.

— Nadia.

Auzindu-și numele, se ridică.

— Pleacă de lângă perete.

Se supuse: o luă spre el, cu capul plecat, privindu-i când piciorul gol, când piciorul înfășurat în cârpe. Tatăl așeză patul la loc cum fusese.

— De ce ai venit aici?

— Voiam să știu ce faci aici.

— De ce?

— Vreau să stau mai mult cu tine.

Andrei simți impulsul acela din nou: se aflau singuri în casă. Îi spusese doar să nu vină aici; pentru propriul ei bine. Devenise altcineva. Nu mai era tatăl ei. Se îndepărtă de ea până când se atinse cu spatele de perete, atât de departe cât îi permitea camera.

— Tată?

Andrei duse degetul la buze.

Controlează-te!

Dar nu putu. Își scoase ochelarii, închizându-i și punându-i în toc. Când o privi, nu mai era decât un contur nedefinit, nu mai era fiica lui. Era doar un copil. Indistinctă, cețoasă, forma aceea putea aparține oricărui copil.

— Tată?

Nadia se ridică, se îndreptă către tatăl ei și îl luă de mână.

— Ție nu-ți place să petreci timp cu mine?

Fata se apropiase prea mult, chiar dacă el continua să nu poarte ochelarii. Îi putea vedea fața, părul. Se șterse pe frunte, își puse ochelarii la loc.

— Nadia, ai o soră mai mică. De ce nu te joci cu ea? Când eram de vârsta ta, tot timpul mi-l petreceam cu fratele meu.

— Ai un frate?

— Da.

— Unde e?

Andrei arătă spre pozele de pe perete ale soldatului sovietic.

— Cum îl cheamă?

— Pavel.

— De ce nu ne vizitează niciodată?

— Ne va vizita.

Raionul Rostov
Optzeci de kilometri la est de Rostov-pe-Don

16 iulie

Se aflau în tren, îndreptându-se către periferia orașului, tot mai aproape de destinația lor – centrul orașului Rostov-pe-Don. Șoferul camionului nu-i trădase. Îi trecuse prin mai multe puncte de control și în cele din urmă îi lăsase la Șakhti unde petrecuseră o noapte cu soacra lui, o femeie pe nume Sara Karlovna, și cu familia ei.

Sara, o femeie trecută de cincizeci de ani, locuia împreună cu câțiva dintre copiii ei, printre care și o fiică ce avea la rândul ei trei copii. Părinții Sarei locuiau tot aici; în total, o familie de unsprezece persoane în trei dormitoare; câte o generație în fiecare dormitor. Pentru a treia oară, Leo spuse povestea anchetei sale. Spre deosebire de cei din orașele din nord, cei de aici auziseră despre crimele asupra copiilor. După spusele Sarei, nu mai erau decât foarte puțini în acest raion care nu auziseră despre crime. Chiar și așa, nu aveau date concrete. Când aflară care era numărul real al crimelor, tăcură cu toții.

Nu se pusese niciun moment problema dacă vor să-l ajute sau nu: această familie extinsă se apucă imediat să facă planuri. Leo și Raisa hotărâră să aștepte seara pentru a merge în oraș deoarece atunci erau mai puțini lucrători

la fabrică. Exista, de asemenea, o șansă mai mare ca ucigașul să fie acasă. Deciseră că ar fi fost mai bine să nu meargă singuri. Din acest motiv, acum erau însoțiți de trei copilași și de doi bătrâni plini de energie. Leo și Raisa jucau rolul părinților acestor copilași, în timp ce adevărații lor părinți rămăseseră în Șakhti. Această asemănare cu o familie era o măsură de precauție. Dacă în cele din urmă aveau să fie căutați de agenți la Rostov, dacă autoritățile își vor da seama că n-aveau să părăsească țara, ci că îl vor căuta pe criminal, atunci aveau să caute la rândul lor un bărbat și o femeie care călătoreau împreună. Niciunul dintre ei nu reușise să-și schimbe înfățișarea într-un mod semnificativ. Se tunseseră, își schimbaseră hainele. Chiar și așa, fără să fi fost însoțiți de această familie de împrumut, ar fi fost cu ușurință reperați. Raisa nu fusese de acord cu ideea folosirii copiilor, se gândise că astfel îi puteau pune în pericol. Hotărâseră ca, în cazul în care ar fi fost prinși, să susțină cu toții că Leo îi amenințase și că îl ajutaseră pentru că se temuseră pentru viețile lor.

Trenul se opri. Leo privi pe fereastră. Pe peron existau câțiva milițieni care patrulau. Se dădură toți șapte jos din tren. Raisa ducea în brațe copilul cel mai mic, un băiețel. Copiilor li se ceruse să facă cât mai mult zgomot. Băieții mai mari înțeleseseră farsa pe care o puseseră la cale și își jucau bine rolul, cel mic însă părea zăpăcit și nu făcea decât să se holbeze la Raisa, ținându-și buzele, simțind pericolul și dorindu-și cu siguranță să fi fost acasă. Doar niște agenți foarte vigilenți ar fi putut bănui această familie de înșelăciune.

Și pe peron și în sala de așteptare se aflau gardieni, prea mulți pentru o zi obișnuită. Căutau cu siguranță pe cineva. Deși Leo încercă să se liniștească spunându-și că erau mulți vânați și arestați, intuiția îi spunea că pe ei îi

căutau. Ieșirea era la cincizeci de pași. Trebuia să se concentreze asupra acestui lucru. Aproape că reușiseră.

Doi agenți înarmați se postară în fața lor.

— De unde veniți și încotro mergeți?

Pentru o clipă, Raisa nu putu spune nimic, de parcă toate cuvintele se evaporaseră. Ca să nu se vadă asta, mută copilul de pe un braț pe altul și spuse:

— Se fac așa grei!

Leo spuse.

— Tocmai am vizitat-o pe sora ei. Locuiește în Șakhti. Și se mărită.

Bunica adăugă:

— Cu un bețiv. Eu una, nu sunt de acord. I-am spus să nu se mărite cu el.

Leo zâmbi, privind-o.

— N-ai vrea cumva să se mărite cu unul care bea numai apă?

— N-ar fi rău.

Tatăl clătină din cap și adăugă:

— Din partea mea, poa' să bea, dar de ce trebuie să fie așa urât?

Bunicii izbucniră în râs. Agenții însă nu. Unul dintre ei se întoarse către băiatul cel mai mic.

— Cum îl cheamă?

Întrebarea îi fusese adresată direct Raisei. Încă o dată, mintea i se goli. Nu-și amintea. Nu-și amintea nimic.

Alese un nume la întâmplare.

— Aleksandr.

Băiatul scutură din cap.

— Mă cheamă Ivan.

Raisa râse.

— Îmi place să-l necăjesc. Mereu le amestec numele și asta îl enervează la culme. El este Ivan. Iar cel de acolo este Mihail.

Acesta era într-adevăr numele băiatului mijlociu. Își amintea acum că pe cel mai în vârstă îl chema Aleksei. Dar trebuia să-i spună Aleksandr, pentru ca minciuna ei să funcționeze.

— Băiatul cel mai în vârstă este Aleksandr.

Băiatul dădu s-o contrazică, dar bunicul îi tăie vorba mângâindu-l pe cap.

— Nu mai face așa. Nu mai sunt copil.

Raisa încercă din răsputeri să nu arate cât de ușurată era. Agenții îi lăsară să treacă, iar ei ieșiră cu toții, ca o familie, din gară. Odată ieșiți din perimetrul gării, își luară la revedere de la copii și bătrâni și se despărțiră. Leo și Raisa le dăduseră toate informațiile care priveau ancheta lor. Dacă s-ar fi întâmplat ca dintr-un motiv sau altul să fie prinși, prietenii lor ar fi moștenit misiunea de a continua această investigație. Organizau asemenea grupuri pregătite să investigheze șirul de crime, astfel încât dacă vreunul eșua, să existe mereu un altul pregătit să continue cercetările. Criminalului nu trebuia să i se permită să trăiască. Leo își dădea seama că va fi pur și simplu o execuție. Nu va exista niciun proces. Vor ucide un om bazându-se doar pe o suspiciune și pe niște dovezi circumstanțiale. Își dădu seama că deși nu voiau decât să facă dreptate, erau forțați să folosească exact metodele sistemului împotriva căruia lucrau.

Stând pe bancheta din spate a unei mașini Volga, aproape sigur produsă la Voualsk, nici Leo, nici Raisa nu scoaseră vreun cuvânt. Nici nu.trebuia. Știau exact ce aveau de făcut. Leo plănuia să intre în Uzinele Rostelmash și să se uite prin dosarele angajaților. Încă nu avea idee cum va face asta, va trebui să improvizeze. Raisa avea să rămână în taxi. Sarcina ei era să-l convingă pe șofer că totul era în ordine, dacă devenea suspicios. Fusese plătit dinainte și n-avea nimic altceva de făcut decât să fie

obedient și răbdător. Trebuia să-i ducă la criminal acasă, după ce Leo va fi aflat cum se numește și unde locuiește. Dacă nu-l vor găsi acasă, vor încerca să afle când se va întoarce. Se vor întoarce la Șakhti, vor locui cu familia Sarei și vor aștepta.

Taxiul opri. Raisa atinse mâna lui Leo. Era nervos, vocea abia i se putea desluși.

— Dacă nu mă întorc într-o oră...

— Știu.

Leo coborî și închise portiera.

La poarta principală erau niște milițieni, dar nu păreau extrem de atenți. Judecând după măsurile de securitate ce fuseseră luate, Leo era sigur că nimeni din MGB nu ghicise că destinația lui era această fabrică de tractoare. Exista desigur și posibilitatea ca numărul gardienilor de la intrare să fi fost redus tocmai ca să îl atragă înăuntru, dar se îndoia de asta. Poate că își dăduseră seama că destinația lui era Rostov, dar nu credea că ar fi știut exact unde avea să meargă. Dând roată clădirii, găsi un loc în care gardul de sârmă era ascuns vederii de fațada unei clădiri din cărămidă. Se cățără peste gardul de sârmă și sări în curte. Intrase.

Fabrica avea o linie de producție care mergea douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Erau câțiva lucrători din schimburi, dar nu foarte mulți. Curtea întreprinderii era imensă. Probabil că aici lucrau câteva mii de oameni, cam zece mii estimase Leo – se ocupau de hârtogăraie, curățenie, echipamente și de producție. Ținând cont de schimbul intermediar dintre tura de noapte și cea de zi, se îndoia că avea să pară cuiva suspect. O luă la picior, calm, atent, de parcă ar fi lucrat acolo, îndreptându-se spre cea mai mare dintre clădiri. Doi bărbați care fumau ieșiră pe poartă și se îndreptară către intrarea principală. Probabil că terminaseră tura de noapte. Îl văzură și

se opriră. Neputând să nu-i ia în seamă, Leo le făcu cu mâna și se îndreptă spre ei.

— Sunt *tolkach*, raportor al Uzinei Volga din Voualsk. Trebuia să ajung mult mai devreme, dar trenul meu a avut întârziere. Unde e clădirea administrativă?

— Nu există o clădire separată. Biroul principal e înăuntru, sus. Te duc eu acolo.

— Sunt sigur că mă descurc.

— Nu mă grăbesc să ajung acasă. Te duc eu.

Leo zâmbi. Nu-l putea refuza. Cei doi își luară la revedere, iar Leo îl însoți pe acest ins săritor, de care s-ar fi lipsit cu plăcere, către corpul principal al fabricii.

Intrând, Leo avu sentimentul că se pierde – dimensiunea halei, acoperișul înalt, zgomotul făcut de mașini – toate creau o atmosferă sacră, rezervată de obicei bisericilor. Dar, desigur, aceasta era noua biserică, catedrala oamenilor muncii, iar cutremurarea sacră în fața ei era aproape la fel de importantă ca mașinile pe care le produceau. Leo mergea alături de gazda sa, vorbind despre una și despre alta.

Leo începu deodată să se bucure că acest om îl însoțea. Asta însemna că nu vor atrage privirile nimănui. În același timp se gândea cum să facă pentru a scăpa de el. O luară pe scări către etajele unde se afla departamentul administrativ. Bărbatul spuse:

— Nu știu pe cine ai să găsești acolo. De obicei, nu lucrează în tura de noapte.

Leo nu avea încă o idee clară asupra a ceea ce urma să facă în continuare. Putea să meargă mai departe cu această cacealma? Părea puțin probabil, ținând cont de natura informațiilor care îi trebuiau. Nu se putea aștepta ca aceste informații să-i fie pur și simplu puse la dispoziție, indiferent ce ar fi invocat. Dacă ar mai fi avut legitimația de membru al MGB, i-ar fi fost ușor.

Dădură colțul. De pe coridorul care ducea la biroul administrativ puteau vedea parterul clădirii. Leo nu putea face mare lucru pentru că ar fi fost vizibil de jos. Bărbatul bătu la ușă. Totul depindea acum de câți oameni se aflau înăuntru. Ușa fu deschisă de un bărbat în vârstă, un contabil probabil, îmbrăcat în costum, cu o față palidă și o privire tristă.

— Ce doriți?

Leo privi peste umărul contabilului. Nu mai era nimeni în birou.

Leo se întoarse și îl pocni în stomac pe însoțitorul lui, făcându-l să se încovoaie. Înainte ca bătrânul să aibă timp să reacționeze, Leo îl apucă strâns de gât.

— Fă cum spun eu și vei supraviețui, clar?

Bărbatul dădu din cap. Leo îi dădu drumul încet.

— Trage storurile. Și dă-ți jos cravata.

Leo îl trase pe cel mai tânăr, care încă gemea, înăuntru. Închise ușa și o încuie. Contabilul își scoase cravata și apoi se îndreptă spre fereastră și trase jaluzelele, făcând astfel imposibil ca cineva să privească de afară. Folosindu-se de cravată, Leo legă mâinile celui mai tânăr la spate, stând tot timpul cu ochii pe contabil. Se îndoia că aici s-ar fi putut găsi vreo armă sau vreo alarmă. Nu era nimic de furat. După ce trase transperantele, bătrânul se întoarse spre Leo:

— Ce vrei?

— Dosarele angajaților.

Zăpăcit, dar ascultător, deschise fișetul. Leo stătea lângă el.

— Stai aici, nu te mișca și ține mâinile pe dulap.

Erau acolo mii și mii de pagini, dosare nu numai ale angajaților, ci și ale celor care se pensionaseră. *Tolkach* nu aveau dosare din moment ce simpla lor existență însemna că existau nereguli în distribuție și în producție. Era puțin probabil să se fi aflat dosare cu această funcție.

— Unde sunt dosarele *tolkach*?

Bătrânul deschise un dulap și luă din el un dosar gros. Pe el era scris CERCETARE. Din câte își putea da seama Leo, în acest moment existau cel puțin cinci raportori plătiți. Nervos – întreaga lor cercetare se baza pe ce va afla din aceste dosare –, se apucă să le parcurgă. Era acolo întreaga istorie a acestor angajați. Unde și când fuseseră trimiși? Dacă aceste date corespundeau cu cele ale crimelor, atunci însemna că-și găsise criminalul, cel puțin că-l avea în minte. Dacă va găsi suficiente asemănări, avea să meargă la el acasă. Era convins că, pus față în față cu propriile crime, ucigașul va claca. Se uită pe listă și compară datele și locurile de acolo cu cele din memoria sa. Prima listă nu corespundea. Leo se opri o clipă și se întrebă cât de fidelă îi mai era memoria. Cele trei crime din Voualsk și cea din Moscova nu avea însă cum să le uite. Acest raportor nu fusese niciodată în aceste locuri și în nicio altă locație de-a lungul căii ferate transsiberiene. Leo deschise al doilea dosar, sărind peste datele personale și trecând direct la informațiile de serviciu. Raportorul lucra aici doar de o lună. Deschise cel de-al treilea dosar. Nu se potrivea. Mai rămâseseră două. Îl deschise pe al patrulea.

Voualsk, Molotov, Viatka, Gorki – un șir de orașe de-a lungul căii ferate vestice spre Moscova. La sud de Moscova erau orașele Tula și Orel. În Ucraina, Leo găsi Harcov și Gorlovka, Zaporoje și Cramatorsk. În toate aceste orașe avuseseră loc crime. Închise dosarul. Înainte să treacă la informațiile personale, cercetă și cel de-al cincilea dosar. Abia putând să se concentreze, urmări lista deplasărilor. Existau niște potriviri, dar aproximative. Leo se întoarse la cel de-al patrulea dosar. Îl deschise la prima filă și privi fotografia alb-negru a unui bărbat care purta ochelari. Se numea Andrei.

Aceeași zi

Vasili stătea pe patul lui de hotel, fumând, dând scrumul pe covor și bând direct din sticlă. Nu-și făcea nicio iluzie: dacă n-avea să-i predea pe Leo și pe Raisa superiorilor lui, atunci aceștia ar fi cercetat moartea lui Feodor Andreev fără să-l menajeze. Aceasta fusese înțelegerea înainte de a părăsi Moscova. Aveau să creadă povestea lui cum că Feodor era complicele lui Leo, aveau să creadă că, atunci când îl confruntase cu faptele, Feodor îl atacase, doar cu condiția să-l predea pe Leo. MGB-ul părea jenat de neputința de a-i prinde pe acești doi oameni, neînarmați, fără un ban în buzunar care păreau să se fi topit. Dacă Vasili îi prindea, erau gata să-i ierte orice păcat. Autoritățile de la Moscova erau pregătite să accepte faptul că Leo se afla deja în vest sub protecția diplomaților de acolo. Își contactaseră deja propriii lor agenți. Fotografii ale lui Leo și ale Raisei fuseseră deja trimise ambasadelor din întreaga lume. Se creau planuri pentru a-i asasina. Dacă Vasili i-ar fi putut scuti de povara unei urmăriri îndelungate cu consecințe grave politice și diplomatice, atunci erau gata să-i lase cazierul curat.

Aruncă mucul țigării pe covor și îl privi cum arde câteva clipe înainte de a-l strivi. Contactase securitatea din Rostov, o adunătură de scursuri. Le trimisese fotografii. Le spusese să nu uite că Leo și-ar fi putut lăsa barbă sau s-ar fi putut tunde. Poate că nici nu călătoreau împreună, ci merseseră pe drumuri diferite. Poate că unul dintre ei murise. Poate că se aflau într-un grup. Agenții nu

trebuiau să fie atenți la acte, pe care Leo le putea falsifica cu ușurință. Trebuia să rețină pe oricine ar fi părut suspect și în cea mai mică măsură. Vasili urma să decidă dacă avea să-i rețină sau nu. Avea la dispoziție treizeci de oameni, așa că organizase câteva puncte de control și percheziții sporadice. Dăduse dispoziție să fie semnalate orice incidente, oricât de minore, cu intenția de a le cerceta personal. Aceste rapoarte îi erau prezentate fără oprire, zi și noapte. Până acum nu descoperise nimic. Era asta oare o altă ocazie pentru Leo de a-l umili? Poate că idiotul de Feodor se înșelase. Poate că Leo se îndrepta într-o cu totul altă direcție. Dacă așa stăteau lucrurile, atunci el, Vasili Nikitin, ar fi fost mort.

Se auzi o bătaie în ușă.

— Intră.

În prag se afla un agent care ținea în mână o bucată de hârtie. I-o dădu lui Vasili.

Fabrica Rostelmash. Secția administrativă. Doi oameni fuseseră atacați și se furaseră dosarele a câtiva angajați.

Vasili se ridică.

— E aici.

Aceeași zi

Stăteau unii lângă alții, la cincizeci de pași de ușa de la intrare. Leo își privi soția. Ea nu-și dădea seama de nebunia care se abătuse asupra lui. Era amețit, de parcă tocmai înghițise un narcotic. Se aștepta doar pe jumătate ca acest sentiment să dispară și să revină la normalitate, spera să existe o altă explicație, iar aceasta să nu fie casa fratelui său.

Andrei Trofimovici Sidorov.

Dar acesta era numele fratelui său mai mic:

Pavel Trofimovici Sidorov.

Acesta fusese numele lui până când se lepădase de identitatea lui așa cum o șopârlă își leapădă pielea. Micuța fotografie de pe dosarul de angajare era într-adevăr a lui Andrei. Avea aceleași trăsături: o expresie pierdută. Ochelarii erau noi. Din acest motiv era atât de neîndemânatic. Nu vedea bine. Frățiorul lui ciudat, timid ucisese cel puțin patruzeci și patru de copii. N-avea nicio logică și în același timp avea toată logica din lume: sfoara, scoarța, hăituirea. Nevoit să rememoreze lucrurile pe care și le șterse din minte, Leo își aminti cum îl învățase pe frățiorul său să facă un nod, să roadă din scoarța de copac pentru a-și potoli foamea. Aceste învățături deveniseră oare tiparul unei fantezii criminale? De ce nu făcuse oare

aceste legături înainte? Nu, era ridicol să-și ceară așa ceva. Mulți copii fuseseră învățați să facă asta și li se arătase cum să vâneze. După ce văzuse victimele, aceste detalii nu i se întipăriseră în minte. Sau dimpotrivă? Oare el alesese acest drum sau drumul îl alesese pe el? Oare acesta fusese motivul pentru care se ocupase cu obstinație de această investigație când avea toate motivele să n-o facă? La un nivel subconștient al minții lui, fusese atras în această investigație precum un fluture de lumina unui bec. Aceasta fusese o imersiune în propriul lui trecut, crimele acestea îl împinseseră la o confruntare cu propriul său frate.

Când văzuse negru pe alb numele fratelui său în dosar, simțise nevoia să se așeze, să verifice fiecare informație, la nesfârșit. Fusese șocat, nu mai luă în seamă pericolele din jur. Nu-și reveni până când nu-l văzu pe contabil încercând să se furișeze spre telefon. Îl legă de scaun, închise biroul și le puse amândurora câte un căluș în gură. Trebuia să iasă de acolo. Trebuia să se adune. Dar pe coridor nu fu capabil nici măcar să meargă drept, lovindu-se încontinuu de ziduri. Se simțea ametit. Ajunse afară, cu gândurile vraiște, confuz, o luă automat spre poarta principală, fără să-și dea seama că ar fi fost mult mai sigur să sară gardul prin același loc pe unde intrase. Nu mai putea însă schimba direcția de mers; gardienii îl văzuseră deja apropiindu-se. Trebuia să treacă chiar pe lângă ei. Începu să transpire. Îl lăsară să treacă fără să-i pună întrebări. Odată ajuns în taxi, îi dădu șoferului adresa și îi spuse să se grăbească. Îi tremurau membrele, tremura tot, nu se putea opri. Privea cum Raisa studia dosarul lui Andrei. Știa acum toată povestea despre fratele său: îi știa prenumele, dar nu și numele de familie. Îi urmări reacțiile. Era clar că nu făcuse legătura. Nu-și dăduse seama. Cum ar fi putut? Nu-i putuse spune.

Omul acela este fratele meu.

Nu avea cum să știe câți oameni ar fi putut locui în casa fratelui său. Ceilalți locatari constituiau cu siguranță o problemă – nu realizau cu cine locuiau, care era natura acestui om, acestui criminal – acesta era cu siguranță motivul pentru care ucidea departe de casă. Fratele lui dezvoltase o personalitate dublă, era unul acasă și cu totul altcineva când ucidea, la fel cum și el dezvoltase o personalitate dublă: băiețelul care fusese și cel care era acum. Leo scutură din cap; trebuia să rămână concentrat. Venise aici ca să-l ucidă pe acest om. Problema era ce avea de făcut cu ceilalți locatari. Nici el, nici Raisa nu aveau o armă. Raisa îi simți ezitarea și întrebă:

— Ce te preocupă?

— Ceilalți locatari.

— I-ai văzut fața. I-ai văzut poza. Te poți strecura și îl poți ucide în somn.

— Nu pot face asta.

— Leo, asta merită.

— Trebuie să fiu sigur. Trebuie să vorbesc cu el.

— Va nega. Cu cât discuți mai mult cu el, cu atât va fi mai greu.

— Asta poate fi adevărat, dar nu-l pot ucide în somn.

Aveau un cuțit de la Sara. Leo i-l dădu Raisei.

— Mie nu-mi trebuie.

Raisa refuză să-l ia.

— Leo, omul ăsta a ucis peste patruzeci de copii.

— Îl voi ucide pentru asta.

— Dacă se va apăra? Are sigur un cuțit. Poate și o armă. Poate e puternic.

— Nu e un luptător. E timid, stângaci.

— Leo, de unde știi asta? Ia cuțitul. Cum să-l ucizi cu mâinile goale?

Leo îi dădu cuțitul, punându-i-l în palmă.

— Uiți că am fost antrenat pentru asta. Ai încredere în mine.

Era pentru prima dată când îi cerea să aibă încredere în el.

— Am.

Pentru ei nu exista niciun viitor, nicio speranță, nicio șansă să rămână împreună după noaptea aceasta. Raisa își dădu seama că o parte din ea își dorea ca omul acesta să nu fie acasă, să fie plecat pe undeva pentru ca astfel să poată rămâne împreună cu Leo măcar încă două zile, înainte să revină și să-și termine treaba. I se făcu rușine de acest gând și îl respinse. Câți oameni își riscaseră oare viața ca ei să se afle aici în acest moment? Îl sărută pe Leo, dorindu-și să reușească, dorindu-și să-l ucidă pe omul acela.

Leo se îndreptă spre casă, lăsând-o pe Raisa în adăpostul ei, unde era ferită de orice privire. Planul fusese deja făcut. Ea urma să rămână afară, veghind și așteptând. Dacă ucigașul ar fi încercat să scape, ea l-ar fi oprit. Dacă ceva nu mergea bine, dacă Leo eșua dintr-un motiv sau altul, atunci era datoria ei să încerce să-i ia viața.

Ajunse la ușă. Înăuntru era o lumină slabă. Oare era cineva acolo? Încercă ușa care se deschise. Intră într-o bucătărie. În fața lui se afla o măsuță, o sobă. Lumina venea de la o lampă cu ulei; o flăcăruie ardea în micul bulb de sticlă. Leo ieși din bucătărie și intră în camera de alături. Spre surprinderea lui, nu existau decât două paturi. Într-unul dintre ele dormeau două fetițe. În celălalt pat dormea mama lor. Nu era nici urmă de Andrei. Să fi fost asta familia fratelui său? Și dacă da, nu era și familia lui? Aceasta era cumnata lui? Erau acestea nepoatele lui? Nu, trebuie că mai locuia o familie mai jos. Se întoarse. O pisică îl urmărea cu ochii ei verzi și reci. Avea blana alb cu

negru. Deși era mai bine hrănită decât pisica din pădure, cea pe care o uciseseră, era de aceeași rasă și avea aceleași culori. Leo se simțea ca într-un vis, răvășit de fragmente din trecut. Pisica se strecură pe o a doua ușă și fugi jos. Leo o urmă.

Scara îngustă ducea către o pivniță slab luminată. Pisica coborî treptele și dispăru din câmpul lui vizual. Din capătul scărilor nu putea vedea nimic în cameră decât marginea unui alt pat. Era gol. Era posibil ca Andrei să nu fi fost acasă? Coborî treptele, străduindu-se să nu facă nici cel mai mic zgomot.

Ajunse jos și privi după colț. Un om stătea la o masă. Avea ochelari de vedere cu lentile groase și o cămașă albă, curată. Juca cărți. Ridică privirea. Nu păru surprins. Se ridică. De unde stătea, putea vedea peretele din spatele fratelui său, vedea un colaj parcă ieșind din capul acestuia, un colaj făcut din bucăți de ziar identice, toate înfățișând la nesfârșit aceeași imagine: Leo, stând triumfător lângă epava fumegândă a unui tanc german, el, eroul Uniunii Sovietice, imaginea emblematică a victoriei.

— Pavel, de ce ți-a luat atât de mult?

Fratele mai mic îi făcu semn să se așeze pe scaunul din fața lui.

Leo se simți neputincios dintr-odată, nu putu să facă altceva decât să-l asculte, conștient că nu mai controla acum situația. Departe de a fi alarmat sau prins cu garda jos, departe de a încerca să fugă sau să scape, Andrei părea pregătit pentru această confruntare. În schimb, Leo se simțea confuz și dezorientat. Era greu să nu-și asculte fratele.

Leo se așeză. Andrei făcu același lucru. Cei doi frați, față în față, după mai bine de douăzeci de ani. Andrei întrebă:

— Știai că eu sunt de la bun început?

— De la bun început?

— De la primul cadavru pe care l-ai găsit?

— Nu.

— Care a fost primul cadavru?

— Larisa Petrova, Voualsk.

— O fetiță. Mi-o amintesc.

— Și Arkadi, la Moscova?

— Au fost mai mulți în Moscova.

Mai mulți. Vorbea cu atâta lejeritate! Dacă fuseseră mai mulți, atunci cadavrele fuseseră bine ascunse.

— Arkadi a fost ucis în februarie, anul acesta, pe linia ferată.

— Un băiețel?

— Avea patru ani.

— Mi-l amintesc și pe el. Sunt victime recente. După ce mi-am perfecționat metoda. Și totuși, nu ți-ai dat seama că era vorba de mine? Primele crime n-au fost atât de clare. Eram tulburat. Vezi tu, nu puteam să fac lucrurile atât de limpezi. Trebuia să fie ceva ce numai tu ai fi recunoscut. Nu le puteam pur și simplu semna. Comunicam cu tine, doar cu tine.

— Despre ce vorbești?

— Frățioare, niciodată n-am crezut că ai murit. Am știut mereu că ești viu. Și n-am avut niciodată decât un singur vis, o singură dorință: să te recapăt.

Furia din vocea lui însemna oare afecțiune, erau emoții sau ambele? Dorise oare să-l recapete sau să se răzbune? Andrei zâmbi – era un zâmbet cald, larg și cinstit – de parcă tocmai câștigase la cărți.

— Tâmpitul și mototolul ăsta de frate al tău a avut dreptate măcar într-o singură privință: în privința ta. Am încercat să-i spun mamei că erai în viață, dar nu m-a luat în seamă. Era sigură că cineva te prinsese și te omorâse. I-am spus că nu era adevărat. I-am spus că ai fugit cu

prada noastră. I-am promis că te voi găsi și când o voi face nu voi fi mânios, te voi ierta. N-a vrut să mă asculte. A luat-o razna. A început să pretindă că eu eram tu. Îmi spunea Pavel și mă ruga să o ajut așa cum o ajutai tu. Pretindeam că sunt tu din moment ce era mai ușor așa, o făcea fericită, însă cum făceam ceva greșit își dădea seama că nu erai tu. Se înfuria și mă lovea până când îi dispărea furia. Apoi, începea iar să te jelească. N-a încetat nicio clipă să te plângă. Fiecare dintre noi are ceva pentru care să trăiască. Tu erai rațiunea ei de a trăi. Dar și a mea. Singura diferență dintre noi era că eu eram sigur că trăiești.

Leo asculta ca un copil fascinat în fața unui adult care îi explică rostul lumii. Nu-și mai putea mișca mâinile, nu se mai putea ridica, nu mai putea face nimic din ce l-ar fi putut întrerupe pe fratele său. Andrei continuă:

— În timp ce mama s-a lăsat răpusă, eu am avut grijă de mine. Din fericire pentru mine, iarna era pe sfârșite și vremea a început ușor să se îmbunătățească. Doar zece oameni au supraviețuit din satul nostru. Unsprezece cu tine. Ceilalți au murit. Când a venit primăvara și zăpada a început să se topească, întregul sat puțea îngrozitor, peste tot erau numai cadavre putrezite și oameni bolnavi. Nu te puteai apropia de ei. Dar iarna era liniște și pace. Și în tot acest timp am mers la vânătoare prin pădure, noapte de noapte, singur. Am mers după urme. Te-am strigat, dar nu te-ai întors.

Ca și cum creierul lui digera încet fiecare cuvânt, fărâmițându-l, Leo întrebă cu o voce ezitantă:

— Deci ai ucis toți acei copii pentru că tu credeai că te-am părăsit?

— I-am ucis pentru ca tu să mă poți găsi, ca să te fac să te întorci acasă. Am făcut asta ca să pot comunica cu tine. Cine altcineva ar fi înțeles toate indiciile acelea legate de copilăria noastră? Știam că vei merge pe aceste urme, la

fel cum mergeai după urmele din zăpadă când eram mici. Tu ești un vânător, Pavel, cel mai bun vânător din lume. Nu știam dacă ești în miliție sau nu. Când ți-am văzut fotografia în ziar, am vorbit cu cei de la *Pravda*. Am cerut să-mi spună numele tău. Le-am spus că eu credeam că am fost despărțiți și că numele tău era probabil Pavel. Mi-au spus doar că nu te numeai Pavel și că orice alte date despre tine sunt strict secrete. I-am implorat să-mi spună în ce divizie ai luptat. Au refuzat să-mi răspundă chiar și la întrebarea asta. Și eu am fost soldat. Nu ca tine, n-am fost un erou, n-am făcut parte din elită. Dar am înțeles măcar atât: că ai făcut probabil parte dintr-una din echipele de elită. Din faptul că numele tău era ținut secret am dedus că erai fie membru al armatei, fie în securitatea statului ori într-un departament guvernamental. Erai o persoană importantă, nici nu aveai cum să fii altceva. Aveai acces la informații cu privire la aceste crime. Desigur, nu era obligatoriu să te și intereseze. Dacă ucideam destui copii în destul de multe locuri eram sigur că, oriunde te-ai fi aflat, ar fi început să te intereseze munca mea. Eram sigur că-ți vei da seama că eram eu.

Leo se aplecă spre el. Fratele lui părea atât de blând, gândirea lui era atât de logică. Leo întrebă:

— Frate, ce s-a întâmplat cu tine?

— După ce am plecat din sat? Ce s-a întâmplat cu toată lumea. Am fost înrolat în armată. Mi-am pierdut ochelarii într-o confruntare cu niște nemți. Am fost prins. M-am predat. Când m-am întors în Rusia, pentru că fusesem prizonier de război, am fost arestat, bătut, interogat. M-au amenințat că mă trimit la pușcărie. I-am întrebat cum aș fi putut fi un trădător când eu abia vedeam. Timp de șase luni am stat fără ochelari. Lumea era o ceață deasă pentru mine și fiecare copil pe care-l vedeam erai tu. Ar fi trebuit să fiu executat. Gardienii râdeau de mine

când mă vedeau cum mă tot ciocnesc de tot ce-mi iese în cale. Mă împiedicam de tot felul de lucruri și cădeam, exact așa cum făceam și când eram mic. Am supraviețuit. Eram prea mototol și prost ca să fiu spion german. M-au poreclit în tot felul, m-au bătut și apoi mi-au dat drumul. Am revenit aici. Și aici am fost primit rău, numit trădător. Dar nu m-a deranjat nimic din toate astea. Te aveam pe tine. Viața mea se concentrase toată asupra unui singur lucru: să te fac să te întorci la mine.

— Așa că ai început să ucizi?

— Am început să ucid în zona asta mai întâi. Apoi, am început să-mi dau seama că te-ai putea afla oriunde în țară. De aceea, mi-am luat slujba asta de *tolkach*, ca să pot călători. Trebuia să las indicii peste tot în țară, să-ți las semne pe care să le poți urma.

— Semne? Erau copii. Fiii și fiicele unor oameni.

— Întâi am ucis animale, în același fel în care am ucis noi pisica aceea. Dar n-a mers. Nimeni nu mi-a dat nicio atenție. Nimănui nu-i păsa. Nimeni nu remarcase nimic. Într-o zi, m-am întâlnit cu un băiețel în pădure. M-a întrebat ce fac. I-am răspuns că pun momeli. Băiatul avea exact vârsta pe care o aveai tu când m-ai părăsit și m-am gândit că el ar fi o momeală mult mai bună. Oamenii aveau să observe un copil mort. Pe tine te-ar fi interesat. De ce crezi că am omorât atât de mulți în lunile de iarnă? Ca să îmi poți lua urma prin zăpadă. Nu te-ai luat tu după urmele mele până în inima pădurii exact cum am făcut cu pisica atunci?

Leo asculta vocea blândă a fratelui său de parcă ar fi ascultat o limbă străină pe care n-o înțelegea.

— Andrei, tu ai o familie. Ți-am văzut copiii sus. Copii exact ca aceia pe care i-ai ucis. Ai două fete frumoase. Chiar nu înțelegi că ai făcut un lucru rău?

— Era necesar.

— Nu.

Andrei izbi cu pumnii în masă. Era furios.

— Nu folosi tonul ăsta cu mine. N-ai niciun drept să fii supărat! Nu te-ai chinuit niciodată să mă găsești! Nu te-ai întors! Știai că trăiesc, dar nu ți-a păsat. Lasă-l dracu' pe tembelul ăla de Andrei! El nu-i niciun rahat pentru tine! M-ai lăsat singur cu o mamă nebună și într-un sat plin de cadavre care putrezeau! N-ai niciun drept să judeci.

Leo privi la fața fratelui său, transformată de ură dintr-odată. Asta era oare ceea ce vedeau copiii? Prin ce trecuse oare fratele său? Oare ce orori îndurase? Dar vremea milei și a îndurărilor trecuse de mult. Andrei își șterse fruntea de sudoare.

— Era singura cale prin care să te fac să mă cauți, singurul mod în care îți puteam atrage atenția. Ai fi putut să mă cauți, dar nu ai făcut-o. M-ai dat afară din viața ta. M-ai șters din mintea ta. Cel mai fericit moment din viața mea a fost atunci când am prins pisica aceea, noi doi, ca o echipă. Cât stăteam împreună n-am simțit niciodată că lumea ar fi nedreaptă, oricât de foame ne-ar fi fost, oricât de mult frig am fi îndurat. Dar tu ai plecat.

— Andrei, nu te-am părăsit. Am fost răpit. Am fost lovit în cap de omul acela în pădure. Am fost pus într-un sac și dus. Eu nu te-aș fi părăsit niciodată.

Andrei scutură din cap.

— Asta a spus și mama. Dar e o minciună. M-ai trădat.

— Aproape că am murit. Omul care m-a luat voia să mă ucidă. Voiau să mă dea de mâncare fiului lor. Dar, când am ajuns, fiul lor deja murise. Am fost foarte confuz. Nu-mi puteam aminti nici măcar numele meu. Mi-a luat săptămâni ca să mă recuperez. Până mi-am revenit, ne mutaserăm deja în Moscova. Nu ne-am mai întors la țară.

Trebuia să găsim hrană. Mi-am amintit de tine. Mi-am amintit de mama, de viața noastră împreună. Desigur că mi-am amintit. Dar ce puteam face? N-aveam de ales. A trebuit să merg mai departe. Îmi pare rău.

Leo își cerea scuze.

Andrei luă pachetul de cărți și începu să le amestece.

— Ai fi putut să mă cauți după ce ai crescut. Puteai depune și tu un mic efort. Nu mi-am schimbat numele. N-ar fi fost greu să mă găsești, mai ales că aveai putere.

Asta era adevărat. Leo și-ar fi putut găsi fratele, l-ar fi putut repera. Încercase să uite trecutul. Și acum fratele său își construise drumul de întoarcere în viața sa pavându-l cu cadavre.

— Andrei, toată viața mea am încercat să-mi uit trecutul. Am crescut fiindu-mi teamă să mă confrunt în vreun fel cu părinții mei adoptivi. Îmi era teamă să le reamintesc trecutul ca să nu-și amintească și că au vrut să mă ucidă. Mă trezeam noaptea – transpirat, îngrozit – gândindu-mă că poate se răzgândiseră și acum voiau să mă ucidă din nou. Am făcut tot ce am putut ca să-i fac să mă iubească. Era o chestiune de supraviețuire.

— Întotdeauna ai vrut să faci totul fără mine. Să mă lași în urmă, Pavel.

— Știi de ce am venit aici?

— Ai venit să mă ucizi. La ce altceva s-ar fi putut gândi un vânător? După ce mă vei ucide, oamenii mă vor urî, iar pe tine te vor iubi. Așa cum s-a întâmplat mereu.

— Frățioare, sunt considerat un trădător pentru că încerc să te opresc.

Andrei păru surprins de-a binelea.

— De ce?

— Au condamnat niște nevinovați pentru crimele tale. Mulți astfel de oameni au murit sau au avut de suferit

de pe urma faptelor tale. Pricepi? Vinovăția ta e un motiv de jenă pentru stat.

Figura lui Andrei rămase împietrită. În cele din urmă spuse:

— Voi da o declarație scrisă.

Încă o declarație. Și ce vei spune?

Eu, Andrei Sidorov, sunt un criminal.

Fratele lui nu înțelegea. Nu avea nimeni nevoie de confesiunea lui, nimeni nu voia ca el să fie vinovat.

— Andrei, eu n-am venit să-ți iau o declarație. Sunt aici ca să mă asigur că nu vei mai ucide și alți copii.

— Eu nu te voi opri. Am obținut deja ceea ce voiam. Am avut dreptate. Ai ajuns să regreți că nu m-ai căutat mai devreme. Dacă ai fi făcut-o, gândește-te câte vieți ar fi fost salvate.

— Ești nebun.

— Înainte să mă ucizi, aș vrea să jucăm o mână de cărți. Te rog, frățioare, măcar atât poți face pentru mine.

Andrei făcu cărțile. Leo le privi.

— Te rog, frățioare, o singură mână. Dacă joci, te voi lăsa să mă ucizi.

Leo luă pachetul de cărți, nu din pricina promisiunii făcute de fratele său, ci pentru că avea nevoie de timp ca să-și limpezească gândurile. Avea nevoie să-și imagineze că Andrei era un străin. Începură jocul. Așa cum stătea, concentrat, Andrei părea perfect calm. Dintr-odată se auzi un zgomot dintr-o parte. Alarmat, Leo se întoarse. La baza scării stătea o fetiță drăguță, cu părul despletit. Rămăsese pe ultima treaptă, în mare parte ascunsă, precum un *voyeur* de ocazie.

Andrei se ridică.

— Nadia, el e fratele meu, Pavel.

— Cel despre care mi-ai spus? Despre care ai spus că va veni în vizită?

— Da.

Nadia se întoarse către Leo.

— Ți-e foame? Vii de departe?

Leo nu știu ce să răspundă. Andrei răspunse în locul lui.

— Du-te înapoi în pat.

— De-acum m-am trezit. N-am să mai pot adormi. Am să stau doar să trag cu urechea la ce vorbiți voi. Pot sta cu voi? Și eu vreau să-l cunosc pe fratele tău. N-am mai întâlnit pe nimeni din familia ta. Mi-ar plăcea foarte mult. Te rog, tată, te rog.

— Pavel a venit de foarte departe ca să mă vadă. Avem multe lucruri despre care să vorbim.

Leo trebuia să scape de fetiță. Exista pericolul să se lase prins de această atmosferă de familie, să se piardă printre pahare de vodcă, friptură rece și întrebări despre trecutul lui. Iar el venise aici ca să ucidă.

— Poate ne poți aduce niște ceai dacă mai este?

— Da, mai este. Eu știu să fac ceai. S-o trezesc pe mama?

Andrei răspunse:

— Nu. Las-o să doarmă.

— Atunci, pot să-l fac eu?

— Da, fă-l tu.

Fetița zâmbi și fugi înapoi pe scări.

Emoționată, Nadia urcă treptele. Fratele tatălui ei era drăguț și putea jura că are o grămadă de povești interesante de spus. Era un soldat, un erou. Și sigur o putea învăța cum să ajungă pilot de vânătoare. Poate că era însurat cu o femeie-pilot. Deschise ușa sufrageriei și oftă. În bucătărie era o femeie frumoasă. Stătea perfect nemișcată, cu o mână la spate, de parcă o mână de gigant intrase

pe fereastră și o pusese acolo – o păpușă într-o casă de păpuși.

Raisa ținea cuțitul la spate, cu mâna apăsată pe rochie. Așteptase afară un timp care i se păruse extraordinar de lung. Ceva nu mersese bine. Trebuia ca ea să termine treaba asta. De cum intrase pe ușă constatase, spre marea ei ușurare, că în casă erau foarte puțini oameni. Erau două paturi, o mamă și o fiică. Cine era atunci fetița din fața ei? De unde venea? Părea fericită și emoționată. Nu exista teamă sau panică pe chipul ei. Nu murise nimeni încă.

— Mă cheamă Raisa. Soțul meu este aici?

— Pavel?

Pavel – de ce-și spunea Pavel? De ce folosea numele vechi?

— Da...

— Mă numesc Nadia. Îmi pare foarte bine să te cunosc. N-am mai cunoscut pe nimeni din familia tatălui meu până acum.

Raisa ținu în continuare cuțitul lipit de spate. Familie – despre ce vorbea fata asta?

— Unde e soțul meu?

— Jos.

— Vreau doar să-i spun că sunt aici.

Raisa o luă spre scări, ținând cuțitul în față ca Nadia să nu-l poată vedea. Deschise ușa. Mergând foarte încet, ascultând murmurul liniștit al conversației, coborî. Tremura, ținea întinsă mâna în care avea cuțitul. Își tot spunea că îi va fi cu atât mai greu să-l ucidă pe acest om, cu cât va aștepta mai mult. Ajungând jos, îl văzu pe soțul ei jucând cărți.

✧

Vasili le ordonă oamenilor lui să împresoare casa. Nu avea nimeni cum să scape. Era însoțit de încă cincisprezece agenți. Mulți dintre ei erau localnici și nu avea nicio legătură cu ei. Cum nu avea încredere că aceștia vor proceda ca la carte, că-i vor aresta pe Leo și pe soția lui, luase frâiele operațiunii. Avea să termine totul aici, va distruge orice dovadă care ar fi putut fi în favoarea lor. O luă spre casă, cu arma pregătită. Doi agenți îl urmară. Le făcu semn să rămână pe loc.

— Dați-mi cinci minute. Dacă nu vă chem, nu intrați. Dacă nu am ieșit în cinci minute, trageți foc de voie. Ucideți pe toată lumea.

✧

Mâna Raisei tremura, strângând cuțitul. N-o putea face. Nu-l putea ucide pe omul ăsta. Juca cărți cu soțul ei. Leo veni înspre ea.

— O voi face.

— De ce joci cărți cu omul ăsta?

— Pentru că e fratele meu.

Sus se auziră țipete. Fetița răcnea din toți rărunchii. Se auzi vocea unui bărbat care țipa de asemenea. Înainte ca vreunul dintre ei să aibă vreo reacție, Vasili apăru în capul scărilor cu arma ridicată. Privi în încăpere. Nici el nu părea să înțeleagă ce era cu cărțile de joc de pe masă.

— Ai umblat atât ca să joci cărți? Credeam că urmărești un așa-zis ucigaș de copii. Sau face și asta parte din metodele tale moderne de cercetare?

Leo amânase prea mult ce avea de făcut. Acum nu mai avea cum să-l ucidă pe Andrei. Dacă făcea chiar și cea mai mică mișcare greșită, avea să fie împușcat, iar Andrei va rămâne liber. Chiar dacă motivul pentru care ucisese până acum fratele său – să-l facă să se întoarcă – nu mai

exista, el nu credea că se va putea opri vreodată. Eșuase. Vorbise în loc să acționeze. Pierduse din vedere faptul că mult mai mulți oameni îl voiau mort pe el decât pe fratele său.

— Vasili, te rog ascultă-mă.

— În genunchi!

— Te rog...

Vasili trase piedica armei. Leo se așeză în genunchi. Tot ce putea face era să se supună, să implore, să explice. Însă avea în față singurul om care nu era dispus să asculte, căruia nu-i păsa decât de vendeta lui personală.

— Vasili, e foarte important.

Vasili îi puse pistolul la tâmplă.

— Raisa, treci lângă soțul tău. În genunchi! Acum!

Se alătură soțului ei. Stătea în genunchi, lângă el. Arătau amândoi precum soții aceia pe care Vasili îi executase demult, în fața hambarului. Îi puse pistolul în ceafă. Raisa îl luă de mână pe Leo și închise ochii. Leo strigă:

— Nu!

Ca răspuns, Vasili începu să lovească ușor cu butoiașul pistolului tâmpla femeii, tachinându-l.

— Leo...

Dintr-odată vocea lui Vasili deveni sugrumată. Raisa îl strânse pe Leo mai tare de mână. Secundele treceau, nimic nu se întâmpla. Foarte încet, Leo se întoarse.

Lama zimțată intrase prin spatele lui Vasili și îi ieșise prin stomac. Andrei stătea lângă Vasili, cu cuțitul în mână. Își salvase fratele. Ridicase cuțitul cu foarte mult calm – nu se împiedicase, nu căzuse – și îl înjunghiase pe Vasili fără ezitare, rece, profesionist. Andrei era fericit, la fel de fericit ca atunci când vânaseră împreună pisica, mai fericit decât avea să mai fie vreodată în viața lui.

Leo se ridică, luându-i lui Vasili arma din mână. Un firicel de sânge i se scurgea din colțul gurii. Era încă viu,

dar ochii nu mai aveau sclipirea aceea vicleană, creierul nu mai țesea planuri diabolice. Ridică o mână și o puse pe umărul lui Leo, de parcă și-ar fi luat la revedere de la un prieten bun înainte de a se prăbuși. Omul acesta care trăise bântuit de fantasma persecutării lui Leo era acum mort. Dar Leo nu simți nici ușurare, nici satisfacție. Nu se putea gândi decât la treaba care-i rămăsese de făcut.

Raisa se ridică și ea, venind lângă Leo. Andrei rămase unde era. Nimeni nu mai mișca. Încet, Leo ridică arma, ținti, luându-și ca punct de reper partea superioară a ochelarilor lui Andrei. În camera asta micuță era mai puțin de un pas între armă și capul fratelui său.

Se auzi un țipăt:

— Ce faci?

Leo se întoarse. Nadia stătea la baza scării. Raisa șopti:

— Leo, nu avem prea mult timp.

Dar n-o putu face. Andrei îi spuse:

— Frățioare, vreau s-o faci.

Raisa își puse mâna pe cea a lui Leo. Apăsară împreună pe trăgaci. Se auzi un sunet ca de tunet, arma avu un recul puternic. Capul lui Andrei avu o mișcare violentă, corpul îi căzu greu pe podea.

La auzul împușcăturii, agenții năvăliră în casă și coborâră treptele. Cei doi aruncară arma. Șeful echipei de intervenție privea cadavrul lui Vasili. Leo vorbi primul – mâinile îi tremurau. Arăta spre cadavrul lui Andrei – frățiorul lui.

— Omul ăsta era un criminal. Superiorul tău a murit încercând să-l prindă.

Leo ridică servieta neagră. Fără să aibă idee dacă intuise corect sau nu, o deschise. Înăuntru găsi un borcan de sticlă, acoperit cu hârtie. Desprinse hârtia și vărsă conținutul pe masă, peste cărțile de joc. Era stomacul ultimei

sale victime, învelit într-o bucată din *Pravda*. Leo adăugă cu o voce abia perceptibilă:

— Vasili a murit ca un erou.

Agenții înconjurară masa pentru a cerceta macabra descoperire. Leo începu să se retragă încet. Nadia îl fixa din priviri, cu aceeași furie pe care o văzuse mai devreme în ochii tatălui ei.

Moscova

18 iulie

Leo stătea în fața maiorului Gracev în același birou în care refuzase să-și denunțe soția. Leo nu-l cunoștea pe maior. Nu auzise de el, dar nu era surprins că acum altcineva conducea departamentul. Nimeni nu rezista foarte mult timp în funcții de conducere și trecuseră deja patru luni de când fusese ultima oară aici. De data asta nu mai exista nicio șansă să fie trimiși în exil sau în Gulag. Aveau să fie executați pe loc.

Maiorul spuse:

— Fostul tău șef a fost Kuzmin, unul dintre protejații lui Beria. Amândoi au fost arestați. Cazul tău e acum în mâinile mele.

În fața lui se afla dosarul confiscat în Voualsk. Gracev frunzări paginile, declarațiile, fotografiile, deciziile tribunalului.

— În pivniță am mai găsit rămășițele a încă trei stomacuri, dintre care două fuseseră gătite. Fuseseră prelevate de la copii, deși încă încercăm să ne dăm seama cine sunt victimele. Ai avut dreptate. Andrei Sidorov era un criminal. I-am cercetat trecutul. Se pare că este un fost colaborator al Germaniei naziste care a scăpat în mod nefericit înapoi, în societate, în loc să ne fi ocupat de el în mod corect. Asta a fost o greșeală impardonabilă din

partea noastră. A fost agent nazist, fiind trimis aici cu misiunea clară de a se răzbuna pe noi pentru că i-am învins. Această răzbunare a luat forma grotescă a atacurilor asupra copiilor noștri; țintea direct viitorul comunismului. În plus, era o chestiune de propagandă. Voiau ca oamenii să creadă că societatea noastră putea produce asemenea monștri, când, de fapt, el fusese educat de către vestici, transformat cât a fost prizonier și trimis înapoi, acasă, cu un suflet corupt. Am remarcat că niciuna dintre crime nu a avut loc înainte de războiul pentru apărarea patriei.

Se opri, uitându-se la Leo.

— Nu așa te gândeai și tu?

— Exact așa mă gândeam și eu, tovarășe.

Gracev îi întinse mâna.

— Serviciile pe care le-ai făcut țării tale sunt absolut remarcabile. Mi s-a ordonat să-ți ofer o promovare, un post bun în securitatea de stat, o cale sigură către o carieră politică, dacă te interesează. Trăim timpuri noi, Leo. Conducătorul nostru, Hrușciov, crede că dificultățile pe care le-ai întâmpinat în investigația ta sunt din cauza excelor stalinismului. Soția ta a fost eliberată. Din moment ce te-a ajutat să-l prinzi pe spionul ăsta, nu mai există dubii în privința loialității ei. Dosarele voastre vor fi curățate. Părinții tăi își vor primi înapoi vechiul apartament. Dacă ăla nu mai e liber, vor primi unul mai bun.

Leo nu spuse nimic.

— Nu ai nimic de spus?

— Este o ofertă foarte generoasă. Sunt onorat. Realizați că am acționat fără să mă gândesc la promovări sau la putere. Nu știam decât că acest om trebuia oprit.

— Înțeleg.

— Vă cer permisiunea de a refuza totuși această ofertă. Aș vrea în schimb să vă rog eu ceva.

— Te rog.

— Aș vrea să conduc un departament de omucideri în Moscova. Dacă un astfel de departament nu există, mi-ar plăcea să-l creez eu.

— De ce e nevoie de un astfel de departament?

— După cum spuneați și dumneavoastră, crima va deveni o armă împotriva societății noastre. Dacă nu-și pot răspândi ideile prin mijloace corecte, o vor face prin mijloace incorecte. Eu cred că sectorul criminalității va deveni unul din fronturile de luptă împotriva Occidentului. Se vor folosi de crimă pentru a mina armonia societății noastre. Și atunci când vor încerca, eu vreau să-i opresc.

— Continuă.

— Aș vrea ca generalul Nesterov să fie transferat la Moscova. Mi-ar plăcea să lucreze cu mine în acest departament.

Gracev cântărea cererile lui Leo, dând din cap solemn.

— Aș fi bucuros să înaintez mai departe propunerea ta.

✧

Raisa aștepta afară, uitându-se la statuia lui Djerjinski.

Leo ieși din clădire și o luă de mână, o dovadă nerușinată de afecțiune, fără îndoială surprinsă de cei care îi urmăreau de la ferestrele Liubiankăi. Nu-i păsa. În prezent, erau în siguranță, iar asta era deja mai mult decât suficient. Era exact ce putea să spere. Privi statuia lui Dzerjinski și își dădu seama că nu-și amintea nimic din ce spusese vreodată omul ăla.

o săptămână mai târziu

Moscova

25 iulie

Leo și Raisa stăteau în biroul directorului Orfelinatului nr. 12, care era situat nu foarte departe de grădina zoologică. Leo își privi soția:

— De ce durează atât?

— Nu știu.

— Ceva nu e în regulă.

Raisa clătină din cap:

— Nu cred.

— Directorul nu ne-a plăcut foarte mult.

— Mie mi s-a părut în regulă.

— Dar ce a crezut despre noi?

— Nu știu.

— Crezi că ne-a plăcut?

— Nu prea contează ce crede el. Contează ce cred ele.

Leo se ridică. Era agitat. Spuse:

— Trebuie să semneze.

— Va semna. Nu asta e problema.

Leo se așeză din nou, dând din cap.

— Ai dreptate. Sunt nervos.

— Și eu.

— Cum arăt?

— Bine.

— Nu-s prea la patru ace?

— Relaxează-te, Leo.

Ușa se deschise. Directorul, un bărbat în jur de patruzeci de ani, intră.

— Le-am găsit.

Leo se întrebă dacă era doar un mod de exprimare sau chiar trebuiseră să scotocească toată clădirea. Bărbatul se dădu într-o parte. În spatele lui se aflau Zoia și Elena, cele două fiice ale lui Mihail Zinoviev. Trecuseră câteva luni de când asistaseră în zăpadă la execuția părinților lor. În acest timp, transformarea lor fizică fusese șocantă. Slăbiseră, erau palide. Fata cea mică, Elena, care avea doar patru ani, era rasă în cap. Fata cea mare, Zoia, care avea zece, avea părul tuns scurt. Aproape sigur aveau păduchi.

Leo se ridică, Raisa de asemenea. Leo se întoarse către director.

— Putem discuta puțin doar cu ele?

Directorului nu-i plăcu această cerere. Dar se conformă și ieși, închizând ușa. Fetele se lipiră cu spatele de ușă, stând cât de departe puteau de ei.

— Zoia, Elena, eu mă numesc Leo. Vă amintiți de mine?

Nu răspunseră, nicio schimbare în mimica lor. Ochii le erau atenți, pândind pericolele. Zoia își luă surioara de mână.

— Ea este soția mea, Raisa. Este profesoară.

— Bună, Zoia. Bună, Elena. De ce nu stați jos? E mai confortabil să stați jos.

Leo luă două scaune și le așeză lângă fete. Deși plecară cu greu de lângă ușă, în cele din urmă se așezară, tot speriate și tot fără să spună nimic.

Leo și Raisa se lăsară pe vine, ca să poată sta la nivelul copilelor, păstrând totuși distanța față de ele. Unghiile fetelor erau negre – linii perfecte de negru sub unghii –, dar altfel mâinile le erau curate. Era clar că fuseseră spălate pentru această întâlnire. Leo începu:

— Eu și cu soția mea vrem să vă oferim o casă. Casa noastră.

— Leo mi-a explicat de ce sunteți aici. Îmi pare rău dacă vă supără să vorbim despre asta, dar este important să lămurim lucrurile acum.

— Deși am încercat să-l împiedic pe omul acela să-i ucidă pe părinții voștri, nu am reușit. Poate că mă vedeți la fel ca și pe el, dar vă asigur că sunt altfel.

Leo se dezechilibră. Îi trebuiră câteva clipe să-și recapete echilibrul.

— Poate simțiți că dacă veți locui cu noi îi veți trăda pe părinții voștri. Dar noi credem că ei ar fi vrut pentru voi tot ce e mai bun. Iar aici, în orfelinat, nu găsiți nimic bun. Sunt sigur că v-ați dat seama de asta în cele câteva luni cât ați stat aici.

Raisa continuă:

— Vă cerem un lucru greu. Sunteți amândouă foarte mici. Din nefericire, trăim niște vremuri în care copiii trebuie să ia hotărâri de oameni mari. Dacă rămâneți aici, viața voastră va fi grea și nici nu va deveni mai bună cu timpul.

— Noi vrem să vă dăm înapoi copilăria. Să vă redăm șansa de a fi mici din nou. Nu-i putem înlocui pe părinții voștri. Nimeni nu poate. Vom fi îngerii voștri păzitori. Vom avea grijă de voi, vă vom hrăni, vă vom oferi un cămin.

Raisa zâmbi și adăugă:

— Nu așteptăm nimic în schimb. Nu trebuie să ne iubiți. În fond, nu trebuie nici să vă placă de noi, deși sperăm că în cele din urmă vă va plăcea. Ne puteți folosi ca să scăpați de aici.

Presupunând că fetele se pregăteau să refuze, Leo spuse:

— Dacă ne refuzați, vom încerca să vă găsim o altă familie adoptivă, o familie care să nu aibă nicio legătură cu trecutul vostru. Dacă așa v-ar fi mai ușor, vă rog frumos să ne spuneți. Adevărul e că nu pot schimba ce a fost. Totuși, vă putem oferi un viitor mai bun fără să așteptăm ceva în schimb. Vă veți avea una pe cealaltă, veți avea camera voastră, dar întotdeauna vă veți gândi la mine ca la omul acela care a venit la ferma voastră, care a venit să vă aresteze tatăl. Cu timpul, amintirea asta probabil se va estompa, dar ea nu va dispărea niciodată din memoria voastră. Asta va face să ne înțelegem mai greu, dar vă spun din experiența mea că ne putem descurca.

Fetele stăteau tăcute, uitându-se când la unul, când la altul. Nu se mișcaseră, nu avuseseră nicio reacție. Stăteau în continuare pe scaune și se țineau de mână. Raisa spuse:

— Puteți spune da sau nu. Ne puteți cere să vă găsim o altă familie. Depinde doar de voi.

Leo se ridică.

— Voi merge împreună cu soția mea la o scurtă plimbare. Vă lăsăm să vă gândiți, să discutați între voi, să vă hotărâți. Puteți rămâne aici. Hotărâți ce vreți voi. N-aveți niciun motiv să vă temeți.

Leo trecu pe lângă ele și deschise ușa. Raisa se ridică și ieși în hol. Leo o urmă. Închiseră ușa în urma lor. Împreună o luară de-a lungul coridorului, mai emoționați decât fuseseră vreodată în toată viața lor.

✦

În birou, Zoia își îmbrățișă surioara.

Mulțumiri

Am fost suficient de norocos să am sprijinul unui agent literar minunat, St John Donald de la PFD, care m-a îndemnat să duc la bun sfârșit această carte. Pentru acest îndemn – și pentru multe altele –, îi sunt extrem de recunoscător. Le mulțumesc, de asemenea, Georginei Lewis și Alicei Dunne pentru ajutorul pe care mi l-au acordat. De-a lungul diverselor forme ale cărții am avut feedbackul lui Sarah Ballard, combinația perfectă de critică și încurajare. În cele din urmă – și e clar că datorez enorm agenției PFD –, aș vrea să-i mulțumesc lui James Gill, care a luat această carte, odată terminată, doar ca să-mi spună că, de fapt, nu era deloc terminată și să mă facă s-o rescriu. Am apreciat și prețuit în mod deosebit entuziasmul de care a dat dovadă în acel moment.

Editorii mei, Suzanne Baboneau de la Simon & Schuster UK și Mitch Hoffman de la Grand Central Publishing au fost uimitori. Am lucrat extraordinar cu amândoi. Le aduc, de asemenea, mulțumiri Jessicăi Craig, lui Jim Rutman și Natalinei Sanina. Natalina a fost atât de amabilă încât să-mi atragă atenția asupra unor erori pe care le-am făcut în privința numelor rusești și a vieții din Rusia în general.

Mulțumiri speciale lui Bob Bookman de la CAA pentru toate sfaturile acordate și pentru că m-a pus în legătură cu Robert Towne. Un idol de-al meu într-ale scrisului, Robert și-a făcut timp să discute cu mine una dintre ultimele versiuni ale cărții. Nu mai e nevoie să spun că aceste discuții au reprezentat o inspirație pentru mine.

Dincolo de oamenii din sfera profesională, am avut și câțiva cititori de excepție. Zoe Trodd m-a ajutat enorm. Alexandra Arlango și mama ei, Elizabeth, au citit numeroase versiuni ale cărții și au avut mereu comentarii de neprețuit. Nu le pot mulțumi îndeajuns. De fapt, Alexandra, prin Qwerty Films – împreună cu Michael Kuhn, Emmeline Yang și Colleen Woodcock –, mi-a oferit și prima șansă de a scrie. În timpul documentării pentru un scenariu pe care-l scriam pentru ei am dat peste cazul real al lui Andrei Chikatilo.

Mulți au asistat la nașterea acestei cărți, dar nimeni mai mult decât Ben Stephenson. N-am fost niciodată mai fericit ca în acești ultimi ani.

LECTURI SUPLIMENTARE

N-aș fi putut scrie niciodată această carte dacă n-aș fi citit în prealabil memoriile, jurnalele și povestirile câtorva autori. M-am simțit la fel de bine documentându-mă pentru această carte ca atunci când am scris-o. Calitatea operelor care ating subiecte adiacente cărții mele este încântătoare. Dau mai jos câteva dintre titlurile importante. Trebuie să remarc că orice abatere de la adevărul istoric este opera imaginației mele.

Cartea de memorii a lui Janusz Bardach, *Man is Wolf to Man* (scrisă în colaborare cu Kathleen Gleeson, Scribner, 2003), oferă o imagine sugestivă a luptei pentru supraviețuire în gulagul sovietic. Despre același subiect, cartea lui Anne Applebaum, *Gulag* (Penguin, 2004), și cea a lui Aleksandr Soljenițân, *Arhipelagul Gulag* (Harvil, 2003), au fost pentru mine lecturi fundamentale. Pentru creionarea fundalului istoric, am folosit următoarele titluri: Robert Conquest – *The Harvest of Sorrow* (Pimlico, 2002), Simon Sebag Montefiore – *Stalin* (Phoenix, 2004) și Shelia Fitzpatrick – *Everyday Stalinism* (Oxford University Press, 1999) care s-au dovedit extrem de folositoare.

Cu privire la metodele miliției sovietice, am folosit Anthony Olcott, *Russian Pulp* (Rowman & Littlefield, 2001) care nu mi-a furnizat doar detalii cu privire la sistemul judiciar sovietic, ci și o reprezentare literară a acestui sistem. Cartea lui Boris Levitschi, *The Uses of Terror* (Coward, McCann & Geoghergan Inc., 1972) s-a dovedit de neprețuit în încercarea de a înțelege metodele de lucru ale MGB. În cele din urmă, lucrarea lui Robert Cullen, *The Killer Department* (Orion, 1993) mi-a oferit informațiile de care aveam nevoie legate de cazul real al lui Andrei Chikatilo.

Nu pot decât să recomand cu căldură toate aceste titluri.